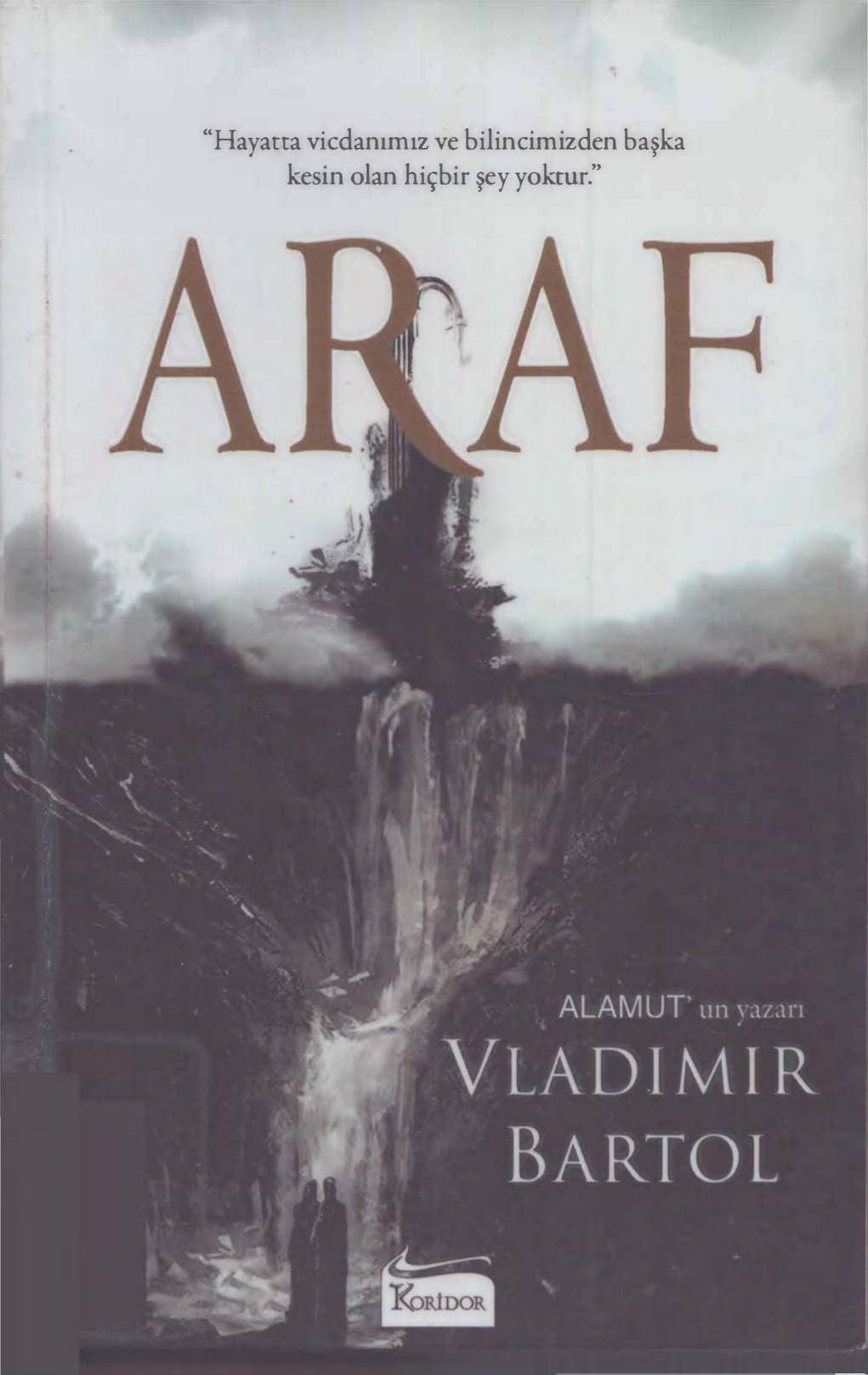
"Hayatta vicdanımız ve bilincimizden başka kesin olan hiçbir şey yoktur."

ARAF

ALAMUT' un yazarı

VLADIMIR BARTOL

Koridor

ARAF

VLADIMIR BARTOL

KORİDOR YAYINCILIK - 412
ISBN: 978-605-9702-37-9

YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 49242
MATBAA SERTİFİKA NO: 47939

Araf
Vladimir Bartol

Özgün Adı: **Al-Araf**

© 1935 by Vladimir Bartol / Sanje Publishing
© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla Koridor Yayıncılık'a aittir. Yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz, kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Zübeyde Abat
Son okuma: Ender Nail
Çeviren: Uğur Mehter
Kapak tasarımı: Tuğçe Ekmekçi

Baskı: Ekosan Matbaacılık, İstanbul

EKOSAN MATBAACILIK
Maltepe Mah. Hastaneyolu Sok. No: 1 (Taral Tarım Binası)
Zeytinburnu - İstanbul

Cilt: My Matbaacılık SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Koridor Yayıncılık, İstanbul, 2021

KORİDOR YAYINCILIK
Ömerli Mah. Harman Tepe Cad. No: 17 Kat: 4
Arnavutköy / İstanbul
Tel: 0212 – 544 41 41 / Faks: 0212 – 544 66 70
info@koridoryayincilik.com.tr
www.koridoryayincilik.com.tr

ARAF

VLADIMIR BARTOL

Çeviren: Uğur Mehter

İki taraf arasında bir perde ve A'râf üzerinde de herkesi simalarından tanıyan adamlar vardır ki bunlar, henüz cennete girmedikleri halde (girmeyi) uman cennet ehline, "Selâm size!" diye seslenirler.

Gözleri cehennem ehli tarafına döndürülünce de "Ey rabbimiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber bulundurma!" derler.

Kur'an-ı Kerim, A'râf Suresi, 46-47. Ayetler
(Diyanet İşleri mealiyle)

Çevirmenin Önsözü

Vladimir Bartol'un 1927 ve 1928 yılları arasında çeşitli edebiyat yayınlarında yer bulan kısa hikayeleri *Araf* adıyla 1935 yılında kitap olarak yayınlandı. Yazarın notlarından yola çıkan edebiyat tarihçileri, hikaye kahramanlarının birkaç yıl sonra yayınlanacak *Alamut*'un başkahramanı Hasan Sabbah'ın öncülü olduğunu düşünmektedir.

Kitapta yer alan kısa hikayeler, yazarın 1926 ve 1927 yılları arasında Sorbonne Üniversitesi'nde çalışmalarını sürdürmek üzere gittiği Paris yaşamı kadar, 1. Dünya Savaşı sonrası 1929 Büyük Buhran dönemine kadar yaşanan Şaşaalı 1920'lerin (Balkanlar dahil) Avrupa'daki sosyal etkilerini yansıtıyor. Yazarın bu dönemde yirmili yaşlarının başında olduğu düşünülürse aşk ve kadın-erkek ilişkilerinin öne çıkması da gayet doğal.

Ancak hikayelerdeki bazı söylemlerin günümüzde ne kadar yol alabildiğini görmek, çeviri anında benim için oldukça afallatıcı oldu. *Kendine Ait Bir Oda*'da Virginia Woolf'un üniversite bahçesindeki çimlerin üzerinde dolaşamadığı için isyan ettiği günler belki artık geride kaldı ama erkek egemen bir dünyada kadınların (ve dâhi egemen sistemin gönüllü figüranı erkeklerin) günümüzde hâlâ birtakım sınırlar dahilinde hareket ettiğini fark etmenin okur için de afallatıcı olacağına inanıyorum.

Keza ekonomik çöküşün ardından yükselişe geçen, ülkeleri faşizme, toplumları göçe ve dünyayı yeni bir büyük savaşa sürükleyen milliyetçilik kavramı da metinde kendini zaman zaman hissettiriyor. Dolayısıyla kitapta geçen bazı söylemlerin, edebiyatın (ve sanatın) doğası gereği birer *uyaran* olduğunu, dahası yazıldığı

dönemin egemen söylemini yansıttığını unutmadan okumanızı dilerim. Öte yandan toplumsal eşitlik konusunda önümüzde hâlâ uzun ve maceralı bir yol olması ihtimali, dünya vatandaşlığına inanan biri olarak beni şahsen umutlandırıyor.

Çevirisinde dönemin dilini yansıtmakla birlikte okumayı rahatlatacak türden güncel bir dil tutturmaya çalıştığım derleme kitap Bartol'un biyoloji, tarih, din, psikoloji ve sanat gibi çeşitli alanlara ilgisini keşfetmek açısından son derece değerli. İyi okumalar...

Uğur Mehter, 2019

İçindekiler

İnsan Kadere Karşı

1. Korkunç İvan'ın Sistemi....11
2. Bir Centilmenin Doğuşu....25
3. Sergei Mikhailovich'in Büyük Aşkı....31
4. Son Koz Hakkında Sohbet....46
5. Reddedilen Aşık....77
6. Kül Çarşambası için Sonat....86

İblis ve Eros

7. Hicivci Khmelyakov'un Acayipliği....108
8. Küçük Bir Hesap....113
9. Kara Şeytan....123
10. Dr. Forcesin'in İtirafı....136

Dr. Jug ve Dr. Krassowitz Hikayeleri

11. Son Akşam....159
12. Yamacın Dibindeki Baştan Çıkarıcı....189
13. Kavşak....209
14. Araf....223

Lirik Ara Fasıl

15. Keder Ülkesi....243
16. Tuhaf Bir İşaret....245
17. Sepetli Kız....248
18. Tuhaf Bir Ziyaret....256

19. Savaş Ruhu....260
20. Uçurum....265

Kader İnsana Karşı

21. Kuklalar....271
22. Gizemli Düğümün Kantatı....276
23. Bilinmeyen Unsur....288
24. Son Deneme....312
25. İş, Aşk ve Verem....346
26. İlk Taş....377

[1]
Korkunç İvan'ın Sistemi

Paris'teki muhteşem hayatı gözlemlemiştim. Sen Nehri'nin kıyıları boyunca, köprülerin altında, arka sokaklarında ve banliyölerinde, çatı katları ve gizli saklı avlularında, şehrin her yeri yoksulluk kokuyordu. Yüz binlerce kafadan oluşan bu karınca yuvasında insanlar, adeta devasa bir gübre yığınına girmiş gibi iz bırakmadan kaybolurlardı. Bu gübre yığınının bir yamacında başka bir sınıfın insanları dans ediyordu. Bunlar paralarını har vurup harman savuran zenginlerdi.

İçimden şöyle geçiriyordum: Hiç düşünmeden bu dünyanın bütün zevklerini yaşama lütfuna sahip oldukları için ne kadar da şanslılardı? Gerçi düşünmek denen şey, dünyevi kederin başlangıç noktasıydı. Bu insanları ancak ölüm, uyuşukluğun kucağından çekip alıyordu. Yine de sazanların arasında turnabalığı gibi fırlayan başkalarını gördüm. Bunlar zengin değildi, ama hayatın en varlıklı çevrelerinde bulunuyorlardı. Günü gününe yaşayan bu tiplere maceracı deniyordu. Hiçbir şeyden korkmazlardı. Tek bir amaçları vardı, o da kaderlerinin efendisi olmaktı. Başarılarının ardında ciddi bir gizem olduğunu sezebiliyordum. İlgimi çektikleri için yakından incelemek istedim.

Walter'la tanışıp işte böyle arkadaş oldum. Toplum denizinin üstlerinde süzülmesine neyin yardımcı olduğunu söylediğinde hayal kırıklığına uğradım. Zeka, çene, beceri, zarafet ve belli bir hayat felsefesinden ibaret doğal yetenekler birkaç kelimede özetlenebilirdi. *Sadece bugün için yaşa. Yarını Tanrı'ya ve iyi şansa bırak.* Walter tam bir maceracı değildi,

en azından büyük çaplı bir maceracı değildi. O daha çok bir hayat filozofuydu...

Bir gün ortak tanıdığımız Berthold'la ziyarete geldi. Berthold, kırılan kalbini iyileştirmek için Paris'e gelen iri yarı bir Almandı. Benim gibi o da salon avcılarının en büyük hayranlarından biriydi ve bize hayatın bahçelerine açılan kapılara erişim sağladığı için Walter'a sımsıkı yapışmıştı.

"Walter'la son derece acayip bir tür keşfettik," diye söze başladı. "Bence senin de ilgini çekecek."

"Kendisi bir Leh ve tam bir üçkağıtçı," dedi Walter. "Para adeta cebine akıyor. Şimdiye kadar gördüğüm en iyi sihirbaz. Hatta ağzından girdi, burnundan çıktı, Berthold'dan bile birkaç yüzlük kaptı. Zavallım bir daha o paranın yüzünü göremeyecek. Leh'e senden bahsettik. '*Den Pyschoanalytiker möchte ich kennen lernen. Ich würde ihm auf der Stelle beweisen, dass er von der menschlichen Seele keinen Deut versteht,*'* dedi. Böylesi bir meydan okumayı görmezden gelemezsin. Hadi gel. Yanına para al da ona içki ısmarlayabilelim. Karşılığını almadan parmağını bile kıpırdatmıyor."

Üstelemesine gerek kalmadan hemen yola koyulduk. Şık otele girdiğimizde Leh'i sorduk. Odasındaydı ve onu görmek üzere yukarı çıktık.

"Ne? Psikanalistiniz bu mu?!" diye güldü hayretle. Akıcı konuşsa da ağır bir Alman aksanı vardı. "Bak şu bücüre! Demek kafası büyük ha?"

Devasa cüssesi ve geniş omuzlarıyla elleri ceplerinde yaklaşıp, yapmacık bir merakla beni incelemeye koyuldu. Güneş yanığı yüzü çelikten yapılmış gibi görünüyordu, kocaman

* Psikanalist beyle tanışmak isterim. Ona saniyesinde insan psikolojisi hakkında hiçbir şey bilmediğini kanıtlayabilirim. (Çev. N.)

kemerli bir burnu vardı. Kapkara gözleri, tuhaf şekilli kalın kaşlarının altından cesur kıvılcımlar saçıyordu. Alnı çıkıktı, siyah saçları şakaklarında asice dalgalanıyordu.

"Montmartre'a gidelim. Küçük kahramanımızın maharetlerini görmek istiyorum." Bir kahkaha patlatıp hepimizi kapıdan dışarı itti. Binanın önünden bindiğimiz bir taksiyle Montmartre'daki meşhur bir kabarenin yolunu tuttuk. Sonra bir *chambre séparée**'ye yerleşip iki şişe sipariş ettik.

"Demek insan ruhu konusunda uzmansın?" diye sordu Leh, kurnaz bir sırıtışla.

"Hiç öyle bir iddiam yok."

"Eh, muhtemelen içten içe kendini öyle görüyorsundur."

"Kendini yüceltmeyen birine hiç rastlamadım."

"Al işte. Sonunda kabul ettin. Sana psikoloji hakkında ayakkabımın bildiğinden daha fazlasını bilmediğini kanıtlayacağım." Kadehini başına dikti.

"Dinliyorum," dedim kısa ve öz.

"Başarı isteyen birinin en çok neye ihtiyacı vardır? Bildiğimiz başarıların çok üstünde bir başarıdan bahsediyorum."

"Yetenek," dedim.

"Güzel. Ama binlerce yetenekli insan arasından sadece birkaçının başarılı olacak kadar şanslı olduğunu herhalde kabul edersin."

Cevap vermedim. Walter atıldı. "Yetenek tek başına yeterli değildir. Yetenekle pek fazla ileri gidemezsin. Bence her şeyin üstesinden gelen dehadır."

Leh kurnazca sırıttı. "Beyler, birçok dehanın ancak öldükten sonra keşfedildiğinin farkındasınızdır. O adamlar hayatlarını aç biilaç tavan aralarında yaşayarak geçirdiler, ne kadar

* *Fr.* Özel loca (Çev. N.)

çaba gösterseler de bir türlü kendilerini gösteremediler. Yani deha bile kendi başına büyük ve somut bir başarıya götüren temel unsur olamaz."

İkinci kadehini başına dikerken gözleri adeta yanıyordu. "Eee, beyler?" diye üsteledi.

"Azim," diye önerdi Berthold.

"Hayır."

"Cesaret olmasın?"

"Değil. Cesaret de değil, ama bütün saydıklarınızın gereksiz olduğunu söylemeyeceğim."

"Sorgucu gibi işkence etmeyi bırak da söyle madem!" Walter sonunda neredeyse öfkeyle patlamıştı. Sinirle kadehini doldurdu.

"Tahmin edemeyeceğinizi biliyordum," dedi Leh, bariz bir tatminle. "Size büyük bir sır vermek üzereyim, ama bunu içtiğim için yaptığımı sanmayın. Açık sözlülüğümün hiçbir işinize yaramayacağından eminim, çünkü bu sır sadece birkaç seçilmiş insan için geçerlidir ve ancak bu insanlar sırrı kendi içlerinde çözebilir. Açıkladığımda bundan niye yararlanamayacağınızı anlayacaksınız. Sadece bu bilmiş arkadaşınıza bir psikoloji dersi vermek istiyorum."

Parmağını bana doğrultup alayla sırıttı. Şarabını tekrar başına dikip kadehini bir kez daha doldurdu. Beklentiyle onu izliyorduk.

"Kalıcı bir başarıyı sağlayacak büyük sır, özenle geliştirilmiş bir sistemdir," diye devam etti. "Her mucit, çalışmalarında bu sisteme inançla sarılmalıdır. Şaşırdınız mı? Kanıtlayabilirim. Bununla birlikte sistemlerin yeteneklere koltuk değneği olduğu ve bu koltuk değneklerini kullanmayan dâhilerin gözümüze girdiğine dair meşhur Alman tezini de çürüteceğim.

Napolyon'un bir dâhi olduğundan şüpheniz var mı? Bir sürü büyük isim onun bir deha olduğunu kabul etti. Ama iyi dinleyin... Napolyon'un efsane başarısı tamamen, savaş alanında şahsi özelliklerine hizmet eden son derece temiz bir sistem üzerine kuruluydu. Sonradan gelen ününe ve son zaferine daha önceki askeri zaferleri temel sağladı. Dehası tek bir formülde özetlenebilir: *Asla senden daha güçlü bir düşmana saldırma.* Gülümsüyorsunuz, demek bana inanmıyorsunuz. Oysa Napolyon sırrını çok başlarda ortaya koymuştu. Mısır'dan döndüğünde görüştüğü Masséna ona, '*General, düşmandan daha az bir birlikle hareket edip savaş kazanabilen tek komutan sizsiniz*,' demişti. '*Bilakis*,' diye yanıtlamıştı Napolyon. '*Sayıca benden daha güçlü bir düşmana asla saldırmam. Bütün zaferlerimin sırrı, bu prensipten hiç ayrılmamamdır. Rakibim bir yerlerde gücünü topluyorsa bütün hızım ve birliklerimle yola çıkar, birlikler bir araya gelemeden her birine ayrı ayrı saldırırım. Tek tek birlikler üzerinde daha bariz bir üstünlük kurabilmişimdir. Tam da bu yüzden yedek bir plana ihtiyacım olmuyor, çünkü kendi yöntemimden son derece eminim. Ama güçlü bir rakibim savaşmaya kararlıysa, beni tuzağa düşürdüğünü düşünmesini sağlayacak şekilde geri çekilirim. Karşı taraf o noktada genel olarak birliklerini farklı cephelerden saldırmak üzere ayırır. İşte o zaman hemen savunma halindeki ayrı birliklere bütün güçlerimle saldırır, teker teker başlarını ezerim. Bir kez daha sayısal olarak her birinden daha belirgin bir avantaj kazanmış olurum. İtalya'daki başarılarım bu yöntemimin yeterliliğini kanıtlamaya yeter.*' Beyler, Napolyon'a göre başarısının sırrı buydu."

Kendine bir kadeh daha doldurdu. "Kendi sistemini sadece bir kere ihmal etti," diye devam etti. "Ve bu hatası onu büyük yenilgiye uğrattı. Askeri tarihte böylesi büyük bir fiyaskoya

az rastlanır. Tabii ki Waterloo'dan bahsediyorum. İngilizlerle karşı karşıyaydı. Karşısındaki güçler ondan çok daha üstündü. Bütün gücünü savaş meydanına yığsaydı muhtemelen onları yenebilirdi. Ama Napolyon yaşlanmıştı. Cimrilik etti. Kendisini koruyan en iyi birliği yanında tuttu. Bu, kendi sisteminden sapması demekti. Savaş uzadı. Almanların Blücher donanması Britanyalıların yardımına koşunca Napolyon dehası da son buldu."

Bir süre susup nefeslendi.

"Ne yani? Şimdi de strateji uzmanı mı oldun?" diye sordu Berthold.

"Bir sürü şeyin arasında bunun üzerine de kafa yordum," diye devam etti Leh, kalın kaşlarını hınzırca oynatarak. "Ama size henüz en ilginç yanını söylemedim. Napolyon'un dahiyane sistemi, kendi icadı değildi! Şaşırmayın. Yöntemleri konusunda Jül Sezar, İskender ve Hannibal'dan faydalandığını defalarca itiraf etmiştir. Yine de şahsi dehası, bu faydayı taktiğe dönüştürebilmesinde yatıyor. Bütün dâhice fikirler temelde son derece basittir. Bu yüzden sıradan yetenekler bunları anlayamaz. Yetenek sürekli karmaşıklığın peşindedir ve bu karmaşıklık görüş alanını bulandırır. Neyse, lafı dolandırıp konuyu uzatmayayım. Size sadece hayattaki en büyük başarıyı mümkün kılan en önemli unsurun sistemler olduğunu göstermek istemiştim. Elbette Rothschild'in, John Rockefeller'ın, Henry Ford'un biyografilerini okumuşsunuzdur, haliyle bu şahsiyetlerle ilgili detaylara girmeme gerek yok. Bu büyük adamlar anılarında, başarılarını özenle geliştirdikleri sistemlere borçlu olduklarını söylerler. Meşhur mucit Edison'a bakın... O da büyük başarısını bu kaynağa bağlıyor. Peki benim sistemim ne? Niye şaşırmış gibi bakıyorsunuz ki? Evet, benim de kendime özgü son derece etkili bir sistemim

var. Kabul etmeliyim ki Napolyon'da olduğu gibi bu sistemi kendim bulmadım."

Merakla devam etmesini bekliyorduk. Walter, boşalan kadehi doldururken Leh devam etti: "Benim uyguladığım sistem asırlar önce Rus Çarı Korkunç İvan'dan devşirme. Niye öyle bakakaldınız? Bana inanmıyor musunuz? Doğru. Sistemin mucidi odur. Sistemin çarın hayatına etkilerini inceledim. Bir keresinde Rusya tarihi okurken sırrı ortaya koyan bir paragrafla karşılaştım. Aklımda kaldığı kadarıyla şöyle bir şeydi: *'Korkunç İvan, ona son derece bağlı olan elit asilleri Opriçnina* adaylarını teker teker görüşmeye çağırırdı. Sonra durup dururken dünyaya çektirdiği acılar nedeniyle günahlarının onu ezdiğini anlatmaya başlardı. Dediğine göre bütün hayatı, halkının kavrayamayacağı bir yoğunlukta şeytani dürtülerinin oyuncağı olmuştu. Ruhunun derinliklerinde ümitsizliğe düşmüş ve pişmanlık hissediyor gibiydi. Ve karşısındaki aday kulaklarına inanamıyordu. Nasıl olur? Hiç kimseye merhamet etmemiş, en ufak bir şefkat göstermemiş korkusuz tiran yaptıklarından dolayı acı mı çekiyordu? Görüşmeye gelen aday büyük bir istekle onu rahatlatmaya çalışırdı. Kimse Majestelerinden daha iyi olamayacağı için de adaylar en zararlı tutkularını içlerine gömüyorlardı. Çünkü gençliğinde o da öyle veya böyle bu insani kırılganlığın esiri olmuştu. Diğer bütün insanlar gibi aldatmıştı, çalmıştı, yalan söylemişti. Ne var ki bugüne kadar yaptıklarını kabul etmeye cesaret edememişti ve şimdi Majesteleri, karşısında adeta bir ibret timsali gibi duruyordu. Çar, içinden sinsice sırıtırdı. Adayları işte böyle mum ediyordu. Ardından uzun uzun sorular soruyor, zalim çar adayların bütün sırlarını*

* Opriçnina: Rusya'da 1565-1572 Korkunç Ivan döneminde kurulmuş, Çarlığa bağlı gizli polis teşkilatıdır. Görevleri Çar'a muhalif Rus aristokratlarının mallarını müsadere etmekti. (Ed. N.)

ve suçlarını öğreniyordu. Zavallı asiller, ilmiği boyunlarına geçiren korkunç hükümdarı düşündüklerinde bile korkudan tir tir titriyorlardı. Öte yandan çarın güvenerek verdiği sırlar, zaten dünyaca bilinmiyor muydu? İvan karşısındakinin güvenini suiistimal ederek hayatları boyunca bir dediğini iki etmeyecek kör kullara dönüştürüyordu.' Bunun gibi şeylerdi. Yani anlıyorsunuz ya beyler? Bu kısa paragraf, dahiyane fikrim için bana esin kaynağı oldu. Aniden ışıklar yanmış gibi aydınlandım ve tarihi bir gerçeğin özünü kavradım. Şahsen buna, 'ısırılmaya izin verirsen, ısıran mideye indirilmeye razı olacaktır' prensibi diyorum. Varşova'da yoksul bir mühendislik öğrencisi olduğum günlerde ve daha sonrasında uzun bir dönem hayatımı idame ettirmek için farklı bir yol aradım. Sonunda Korkunç İvan'ın dahiyane sistemiyle karşılaştığımda öylesine mest oldum ki meşhur mucit Arşimet gibi '*Evreka*!' diye bağırmışım. Sonra hemen bu fantastik keşfimi uygulamaya koyuldum."

Kahkahalara boğulurken devasa cüssesi döşemeli koltukta sarsılıyordu. Üçümüz şok içinde birbirimize baktık. Sonra kadehlerimizi başımıza dikip birkaç şişe daha söyledik.

"İlk deneyimi zengin bir kadın üzerinde gerçekleştirdim. Yeni psikolojik yöntemleri denemek için kadınların ne kadar kolay olduğunu herkes bilir. Ona sırf bu amaçla uydurduğum hayat hikayemi anlattım. Eski bir aristokrat aileden geliyordum, bütün servetimi hafifmeşrep ilişkilere harcamıştım, kadınlar ahlakımı bozmuştu ve artık perişan bir haldeydim. Fena değil ha? Kadın hikayemden fena halde etkilendi. Gözünüzde canlandırabilirsiniz. Sonuçta bir kadındı işte. Beni rahatlatmaya çalışırken kendi yüklerini ve hayatının inişli çıkışlı hikayesini anlattı. Onu hiçbir zaman anlamayan bir adamla evlenmişti, adam en başından beri onu hep başka kadınlarla aldatmış, her

zaman hayatından uzak tutmuştu. Kendisi de birkaç kez yoldan çıkmıştı ve sonra... Anlarsınız işte. Sistemim için yeterli olgunluğa gelmişti. Üsteleyerek her şeyi itiraf etmesini sağladım, sonunda ipleri öylesine bir elime geçirdim ki artık benden kaçması imkansızdı. Küçük bir güvercin gibi avcumdaydı. İtiraf etmeliyim ki işin rezil kısmına başlamak benim için de kolay olmadı. Bir centilmen olarak hassasiyetlerim vardı. Ama başladığım işi bitirmem gerekiyordu. Amacım son derece belliydi. Ne zaman birlikte dışarı çıksak yüzünü kızartacak imalarda bulunuyordum ve böylece kayda değer miktarda parasını aldım. Ve Napolyon'un dehasının bir işareti olarak ilk savaşında kendisini başarılı bir komutan olarak kabul ettirmesi gibi ben de ilk denememde başarılı oldum. Sonra kadını bıraktım. Artık yeterine ilginç değildi ve ahlaki prensiplerimle çelişiyordum. Daha tehlikeli bir avın peşine düştüm. Daha yağlı kazlara göz dikmiştim. Yöneticiler, girişimciler, sanayiciler, bakanlar, finansçılar, aristokratlar ve toplumun saygın diğer üyeleri."

Kadehini bitirdiğinde aklına bir espri gelmiş gibi güldü. "En şık numaralarımdan birini ünlü bir Alman finansçıya çekmiştim. Onunla Berlin'deki bir davette tanıştım. Şarap lezizdi ve adam gereğinden fazla içmişti. Tabii ben de sarhoş ayağına yatıyordum, çünkü aklımda bir plan vardı. Beyler sizi uyarmalıyım; sistemim her zaman pürüzsüz işlemiyor. Bütün dâhilerde olduğu gibi, belki biraz daha fazlasıyla sistemim ruh halime ya da o anki esinlenmeme bağlı. Bazen aylarca hiçbir şey yapamıyorum. O zaman bir köşeye çekilip kendimi nadasa bırakıyorum. Bir tür 'ahlak ağrısı' çektikten sonra kendimi tazelenmiş hissediyorum ve yepyeni bir heyecanla tekrar kendimi dışarı atıyorum. Eh, bu sefer yine formumdaydım. Gözüm kendiliğinden finansçıyı bulmuştu. Söylentilere göre önemli birkaç devlet kurumunda yönetici-

lik yaparak küçük bir servet edinmişti. Tanıştığımızda yeni bir göreve atanmıştı. Ona yaklaştım. Saniyeler içinde Büyük Friedrich'le anılan benzeri Alman zaafından muzdarip olduğunu fark ettim. Adını koyarsak, sıra dışı uzunlukta olan sıra dışı insanlara duyulan o tuhaf hayranlıktan bahsediyorum. Anladığım kadarıyla görüntümden etkilenmişti. Hem kabul etmelisiniz, beyler. Görünüşüm ve cüssem fena değildir. Hmm hmm. Fazla rol yapmam gerekmedi. Kendisiyle sohbet kurup, genel kabul gören ahlaki kurallardan sapma gösteren birkaç deneyimimle ilgili birkaç uydurma tecrübemi paylaştım. Ama bu sefer biraz daha fazla allayıp pulladım. Sonuçta bazı zamanlar zekanızı ortaya koymanızın hayati önem taşıdığını siz de bilirsiniz. Her halükarda, taşı gediğine koyabilmiştim. Kahramanımız benden geri kalmak istemiyordu. Kanıtlamak için yüksek makamına rağmen zevksiz bir adam olmadığı gibi Macchiavelli ve Nietzsche gibi düşünürlerin ahlakla ilgili çalışmalarına büyük hayranlık duyduğunu söyledi. Yetmezmiş gibi saygın maskesinin altında şeytani bir tabiata sahip olduğunu açıkladı. Biraz daha içirdikten sonra, 'resmi' kumpaslarını bir bir anlatmaya koyuldu. Ayrı bir masada oturuyorduk. Öyle kahkahalar atıyordu ki herhalde salonun diğer ucundakiler bile duyuyordu. Konuklar dönüp bakıyordu ve ilgi çektikçe, elbette alkolün de etkisiyle bana güvenerek daha fazlasını anlatıyordu. Böylesi mahrem itiraflardan ördüğü ağ yeterince sıktı, tek yapmam gereken bir örümcek gibi üstüne atılmak ve yöneticilik kanını doya doya emmekti. Ve aynen de böyle yaptım, beyler. Tam da durumun gerektirdiği gibi sistemli bir şekilde kanını emdim. Ertesi gün Fransızca yazılmış bir mektupla onu ziyarete gittim. Mektubu gösterip saygın bir Fransız gazetesine göndermeyi planladığımı söyle-

dim. Ha-ha, *Herr Direktor*'un koca alnından boşalan boncuk boncuk terleri görmeliydiniz. '*Senin saygın bir centilmen olduğunu sanmıştım!*' diye çıkıştı. '*Meğer basit bir hırsızla tanışmışım.*' Yüzüne gülerek, elimdeki bilgi karşılığında Fransız gazetesinden ne kadar almayı beklediğimi söyledim. İki katını verdi. Bir iki hafta sonra tekrar ziyaret ederek beyefendiyi şereflendirdim. Sonra tekrar tekrar ziyaretine gittim. Para adeta akıyordu. Sonunda geceleri uyuyamadığını söyledi. Yalan söylemediği yüzünden belliydi. Adam resmen perişandı. Ama ona, yere atıp topuğumla ezdiğim sigara izmaritinden daha fazla acımıyordum. Yaşlı üçkağıtçı dengini bulmuştu."

İzmaritini topuğuyla ezerken yüzü bir an için gerilince Walter sormadan edemedi. "Eee, sonunda ne oldu?"

"Sonunda ne mi oldu?! Sen beni aptal mı sanıyorsun? İyi kalpli finansçımız, her an kapısında beni bulabilir. Hem bütün içtenliğimizle yazışmaya devam ediyoruz. Onun gibi bir altın madenini boş bırakmam büyük günah olur. Ama bu kadar finans yeter! Çok daha tehlikeli olduğu için daha ilginç bulacağınızı düşündüğüm bir hikayem de Londra'daki bir polis müfettişiyle ilgili. Bir barda buluştuk. Temiz bir sicili olmadığını biliyordum, ama hakkındaki iddialar kanıtlanamadığı için hâlâ görevinin başındaydı. *Bu iş tam benlik*, diye düşündüm hemen. Ne var ki herifin çetin ceviz olduğunu öğrenmem uzun sürmedi. Onunla karşılaştırıldığında finansçı, çocuk oyuncağıydı. Rol yapmam gerekti, çünkü Almanla yaptığım gibi açıkça konuşursam kendimi saniyeler içinde demir parmaklıkların ardında bulabilirdim. Önce adamın dostluğunu kazanmalıydım. Kendimi dedektif romanları yazan bir Alman olarak tanıttığımda, müfettiş beni aklımın ucundan bile geçmeyecek birkaç gece mekanıyla tanıştırdı.

Kitaplarım için yeterince malzeme toplamam için bana şans vermek istemişti. Aynı zamanda profesyonel hayatından gerçekten ilginç örnekler veriyordu. Kısa sürede sevgisini kazandım. Berlin parasından geriye bir şeyler kalmıştı, hayatın keyfini çıkarmayı biliyordum ve sanırım müfettişimiz *gece teftişlerimizde* arkadaşlığımdan büyük keyif alıyordu. En azından böyle düşünmek hoşuma gidiyor. Yasaklı birkaç yere de gittik. Üstelik şaşırtıcı bir şekilde müfettişimiz oraların gediklisiydi, hatta kimse ondan korkmuyordu. Her yeni *yıldızı* bir kez olsun *denemesi* gerekiyordu. Bu sayede adamımızın *profesyonel* etkinlikleriyle ilgili bir fikir edinmeye başladım, haliyle ilmik de boynuna dolanmaya başlamıştı. Tek yapmam gereken ipi germekti. Bir sonraki romanımın kahramanı olarak onu nasıl yazacağımı tarif ettim. Kibrinden faydalandım. Gösteriş yapmak için bin bir yolu deniyordu. Bir süre sonra en mahrem anlaşmalarından bahsetmeye başladı ve daha ne olduğunu anlayamadan son derece eksantrik özel hayatıyla ilgili birkaç sırra nail olmuştum bile. Onu tam da ensesinden yakalayacağım noktaya getirmiştim. Maskemi indirdim. Beyler, bana inanmalısınız; zavallı polis kadar nutku tutulan birini hiç görmedim. Gözleri dehşetle açılırken az daha çenesi düşüyordu. Kirli işlerini ifşa etmekle tehdit ettim. Bana para vermesi gerekecekti. Sonrasında benden kaçmanın yollarını buldu. Umursamadım. Onu nerede bulacağımı biliyordum. Zaten birkaç pound koparmıştım. Ama bir süre sonra kendini toplayıp İngiliz dişlerini gösterdi. Bir gece iki yabancı birkaç arka sokakta beni kovalayıp sonunda bir köşede kıstırdı. Yanımda bu ufaklık olmasaydı..." Bize tabancasını gösterdi. "Muhtemelen onları korkutamayacak, haliyle o köşede hayata veda edecektim."

Kadehindeki şarabı bitirdi. Hepimiz ağzından çıkacakları bekliyorduk. Boğazını temizleyip devam etti. "Ertesi sabah müfettişi karakolda ziyaret ettim. Atlattığım ölümcül tehlikeden bahsedip onu beni tuzağa düşürmekle suçladım. Paraları dökülüp benimle uğraşmaktan vazgeçmediği takdirde onu oracıkta ifşa etmekle tehdit ettim. Belli ki hakkımda araştırma yapmıştı, çünkü beni içeri attırmak için hemen polisleri çağırmaya kalkıştı. Ama sonunda bana istediğim parayla birlikte Paris'e gidebilmek için uygun bir pasaport vermesi karşılığında Londra'dan ayrılmam konusunda anlaşmayı başardık. Sorun şu ki Londra'ya sahte pasaportla gitmiştim. Anlıyorsunuz ya, beyler? Bu sefer de şans benden yanaydı. '*Talih kadın gibidir*,' demiş Machiavelli. '*Sertliğe ve cesarete boyun eğer*.' İçelim, beyler. Hep bir adım önde olmaya içelim!"

Neşeyle kadehleri tokuşturduk. Sonra bana döndü. "Sen de kadehini kaldır, psikolog. Saygın bir centilmen ve başını kitaplarından kaldırmayan sıkıcı bir alim olduğunu biliyorum. Yine de bir maceracıyla kadeh kaldırmanın zarar getireceğini sanmıyorum. Benim için aynen böyle diyordun, değil mi? Belgelerinde hiçbir sorun yok elbette, bundan adım gibi eminim. Ama günün birinde kendini benim Londra'da içine düştüğüm gibi bir durumun içinde bulman çok mümkün. Umarım tecrübelerimden yararlanırsın."

"Yanılıyorsun, beyim," diye karşılık verdim alaycı sözlerine. "Ben aynı zamanda talihin yüzüne güldüklerinden biriyim. İtalya vatandaşı olduğum halde bana pasaport vermeyi reddettiklerinden dolayı, tıpkı senin gibi sahte bir pasaportla buraya geldim. Paris polisinin geldiğimden haberi yok..."

Masanın altında Walter'ın ayağıma bastığını hissettim.

Leh bir kez daha sohbetin kontrolünü eline aldı. "Dert

etme beyim, dert etme," dedi. "Neyse, sözün özüne gelirsek: Sistemim, suçlunun sosyal organizmayı kölesi haline getirmek için kullandığı bir kıskaç gibidir. Kadim filozoflar bile hayatın sürekli bir mücadele olduğunu söyler. Dahası sistemim, sahibinin kişiliğiyle doldurduğu bir bina için kurulmuş bir iskele gibidir. Bu doğrultuda kendi şahsi katkılarımla Korkunç İvan'ın yaratıp asırlar boyunca tozlu kitapların arasında çürümeye bırakılan sistemine yeni bir hayat verdim. Kendime ve günümüze uyarladım. Hayatta, savaş meydanından savaş meydanına koşan bir komutan gibiyim."

Sözü bitince kalkmayı önerdi. Biz üç dinleyici hesabı ödedik. Sonra bir taksiye el edip artık iyice sarhoş olan Leh'i oteline götürdük. Binanın önünde hepimize kocaman sarıldı. Bana sarılırken kulağıma eğilip, "Cüzdanında biraz para olduğunu fark ettim," dedi. Borç verirsin, değil mi? Unutma, polis Paris'te olduğunu bilmiyor."

Kahkaha attım. "Demek gerçekten inandın?" Pasaportum için cebime davrandım, ama Leh beni durdurdu.

"Dalga geçiyordum, anlamadın mı? Sahte pasaporttan bahsederken olta attığını biliyordum." Hepimizle şen şakrak vedalaşıp içeri girdi...

Geri dönerken Walter bana dönüp, "Eee, hilesini gerçekten anlamış mıydın?" diye sordu.

"Kesinlikle anlamadım," dedim. "Anında tuzağına düştüm. Gerçekten pasaportum yok. Ama masanın altından dikkatli olmam için ayağıma bastığında...

"Boş versene! Herifin hakkından geldin."

"Tabii ki. Hızlı öğrenirim. Ve kabul etmeliyim; adam işinde o kadar iyi ki verdiği psikoloji dersini akılda tutmaya değer."

[2]
Bir Centilmenin Doğuşu

Paris'in arka sokaklarındaki bir otelde oda tutmuştum. Yaşlıca bir hanımı ziyaret etmek için üstümü değiştiriyordum ki Walter'la Berthold fırtına gibi içeri daldı. Beni yeni tanıştıkları biriyle tanıştırmak istiyorlardı. Aklımın ucundan bile geçmeyecek şeyler yapmaya bayıldığım için onlarla yerin altından şehrin diğer ucuna gitmek üzere metroya atladım.

Tekrar gün ışığına çıktığımızda yan sokaklardan birindeki otele girdik. Otelin benimkinden farkı yoktu. Altıncı katta Walter bilmem kaç numaralı odanın kapısını çaldı. Kimse cevap vermeyince cebinden bir anahtar çıkarıp kapıyı kendisi açtı. Sonra üçümüz birden sade döşenmiş küçük odaya girdik.

İki dostum, kendi evlerine girmiş gibi kendilerini yatağa attılar. Yatak ani ağırlıkları altında incinmiş gibi cıyakladı. Ben de altımda tehlikeli bir şekilde sallanan bir sandalyeye oturdum. Kendimi az önce yiyip içtiklerinin parasını ödeyemeyecek bir han müşterisi gibi hissediyordum.

İşte bu sırada odanın kime ait olduğunu öğrendim. Odanın sahibi hukukçu Sergei Mikhailovich hem bir fabrikada çalışıyor hem de İngilizce dersleri vererek hayatını kazanıyordu. Bizimkiler bugün Walter'ın, ayağına küçük geldiği için sattığı ayakkabıların parasını almaya gelmişlerdi. Beni de bu ilginç yaratığı inceleyebilmem için *aile psikoloğu* olarak yanlarında getirmişlerdi.

Sohbete dalmıştık ki kapı ardına kadar açıldı ve biri cehennemden yayla fırlatılmış gibi uçarcasına odaya dalıp kulakları sağır eden bir kahkaha patlattı. Walter beni tanıştırma-

ya çalışsa da yeni gelen adam beni hiç umursamıyormuş gibi elini sallamakla yetindi.

"*Wissen Sie, meine Herren?*"* diye Almanca söze başladı. Tipik Rus aksanıyla *r* harflerini titretiyor, ıslıklı ünsüzleri yutuyordu. "Beyler, dün akşam tanıştığım iki hanımla bu akşam sekizde yine buluşuyoruz. İkisinin de son derece kaliteli mal olduğu konusunda sizi temin ederim. Yani acelem var ve izin verirseniz sizlerle konuşurken üstümü değiştireceğim...

Konuşurken sürekli kıkırdıyordu. O sırada çaktırmadan beni incelediğini fark ettim. Hayretle onu dinliyordum, dostlarımsa 'Bak gördün mü?' dercesine kaş göz oynatıyorlardı. Onun gibi bir sokak serserisinin güzel kadınlar hakkında böylesine rahat konuşabilmesini aklım almıyordu. Şeytani sertlikteki yüz hatlarının çekicilikle uzaktan yakından alakası yoktu. Kadınların yüz vermeyeceği tiplerdendi. Hatta Sibirya sürgününde ayak parmakları donduğu için belli belirsiz topallıyordu. Hiç çekinmeden önümüzde soyunurken durmadan konuşuyor, sürekli oynayan kaşlarının altında gri gözleri kıvılcımlar saçıyor, bakışları sürekli aramızda dolaşıyordu. Paramparça ayakkabılarını çekiştirirken sapsarı düz saçları arsız yüzüne düştü.

Üçümüz dinlemekle yetindiğimiz için monoloğunu sürdürdü. "Odama iki hanım birden getirebilmenin sevincini tahmin edebilirsiniz, beyler... Ama benim bir kadın avcısı olduğumu düşünmenizi istemem. Alakası yok... Kadın hayranlarını üç temel kategoride değerlendiriyorum. En aşağılığı sadece et peşindedir. Bunlar en büyük grubu oluşturur ve onları düşünmek bile midemi altüst ediyor... İkinci grup da sayıca az değildir ve ben onlara *dekoratif sefa düşkünleri* di-

* *Alm.* Biliyor musunuz, beyler? (Çev. N.)

yorum. Bunlar kadınlarla ancak şahane bir zevkle döşenmiş ve her detayında çarpıcı zarafet taşıyan ortamlarda iyi vakit geçirebilirler. Onlardan da fena halde iğreniyorum. Ama bir de benim dahil olduğum ve sayıca az olanlar var ki bunlar entelektüel bir dizi şartın oluşmasından keyif alırlar. Mesele kadın, atmosfer ya da dekor değildir. Bunlar çok daha seçkin bir zevkin peşindedir..."

Artık üstündeki son pejmürde parçaları çıkarıyordu. Utanmasın diye başımı çevirdim. Ama aklımdan geçenleri okumuş gibi öyle hınzırca bir kahkaha attı ki anında kararımı değiştirip gözlerimi defalarca yamalandığı halde elek gibi delik deşik görünen çoraplarına diktim. Bu sırada göz göze geldik. Başımı çevirmeyi reddettiğim için bu sefer ağzı pis bir sırıtışla çarpıldı. Sanki özenle taradığım favorilerime rağmen, kendisiyle karşılaştırıldığında benim ondan daha aşağılık bir şeytan olduğumu anlatmaya çalışıyordu.

Bu arada hiç durmadan konuşmasını sürdürüyordu. "Beyler, eve iki hanım getirip ışıkları söndürdüğümde bile benim için sefa başlamış sayılmaz. Deyim yerindeyse bu gerekli bir adımdır, böylece gerçek ve saf entelektüel zevklerimin temeli atılır. Ve bunun özü daha çok güçlü tahminlerime dayanır. Her şey nasıl ahengini bulacak, olasılık hesabına göre şeyler her seferinde neye göre sıralanacak falan filan... Yani gördüğünüz gibi son derece entelektüel bir zevkten bahsediyorum..."

Nahoş kahkahalarından birini attığında sivri beyaz dişlerinin bir parça içerlek olduğunu fark ettim. Bu haliyle bir keresinde hayvanat bahçesinde gördüğüm esneyen bir panteri andırıyordu. Bilgiyle donatılmadan önceki Âdem misali önümüzde çırılçıplak durdu ve kemiklerini kütürdetene kadar kaslı kollarını gerdi. Sonra musluğu açıp etrafa sular sıçratıp

gürültülü bir şekilde nefesini tutarak başını altına soktu. Ardından bir havluyla dinç bir şekilde kurulandı.

Kurulandıktan sonra tekrar gerindi. Hafifçe topallayarak odanın diğer ucuna geçip Berthold'un ikram ettiği sigarayı yaktı ve iki dostumun arasında yatağa oturdu. Büyük bir zevk alıyormuş gibi dumanı uzun uzun üflerken, yeraltından fırlayıp aramıza girmiş çıplak bir iblise benziyordu.

Birden sigarayı yere fırlattı. "Pekala, beyler," diye söze başladı. "Sıra en önemli şeye geldi. Deyim yerindeyse gerçek yaratıcılığa... Çünkü şimdiki görevim, her gerçek centilmen gibi kusurlarımı hale yola koymak... Gelirken aldığım şu çoraplara üç buçuk frank verdim, çok ucuzlar, ama renk seçimi önemli. Özellikle ışıkta bakıldığında daha da önem kazanıyor...

Bir paket açıp modern desenli olsa da son derece düşük kalite bir çift çorap çıkardı. Sonra açtığı bir çekmeceden çıkardığı yırtık pırtık gömleğini giyinmeye koyuldu. Bu arada monoloğuna devam ediyordu. "Göğüs kısmında hiçbir hasar yok, beyler, ve bir gömlekte en önemli şey budur..."

Dolabından koyu renkli, ütülü bir pantolon aldı. Paçaları eprimek üzereydi. Pantolonu giydiğinde kemer halkalarının sarktığı görülebiliyordu. Çalışma masasının çekmecesinden aldığı çengelli iğnelerle halkaları sabitledi.

"İşte böyle, beyler," diyordu bir yandan. "Ceketimi giydiğim anda bütün kusurlar kapanmış olacak. Ama sırada yelek var ve onun da kendince sorunları bulunuyor... Yine de eldekiyle yetinmek zorundayız..."

Arkası resmen bomboş yeleği üstüne geçirdi. Öndeki iki parçayı sadece ensedeki sıradan bir ip tutuyordu. Dahası biri en üstte, diğeri en altta yeleğin sadece iki düğmesi kalmıştı. Düğme olmayan yerlere iki devasa çengelli iğne geçirdi. Ar-

dından yakasını düğmeleyip kapkara perişan bir bez parçasından farklı görünmeyen kravatını bağladı. Neyse ki yeleğin altında kaybolunca kravat daha düzgün görünüyordu.

"Yeni bir yaka ve temiz bir kravat," diye açıklamaya devam etti. "Bunlar gerçek bir centilmenliğin göze çarpan temel unsurlarıdır. Çünkü karşımızdaki önce bunları fark eder, o yüzden mizacın temelidirler."

Bir kez daha şeytani bir kahkaha patlattı. Ardından burunları yatağın altından çıkan neredeyse yeni bir çift ayakkabı çıkarıp inleyerek ayağına geçirmeye koyuldu. Ama birden ayakkabıları bir kenara fırlatıp öfkeyle ayağa fırladı ve ateş saçan gözlerini Walter'a dikerek bağırmaya başladı. "Bu işkence için sana ödeme yapmamı istemeye nasıl cüret edersin! Ayakkabılarının yarattığı acıyı tazmin etmen için seni mahkemeye versem yeridir!"

Walter utançla kıpkırmızı kesildi, oysa Rus önemli değilmiş gibi elini sallayıp acı dolu ayakkabı giyme işine odaklandı. Bu sefer başardı. Ayakkabıların üzerine biraz cila sürüp bir bez parçası yardımıyla abartılı ve enerjik hareketlerle ayakkabıları cilalamaya koyuldu. Biraz sonra ayakkabılar neredeyse ışıldıyordu. "Yaka ve kravattan sonra ayakkabılar, gerçek bir beyefendinin en önemli dayanağıdır. Çünkü onlar ışıldarsa ayakkabıları giyen kişi de ışıldar. Ve öyle ya da böyle insan kendini çok daha kendinden emin ve girişken hisseder..."

Duvardaki her yeri çatlak aynanın karşısına dikilip sapsarı düz saçlarını özenle taradı. Ardından dolaptan çıkardığı fena görünmeyen koyu renkli ceketini giydi. Ceket gerçekten de yeleğinin ve pantolonunun kusurlarını kapatıyordu. İpek mendilinin üzerine hoş kokulu bir kolonya damlattı. Sonra yüzüne pembe renkli bir pudra sürdü. Şaşırtıcı bir şekilde yü-

zünün sert hatları yumuşamıştı. Öyle ki şimdi çok daha genç görünüyordu.

Duvardaki aynayı çıkarıp kendini tepeden tırnağa inceledi. Kaslı cüssesiyle inanılmaz bir şekilde aristokrat ve şık görünüyordu. Yüzünü yakından incelerken tuhaf bir şekilde son derece yakışıklı ve düzgün göründüğünü fark ettim. Aynada çeşitli yüz ifadeleri denedikten sonra hafif melankolik bir genç adam pozunda karar kıldı.

Ama aniden patlattığı kahkahayla hepimizi yerlerimizden hoplattı. Büyük bir zafer edasıyla "*Voilà un vrai gentleman!*"* diye bağırıyordu.

Lavabonun altından çıkardığı bir şişe şarabı bir dikişte bitirdi.

"Sağlığınıza, beyler!" dedi neşeyle. Ardından paltosunu giyip başına yeni bir fötr şapka taktıktan sonra odadan çıktı. Biz de çıktığımızda kapıyı kilitledi. Vedalaştıktan sonra bir şey unutmuş gibi belli belirsiz topallayarak merdivenlerden aşağı koşarken bizi unutmuştu bile. Peşinden biz de indik. Otelin girişine gelmiştik ki Walter buraya neden geldiğimizi hatırlayıverdi. "Şeytan herif, hâlâ ayakkabıların parasını vermedi!" diye bağırdı öfkeyle. Dışarı çıktığımızda sarı iblisin köşeyi dönerek gözden kaybolduğunu gördük.

* *Fr.* İşte gerçek bir centilmen! (Çev. N.)

[3]

Sergei Mikhailovich'in Büyük Aşkı

"Bir Centilmenin Doğuşu" hikayemin kahramanı olan ve Sibirya'da ayak parmakları donduğu için çolak bir piç gibi topallayan Sergei Mikhailovich bir gün, Walter, Berthold ve beni Paris'in ücra bir köşesindeki otelde tuttuğu küçük tavan arası odasına davet etti. Bir arkadaşı, Cezayir'de yeni kurulan bir marmelat fabrikasında müdür yardımcısı olarak iş bulmuştu. Sözüm ona bunun çok gizli kalması gerekiyordu, çünkü dünyaya gerçek elma marmeladı olarak pazarlamayı planladıkları ürün aslında şimdi adını unuttuğum çok daha ucuz bir meyveden üretilecekti. Rus bütün bunları Walter'a anlatmış, o da hemen Berthold'la bana yetiştirmişti.

Vedalaşma gibi ciddi durumların vazgeçilmezi olan şarap almayı unutmamıştık. Sergei Mikhailovich egzotik ve büyüleyici bir yaratıkmış gibi her hareketini dikkatle izleyeceğimizi biliyordu, o yüzden parti için şarabın maliyetini bizim çekmemiz en doğrusu olacaktı. Hiçbir yanlış anlaşılmaya meydan bırakmamak için biz de aynen böyle düşündük.

O gün Sergei Mikhailovich keyifsiz görünüyordu. Odasında sinirli hareketlerle volta atıyor, arada sırada küfredip yere tükürüyordu. Walter fısıldayarak önceki gece iki kızın bütün yüzsüzlükleriyle onu yüzüstü bıraktığını söyledi. Kızları bir yerlerde sokaktan almış, bardan bara dolaştırmıştı. Sonunda odasına götürmeye niyetlendiğinde kızlar bir anda ortadan kaybolmuştu.

Belli ki sarışın cingözümüz buna fena halde bozulmuştu, bu yüzden kendi kendini yiyip bitiriyordu. Hepimiz benzer talihsizlikler yaşadığımız ve çaresizce bunu saklamaya ça-

lıştığımız için bastırdığımız duygularımızın başka bir çıkış yolu bulmaya çalışması hiçbirimiz için sürpriz sayılmazdı. Bir süre havadan sudan sohbet ettik, sonra havadaki gerginlik dağılınca konuyu kadınlara ve aşka getirdik. İyi niyetli bir Schopenhauer ve Nietzsche hayranı olan Berthold, kadınları karalamaya başladı. Derin ve gerçek aşktan ne anlarlardı ki? Tek dertleri hoppa zevkleri ve maddi çıkarlarıydı. Dışarıdan ayı gibi görünse de son derece toy olduğu için Berthold'un kadınlardan yana talihsiz olmasına şaşırmıyordum.

Ona ateşli bir şekilde itiraz eden Walter'ın durumu farklıydı. Dünya adabını bilen zarif dostumuz hemen herkesle dosttu, özellikle de kadınların dostluğundan hoşlanıyordu. Onun için aşk dünyanın zavallılarını acı çekmekten, endişeden ve bu hayatın zorluklarından biraz olsun uzaklaştırmak için cennetten gönderilmiş ilahi bir hediyeydi. Savının doğruluğunu kanıtlamaya çalışırken daha da hırslanıyordu. Sinirden mosmor kesilmiş derdini anlatmaya çalışırken, o sırada yatağa yayılmış konuşmaları dinleyen Sergei Mikhailovich'in meydan okuyan kahkahasıyla susmak zorunda kaldı.

"Komik bir şey mi söyledim?" diye sordu hemen incinmiş bir tavırla.

"Komik bir şey mi söyledin?" diye dalga geçti Rus. Yataktan fırlarken kaskatı ayağına homurdanarak küfrettikten sonra kırık bir sandalyede sallanan Walter'a doğru topalladı. Önünde durduğunda öfkeyle, "Aşkın ilahi bir hediye olduğunu iddia ediyorsun, öyle mi beyefendi? Sırf bu iddian yüzünden seni yeniden ilkokula göndermek lazım."

"Sen aklını kaçırmışsın, Sergei Mikhailovich," diye çıkıştı Walter. Duydukları karşısında dehşete düşmüştü. "Benim de en az senin kadar fikrimi söyleme hakkım var."

"Kimse hakkın yok demiyor," dedi Rus. "Dilediğince ko-

nuşabilirsin. Bu yaşta olmana rağmen hâlâ anlamamış olmana güldüğümde de bana kızma... Aşk ilahi bir hediyeymiş! Şaka gibisin. Tam bir şapşalsın... kusura bakma beyim, diyecek başka bir şey bulamıyorum. Sana aşkın ne olduğunu söyleyeyim mi? Gerçekten duymak ister misin? Dinle o zaman. Aşk, erkeğin onuruna ve özgürlüğüne düzenlenmiş bir saldırıdır. Aşk öyle bir şeydir ki en gururlu ve en seçkin erkeklerin boynuna geçirilen ilmik gibidir. Özgürlüğüne düşkün en zeki erkekler bile eninde sonunda bu tuzağa düşer. Özetle aşk erkekleri sadece küçük düşürür."

İki kadeh şarabı yuvarladıktan sonra bir sigara yaktı ve öfkeli homurtular eşliğinde odada volta atmayı sürdürdü.

Bu arada yatakta yanıma oturan Walter kulağıma eğilip, "Bırakalım da rahatlasın," dedi. "Belli ki canı bir şeylere sıkkın."

"Biliyor musunuz, beyler?" diye devam etti Sergei Mikhailovich, tıslayan Almanca aksanıyla. "Sümüklü bir ergenken bile aşkla ilgili şüphelerim vardı. Yalan duygularla dolu romanlar aşkı ilahi bir tür güç olarak gösteriyordu, ama mutlu aşıklar kavuştuktan sonrasına hiç değinmiyorlardı. Gerisi okurun hayal gücüne ya da tecrübesine bırakılıyordu. Daha gerçekçi hikayeler sonu gelmek bilmeyen trajediler, başarısızlıklar ve hayal kırıklıklarıyla ilgiliydi. Gerçek hayatta birbirlerini sevenleri gördüm. Ya deliler gibi durmaksızın birbirlerini kovalıyorlardı ya da aynı kağnıyı çeken sığırlar gibi birbirlerine bağlanmışlardı. O zamanlar bekar ve özgürdüm, haliyle onlardan ölesiye iğreniyordum. Şarap!"

Bir anda bağırıp boş kadehini Walter'ın suratına tuttu. Yeni dolan kadehi başına diktikten sonra taze bir heyecanla sözlerini sürdürdü. "Tuzağın kokusunu alan tilkiler gibi fırsatlardan uzak duruyordum. Özellikle çekici bulduğum kadınlar-

dan kasten kaçıyordum ve sadece onurumla özgürlüğümün tehlikede olmadığını hissettiğim yerlere gidiyordum. Tam da bu yüzden feleğin geçenlerde oynadığı oyun fazlasıyla hassas yerlerime dokundu."

Belli ki geçen gece yaşadığı talihsizlik hâlâ sinirlerini hoplatıyordu. Kadehleri ardı ardına tepesine dikerken gözleri parlıyor, topal haliyle volta atarken daha sinirli görünüyordu. "Saldırıya hazırlanan bir kaplan gibi!" diye gözlemde bulundu Walter fısıltıyla.

"Katolik kilisesinin şu bekaret meselesi!" deyiverdi birden Rus. "Ne yüce bir fikir! Aşk köleliğine karşı en muhteşem direniş eylemi. Doğayı aldatmaya çalışmanın en cesur hamlesi. İnsan üstü bir bilgelik. Gerçekten! Şans verilse bir aziz ya da keşiş olurdum... Kadınlar için kolay. Kölelik onların doğasında var. Nietzsche doğru söylemiş. Özgürlük ve onur duygularına yabancılar, tam da bu yüzden resmen aşk için yaratılmışlar. Oysa ormandaki çam ağaçları gibi sürekli büyümek isteyen bizler için, feleğin topuğuyla ensemize bastırdığı aşk bir hapishaneden başka bir şey değildir, beyler. Keşke Kutsal Metinleri bana çevirtselerdi. O zaman onlara aşkın nereden geldiğini söylerdim. Tanrı ilk erkeği yarattığında, '*Dünyadaki her şeyin hakimi olacaksın*,' demişti. Ama sonra ona rakip olarak gönderilen bu yeni yaratığı kıskanan İblis, Yaratıcıya gidip, '*Bak, her canlının bir eşi var*,' dedi. '*Her şeyin üstünde olan senin bile bende alçakgönüllü bir yansıman var. Sadece erkek yalnız.*' Tanrı erkek için üzüldü, bu yüzden ona bir yardımcı verdi. Ancak erkek cennette ve dünyada olanları düşünmeyi tercih etti. Yağmacı bir yarene hiç ihtiyacı yoktu, haliyle sırtını dönüp kendi yoluna gitti. Ama diğeri bununla yetinemezdi ve o saniye şeytan incecik görünmez bir ip geti-

rerek onun yardımına yetişti. '*Uyuduğunda bunun bir ucunu arkadaşına bağla, ama diğer ucu sende kalsın,*' dedi. '*Sıkıldığında onu kendine çekersin ya da onu yakalamak için ipi takip edersin. Bu sayede artık senden hiçbir zaman saklanamaz ve sonsuza kadar kölen olur.*' Diğeri, yani kadın ona kulak verdi ve söylediklerini yaptı. İşte o gündür bu gündür erkek kadının kölesidir. İşte Şeytan'ın hediyesi olan o görünmez zincir aşktır beyler."

"Bravo! Bravo!" Berthold heyecanla ellerini çırptı.

Sergei Mikhailovich tatmin olmuş bir ifadeyle gülümsüyordu. Dudağına götürdüğü sigarasını Berthold hiç bekletmeden yaktığında sözlerine devam etti. "Bu söylediklerim kendi tecrübelerime dayanıyor, beyler. Bunları kendim yaşamamış olsam böylesi büyük bir iddiayı ortaya koymaya cesaret edemezdim. Tek bir aşk... hatta tek bir büyük aşk, beni bu noktaya getirdi. Niye sırıtıyorsunuz, beyler?!" diye bağırdı aniden. Walter'la beni bakışıp göz kırparken yakalamıştı. "Doğal olarak Sergei Mikhailovich'in büyük bir aşk yaşamış olmasının imkansız olduğunu düşünüyorsunuz... Bu tavrınızı şahsen incitici buluyorum!" Yine öfkelendi. "Size göstereceğim, serseriler...!"

"Sakinleş, Sergei Mikhailovich," diye onu yatıştırmaya çalıştı Walter. "Neden bize şu büyük aşkını anlatmıyorsun? Bak hepimiz kulaklarımızı açtık seni dinliyoruz."

"Bir daha sırıttığınızı ya da aptal aptal göz kırptığınızı görmek istemiyorum," dedi Rus biraz sakinleşerek. "Anlatmamı istiyorsanız, fareler kadar sessiz olmanız gerekiyor. *Capito?** Doğrudan sadede geleceğim. Taze bir hukukçu olarak iş aramak için Berlin'e gittim. Ama bazı öğrencilerin Rus göçmen

* *İt.* Anlaşıldı mı? (Çev. N.)

vakfından burs aldığını öğrenince yeniden üniversiteye yazılmam iki dakikamı falan aldı. Bu sayede kolay geçinebiliyordum. Yoksa kabul etmeliyim ki sıkış tepiş sınıflarla hiç işim olmazdı. Kendimi dans salonları ve barlardaki hayatı incelemeye adamak eğlencenin yanı sıra son derece pratik görünmüştü. Hiç de alık olmayan Goethe, '*Denn grau, mein Freund, ist alle Theorie, und grün des Lebens ewiger Baum*,' der. Kabare kızları donmuş uzuvlarımla dans pistlerinin pürüzsüz parke döşemeleri üzerinde bana yardım etmekten büyük zevk duydular. Bir sürü de tanıdığım vardı. Mümkün olduğunca Ruslara görünmemeye çalışıyor, herkese okyanus ötesinde yaşayan sıkıcı ağabeyimle ilgili klişe hikayeyi anlatıyordum. Ne var ki güzel bir yüzle karşılaşınca bir anda eski *khorosho*'mu** hatırladım. İşte Darya Filipovna'yla böyle tanıştım."

Yatağa oturup dizlerini karnına çekti ve çenesini dizlerinin arasına gömdü. Top gibi kıvrılmıştı. "Onunla dans etmek hoşuma gidiyordu. Lanet olası, masumiyetin temsilcisiydi. Keşke onu evde ya da okul balolarında sürekli oradan oraya sürükleyen amcasına söyleseydim. Söylemedim ve hâlâ pişmanım. O imansız dişi iblis Irina Stanislavovna'yla da Darya sayesinde tanıştım. Fazla söze ne hacet. İşte resmi."

Titreyen parmaklarıyla göğüs cebinden perişan bir cüzdan çıkardı. Sonra yıpranmış parlak bir kağıdı açıp ortaya çıkardığı fotoğrafı bize uzattı. Walter eline alınca Berthold'la birlikte heyecanla omzunun üzerinden baktık. Belli belirsiz bir yabancı izlenimi veren sıra dışı güzellikte genç bir hanım görüyorduk. Güçlü bir duruşu vardı, tuhaf bir şekilde duygu-

---

* *Alm.* Gri, dostum, teoriden ibarettir ve yeşil ebedi yaşam ağacıdır. (Çev. N.)

** *Rusça* Peki, güzel, tamam anlamında kullanılan bir söz. Hikayenin kahramanı burada Rus olduğunu hatırladığını ima ediyor. (Çev. N.)

sal bakan gözlerine rağmen incecik kıvrılmış dudakları tutku kadar azmini de belli ediyordu. Walter birden fotoğrafın arkasını çevirdi. Okuyacak kadar Rusçamız vardı: *Tanışmamızın ilk on dört günü anısına Sergei Mikhailovich'e. Irina Stanislavovna.*

Rus kıçın kıçın yatağın kenarına kayıp doldurduğu kadehini susuz kalmış gibi yudumladı. "Onunla Darya ve amcasıyla çıktığımızda tanıştım. Uzun boylu ve ince yapılıydı. Ama abartısız bir güzelliğe sahipti. İnce olmasına rağmen dolgun bacakları bastırdığı tutkusunu adeta etrafa yayıyordu. Tanıştırılırken bana bakınca olduğum yere çakılıvermiştim. O anda kaybetmiştim. Aşk bir matkap gibi yüreğime saplanmıştı. Artık dünya gözüme başka görünüyordu. Sanki daha önce hiç bilmediğim tuhaf bir ritimle dans ediyordum. Bu öylesine ani bir değişimdi ki bugün bile o bulanık anları hatırlamakta zorlanıyorum. Ama bir hissimi hiç unutamam. Uslanmaz bir gezgin olsam da sanki birden kendimi evimde hissettiğim ve kalmak isteyeceğim bir evde bulmuştum. Dahası oradan ayrılırsam kendimi gerçekten kötü hissedecektim. Sürekli bir sersemlik haline kapılmıştım. Sanki biri başıma değnekle vurmuştu. Sonuna kadar da bana neler olduğunu kavrayamadım. Şeytanın ilmeği boynuma geçirdiği aklımın ucundan bile geçmiyordu. Beyler! Yine de kabul etmeliyim ki o da benimle aynı duyguları paylaşıyor, dans pistinde benimle birlikte süzülüyordu. Rol yapmayacağım; duygularımı ifade etme konusunda şampiyon olmadığımı biliyorum. Neyse ki aslında başımıza gelenleri anlamaya ve arzularımızı dile dökmeye gerek duymayacak kadar hayat bilgisine haizdik. Evine yürüdük ve daha tanıştığımız ilk gece tutkulu kucaklaşmamızla son buldu. O gece daha sonra bana neler olduğunu anlatamam. Tek hatırladığım avare adımlarla evime döndü-

gümde güneşin çoktan doğmuş olduğuydu. Ölü gibi uyudum ve buluşmaya yetişmem gerektiğini hatırladığım için telaşla uyandım. Kör olası kadın! Bir gecede daha benim bile bilmediğim bütün zayıf noktalarımdan yakalamıştı. Kanun çalan bir çingene gibi beni parmaklarında oynattı. Bir gülüşü sert bir şarap içmişim gibi başımı döndürmeye yetiyordu. Öylesine hipnotize olmuştum ki iki hafta kendime gelemedim. İnanın beyler! Uyurken de uyanıkken de ondan başka bir şey düşünemiyordum. Ele geçirilemeyen bir hayalet gibi sürekli gözümün önündeydi. Ama sanırım bu o kadar da tuhaf değildir. Günde sadece birkaç saatliğine birlikteydik. Daha önce hiç yaşamadığım bir ruh hali içindeydim...

"Beyler! Bir süre önce aşk hakkında birtakım genel şeylerden bahsettim. Bunu yaparken de konuya dair özel teorimi sizlerle paylaşmayı unuttum. O yüzden şimdi teorime gelelim. Antik Yunanlar için aşk, insanın kaderine acımasızca müdahale eden bir iblisti. Güzel. Ama klasik filozoflar, sentez söz konusu olduğunda, keskin analizlerinden çok daha abartılı şeyler söylüyorlardı. Şeylerin analizi günümüzde henüz çocuk sayılır. Tabii bununla birlikte yaşadığım aşk sonucunda elde ettiğim sonuçları da sizlerle paylaşacağımı eklemeliyim. Sizi aşk yolculuğunda ikinci dereceden olsa da son derece etkili olabilen üç iblisle tanıştıracağım. Ama şimdilik bilimin kuru dalını bir kenara bırakıp gerçek hayatın yemyeşil yaprağına geri dönelim! Gerçekten anlatılamaz ilk karşılaşmamızın büyük keyfini yaşamamızdan tam iki hafta sonra Lord Eros'un temsilcisi tarafından ilk kez ziyaret edilme şerefine nail olduk. Darya Irina'ya gitmiş, onunla buluşmaya başlamadan önce kendisiyle flört ettiğimi söylemişti. Irina bunları söylediğinde gülerek savuşturdum. Başka ne yapabilirdim ki? Oysa kıskançlık solucanı muhtemelen çoktandır içini kemir-

meye başlamıştı. Çünkü kindar bir sakinliğe eşlik eden muazzam bir masumiyet şovuyla, tanışmamızdan sadece birkaç gün önce genç bir Alman mühendisten evlenme teklifi aldığını söylüyordu. İçime dokunsa da kendimi kontrol etmeyi başardım. Ama bu ilk intikam girişimi gerçekten içime işlemişti. O akşam ilk kez onu iki hafta önce tanıştığımız dans salonuna götürdüm. Tanışlarımız da sıklıkla oraya uğruyordu. Darya amcasıyla geldiği anda onu dansa kaldırdım. Irina'ya kaçamak bir bakış fırlattığımda yanaklarındaki allığa rağmen sevgilimin renginin attığını görebiliyordum. Dudakları her zamankinden daha inceydi. O da Darya'nın amcasıyla dans etti. O sırada bir anda ortaya çıkan genç ve yakışıklı bir Alman onunla dans etmek istedi. Irina'yı bir an olsun gözümden ayırmıyordum. Birden yüreğime bir ok saplandı. Bu onun mühendisi miydi? Derhal Darya'dan uzaklaştım ve dans bittiğinde Irina'ya yaklaştım. Yüzünü şeytan görsün, bu daha önce bahsettiği mühendis değildi! Irina'yı o anda dans salonundan çıkardım ve huzurlu günlerimize geri döndük. Fakat uzun sürmedi. Bir gün yolda Darya'yla karşılaştım. Nezaket gereği bir süre yürüdük ve bu süre boyunca Irina'dan konuştuk. Tabii canını sıkmamak için bu karşılaşmamızdan Irina'ya bahsetmedim. Ertesi gün Darya söylemiş. Irina'yla tekrar buluştuğumuzda öfkeden küplere binmişti. O akşam gideceğimiz gece kulübünü o seçti. Kör olası şeytan! İçeri girer girmez en tatlı gülümsemesini takınarak beni meşhur mühendisiyle tanıştırdı. Sonraki birkaç saat boyunca diken üstünde oturdum. Beyler, umarım böyle bir anı hiç tecrübe etmezsiniz. Irina'yla tekrar baş başa kaldığımızda aşkın ikinci iblisi nefret içime yerleşiverdi. Şövalye ruhumun yüksek prensiplerini unutup, şimdi hepsini hatırlamadığım en rezil küfürlerle ona bağırıp çağırdım. Irina gözyaşlarına boğulunca yüzey

bir anlığına bile olsa tekrar durgunlaştı. Yine de mühendisle arsızca görüşmesi nedeniyle bana borçlu olduğunu hissediyordum. Bu arada aramızdaki gerginlik zirveye yaklaşıyordu. Mühendisin acısını çıkarmak için sokakta tanıştığım ilk kızla çıkmaya karar verdim. İnanır mısınız bilmem, beyler, ama niyetimi gerçekleştirmeye koyulduğumda yerime çivilenmişim gibi ayaklarım harekete geçmeyi reddediyordu. Tamamen güçsüzdüm. Aşk amansız gücüyle beni zincirlemişti. İşte o zaman aşk boyunduruğunun bir erkeği neye dönüştürebileceğini tam anlamıyla kavradım. Artık gerçek anlamda özgür değildim. Her ne yaparsam yapayım, başka bir iradenin etkisi altında hipnotize olmuş gibi yapıyordum. Özetle artık kendimin efendisi değildim. Bazen ona karşı nefretim öyle bir körükleniyordu ki en ufak bir kıvılcımda üstüne atlayıp onu boğazlayabilirdim. Anlaşılan o da farklı hisler beslemiyordu.

"Tek fark, onun üstümdeki gücü sürdürme azmiydi ve benden nefret etmesinin nedeni, beni daha sıkı bağlarla kendine bağlamaya çalışmasından nefret ettiğim için kendimi sürekli geri çekmemdi. Oysa birbirimizden de kopamıyorduk. Birlikteyken de ayrıyken de cehennemdeydik. Ama aşkın yareni sefillik olduğundan hep yan yanaydık. En tatlı anlarımız, tasasız bir mutlulukla geçen ilk iki haftamızı andığımız anlardı. Bütün kadınlar gibi aşk ilişkilerini duygusallığa dökmeye bayıldığından Irina o dönem için '*Kayıp cennet*' demekten hoşlanıyordu. Bizim için zaman, yaşlıların kayıp gençliklerine dair anıları işlevi görüyordu. Ve bu yüzden aşk içten içe bizi tüketiyor, resmen iblisin kontrolündeki yaratıklara dönüştürüyordu. Aşk iblisi ilk günlerinde öylesine hızlı büyümüştü ki artık beslenmek için doğru dürüst bir şey bulamadığından kaçınılmaz kaderine doğru hızla koşuyordu. Ve sonumuz bü-

tün merhametsizliğiyle geliyordu. Aşk iblisinin üçüncü dalkavuğu çoktan aramıza girmişti. Tutku zincirindeki iki kişiyi yok etmeye ant içmiş gibiydi, ölümün kırıntıları hayatın ve zevkin dibine çöreklenmişti... Asıl dans, bir gün bursum aniden kesilince başladı. Başım bağlı olmadığı bir dönemde olsaydı, inanın beyler, mektubu yırtıp atar, sonra yepyeni bir heyecanla kaderimi aramak üzere yollara koyulurdum. Oysa o anda bunu yapacak en ufak bir gücüm bile yoktu. Dibin de dibindeydim. Bir çıkış yolu bulmaya çalışmak yerine, son zamanlarda sanki kasten mühendisi bizimle vakit geçirmeye davet eden Irina'nın peşinde sürükleniyordum. Neden böyle yaptığını bilmiyorum. Belki beni kendine daha sıkı bağlamak istemişti, belki de yeni bir tür felaketle ilişkimizdeki gücünü test etme niyetindeydi. Kim bilir! Bir kadının yüreğinden geçenleri asla bilemezsiniz. Her eyleminin türlü türlü amacı vardı ve muhtemelen kendisi bile hangi amacının öncelikli olduğunu kestiremiyordu. Böylece kaçınılmaz son adım adım yaklaştı.

"Ellerim cebimde, odasında ıslık çalarak volta atıyordum. Bu halimin onu öfkeden deliye çevireceğinden adım gibi emindim. Yüzünden bir şeyler planladığı belli oluyordu. Onu sinirlendirmeyi başardığımı düşünürken içimden zevkle gülümsedim. Ama bana baktığı anda içimden geçenleri anlayınca yüzünün rengi atıverdi. Sıradan bir şey yapıyormuş gibi bütün sakinliğiyle, ikimizin tanışmasından önce mühendisle öpüşmesinden bahsetmeye başladı. Geçen gün yine onu öpmeye çalışmıştı. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Onun o bembeyaz harika boynuna bakıyordum. Beyler, şair falan değilim ama inanın, o anda şairin bahsettiği '*su mermeri boynu*' sözünü kavradım. Masum tatlı sarı lüleleri boynunu çevreliyordu. Eğilmiş, dikişine devam ederken gür sesiyle

anlatmaya devam ediyor, arada sırada başını kaldırıp bana göz atıyordu. Size şu kadarını söyleyeyim; *Landru** bile daha iyi bir an hayal edemezdi. Cinayet arzusuyla ağzım sulandığı için beni suçlayabilir misiniz? O zaman bu kadını başkasına bırakmayacağıma karar vermiştim. Ölüsünü yeğlerdim! Bu noktada Irina sinirlenmeye başladı, beyler. Sanki aklımdan geçenleri okumuş gibi, ilk on dört günümüz cennet gibi geçmişken böylesine bir cehennem yaratmış olmamızın ne kadar fena olduğundan bahsetmeye koyuldu. Bu sözleri beynimde adeta bir şimşek gibi çaktı, beyler. Fiziksel tükenişten ziyade intikamın daha zarif bir yöntemi olarak entelektüel beyinlerin ilkel sistemi tercih ettiğini kavradım. Basitçe öfkemi yenmeyi başardığımı söyleyebilirsiniz. Dahası böylesi bir eylem, hayatımın geri kalanında özgürlüğümden olmam anlamına gelirdi. Benim gibi özgürlüğüne düşkün biri için bu fazlasıyla yüksek bir bedeldi. Belki. Ama düşüncemin kaynağı korkudan başka bir şey olmadığı halde fena fikir sayılmazdı. Ruhsal omurgasını, gururunu ve kendine güvenini tek bir darbeyle paramparça edecektim. Ve Amerika'nın bilinmez kıyılarına çıktıkları anda geri dönmenin artık bir seçenek olmadığını anlamaları için gizlice gemilerinin yakılmasını emreden hünerli Cortez gibi ben de Irina'nın beni bir daha sevememesi için tek bir darbeyle bütün köprüleri yıkabilirdim. Böylece en az onun kadar sakin bir tavır takınarak yaylım ateşi açtım. *'Birbirimizden farkımız yok. Bildiğin gibi seninle tanışmadan önce ben de Darya'yla flört ediyordum. Ama lanet olası amcası Kerber her saniye kızın yanındaydı, o yüzden o leziz genç hanımı bir türlü ele geçiremiyordum. Arzum neredeyse aklımı*

* Henri Désiré Landru: Gerçek "Mavi Sakal" olarak bilinen Fransız seri katil (Çev. N.)

başımdan alacaktı. Sonra karşıma sen çıktın. Her açıdan ele geçirilebilir olduğunu gördükten sonra dikkatimi sana yöneltmemden daha doğal ne olabilir? Cinsel açlığımı giderebilmem için bana kendini açmanın yanı sıra o kızdan intikam alma fırsatı bulmuş olacaktım. İlk iki haftamızın cennet gibi olduğunu da nereden çıkarıyorsun? Hayallerimde her saniyemi o acımasız genç insanla geçiriyordum. Ne zaman sana sarılsam gözümün önünde o vardı...'

"Devam etmeme gerek kalmadı. Yüzü kireç gibiydi. Dudakları sayıklıyormuş gibi seğiriyordu. Ayağa kalkmaya çalışırken bütün vücudu titriyordu. Ne kadar güçsüz olduğunu fark edince acıyla gülümsedi. O ana kadar ne yaptığımı fark etmemiştim. '*Du hast sie zerstört, die schöne Welt!*'* Şeytan, o anda Faust'un sözünün nereden geldiğini biliyordu. Sonrasında olanlar öylesine büyük bir darbeydi ki bugün bile her şeyi hatırlamakta zorlanıyorum. Irina ok gibi üstüme atılırken elinde bir şey parlıyordu. Kendimi korumaya çalışarak eğildim, elini tuttum, ama keskin bir acıyla kendimden geçtim... Kendime geldiğimde sargılar içinde hastanedeydim. Hareket etmeye çalıştığımda göğsüm alev almış gibi sancıyordu. Irina'nın her seferinde kalbimi hedef alarak makası üç kez göğsüme sapladığını söylediler. Hayatta olmamı makasın fazla uzun olmamasına borçluydum. Yaralardan biri bir hayli berbattı. Anlaşılan geri çektiğinde makas açılmış, etimi boydan boya yarmış, paramparça etmişti. Bu küçük yarayla ilgili hâlâ tatlı anılarım var."

Birden ceketini çıkarıp telaşlı parmaklarıyla gömleğinin düğmelerini açtı ve bembeyaz göğsünü gösterdi. Sol göğüs ucunun hemen altında üç eski yara izi görülebiliyordu. Bir

* *Alm.* Şahane dünyayı yerle bir ettin. (Çev. N.)

tanesi son derece büyük ve iğrençti. Derisi zorla dikilmiş gibiydi, yarasının üzeri pütür pütürdü.

"Bu yara ve size gösterdiğim fotoğraf, büyük aşkımdan geriye kalanlar. Sonrası uzun sürmedi. Centilmenliğimden Irina'nın, kendisini savunmak için saldırdığını söyledim. Ardından başka bir memlekete göçtü. Kahretsin! Şarap mı bitti? Niye kadehi gıdım gıdım dolduruyorsunuz? Irina'nın canı cehenneme! Onu bir daha hiç görmedim. Sadece arada sırada, özellikle böyle toplantılarda onu hatırlıyorum. Bu şişeler, kalp ağrısı için ilaç gibi! Bazen bir yerlerde aniden karşı karşıya gelsek ne olurdu diye düşünerek kendimi eğliyorum. Bunun dışında keyfim yerinde. Özgürüm. Daha ne isteyebilirim ki? Bugün tren istasyonunda işçilik yapıp geri kalan zamanımda İngilizce öğretiyorum, yarınsa Cezayir'deki üçkağıtçı bir fabrikada müdür yardımcısı olacağım ve ertesi gün Doğu'yu dolaşacağım, Çin'i gezeceğim... Belki bir gün Avrupa'yı işgal eden Asya güçlerinin başındaki modern bir Cengiz Han gibi geri döner, kıtayı savaş ve kana boğarım... Dediklerine göre soyumda Tatar kanı varmış. Her şey mümkün. İnsan özgür olduğu sürece dilediğini hayal edebilir!... Bir şey mi dedim?" diye sordu birden kıpkırmızı suratıyla utangaç bir şekilde gülümseyerek. "Ah, unutun gitsin! Şaraptandır. Lanet olası ayyaşlık. Evet, beyler! Aşk insan doğasına aykırıdır, ama aşk olmadan da hayat çok sıkıcı olurdu. Bizi eyleme geçiren, hayata olduğu gibi bakma cesaretini veren, sonra ellerimizi yıkayan ve kendimiz için asıl yuvamız olan yeni bir dünya yaratmamıza yardım eden aşk iblisidir. Hadi şu Alman şarkısını söyleyelim. *Letzte Rose**

Sözleri şaşırınca düzeltmeye çalıştı, sonra vazgeçti. "Öf!

* *Alm.* Son gül (Çev. N.)

Ucuz duygusallık! İnsan farkına varamadan içine dalıveriyor... Beyler! Yeni ve cesur başarılara içelim!"

Bir kez daha kadehini başına dikti, sonra yatağa yığılana kadar odada dans ederek dolaştı. Walter ve Berthold'la birlikte üstüne bir battaniye örtüp veda notu yazdık ve parmaklarımızın ucunda odadan çıktık. Dışarıda bir taksiye el edip Montmartre'daki bir kabareye gittik. Sabaha kadar sohbet ettik. Centilmen Sergei Mikhailovich'i bir daha hiç görmedik.

[4]
Son Koz Hakkında Sohbet

Akşam yemeğinden sonra istasyona indim. Robert Nigris, Ljubljana'ya gitmeden önce uğrayacağını söyleyip, eşyalarını bana bırakıp bırakamayacağını soran bir mektup yazmıştı. O, yuvası olmayan bir adamdı. İkimiz Trieste'de aynı liseye gitmiştik. Benden birkaç yaş, tabii haliyle birkaç sınıf büyüktü. Dikkatini çeken kuzinlerim olmasa benimle ilgileneceğinden şüpheliydim. Onlarla iletişim kurarak bağlarını sağlamlaştırmak adına arada sırada *tenezzül ederek* benimle ciddi sohbetler ederdi. Şahsen ondan aynı anda hem nefret ediyordum hem de ona fazlasıyla hayrandım. Uzun boyluydu, kuzgun karası saçlarıyla yakışıklı bir gençti. Kadifemsi kahverengi gözlerini genellikle kadınlar dünyasında avantaja dönüştürürdü. Muhtemelen uçarılığı ve yüzeyselliği yüzünden, biraz da kıskançlıkla onu hayatımdan silmiştim. Yollarımız ayrıldığında onun hakkında hislerim bu yöndeydi.

Sekiz yıl sonra Paris'te tekrar buluştuğumuzda aslında sıradan biri olduğunu görmem benim için büyük bir sürpriz olmuştu. Belki zaman içinde değişmişti. Gözlerinde biraz daha sert bir ifade vardı, bakışlarında daha önce hiç fark etmediğim erkeksi bir kararlılık okunabiliyordu. Bir şey daha vardı. Çoğunluğun aksine oturaklı biri olmak yerine daha da uçarı biri olmuştu. Beni asıl şaşırtan, kendisinden önceki kuşak damarlarında daha çok Alman ve İtalyan kanı taşısa da onun kendini Slovenyalı olarak görmesiydi. Ona göre yuva diyebileceği bir yer yoktu. Ama nedenini ancak Tanrı bilir, '*küçük kavim*' dediği bizleri nedense kendine daha yakın bul-

maya başlamıştı. O günlerde Paris'te modern apartmanlarda iç dekorasyon yapıyor, çoğunlukla işsiz dolaşıyordu. Belli ki bohem dostları, profesyonel işten daha çok ilgisini çekiyordu. Özgeçmişinde birkaç yıl ihracat akademisinde okuduğu yazıyordu ve felsefeye hiç de yabancı olmadığını söylemekten hoşlanıyordu. Bana göre burnunu her yere sokacak kadar meraklıydı.

Aramızdaki yaş farkı eskisi kadar bariz olmadığından, daha da güzeli artık ona bir tür istikrar sağlayabildiğimden samimi bir dostluk kurabilmiştik. Ona bağlandığımı itiraf etmeliyim. Belki bende hiç olmayan, ama bütün kalbimle sahip olmayı dilediğim cesaretinden dolayı onu seviyordum. Topluma boyun eğmeden hayata cesurca yelken açmak, ne kadar önemsiz olursa olsun kendine yeten bir dişli olarak hayatın çarkında yer almak en büyük özlemimdi. Zira gözü hiçbir şeyden korkmayan Robert, hayata karşı tek başına kahramanca savaşıyor, toplumsal dayatmalara usanmadan meydan okuyordu.

En iyisi de ucuz şampanya kampanyasını hâlâ hatırlarım. Kimyacı arkadaşından bir *icadı* satın alıp patent başvurusu yaptığını öğrenmiştim. İcat dediği şey aslında asırlardır şarap yapımında kullanılan bir yöntemdi, ama bazı teknikler değiştirilmişti. Bir şekilde şampanyaya kattığı nadir bir oryantal aromayla benzersiz bir tat elde ediyordu. Bu işe girdiğinde başta her şeyi yavaş yavaş tek başına yapıyordu. Ama iş kısa sürede gelişince tek işi şaraba aroma katmaya dönüştü. Bir yıl içinde zengin bir adam oldu. Ama en verimli döneminde fabrikasını patentli *icadıyla* birlikte üç beş kuruşa sattı ve Monte Carlo'ya gidip sadece birkaç hafta içinde bütün varlığını yiyip bitirmeyi başardı. Sonrasında güney İtalya'da avare avare dolaşırken lokmalarını saymaya başladı, haliyle bir

gün geldi ve kaldığı otel odasını ödeyemez hale düştü. O saniyede aklına şansını döndürecek bir fikir geldi. Otelin sahibine gidip odaların berbatlığından duyduğu dehşetten şikayet edip, duvarlardan dökülen alçıları ve solan desenleri gösterdi. Ona göre binanın iyice elden geçirilmesinin zamanı gelmişti de geçiyordu bile. Eh, kendisi son derece yüksek eğitimli bir dekoratör olarak böylesi bir mezbeleliğe asla katlanamazdı. Otelin sahibi yemi yutunca arkadaşım da oteli yeniden dekore etmek üzere tutulmuş oldu. İşte bu sırada birden resim yeteneğini keşfetti.

İşte böylesi renkli olaylar peşini bırakmıyor, anlatacağı hikayelerin sonu hiç gelmeyecekmiş gibi görünüyordu.

O akşam tren batı yönünden takırdayarak istasyona girdiğinde vagondan ilk inen o oldu. Neredeyse dalgın bir tavırla beni selamladıktan sonra bavullarını yüklemesi için hamala seslendi. Bahşiş pazarlığı yaparlarken birden ağzını doldura doldura küfredip, hizmet sektöründe çalışanların arsız isteklerinden şikayet etmeye başladı. Sonra muhtemelen trende başına gelenlerin acısını ondan çıkarmaya çalıştığını söyleyerek adama iki katı ödeme yaptı. Gülmeden edemedim. Robert Nigris işte böyle bir adamdı.

Geçen birkaç yıl onu fazla değiştirmemişti. Eskisinden daha gayretli görünüyordu ve kaşları biraz daha havaya kalktığında gerçek bir akbabayı andırıyordu.

"Demek bu delikte yaşıyorsun?" diye sordu odama girdiğimizde. "Hem yazar hem de doktor olacaksın bir de? Büyük utanç! Böylesi bir yere köpeği bağlasan durmaz. Şu alçak tavanlar, basık çatı, demir karyola ve bitmemiş gibi görünen sevimsiz masa. Burası bir Orta Çağ zindanı gibi. Tekrar ediyorum, bu bir skandal."

Pencereyi açıp avluya baktı. "Hava bile yok!" diye ekledi. "Boğulmamış olman inanılmaz."

"Nereye gidelim?" diye sordum, beceriksizce konuyu değiştirmeye çalışarak.

"Bu çöplükte nereye gidilir ki?! Burada kalalım. Herhalde yakında bir yerde boğazımızı ıslatabileceğimiz bir yer vardır. Yorgunum."

Güz soğuğu odayı kapladığı için pencereyi kapattım. Ardından iki şişe şarap almak için en yakın tavernaya gittim. Bu arada Robert yol yorgunluğunu üstünden atmak için temizlenip yatağa uzanmış, paltosunu üzerine örtmüştü.

"Hey, burası buz gibi," diye selamladı beni geri döndüğümde. "Sobada yakacak bir şeyin yok mu?"

Hayır dedikten sonra konuyu değiştirmek için nereye gideceğini sordum.

"Berlin. Biraz işim var."

"Yeni bir şampanya üçkağıdı mı?"

"Hayır, tamamen farklı bir iş."

"Eee, neymiş bu iş? Yerleşmeyi düşünüyor olamazsın, yoksa eşyalarını burada bırakmazdın."

Kadehlerimizi doldurduk.

"Bildiğin gibi Napoli'den döneceğim. Yaz boyunca büyük bir otelde yabancı misafirleri karşıladım. Görünüşe göre yakında oradaki yabancı turist işini organize edeceğim."

"Yani bağlantılarını geliştirmek için seyahat ediyorsun?"

"Sayılır."

"Gördün mü bak? Sana hep eninde sonunda senin de durulacağını söylemişimdir. Artık kalıcı bir evinin olması elzem oldu. Bu iş sayesinde hem bir evin hem de vazgeçemediğin özgürlüğün olacak."

"Kahretsin! Beni daha iyi tanıdığını sanırdım. Bütün dünya cehenneme dönse bile yük eşeği olmayacağım. Belki Napoli'ye hiç geri dönmem."

"Güney Amerika'ya ne dersin? Oradan hep cennet diye bahsederdin. O planlarından caydın mı?"

"Avrupa'da beni bekleyen bir sürü iş varken orada ne işim var? Ama şu haline bak, sanki tam bir zevksize dönüşmüşsün. Bu kümeste ne yapıyorsun? Burada bir hafta dayanamazdım."

Öfkelendim. "Ben amaçları olan bir adamım. Ama her başarı sağlam temeller gerektirir. Şu anda temelleri atıyorum. Çünkü kısmi bir başarıyla asla mutlu olamam."

Yüzüme doğru kahkaha attı. "Nasıl bir başarıymış bu?! *Başarı* derken, ezilip büzülmeyi, sonunda açlıktan ölmeyi mi kastediyorsun? Yoksa on yıl sonra öldüğünde mezar taşına '*Burada topluma hayırlı bir adam yatıyor*' yazmaları mı başarı olacak? Hadisene, geç bunları! Hayat böyle yaşanmaz. Bak sana söylüyorum, insanlar bir saniyeliğine kendilerine neler yapıldığı üzerine düşünseler ya kendilerini asarlar ya da kafayı yerler. Her ülkede hayvanları koruyan topluluklar bulunur. Profesörler, bürokratlar, tüccarlar, mavi yakalılar, sanayiciler ve daha birçoğu... Lejyonlar halinde insanoğlunu sürekli hayvanları kafeslere tıkmakla suçlarlar. Sonra bir de Afrika'da bir yerlerde köleliğin kaldırılması için toplanıp gösteri yapanlar var. Hatta bıkıp usanmadan hayvanların ve büyükbaşların evcilleştirilmesinden küçümsercesine bahsedip orman ve çayırlarda özgürce dolaşan akranlarıyla karşılaştıranları bile duydum. Bu endişeli yurttaşların ortak yanı ne? Hepsi köle, hepsi kendi yarattıkları yüklerin canavarlarına dönüşmüş durumda. Makinenin hizmetçilerine toplum diyoruz. Bu toplumsal döküntülerin özgürlük hakkında ko-

nuşma küstahlığı da nereden çıkıyor? Kendi özgür alanları ve zamanları mı var sanki? Köyden köye, şehirden şehre dolaşıp dilenen ve arada sırada öyle ya da böyle ekmeğini çıkaran aylak bile bu ruh yoksunu tiplerle karşılaştırıldığında kral sayılır. O aylak kendi kendinin efendisidir. Zamana ve kendi alanına hakimdir. Özgürdür. Avlanır, kendi kısmetini yaratır. Cesur bir hayat yolcusudur. Toplumda yüksek yerlere gelmiş tanıdığım insanların hepsi zavallı kölelerdi. Sabahtan akşama susmak bilmeyen telefonları, toplantıları, para alışverişleri, ziyaretleri, zorunlu sosyal sorumlulukları... Tek kelimeyle etraflarındaki her şeyin kölesi olmuşlar. Her yerde sadece tek bir kelime duyuyorum: Para! Para nedir ki? Sahibini dalkavuğa çeviren kağıttan bir güç. Çalışanlar ve diğer işçiler hayatın onları mahrum bıraktığını söyleyip ağlarlar, çünkü ceplerindeki para sürekli yüksek yerlerdekilerin ceplerine akar. Şükretmeliler. Yüksek yerlerdekiler o kağıttan gücün yapacaklarının korkusuyla uykularından olurken kendileri günde sadece sekiz saat kölelik yapıyorlar. Hep bir tür adaletin peşinde olduklarını söylerler. Hadisene! Onlar sadece parlayan kel kafaları ve koca göbekleri kıskanıyorlar.

"Bir de yazarlar var tabii... Harflerin adamları, sözüm ona ruhların sözcüleri. Onlar da şişkonun gücüne ve kelin aklına gıpta ediyorlar. O şişko göbeklere nasıl saldırdıklarını hiç gördün mü? Gerzekler. O insanların acınmayı hak ettiğini görmüyorlar mı? Sonra bir inme iniyor, en güzel günlerini yaşayamadan mahvolup gidiyorlar. Pul ve böcek koleksiyoncularıyla sürekli dalga geçildiğini bilirsin. Bu büyük haksızlık. Mükemmel koleksiyonlarına baktıklarında tarif edilemez bir zevk almıyorlar mı sence? Oysa bütün zamanlarını banknot koleksiyonu yaptığı halde koleksiyonunu hiç görmeyen o gerzeklere ne demeli? Eskiden hiç olmazsa altın tıngırtısının

zevkini yaşıyorlardı. Bugün insanlar hayatları boyunca itip kakıyor, sonunda da ne diyor, biliyor musun? '*Bak, bu kadar kağıt yığmayı başardım.*' Banknotlarının gücünü biraz olsun kullanmayı becerenlere aşk olsun. Ama gerçekten kendimizi böyle şeyler konuşarak yormamıza hiç gerek yok. '*Das beste darfst den Buben doch nicht sagen,*'* demiş Goethe. Haklı da. Yoksa zenginler ve güçlüler isyan eder. Özgürlük tehlikeli bir kelime. Sokak köşelerinde çığırtkanlık yapanlar işçilere, parayı onların nasırları üzerinden kazandıkları için mutsuz olduklarını söylüyorlar. Herkesin istediği tek bir şey var: Zengin adamın koltuğuna oturmak. Yahudilerin ve Tatarların zekice serenat yaparak bu kafası bulanık sürüyü idare ettiğini görünce gülmemek işten değil. Efendilerinin tacını sırf yerlerine geçmek için ellerinden alıyorlar, sonra sığırları kendi vagonlarına bağlıyor, dizginleri sıkıyor, kırbacı öncekinden de acımasız bir şekilde şaklatıyorlar. Ve zavallı hayvancıklar vagonu çekerken öyle bir ter döküyorlar ki görmeye değer. Çünkü sadece bir gerçek var ve bu gerçek de mankafaların sürekli dayağı yiyeceğidir. Bir filozofun dediği gibi '*Dünyanın en evrensel değeri aptallıktır.*' Bir şey daha eklemek isterim: '*Tanrı'ya şükürler olsun ki aptallar var, yoksa akıllılar para kazanamazdı.*' Güçlülerin asıl sığırlar olduklarını bilmemeleri önemli. Onlar bir zamanlar özgür birer avcı ve savaşçıyken bugün artık kendi zavallı karikatürleridirler. Onlar artık kağıdın uşağıdır."

Monoloğunu kesip yataktan fırladı ve odada uzun adımlarla volta atmaya başladı. Hangi iblisin beni dürttüğünü bilmiyorum, ama nedense özellikle ona benzeyen özgür insanlara dair yazdıklarımdan örnekler vererek hava atmaya çalıştım.

* *Alm.* Uşağa en iyi kısmını söyleyemezsin. (Çev. N.)

Bir anda önümde durdu. Ellerini ceketinin ceplerine gömüp bağırdı: "Büyük rezillik! Skandal! İhanet! Böyle yazarlar darağacına gönderilmeli. Bunlara yazar bile denmez. Toplumun üyesi olan bir yazar topluma hizmet etmekle, toplumun sorunlarını çözmekle, bağrı yanıkların çektikleri acıyı hafifletmekle yükümlüdür. Dünyanın bütün patentleri bir anda bedava dağıtılsa ne olurdu? Seninle ilgili uzun zamandır şüphelerim vardı. Bir köşeye örümcekler gibi saklanıp gözünü ben ve benim gibilere dikerek sırlarımızı söküp almak için çenebazlığımızdan faydalanman falan... Senin içini okurum ben, oğlum. Paris'teki şu Leh'in *sistemini* övdüğünde kendini ele verdin. Etraftaki şahinler konusunda tavukları uyarmak ne büyük aptallık. Tek yapmaları gereken tavuk tüylerine bürünmek, sonra *presto!** Tavuklar endişeliyse, onlar da tavuk olmalı. Sahte tüylerin ötesine bakmayı öğretmenin ne anlamı var?

"Sana bir keresinde dünyayı dolaşan, sürekli yeni patentler düşünen, bir gün ayakkabı cilası üretirken ertesi gün hovardalık yapan, hemen ardından çöpçatanlığa falan soyunan, hayatı ha bire çeşitlendirip yenileyen, bir bukalemun gibi değişebilen, doğanın bahsettiği binlerce olasılığı deneyen, özgür, her zaman şans yıldızına güvenen, cesurca girdiği yoldan asla şaşmayan birinden bahsetmiştim. Bence gerçekten yüce bir varlık varsa onun gözünde, bu adamı herhangi başbakandan daha asil ve çok daha kabul edilebilir bir yaratık olarak gördüğü konusunda uyarmak başlı başına günah olur. O adamlar ki '*Bakın göğün kuşlarına. Ne ekerler ne biçerler ne de ambarlara biriktirirler. Öyleyken göksel Babanız doyurur onları...*'** sözleri doğrultusunda yaşar. Tabii herkes onlar gibi

* *İt.* Müzikte aniden hızlı tempo (Çev. N.)
** İncil Matta 6:26 (Çev. N.)

yaşayamaz, yaşamamalı da. Ama böyle yaşamaları bahşedildiği için şanslılar. Böyle şeyler yazmanın neden suç olduğunu düşündüğümü anlayamıyor musun? O bahsettiğim arkadaşım bir kerkenez bile değildi. Ona bakarsan bir de akbabalar, boynuzlu baykuşlar, şahinler, doğanlar var. Hatta bir keresinde bir kartal vardı. Onu tanırsın, mahvoluşunun üstünden bir asır kadar geçti. Toplumu inşa ederek avcılar için güzel bir süt ineği sağlarlar. Sakın fazla karıştırma, yoksa sivri dişlerini gösteriverirler. Sana yemin ederim, şu senin Slovenyalı *Cankar*'ı* anlayamıyorum. Tek özgür ruh olduğu gerçeğini kanıksayıp kıs kıs gülüp herkesin yüzüne aklından geçenleri söyleme hakkına sadece kendisinin sahip olduğunu söyleyeceğine sürekli sefil kaderinden yakındı. Sığırların gelip aklını kullandığı için ona teşekkür edeceklerine gerçekten inanmış mıydı? Ne yani? Herkesin çıtını çıkarmadan onu başlarının üstünde taşıyacağını mı sanıyordu? Belli ki Cankar onları yeterince tanımamış. Bununla ilgili aklıma gelen tek açıklama, onun fiziksel olarak hasta olması ihtimali. İşleri özgür ruhlar için iki katı zorlaştıran bir hastalık. Yine de onunla ilgili bir konuya hep hayran olmuşumdur; asla bir frak cekete ya da toplumun dayattığı bir sürü şeye esir edilmeye razı olmadı. Özgürlüğünden asla taviz vermedi. Bu yüzden onu hep sevmişimdir. Özgürlüğün değerini keşfeden herkes için o hakiki bir örnek. Çünkü özgürlüğün tadını aldıktan sonra toplumun boynuna dizginleri geçirmesine izin veren birinden daha zavallısını düşünemiyorum. İster bir kadın ister kariyer ya da başka bir sorun olsun! Böyleleri eyeri bin kere hak ediyor. Böyleleri bir daha özgür birinin gözünün içine bakmaya ce-

* Ivan Cankar: Slovenyalı yazar, oyun yazarı, şair ve politik aktivist / 1876-1918 (Çev. N.)

saret edebilir mi? Sona yaklaşırken kaybettiği özgürlük bir solucan gibi içini kemirmez mi? Özgürlük ruhunu nesilden nesile aktardıktan sonra sırtını bu misyona dönenler haindir. Kitleler tarafından onurlandırılıp onların seviyesine inmekten başka başarısı olmayan birine ne denir ki? Bunların hayatı cehenneme dönüşür. O bedende bir saniye daha kalamazdım. Özgürlüğün değerini çok az insan bilebilir. Bunu bile bile aksine hareket edenler gazaba mahkumdur. Ama öte yandan, bütün bunların benle ne alakası var? Gittiğim her yerde herkesin işine burnumu sokabileceğimi kim söylemiş! Brr! Burası iyice soğudu. Madem sobaya atacak bir şey yok, hadi yatalım."

Bavulundan pijamasını çıkarıp giydiğinde kahkaha attım. Pijamaları tıpkı mahkumlarınki gibi çizgiliydi. Kahkahalarımın arasında "Zevkliymişsin!" diyebildim zorla.

Kızdı. Pijamasının el ve ayak bileklerine kıpkırmızı ince kurdeleler bağlarken terslendi: "Anlamadığın şeylerden bahsetmek haddine mi düşmüş? Bu giysi benim için çok anlamlı, çünkü bana özgürlükten köleliğe küçük bir adımın yeteceğini hatırlatıyor. Yasalara bağlı yaşayanlar gerzeklerdir... Doğru dürüst hesap yapamazlar. Zengin bir adamın elinden sahip olduklarının bir kısmını aldığımda vicdanımın biraz olsun sızlayacağını mı sanıyorsun? Hadisene! Ama birkaç kağıt parçası için özgürlüğümü asla tehlikeye atmam. Yasalar özgür bir adamın önüne çıkmaz, çünkü dağ başındaki bir kartal gibi özgür adam yasaların etrafından dolaşır. *Sic censeo, amice!*"*

Yatağa girip içmeye ve sigaralarımızı tüttürmeye devam ettik. Nedense Robert'in bütün bu felsefi çıkışlarının başka bir amaca paravan ettiğinden şüpheleniyordum. Sonunda sor-

* *İt.* Ben öyle düşünüyorum, dostum! (Çev. N.)

dum: "Berlin'de ne kadar kalmayı düşünüyorsun? Yakında döner misin, yoksa eşyalarını tavan arasına mı kaldırayım?"

"Net bir şey söyleyemem. Belki haftaya dönerim, belki bir ay falan kalabilirim. Sana yazıp bildiririm."

"Neden gittiğini bana söyleyebilirsin."

"Bana güleceksin. Kız arkadaşımı görmeye gidiyorum. Bir aydır tek kelime yazmadı. Bir şey beni dürttü. Muhtemelen gerzek olduğumu düşüneceksin. Ama sana şu kadarını söyleyeyim; bu mesele göründüğünden çok daha ciddi. Sana onunla ilgili bir şeyler yazmış mıydım? Paris'ten ayrılmamdan kısa süre sonra tanıştık. Venedik'te bir süre işsiz bir dans eğitmeniyle aynı odada kaldım. Kendisinden en son danslar için temel eğitim aldım. Sıkışık durumda olduğum için de Lido'daki gece kulübünün sahibine dans pistinde insanları kaynaştırma görevine talip olduğumu söyledim. Görünüşümden hoşlanıyordu, bir sürü yabancı dil konuşabiliyordum, o yüzden memnuniyetle kabul etti. Sana şu kadarını söyleyeyim, o zaman alın teriyle ekmeğini kazanmanın ne anlama geldiğini gerçek anlamda kavradım. Para için o kadar çok şişko kokonayla dans ettim ki hamama girmişim gibi her yanımdan ter boşanıyordu. Birkaç hafta sonra Almanya'dan bir dans akrobatıyla öğrencisi gelip aynı kulüpte gecelerce gösteri yaptı. Onları ilk performanslarını yapana kadar görmemiştim. Dedikodulara bakılırsa lisanssız çalışan bir dans çiftiydi, daha önce bunlar gibi yüzlercesini görmüştüm, o yüzden fazla ilgilenmemiştim. Ama performansları karşısında adeta büyülendim. Daha doğrusu genç kadının performansı büyüleyiciydi. Bu tür şeylerden anlarım. Tek başına dansı, büyük bir yetenek olduğunu kanıtlıyordu. Performanslarından sonra ben de kulübün müdavimlerinden biri olarak onunla dans ettim. İnan-

mayacaksın ama dokunduğumuz anda resmen birbirimize tutulduk. İşi unutup sadece onunla dans ettim. Gençti, daha yirmilerinde bile değildi, incecikti. Sarı saçları, kocaman koyu mavi gözleri vardı ve tuhaf bir şekilde uçları kalkık kaşları çok güzeldi. Dudakları ince olmasına rağmen dolgundu ve hayat doluydu. Hayata karşı gergin bir açlık yaşadığı hemen hissediliyordu. Gerginlik ve açlık birbiriyle çarpışıyor, birbirine giriyor, onu daha hoppa bir kız haline getiriyordu. Onu yalnız yakaladığım bir anda sarıldık. Aynı gece planımızı yaptık.

"Üç gün sonra hocasıyla birlikte kulüpten ayrıldılar, ben de kısa süre sonra *impresario** sıfatıyla onlara katıldım. Roma'ya varana kadar bilinen bilinmeyen birçok tatil yöresinde mola verdik. Yol boyunca Greta'yla zifte bulanmış meşaleler gibi yanıyorduk. Bizi gören aramızda olanları hemen anlıyordu. İtalya'daki hemen her şehri biliyordum, o yüzden işim çantada keklikti. Her yerde tanıdıklarım ve bağlantılarım vardı. Ne var ki aşk gözü kör ediyor işte. Ancak bugün ona ne kadar takıntılı olduğumu anlayabiliyorum. Başından beri tiz sesli, ufak tefek şişko akrobatın aşığı olduğunu düşünmüştüm. Ama biri beynimi avcuna almış gibi nedense bunu hiç düşünmüyordum. Gözüm hiçbir şeyi görmüyordu, her yeni güne neşeyle başlıyordum. Başlarda belki duygularımın yoğunluğunu henüz fark etmediğimden olsa gerek bana göre hiçbir şeyin önemi yoktu. Greta'nın yakınında olmak bile beni mutlu etmeye yetiyordu. Bugün düşündüğümde adamın hiçbir şey söylememiş olmasını daha da tuhaf buluyorum. Herhalde şöyle bir mantık geliştirmiş olmalıyım: Birlikte olmamızdan rahatsız olmuyorsa ve kızı sahiplenmiyorsa, o

* *İt.* Menajer (Çev. N.)

zaman sorun yok demektir. Greta'yla aramda olup bitenleri bilmeyeceği aklımın ucundan geçmemişti. Oysa bir çocuk bile anlayabilirdi. Greta duygularını saklama zahmetine bile girmiyordu. Resmen her şeyi bütün aleniliğiyle yaşıyorduk. Yine de bütün o mutluluk haline rağmen arada sırada aramızda bariz bir gerginliğin tırmanmaya başladığını seziyordum. Özellikle kalacak bir yer ararken durum daha da tuhaflaşıyordu. Fazla paramız yoksa üçümüz aynı odada kalıyorduk. Onun dışındaki zamanlarda *maestro** ve ben bir odada, Greta başka bir odada kalıyordu. Arada sırada hepimiz kendimizi ödüllendirmek için ayrı odalarda uyuyorduk. Ama bu bile öyle ya da böyle doğal gelişiyordu.

"Her sabah dışarı çıkıp gösteriler için görüşmeler yapıyordum. Ziyaretlerimde Greta sık sık bana eşlik ediyordu. Öğleden sonra *maestro* o akşamki gösterinin yapılacağı barda gerekli ayarlamaları yapıyordu. İşte o sırada Greta'yla rahatsız edilmeden sevişebiliyorduk. Sonunda felaket Roma'da bizi buldu. Bir öğleden sonra *maestro* beklenmedik bir anda otel odasına girince suçüstü yakalandık. Kapıda, kalbinden vurulmuş bir boğa gibi donakaldığını söylerken abartmıyorum. Titriyordu, bir şeyler söylemeye çalıştı, ama ağzından çıkanlar anlaşılmaz gurultulardan başka bir şey değildi. İki yanağından sicim gibi yaşlar boşalıyordu. Sonra sanki biri aniden arkasından itmiş gibi üstüme uçup kafamı yumruklamaya başladı. Bacaklarım tutmuyordu, ama son anda doğrulmayı başarıp bütün gücümle yumruğumu karnına geçirdim. Katledilmiş bir öküz gibi yere yığıldı. Greta'yla bakıştık. Yüzü çarşaf kadar beyazdı. Eşyalarımızı topladığımız gibi hemen güneye doğru yola çıktık. Hiçbir şey anlamadığım için '*Bizi*

* *İt.* Üstat (Çev. N.)

şimdiye kadar bilmiyor muydu?' diye sordum. '*Ben nereden bileyim?*' diye karşılık verdi. İşte o zaman onun da benim gibi duygularının esiri olup gözünün hiçbir şeyi görmediğini fark ettim. Ve aynı zamanda bir şeyi daha kavradım. Bir anda alevlenen aşkımızı yaşarken öylesine pervasız davranmıştık, birbirimize kendimizi öylesine kaptırmıştık ki kocası için bizi öyle görmek başına balyoz yemek gibi bir şey olmuştu. Demek bütün bu süre boyunca adeta transa girmişti. Bize baktığında bazen avanakça gülümsediğini hâlâ hatırlıyorum. Muhtemelen aramızda büyük bir aşk olmayacağını düşünmek istiyordu ve gözüyle görene kadar da inanmamıştı. Zavallı aptal! Onun için neredeyse üzüleceğim.

"Greta'dan öğrendiğim kadarıyla onunla memleketi olan Hamburg'da tanışmışlardı ve dansçı olma hayalleri kurduğu için ailesine haber vermeden onunla kaçmıştı. Birlikte bütün Avrupa'yı dolaşmışlardı. Sözleşmeleri yoktu. Greta özgürdü. Adamı bir daha hiç görmedik. Dediğine göre Greta cinsel anlamda ondan iğreniyordu, bu yüzden de cinsellikle ilgilenmediğini söyleyerek frijit rolü yapıyordu. Aralarında neler olup bittiğini gerçekten bilmiyorum. Böyle konularda kadınların sözlerine asla güvenilmez. Ama sözlerinde birazcık bile doğruluk payı varsa, muhtemelen maestro '*Benden hoşlanmıyorsa, başka erkeklerden de hoşlanmıyordur*' diye düşünmüş olmalı. Bu yüzden de Greta'yla aramızda bir şey olmadığına kanaat getirmişti. Ama kadınların yalan söyleyip söylemediğini kim anlayabilir ki? Hikaye tamamen farklı olabilirdi. Yine de daha fazla deşip zevk dolu anlarımızı mahvetmeye gerek var mıydı? Bugün bile adamın, Greta'yla sabırsız bakışmalarımızı, kızaran yanaklarımızı ve bütün o cinsel tutkunun işaretlerini görmemiş olmasını anlayamıyorum. Haya-

tımda gördüğüm en büyük körlük bu. Öte yandan Greta gibi bir kadına bağlanan erkek, ona karşı tamamen güçsüz kalır. Greta ona yüzlerce kez yalan söylemiş olabilirdi, *maestro* belki yüz sefer bu yalanları yakalamış ve her seferinde onu affetmiş olabilirdi. Yüz birinci yalanda ona yine inanabilirdi. Çünkü kadınların ahlakı erkeklerinkinden temelde farklıdır. Haliyle *maestro* onu farklı şekilde değerlendiriyordu. Kadınlar için yalan dolan, aldatma ve rol yapma son derece doğal araçlardır. Bizse onlara nadiren yalan söyleriz. Bunlar güçlüye karşı direnen zayıfların kullandığı araçlardır. Ve gerçek bir kadın aşk için her şeyi yapar. Muhteşemlikleri buradan gelir. Erkeklerin ahlak anlayışıyla yaşadığını söyleyenler ya sözde kadındır ya da yalan söylüyorlardır. Kendi mizaçlarını gösterme cesareti gösterenlere karşı kıskançlıkları ve nefretleri onları ele verir. Neyse, yine konudan saptım. Sadede geleyim. Başta Greta'yla İtalya'da turnemize devam ettik ve kısa süre sonra sevimsiz bir hayat gailesinin içine düştük. Bu arada başka danslar öğrendim. Gülme. Bu danslar sayesinde bazen birlikte gösteri yapıyorduk. Diğer zamanlarda Greta tek başına dans ediyordu. *Maestro* kabusundan kurtulmuş gibi bir gecede daha da müthiş bir dansçı olup çıkmıştı. Güç, bireyselliği doğurur. İtalya'dan İsviçre'ye, oradan Fransa'ya, sonunda Almanya'ya geçtik. Berlin'de bağlantılarımı devreye sokarak onu dans akademisine kaydettirdim. Bir süre takıldık, sonra şehirden ayrıldım, çünkü bana göre bir yer değildi. Başlarda resmen her gün yazışıyorduk. Ayrılığımız adeta fiziksel bir acıya neden oluyordu. İletişimimiz böylesine yoğun bir şekilde devam ettiğinden, uzaktan bile birbirimizin başına önemli bir şeyler geldiğini sezebiliyorduk. Bir keresinde haber vermeden ziyaretine gittim. İstasyonda pat diye karşıma çıkma-

sın mı! Zamanla mektuplarımız seyrelmeye başladı. Hayat kendi yolunu seçiyor. Birkaç kere daha ziyaret ettim ve şimdi yine onu görmek istiyorum. Onu görmem lazım. Bir aydan fazladır mektup yazmadı. İçimdeki huzursuzluğa artık katlanamıyorum. O yüzden karar verip ertesi gün yola çıktım."

Bir süre bir şey demeyince konuşma ihtiyacı duydum: "Dinle, Robert. Senin gibi birinin bu ilişkiye böylesine uzun süredir takılı kalması çok tuhaf. Neredeyse otuzuna geldin ve seni tanıdığımdan beri asla bir kadına bağlanmadın. Gözümde hep istikrarsız biri oldun. Seni hep bir şeylerin değişmesi için sabırsızlanan biri olarak gördüm. Belki de yanılmışımdır."

Biraz düşündü. "Her zaman bir şeyleri dibine kadar yaşamaya kararlı biri oldum, yaşayana kadar da vazgeçmedim. Ama bir şeyi öğrendiğimde artık benim için hiçbir değeri kalmıyor. Geçmiş ilişkilerime bakarsak, birbirine tamamen zıt iki farklı kadın tipi görürüz, ama aşk her iki durumda da ansızın son buldu. Bahsettiğim kadın tiplerinden ilki, ayağımı yerden kesenlerdir. Onlara gözüm kapalı inanırım ve onlar da bütün samimiyetleriyle bana sokulur. Entelektüel alanlarımız kesişmez. En fazla bazen bir iki konuda yüzeysel eşleşmeler olur. Bunlara *teğet* aşk ilişkileri diyorum. Diğer kadın tipi de ayaklarımı tamamen yerden kesti. Onlara gözüm kapalı güvendim, onlar da bana güvendi ve anadan üryan karşı karşıya gelmemiz çok sürmedi. Birbirimize verebileceklerimizi tükettiğimizde geriye hep sıkıntı ve art niyet kaldı. Bu, aşk ilişkisi için ölüm fermanı demekti. Muhtemelen erkeğin buradaki sorumluluğu daha fazladır. Çünkü doğası gereği sürekli sorun çözmesi, saldırması, fethetmesi gerekir. Haliyle bir süre sonra sadece kadın anadan üryan kalır. Herhalde en romantik trajedilerimizin kökenini burada aramalıyız. Tabii önce er-

keğin kendini ortaya koymasını sağlamayı bilen kadınlar da var. Ama o noktada erkekten sıkılırlar ve ahlaki prensipleri doğrultusunda erkeği kendilerinden uzaklaştırırlar. Bu kadınlar güçlü bir erkeğin omurgasını zedelerler. Bu kadınları daha çok aşkı bir boğuşma olarak gören erkekler arzular. Ama sanırım Greta bende kendini gördü. İlk heyecanın sisi kalktıktan sonra birbirimizin derinliklerine inmeye çalıştık, birbirimizi parça pinçik ettik, fedakarlıklar yapıp sonra feda ettiklerimizi tekrar geri aldık. Tecrübelerimle bilgeliğimi inşa ettiğim bir dünyada yaşadım, aşil topuğum keşfedilemeyecek kadar donanımlıydım. Bu açıdan ondan çok daha güçlüydüm. Ama onun da çocuk masallarındaki gibi canlı ve renkli oldukları halde kulağa şahane gelen sahte sözcüklerle karşısındakini parmağında oynatmak gibi bir yeteneği vardı. Yine de o sözcükleri yerle bir etmek benim için hiç zor olmadı. Ne var ki bir yapı çöktükten sonra yerine bir başkası yükselmeye başlar ve bir anda kristal bir saray gibi tepene dikilir. Onu uzak diyarlardaki krallığına götürecek zengin prens masalını yerle bir ettiysem ne olmuş? Prensinin sıradan bir şarap tüccarı olduğunu gösterdiysem ne olmuş? Harabelerden on yeni kale yükseldi. Dahası sürekli böyle şeylerle uğraştığımdan bu kadının özüne ulaşmanın, gizem perdesini kaldırıp öz benliğini ortaya çıkarmanın imkansız olduğunu anladım. Öte yandan onun derimi yüzüp kişiliğimin aşil topuğunu ortaya çıkarma ve beni savunmasız kılma çabaları da başarısız olmaya mahkumdu. Elinde iki iskambil kağıdı kaldığı halde birini masaya koyarken diğerini göğsünde kapalı tutan kumarbazlar gibiydik. Bu kağıda kimsenin bakmasına izin vermiyorduk. Haliyle aramızda bitmek tükenmek bilmeyen sessiz bir savaş süregidiyordu. Ben çelik zırhıma bürünürken, o kendini yalanlardan oluşan sisiyle saklıyordu. İki durumda da sonuç

aynıydı. İki taraf da karşısındakinin darbesine direniyordu. Yemin ederim, böyle ilişkilerde sıra dışı bir şeyler olduğunu derinden hissederim."

Bu kadar açık konuşması bir parça irkilmeme neden oldu. Sesimi test etmek için boğazımı temizledim, sonra alaycılığımı gizlemek amacıyla bütün masumiyetimle sordum: "Birbirinizden sakladığınız iskambil kağıtlarından, sonra aşil topuğundan ve ikiniz arasındaki tuhaf bir sırdan bahsettin. Bence şahane bir hikaye anlatımı. Bir romanda yer alsaydı, muhtemelen birkaç toy ruha esin kaynağı olurdu. Okurlar kendilerini bir kahraman olarak görür, göğüslerine yapıştırmaları gereken gizli bir kağıtları olması gerektiği kanaatine varırlardı. Tabii sorsan kıpkırmızı kesilip konu hakkında tek kelime edemezlerdi."

Üzerimize serdiğimiz paltoyla yatakta oturmuş öylesine içip sigara tüttürüyorduk. Sözüm bittiğinde Robert aniden bana döndü. "Yani sana yalan söylediğimi mi düşünüyorsun?" diye çıkıştı. "Sırf iyi bir hikaye anlatmak için bütün bunları uydurduğumdan mı şüphe ediyorsun? Senin gibi küçük kabileden olanların da dediği gibi hepsini *litterchur** adına mı uydurdum?"

Yine boğazımı temizlerken gözlerimi kucağıma çevirerek bütün sinsiliğimle devam ettim: "Seni böyle bir şeyle suçlamadım. Yalan söylemek gibi bir niyetin olmadığından eminim. Sadece biraz abarttın. Bir psikolog olarak böyle şeyler dikkatimden kaçmaz."

"Tanrı aşkına! Ne tür bir psikologmuş bu!" diye bağırarak yataktan fırladı. "Psikolojik durumlardan bahsediyorsan,

* Literature: Edebiyat. Kahraman *litter* kelimesiyle çöp-edebiyat iması yapıyor (Çev. N.)

beşe kadar bile saymayı bilmediğine bahse girerim. Kitaplardan öğrendiklerini kendine sakla!"

Soğuktan titreyip hoplaya zıplaya odada volta atmaya başladığında gülmeden edemedim.

"Neye gülüyorsun?" diye sordu öfkeyle.

"Buz gibi odada bütün ciddiyetinle hoplayıp zıplıyorsun."

"Terbiyeli bütün şeytanlar bazen hoplayıp zıplar," dedi. Odanın her köşesini kurcalayıp sonunda yatağın altından kitaplarla dolu iki tahta sandığı çıkardı.

"Bunlar sobaya," dediğinde daha onu durdurmama fırsat kalmadan iki sandığın da ahşap kapaklarını açtı. "Yatakta konuşamayız ve hâlâ uykum yok," derken de çakısını çıkarıp tahtaları sökmeye koyuldu. Ardından küçük demir sobayı açıp biraz kağıtla tahta attı. Biraz sonra sobada neşeli çıtırtılar duyuluyordu.

"Böylesi daha iyi!" diye bağırdı neşeyle. Hevesle ellerini ovuşturuyordu. "Ateşe tutkuyla aşığım. Hatta taptığımı bile söyleyebilirim. Muazzam güçlerini gizleyen küçük bir iblis gibi afacan ve hayat dolu olduğunu düşünmüşümdür hep. Alevleri görüp çıtırtıları duyduğumda, ücra bir adada çakan şimşekle ateş alan kütüğü görünce sevinen Robinson Crusoe gibi seviniyorum. Prometheus'un cennetten ateş getirdiği eski insanlar gibi de diyebiliriz. Alevlerin ışığında her şey daha güzel görünüyor. Bak saçların nasıl daha güzel görünüyor? Yemin ederim, dökme demir bir soba kadar büyük bir hazine yok. Neredeyse seni kıskanacağım."

Küçücük oda Robert ateşe tahta parçalarını attıkça hızla ısındı.

"Biraz önce psikolojide bir tür *kara cahil* olduğumu söyledin," diye söze girdim. Belki haklısın. Ama aşık olmak hak-

kında yalan söylendiğinde anlarım. Şu iskambil kağıdı meselesine nasıl inanayım? Belki kendine bile itiraf edemediğin bir durum var, belki hâlâ içinde kalan bir şeyler var. Ama zaten herkes aynı dertten muzdarip değil mi? Seninkinin nesi özel? Hiçbirimiz kendimizi derinlemesine anlamıyoruz."

"Yani bana inanmıyorsun? Sanırım yine ağzımdan laf almak için eski tekniklerini kullanmaya başladın. Sana diyorum işte: Aşil topuğum, yani elimdeki son koz, öylesine somut ve öylesine gerçek bir şey ki kazara sevgilime sırrımı açıklasam anında ilişkimiz son bulurdu. Sevgilimin benzer bir şey saklayıp saklamadığını bilemem. Ama büyük ihtimalle öyledir. Bunlar tuhaf işler. İçimden neredeyse sana anlatmak geliyor."

"Aklından neler geçtiğini merak ediyorum," dedim. "Söylediklerinde gerçeklik payı varsa, umarım dikkatimden kaçmaz. Ama dikkatimden kaçması son derece tuhaf olurdu."

"Pekala, dinle o zaman," diye başladı. "Odana ilk girdiğimde üstüme yürüyüp beni karanlık sokağa iteceğin hissine kapılmıştım. O yüzden beni dışarı atamayasın diye umutlarımı kuşanıp acele ettim. Evinle ilgili aşağılayıcı ve kötü şeyler söyledim. Tıpkı az önce hesabı ödeyip aniden garsonu çağırarak '*Hâlâ borcum varmış gibi niye bakıp duruyorsun?*' diye bağıran müşteri gibi davrandım. Anlarsın işte. Müşteri bir ara bir yerlerde yanlış bir şey yaptığını fark etmiştir. Vicdanı rahat değildir. Benzer bir his hayatım boyunca peşimi bırakmadı. Biriyle karşı karşıya gelmeye göreyim, bir anda suratıma yumruğunu indirecekmiş gibi hissederim. '*So ein Ohrfeigengesicht!*'* demişti okuldaki öğretmenlerimden biri bir keresinde. Yerin dibine girdiğimi sanmıştım. Zamanla bu hisse karşı koymak için bir savunma mekanizması geliştirdim:

* *Alm.* Şu tokat atılası surata bir bak! (Çev. N.)

Cesaret ve abartılı bir cüret. Bütün dünyayı kocaman güçlü bir düşman gibi görüyordum. O yüzden kavgayı ilk başlatan hep ben olmalıydım, kendimi ilk saldıran olmaya programlamıştım. Bu sayede cüretkar biri olarak nam saldım. Ama bir an olsun kendimi kandırmadım. Herkesten korktuğumu ve ormandan ayrılıp insanların köyüne giren vahşi bir yaratık gibi hissettiğimi hep biliyordum. Tanımadığım insanların yanında kalamıyordum, sürekli bana saldırıp yere devireceklerinden korkuyordum. Haliyle ben de onları dövmeye çalışıyordum. İlk saldıran, ilk bağıran ben olacaktım, sırf çenemle bile olsa karşımdakini afallatan ben olacaktım. Gücümü kendime kanıtlamak, her tür meydan okumaya karşılık verebileceğime inanmak için zaferlere ihtiyacım vardı. Ve serseri mayın gibi oradan oraya dolaşıyor, sürekli inancımı güçlendirecek yeni deneyimler peşinde koşturuyordum.

"Muhteşem Korsikalının biyografisini okurken birden bütün hayatımın koca bir zafer arayışı olduğunu fark ettim. Muhtemelen kendi yarattığım şüphelerim doğrultusunda gücümü kanıtlamak istiyordum. Bütün dünya Korsikalının düşmanıydı ve dünya ona saldırmadan o saldırıya geçiyor, düşmanı yere serip mağlup ediyordu. Ne pahasına olursa olsun kazanmalıydı, hayatının sloganı buydu. Güçlü olduğu ve bütün dünyanın kontrolünü elinde tuttuğu o kendinden emin anı yaşamak için yüz bin cesedin ne önemi vardı ki? Zafer onun olmalıydı. Çünkü tek bir düşmana yenilmek güçsüz olduğu anlamına gelirdi. Ve güçsüz olmak onun için ölümden beter bir trajediydi! Ona benzeyen, fırtına gibi bir fetihten diğerine koşan biri daha vardı: *Kazanova.* Anılarını okumuşsundur. İnsan gizli bir güç tarafından işkence gören güçsüz bir hayvanı düşünmeden edemiyor. Muzaffer olduğunu göstermek için fetih üstüne fetih yaparken yaşadığı keyif. Waterloo'daki

Blücher mağlubiyeti gibi gördüğü Londralı Charpillon'a duyduğu aşkı tarif ederken hissettiği acı. Kaderi orada çizilmişti. Meşhur fahişelerin ve metreslerin hayatlarını okursan, ne zaman bir erkeğin kalbini çalsalar, büyük bir zevk aldıklarını görürsün. Ama hepsinin kendi Waterloo mağlubiyeti vardır. Bir kez mağlup olmaları yeter.

"Aşkını savaş alanına çeviren herkes eninde sonunda yenilgiyi tadar. Erkeğin karşı koyamayacağı en az bir düşmanı vardır ve bu da yaşıdır. Muhteşem fatihler de bundan muaf değildir. Hükümdarlıklarını sağlam sinirler üzerine inşa etmişlerdir, ama sonunda sinirler de laçkalaşır. Kendini fiziksel güç üzerine inşa eden kişi aslında kumdan kaleler inşa etmektedir. Eninde sonunda mabet yıkılır. Bu matematiksel olarak kaçınılmazdır. Oysa kendini ruh üzerine inşa edip değerler yaratanlar çok daha iyi bir tercih yapmıştır. Tıpkı bir meşe gibi bu erkek köklerini toprağın derinliklerine saplar ve bu sayede en büyük fırtınalar bile onu eğip bükemez. Aynı şeyler küçük adamlar için de geçerlidir. Aynı yasa hayatın her alanını kapsar. Yenilgi korkusu gücü doğurur, ama ölüm korkusu da sonsuzluğa gebedir. Bütün bunların benimle ne alakası var? Zamanla korku sorunu, benim için entelektüel bir denge haline geldi. Hislerimle pratikte öylesine barışıktım ki herhangi rakibimde gördüğüm tek şey fizik sorunuydu. Rakibim fiziksel ve zihinsel açıdan benden ne kadar güçlüydü? Güçlüyse orantı hesabıyla ne kadar saldırgan ve cüretkar olmam gerektiğine karar veriyordum. Sonrasında ibre genellikle lehime dönüyordu. Ama düşmanımın benimle eşit ağırlıkta olduğunu ya da terazisinde başka bir faktör olabileceğini gördüğümde... mesela benden çok daha ahlaksız ve acımasızsa, derhal kuyruğumu bacaklarımın arasına sıkıştırıp

oradan kaçıyordum. Bazen iki özel hamlemi gerçek gücümün yüzde elli üzerine çıkarmam gerektiği günler olurdu, bazen oran daha da artardı.

"Bir keresinde henüz yirmi yaşında bile değildim, bir arkadaşıma cesaret ve net bir hesaplamayla neler başarabileceğimi göstermek istemiştim. Bir gece ormanda yürüyüşe çıktık ve arkasına saklanabileceğimiz bir çalılık bulduk. Biraz sonra üç gencin yaklaştığını gördük. Arkadaşımı bırakıp gençlerin karşısına çıkmak için çalılıkların arkasından çıktım. Üç civandı. Birden '*Halt!*'* diye bağırdım. Ne yapsalar beğenirsin? Oldukları yerde çakıldılar. Gülüp yanlarından geçtim. Kendilerine gelmeleri biraz zaman aldı, ama ben çoktan ağaçların arasında gözden kaybolmuştum. İşte aşık olduğumda aynı yenilgi korkusunu hissettim, bu korkunun üstesinden gelmek için de agresif ve cüretkar oldum. Her ne pahasına olursa olsun ben kazanmalıydım. Tek bir yenilginin gücümle ilgili inancımı yerle bir edeceğini biliyordum. İlişkilerimde yaptığım keskin hesaplar sonucu, kadınlar üzerinde belli bir avantaj elde ettim. Greta'yla birlikteyken birden benimle eşit güçte bir rakiple karşılaştığımı sezdim ve en çok da ona duyduğum aşkın yoğunluğu gücümü tehlikeye atıyordu. Bazen kendimi kaşla göz arasında onun yanında ne kadar küçük hissettiğimi, Greta'nın aşkına layık olmadığımı düşünürken yakalıyordum. Sanki ormandan fırlamış ve bu muhteşem yaratıkla yolu kesişmiş kocaman bir gorildim. Sahiplik duygusu bana sonsuz mutluluk veriyordu. Sonra bir anda karşıma geçip sefilliğimi görecek, '*Aptal!*' diye bağırarak suratıma tokadı aşk edecekmiş gibi hissediveriyordum. Göz gözeyken yüreğimi okuyup okumadığını kaç kere merak ettiğimi tahmin

* *Alm.* Dur! (Çev. N.)

bile edemezsin. Beni anlayacak diye ödüm kopuyordu. Defalarca bunun üzerine düşündüm. Ama boşuna korkmuşum, Greta asla yüreğimi okuyamadı. Özetle sürekli güçlü numarası yaptım ve zayıflıklarımı sakladım. Dahası anlaşılacağım diye her an korkuyla titredim. İşte göğsüme bastırdığım iskambil kağıdı buydu. Kozumu göstersem savaş meydanından mağlup ayrılacaktım. Beni reddedeceğinden hiç şüphem yok. Ama onun içinde de benzer bir şeyler gizli. O da hayatı savaş ve zafer arayarak yaşıyor. Keşke yüreğini okuyabilseydim! Birinin yüreğine bir kez bakıp benimle aynı olduğundan emin olabilseydim.

"Filozof bir tek şeyden emin olabileceğimizi söylerken haklıydı: Vicdanımız. En yakınımız bile binlerce anahtarla yüreğini kilitlemiş durumda. Herkes ayrı bir dünyada yaşıyor. *Ben* ile *sen* arasında derin bir uçurum var. Aradaki köprüyü asla kuramayacağım. Bazı geceler bir kabusla yatağımda doğruluveriyorum; o anlarda bütün dünya yanıyormuş gibi hissederim. Sanki tavan üstüme çökecekmiş gibi olur. Duvarlar üstüme üstüme gelir, yaşadığım dehşetten kaçmaktan başka bir şey düşünemem. Her yanda canavarlar ve şeytani yüzler görürüm. Korkmuş bir yaban hayvanı gibi görünmez bir dehşetle bütün vücudum titreyerek koridorda koşarken insanların beni durdurmak zorunda kaldığı geceler olmuştur. Yüzüm tere bulanır, atladığı uçurumun derinliğini fark ettiği anda havada kasları seğiren bir at gibi ellerim titrer. Kaçmaya çalıştığım, insanlık dışı korkunç bir canavardır, ama zaten beni ele geçirmiştir ve beni neremden yakaladığını asla kestiremem. Arada sırada onun korkunç yüzünü görür gibi oluyorum."

Birden susup ürkekçe bana baktı. Sonra yine aniden yatağa gelip yakamı kavradı. "İçinde biraz insanlık varsa, neden

sırrımı söylettiğini itiraf et? Greta'yı tanıyor musun? Benden saklayamazsın. Saklamaya çalıştığın her neyse ağzından kerpetenle çekerim. Ona senden çokça bahsettim. Seninle tanışmayı çok istiyordu. Senin insanların dilini çözme tekniğinden haberdar. Benden kaçamazsın! Ljubljana'ya gitmişti. Onun adına çalışıyorsun, seni uyuz pezevenk! Aranızda nasıl bir ilişki olduğunu derhal açıkla. Ben de aptal gibi ona senden bahsediyor, yere göğe koyamıyordum. Şu absürt beyhudeliğe bakar mısın? Sen de beni aptal yerine koydun, piç herif."

Çaresizce çırpınarak ellerinden kurtuldum. "Lanet olası ahmak!" diye kükredim. "Sen aklını peynir ekmekle mi yedin? Saçma sapan konuştuğunun farkında değil misin?" Yataktan fırladığım gibi su sürahisini kaptım.

Robert pişmanlıkla arkamdan geldi. "Demek doğru değil? Greta'yı tanımıyor musun?"

Birden kahkahayı bastım, ama yine de zorlama bir kahkaha olduğunun farkındaydım.

"Seni sınıyordum," diye devam etti. "Hepsi bu. Sen de yemi yuttun. Hey, soba sönmüş. İçerisi yine buz gibi olacak. Hadi yatağa girelim. Belki biraz uyuyabiliriz. Bunca zamandır nasıl bir depresyonda olduğumu sana anlatamam. Greta'nın başına bir şey gelmiş olmalı. Sana mektubu yazar yazmaz trene atladım. Sana diyorum; koku duyum hayvanlarınkinden farksız. Sezgilerimin beni yanıltacağını hayal bile edemem."

Bavulundan renkli bir kurdeleye sarılmış bir kutu çıkardı, kurdeleyi çözdü ve pembe mektuplardan oluşan bir yığını yatağın üstüne döktü. Ardından yanıma uzanıp, "Okuyayım mı? Greta'nın mektupları."

"Tabii, buyur," derken yorgunluğumu saklamaya çalışıyordum. Bir süre duygu dolu kadınsı bir tutkunun hem sevi-

len hem de saygı duyulan tek bir erkeğe yönelik ateşli kelimelerine kulak verdim. Mektuplarda bir kadının abartılı aşk özlemini hissedebiliyordum, ama sonunda uyku üstün gelmeye başladı. Arada sırada uyanıp telaşla etrafıma bakınıyor, arkadaşımın hâlâ yorulmadan mektupları okumaya devam ettiğini görüyordum. Bazen dinleyip dinlemediğimi soruyor, otomatikman evet dedikten sonra yine uyuklamaya başlıyordum. Birkaç kez daha bazı paragraflar dikkatimi çeker gibi oldu, ama bir süre sonra umutsuz vaka olduğumu fark etmiş olmalı ki sesini alçaltarak kendi kendine okumayı sürdürdü. Işıktan rahatsız olsam da sonunda derin uyku rahatsızlığıma galip geldi. Şafaktan önce horozlar ötene kadar okumaya devam etti. Sonra uyuyakalmış olmalı.

Ertesi sabah Berlin'e gitmek üzere evimden ayrıldı.

*

Bir hafta sonra bir arkadaşımla her zaman gittiğimiz bir kafede oturuyordum. Birden Robert Nigris yanıma gelip ona eşlik etmemi istedi.

"Acelem var," diyordu. "Eşyalarımı almaya geldim."

"Seni bu kadar kısa sürede beklemiyordum," dedim birlikte koşar adım evime giderken. "Yolda bir kadeh şaraba ne dersin?"

"Kusura bakma, bugün içemem. Çene çalmak için vaktim yok."

"Eee, neler oldu?" diye sordum odama girdiğimizde. Bitkin olduğunu görebiliyordum. Yanakları çökmüştü, sanki aradan geçen sekiz günde yaşlanmıştı.

"Amerika'ya gidiyorum," dedi. "Brezilya'ya. Artık Avrupa'da işim kalmadı. Ah, lafı dolandırmaya gerek yok.

Greta evlenmiş. Zaten ona ne faydam olurdu ki? Sürekli yollara düşmekten sıkılmıştı, o yüzden kendine güvenli bir liman bulmuş. Belli ki doğru bir seçim yapmış. Bir evi ve çocukları olacak. Biliyor musun? Onun sırrı da işte buydu. Dinmek bilmeyen fırtınanın ortasında içten içe huzur diliyordu. Belki en çalkantılı hayatı yaşayan kadınların bile dileği budur. Öte yandan erkekler, içinde sayısız fırtına kopan Aeolus'un çantası gibi. Güney, kuzey, doğu, batı rüzgarları... Soğuk rüzgarlar, sıcak rüzgarlar, bulut ve yağmur getiren rüzgarlar, fırtınalar, gök gürültüleri, şimşekler... Çiçekli çayırların ve gölgeli ormanların meyveli, üzümlü, mersinli kokularını taşıyan yaz yelleri. Onları kafede görmüşsündür? Ak sakallılar ve kel kafalılar. İskambil oynarken nasıl da kağıtlarının üzerine abanırlar? Parmaklarını sürekli oynatmalarından ne kadar gergin olduğunu fark etmiş miydin? Ortaya para koyarlar, oynarlar, saldırıp savaşırlar. Kazanç? Kayıp? Biri Ulysses gibi, tilki kadar kurnazdır. Diğeri Aşil gibi güçlü ve cesurdur. Üçüncüsü Cato gibi kararlı ve sağduyuludur. Dördüncüsü genç Napolyon gibi cesur ve saldırgandır. Beşincisi, altıncısı, say say bitmez. Her biri benzersiz, her biri diğerlerinden farklıdır, yine de hepsi aynı rüzgarla sürüklenir. Hayata sıkışıp kalmışlardır. Ama her birinin yüreğinde kıvılcımlar saçan gizli bir hayat, gizli bir dilek, onların da zamanının geleceğine dair sessiz bir umut vardır. Bir gün onlar da ayağa kalkacaklarına, dışarı çıkacaklarına ve savaşarak henüz var olmayan yeni bir şeyi inşa edeceklerine inanırlar. Pes ettiklerini sanma. Hepsi hâlâ umut ediyor. Yaşlılığının en güzel günlerini yaşadıkları halde gizlice uzak diyarlara dair kitapları, seyahatnameleri ve dünyayı fetheden güçlü adamların maceralarını okuyan adamlar var. Hepsi her an çalabilecek savaş borazanını bekliyor.

"Peki ölüm erken davranırsa? Bütün cesaretiyle dimdik ayakta beklerken düşen bir savaşçının ölümü, savaşta kurşun yiyeninkinden daha mı utanç vericidir? Neden öyle olsun? İkisi de cesur askerlerdir. Ve bir gün o adamın çocukları siperlerden dışarı akacak, savaş borazanı her yandan çalacak, süngülerini tüfeklerine taktıktan sonra hepsi çektikleri kılıçlarıyla savaş alanına dalacaklar. Yüreklerinde aynen böyle hissediyorlar ve gözlerindeki sabırsızlık onları ele veriyor. Hepsi atılmak üzere çömelmiş büyük bir umutla o anı bekliyor. Ve masalara kurulup önemli şeyler hakkında konuşan, siyaset tartışan ve oltalarını geleceğe atanlar... Bunlar gizli inşaat ustalarıdır, sonsuz alevin koruyucularıdır. Hayal güçleri onları bulutların üstüne taşır. Komik olduklarını mı düşünüyorsun? Onlar vatanlarını kurtarmaktan umudu asla kesmeyen kamburlardır. Gece vakti bir tavernaya ya da birahaneye gidip bütün o sarhoş suratlara baksan, cesur gevezelikleriyle kavga ve savaş arandıklarını görürsün. Bunlar sabırsız olanlardır. Bunlar beklemekten sıkılmıştır. İçlerindeki tutku onları oyuncak gibi oradan oraya fırlatır. Bunlar aynı zamanda cesur fatihlerin torunlarıdır. Kardeşlerimizdir.

"Sana söylemiştim. Dünyayı her zaman bir savaş alanı, insanları da düşmanım olarak gördüm. Ama bazı anlarda sabırla, büyük bir umut ve sarsılmaz bir inançla bekleyenleri, kadere adanmışları, kendini inkar etme cesaretini gösterenleri, o sonsuz gizli tatminsizliği gördüğümde... işte o anda yanlarına gidip onları bağrıma basmak istiyorum. Onlara büyük sözlerle iltifat etmek, yalnız olmadıklarını, bir gün onların da zamanının geleceğini söylemek istiyorum. O anlarda özgürlüğümden ve abartılı cüretimden utanıyorum. Diğerlerinin özlemle beklediği şeyi çalan bir hırsız gibi hissediyorum. Öte

yandan, ilah yerine konan toplum muhteşem ve kutsal erkeğin büyüklüğünü unutmasın diye meşaleyi bir sonraki nesle taşıyan da benim. Anlarsın ya, işte bu yüzden son birkaç gündür içmeyi bıraktım. İçemem, dizginleri elden bırakamam. Güçlü olmalı, şeytana direnmeliyim. Huzura, silahları bırakmaya, savaş alanından çekilmeye odaklanmalıyım.

"Dinle. Varlığımın her köşesini bağlayan bir ağın iplerinde koşuşturan bir örümcek gibi en küçücük unsurları da dahil olmak üzere benliğimi yeniden inşa ettim. Sadece tek bir şey bulamadım. Hareketlerime ve düşüncelerime rehberlik eden, bunları kontrol edip çalıştıran otorite nerede? Üstün güç kaynağı ne? İnsan dediğimiz bu makinenin özgürlük nüvesi budur. Kuklanın iplerini elinde tutan gizli ajan işte buradadır. Biz buna *ben* diyoruz. Beni iyi dinle. Bu kıtada artık benim için bir şey kalmadığını anladığımda tarif edilmez bir kedere boğuldum. Bir anlığına bile olsa sarhoşluğa teslim olmak, unutuluşun nehri Lethe'ye gömülmek istedim. Yaklaştığımız her istasyonda trenden inip bir şişe şarap ya da bir kadeh viski içmek istiyordum. Ama her seferinde bir şey beni tuttu. İçimden bir ses, '*Pes etme, teslim olma*,' diyordu. O tek yudum içkinin Waterloo yenilgim olacağını kavradım. Ne büyük bir kelime, değil mi? Waterloo! Kendimi tuttum ve kazandım. Şimdi yorgunum. Bana evlendiğini söylediğinde önce anlamadım. '*Şimdi ben ne yapacağım?*' diye sordum. '*Hep Güney Amerika'ya gitmek istiyordun. Oraya git. Yardım etmeme izin ver. Sana para verebilirim. Al.*' Aldım. Bana bir de pasaport ayarladı. Artık müthiş bağlantıları var. Utanmadım. Ona zayıf yanımı gösterdim. Ama beni küçümseyecek cesareti yoktu. O da en az benim kadar ifşa olmuş ve suçlu hissediyordu..."

Birden bağırdı. "Hey! Nasıl bu kadar kör olabildim? Her şey gün gibi ortada. Kader. Kaderin dokunuşunu hissediyor

musun? Yaşım kadar yaşlı hayalim ne dolambaçlı bir yola girmiş? Ve ben bunu bir kez olsun fark etmedim. Birden hissettiğim huzuru tahmin edemezsin. Yeni yolum mutluluk. Artık kaçmıyorum. Yeni zaferlere uygun adım ilerliyorum. Şu saniye okyanusun ötesinde beni bekleyen mutluluğu hissedebiliyorum. Çocukluk hayallerim gerçek olacak. Düşünsene! Birkaç gün denizde sallanacağım, hiçbir ufkun sınırlandırmadığı uçsuz bucaksız denizlere bakacağım. Tıpkı bir zamanlar Columbus gibi heyecanla dev dalgalar göreceğim. Önümde binlerce yeni olasılık var. Bütün dünya devasa bir oyun gibi ve bana bu dünyada avlanma ayrıcalığı verildi. Ah! Bu gözler uçsuz bucaksız topraklara, sonsuzluğa uzanan bataklıklara, sığır sürülerinin otlandığı yemyeşil çayırlara bakacak. Küçük atlarının üstündeki çobanları, evcilleşmemiş, her şeyi düşünmeden yapan ve yerinde duramayan kara tenli adamları göreceğim. Kar kaplı zirveleriyle yüce And Dağları ufuktan göğe uzanacak. Deniz genişliğinde bir nehir kıvrılarak ülkeleri geçecek, yanı başında eski çağlardan beri adım atılmamış ormanlarda jaguarlar, maymunlar, zehirli muhteşem yılanlar olacak. Her yer hayat dolu olacak, her şey filizlenip büyüyecek... Özgürlüğün ilahisi gökleri dolduracak. Belki arada sırada sıla hasreti çekeceğim. Sevdiklerimin yüzlerini ve aşkta ya da savaşta saatlerimi geçirdiğim, yaralar ve yenilgilerle birlikte zaferler kazandığım yerleri görmek isteyeceğim. Hepsi çok uzakta olacak. İnsan önüne bakmalı. Her gecikme güç kaybı, bir huzur arzusu, bir ölüm filizi. Sana Amerika'dan yazacağım. Para bulursam sana gönderirim, sen de yanıma gelirsin. Ama kader önce sana gülerse, çekinme. Gel beni bul. Dünya artık eskisi kadar büyük değil. Hah, hamal geldi."

Adam Robert'ın bavulunu alıp binanın girişinde bekle-

yen el arabasına yerleştirdi. Sonra birlikte istasyona yürüdük. Tren gürültüyle geldiğinde Robert birden bana sarıldı.

"Elveda Avrupa!" dedi alçak sesle. Gözlerimin dolduğunu görünce gülümsedi. Ama trene atladığı anda tekrar alev almıştı. Sesi enerjik ve kararlıydı, hamala eşyalarını nereye koyacağını söyledi. Ve tren hareket ettiğinde vagondan uzanıp son bir kez elimi sıktı. Biraz sonra bomboş ve kederli yüreğimle istasyonda tek başıma duruyordum.

[5]
Reddedilen Aşık

Paris'te yaşadığım yıl Rus *émigré** Ivan Fyodorovich Kalinin'in dahil olduğu bir aşk ilişkisi, Montparnasse sakinleri arasında büyük çalkantılara neden olmuştu. Kalinin otuzlarındaydı, zarif bir yapısı vardı ve revaçta olduğu üzere son derece açık tenliydi. Her akşam güzel bir Rus kadınla Rotondo'ya ya da Cafe du Dome'a giderdi. Hepimiz bu göz alıcı çifti simaen tanıyorduk.

Muhtemelen kendisi de göçmen olan genç bir adam aniden ortaya çıkıp çifte eşlik etmeye başladı. Kalinin'in dengesiz sevgilisinin genç adamdan hoşlanması uzun sürmedi. Kadın aylarca beraber olduğu aşığını bırakıp kendini tamamen yeni sevgilisine adadı. Tabii iki adam arasında ortalığı ayağa kaldıran birkaç tartışma yaşandı, ama sonunda terk edilen aşık kaderine boyun eğip sevgilisini rakibine bıraktı.

Bundan kısa süre sonra Walter talihsiz Kalinin'le tanışmış. Sonrasında beni ziyarete geldiğinde heyecanla Rus göçmenin büyüleyici kişiliğini anlattı. Dediğine göre rezil Rus sevgilisinin yaptıklarından sonra adamcağıza daha bir sempati duymuş.

"Kadınların canı cehenneme!" diyordu empati yaparak. "Muazzam aptallıklarının sonu gelmek bilmiyor. Yemin ederim, Kalinin'den daha düzgün bir adamla daha önce hiç tanışmamıştım. Bilgi dağarcığı ve zekası... Sadece bunlarla kalsa iyi. Benzersiz bir centilmen. Onunla birlikte birkaç tanıdığı

* *Fr.* Göçmen (Çev. N.)

bu akşam evime davet ettim. Umarım seni de aramızda görürüz. Aslında buraya bunun için gelmiştim..."

*

O akşam Walter'ın şehrin diğer ucunda yer alan bir oteldeki odasına girdiğimde gelen birkaç kişi heyecanla tartışmaya koyulmuştu bile. Çoğu, Paris'te okuyan yabancılardı. Bir de Walter'ın kim bilir hangi feleğin Paris'e sürüklediği eski askerlik arkadaşı Berthold vardı.

Benden hemen sonra Kalinin geldi. Eşikte hafifçe eğilerek hepimizi selamladı, sonra enerjik adımlarla odaya girip her zaman Walter'ı ziyaret ediyormuş gibi rahat tavırlarla şapkasını dolabın yanındaki vestiyere astı. Ev sahibimiz bizi kısaca tanıştırdı. Kalinin Montparnasse'ta gördüklerimle uzaktan yakından alakası olmayan bir girişkenlikle hemen sohbete katıldı. Biraz sonra Walter'ın adam hakkında söylediklerinin hiç de abartılı olmadığını anladık.

Arkadaşım bizim için yakışık alır bir ziyafet hazırlamıştı. Sandviçler, her türden çörekler... Bunların tadını mükemmel Fransız şarapları eşliğinde çıkarmaya başladık.

"Tek eksiğimiz hanımlar," diye fikir belirtti konuklardan biri.

"Bence hanımlar olmadan daha mutluyuz," dedi Berthold, ağzına kocaman bir çörek lokması atarken. "Tek yaptıkları erkekleri üzmek ve para yemek."

Walter, Kalinin'den yana kaçamak bakışlar fırlatırken bir taraftan susması için Berthold'a kaş göz ediyordu.

Rus onun bakışlarını yakalayınca anlıyormuş gibi gülümsedi. Dudağının sol kenarı keskin bir şekilde yanağına adeta

saplanırken gülümsemesine alaycı bir hava katmıştı. "Lütfen ben varım diye sözünüzü sakınmayın. Belki size diğer romantik ilişkilerimden bahsetmeliyim."

Sigara izmaritini neredeyse odanın içinde sayılabilecek lavaboya atıp ellerini belinde bağlayarak, derin düşüncelere dalmış gibi uzun adımlarla volta atmaya başladı. Dimdik yürüyüşüyle kafesteki hayvanları andırıyordu. "Sanırım şu kaş göz işaretleri, trajik bir şekilde biten son aşk ilişkimle ilgiliydi," diye devam etti Walter'ın gözünün içine bakarak. "Bu ilişki, hayatımı şekillendiren birçok olaydan sadece bir tanesiydi. Anlarsınız ya? Her bir ilişkim aynı şekilde bitti. Fevkalade bir reddedilen aşık olduğumu söyleyebilirsiniz."

Huzursuz adımlarla volta atarken bir sigara daha yaktı. Hepimiz koltuklarda ve yatakta oturmuş, dikkatle onu dinliyorduk.

Devam etti: "Bu tuhaflığı açıklamadan önce, konudan biraz sapmama izin vermenizi rica edeceğim, beyler. Aşkta talihsizliğin kişinin hayatında en yıkıcı etki bırakan faktörlerden biri olduğunu söylemem gerekiyor. Mesela bir gazeteye bakarsınız ve intihar oranının üzücü bir şekilde artışına ikna olursunuz. Erkekler ya silah kullanır ya da kendilerini asarlar. Kadınlarsa zehir içer ya da kendilerini nehre atarlar. Savaşlar, salgın hastalıklar ve kıtlık insanlık tarihinin en nadir görülen olaylarıdır. Ama karşılıksız aşk sonucunda intihar girişimi, bütün milletlerin ve insanlığın tarihinde upuzun bir zincir oluşturur. Sevdikleri kadın aşkına kaç erkeğin düello ve kavgalarda öldüğünü biliyorsunuz. Mesela Puşkin ya da Lasalle. Bir de dört duvar arasında günbegün yaşanan sessiz hayal kırıklıklarının neden olduğu trajedileri düşünün. Hayata tarafsız bakan hiç kimse bu gerçekleri göz ardı edemez. Sevdiği kadın tarafından aldatılan bir erkek genelde kederle

içkiye sarılır, morali bozulur ve sıklıkla insanlık kendisine üretken bir katkı sağlayan birinden olur. Ah, aşkını verdiği erkek tarafından terk edilen kadının hali farklı mı? Çoğunlukla hayatları mahvolur. Yüzleri gülmez, dışlanmış, aşağılanmış, tecavüze uğramış hissederler. Dönüşü olmayan bir yola girmeleri hiç şaşırtıcı değildir."

Kadehini doldurmak için bir süre kıpırdamadan durduğunda, duyduklarımıza inanamıyormuş gibi Walter'la bakışıyorduk. Yüreğinde büyük yaralar açan olaylar hakkında bu adam nasıl bu kadar sakin konuşabiliyordu?

Kalinin bir sigara daha yakıp sözlerini sürdürdü. "Konudan sapmamın nedeni, aşkta yaşanan talihsizliğin bir kişiyi ciddi bir şekilde nasıl yaralayabileceğini, hatta mahvedebileceğini göstermek istememdir, beyler. Çıkarımlarımın daha iyi anlaşılması için konudan birazcık daha sapmama izin verin. Atalarımızın zamanında ideal koca olmak için ne gibi özelliklere ihtiyacımız olduğunu söyleyebilir misiniz? Cevap aslında çok kolay. Her zaman ve her yerde şövalye ruhlu olmamız gerekiyordu. Peki bugün? Bugün kusursuz bir centilmen olmak gerekiyor. Gerçek bir şövalyeyle gerçek bir centilmenin özü temelde aynıdır. Erkeklere karşı dürüst, kararlı ve saygılıdır. Kadınlaraysa saygı gösterir, kibardır ve her zaman bir saldırıya karşı korumaya hazırdır. Şimdi size soruyorum, beyler. Bir kadının onurunu kıracak bir şey yapan bir erkek hâlâ centilmen sayılır mı?"

Nefeslenmek için kısa bir ara verdiğinde, Walter kulağıma eğilip, "Keşke bu gevelemenin nereye varacağını anlayabilseydim," diye fısıldadı. Kalinin, bize ayıp olmasın diye boyunu ve kıvraklığını saklamak istiyormuş gibi hafifçe kamburunu çıkarmış bir şekilde elleri arkasında volta atmaya devam

ediyordu. Önüne çıkan mobilyaların etrafından çevik bir şekilde dolaşıyordu. Bu haliyle küçük bir alana kıstırılmış bir kaplana benziyordu.

Biraz sonra tekrar konuşmaya başladı. "Sanırım hepiniz kabul edersiniz ki, beyler, centilmence olmayan her şeyin başında seven bir kadını inciten erkek gelir. Kendisi... nasıl desem... kendisi vefasız ve avareliğe yatkın olan biri, bir kadının incinmesinin nasıl önüne geçebilir? Özetle bir kadından aniden sıkıldıysan ne yaparsın? Kim olduğumu bildiğimden beri bu soru geceleri beni uykularımdan ediyor. İzin verin, sorunu nasıl çözdüğümü anlatayım. Hayatta sıkça rastlandığı üzere katıksız bir tesadüf meseleyi çözmeme yardımcı oldu. Artık sıkıldığım bir kız arkadaşım vardı. Ama centilmen yanım, hislerimi ona yansıtmama engel oluyordu. O sırada aynı kızla yakından ilgilenen bir arkadaşım olduğunu hatırladım. Onunla buluşup bulduğum her fırsatta kızı övmeye, onunla birlikte olduğum için ne kadar şanslı olduğumu söylemeye başladım. Aynı şeyi kız arkadaşıma da uyguladım, arkadaşımı övdükçe övdüm. Kısa süre sonra artık hep birlikte dışarı çıkıyorduk. Çok geçmeden de ikisinin arasında gizli bir ilişkinin başladığını fark ettim. Gizlice ateşi körüklüyordum. Ne oldu dersiniz? Kaşla göz arasında alev alev yanmaya başladılar. Gizli ilişkileri güçlensin diye birkaç uyduruk kıskançlık krizi geçirdim ve sonunda yenilmez bir aşık olarak tüylerini parlatan bir kahraman gibi sahneden çıkıverdim. Ve her halükarda gereksiz bir suçluluk duygusuna kapıldığı halde kadın kahraman da erkeklerin kalbini çalmakta rakipsiz olduğunu düşündü."

"Demek mesele buydu," diye heyecanla atıldı Berthold. "Yani Rotonda'daki son akşam, ikisini birbirine ayarladınız?"

"Başka ne olacaktı?" dedi Rus, içten bir kahkahayla. "O ikisine size olduğu gibi bütün samimiyetimle durumu açıkladığımı hayal etsenize. Adam asla kadına aşık olmayacaktı ve yenilgi yaşayan kadın bir daha kimsenin kendisini sevmeyeceğini düşünerek umutsuzluğa kapılacaktı. Bu durumda ben, iki kez cehennemlik olacaktım. Ama masum küçük aldatmacam sayesinde, kendimde hiçbir hasara neden olmadan karşımdakilerinin kendilerine olan güvenlerini korumalarını sağladım."

Walter sordu: "Çiftin arkandan gülmesine ve herkesin seni reddedilen aşık gibi tanımasına nasıl katlanabiliyorsun?"

"Çok kolay," diye yanıtladı Kalinin. "Meraklı aptalların ne düşündüğü umurumda bile değil. Öte yandan çifte gelirsek, birbirlerini bulmalarındaki payımın fazlasıyla farkındayım. O yüzden niye üzüleyim ki?"

"Peki size fena halde bağlanmış bir kadından bahsettiğin yöntemle kurtulamazsanız?" diye araya girdim. "Bu tip kadınlar hiç nadir sayılmaz."

Kalinin birkaç kez sessizce odayı arşınlayıp sigarasını tüttürdü. Ardından devam etti. "Beyefendi, sanırım öylesi hanımların sayısını fena halde abartıyorsunuz. Daha önemlisi ürkek ve mütevazi hanımlar hiç ilgimi çekmez. Ben ateşi severim. Ateşli hanımlar şapkanızı başınızdan uçurabilirken, aynı zamanda sizi aynı hızla yatıştırabilirler. Özetle kadınların bana fazlasıyla bağlanması riskine asla izin vermem. Ama diyelim ki oldu. Latincede harika bir şekilde dile getirilmiş, başarısı da kanıtlanmış bir yöntemi denerdim: *In fuga salus!*"*

Kahkaha atmaktan yorgun düştü.

"Dalgacının tekisiniz," diye azarladı onu Berthold, samimi bir hayal kırıklığıyla. "Peki kadın sizi terk ettiğinde?"

* *Lat.* Güvenli uçuş! (Çev. N.)

"Bu senaryoyu hatırlatmanıza sevindim." Rus birden tekrar canlanmıştı. "Bu konuya da yabancı sayılmam. Birçok kez başıma geldi. Ve bu gibi durumlar için de son derece etkin bir yöntem geliştirdim. Diyelim ki hanım arkadaşımın daha ben sıkılmaya fırsat bulamadan benden uzaklaşmaya başladığını fark ettim. Birden bana bir süre daha bağlı kalsın diye etrafında fır dönmeye başlarım. Nasıl olduğunu bilirsiniz. Çoğu kadın empati yapmaya yatkındır. Ben de bu arada ona uzun süre unutamayacağı bir sürpriz hazırlarım. Bu sürpriz çoğunlukla başka bir kadınla tanışıp onu en olmayacak anda hanım arkadaşımla tanıştırmak olur. Böylece bana karşı kullanmaya niyetlendiği silahla onu kalbinden vurmuş olurum. Beyler, aşk dediğimiz şey galip ya da mağlup çıkmanın bırakın günü, bazen tek bir saat sürebilecek tehlikeli ve lanetli bir oyun olduğunu unutmayın. Kaybedenler grubundaysanız perişan olursunuz, yenilmiş ve reddedilmiş hissedersiniz. Bazen zaferin hoppa ruhuyla savaş alanından ayrılabilmek için, bütün bu sevimsiz duyguları karşı tarafa yükleyivermeniz yeterlidir. Tanrıya şükür, yılların tecrübesiyle bu konuda biraz olsun yeteneğimi geliştirdim. Benimle baş edebilmesi için kadının şeytan kadar kurnaz olması gerekir. İnanın bana, böylesi bir savaşta bütün centilmenlikler bir kenarda kalır..."

Bu sefer Walter araya girdi. "Ivan Fyodorovich, yani ilişki bittikten sonra bütün centilmenliğinin aslında kabalığa dönüştüğünü mü söylüyorsun? Yalanların ve aldatmacaların, iki düzgün insanın en temel duygularına ihanet olmuyor mu? Biri arkadaşın, diğeri de sevdiğin kadın?"

Kalinin kibirle gülümsedi. "İnsanın en temel duyguları," diye kıkırdayarak Walter'ı taklit etti. "İnan bana beyim, dünya *insan duygularına* doymuş durumda. En temel duyguları incinen erkek niye herhangi bir şeyi kafasına taksın ki? Eh, on

yedinci yüzyılda Descartes bile çevremizde gördüklerimizin gerçekten var olup olmadığından şüphelendiğini dile getirdi. Ve sadece bilincimizin gerçekliğimiz olduğunu, dahası bilincin de sıklıkla aldatıcı olabileceğini de kanıtlayan ta kendisi değil miydi? Beni aldattıklarını düşünmeleriyle beni aldatılmış biri olarak görmeleri arasındaki fark nedir? Hiç. Hem sadece gerçek ya da yalan, hatta centilmenlik dışı ve neredeyse vahşice gerçek olduğuna inandıkları bir şeyi mutlu bir çiftin elinden aldığımın farkında olduğum sürece, çiftin mutluluğunu zedeleme ihtimalim çok daha yüksek olacaktır. Hepimizin, bütün gelgitlerimizin evrene yayılan şeytani bir gücün en iğrenç rüyasında olup bitmediğini kim söyleyebilir? Hem de bilinçaltımızın hayaletleri olarak bizler, evrenin bizim için yaratıldığı varsayımıyla hareket edip insan duygularının ihlal edilemezliği üzerine sadece beyinlerimizin ürettiği bir hayale kapılarak çığırtkanlık yaparken? Hatta buna rağmen uyuklayan bir şeytanın sinsi rüyasındaki bir toz zerreciğinden başka bir şey olmadığımız halde? Bu iblisin bize gerçek özümüzü neden göstermediğini kim bilebilir? Belki aynı iblis karanlık doğası gereği, sırf eğlence olsun diye tökezleyip komik kafa karışıklığında yuvarlamamıza ihtiyaç duyuyordur. Belki mutlulukları bozulmasın diye, aslında hakkımda ne düşündüklerini hiç umursamadığım halde mutlu çifti inandıklarıyla baş başa bırakmam için bana talimat verecek kadar centilmen bir ruha sahiptir."

"Sen gerçek bir filozofsun," diye bağırdı Walter.

"Kafama sıkmıyorsam tek nedeni budur. Çünkü inan bana, hayatı sırf yaşamak olsun diye yaşamanın hiç anlamı yok. Özellikle de aslında kim olduğunu bilmiyorsan ya da her şey insanlarla kukla gibi oynayan kapkara bir varlığın karanlık

hayal gücünden kaynaklanan habis bir kaossa. İblisin iğrenç parmaklarının bıraktığı izleri bulmaya çalışmak, aslında hayatımı biraz daha katlanılır kılıyor. Ama son saatimin geldiğini görsem, gözümü bile kırpmam...

Oturarak konuşmasının bittiğini belli etti.

"*Reddedilen aşığın* dalgacı bir canavar olduğu kimin aklına gelirdi ki?" diye fısıldadı Berthold birkaç saniye sonra kulağıma. Hepimiz çakırkeyif olmuştuk. Gecenin geri kalanı acınası bir şekilde geçti. Bir süre daha içtik, sonra teker teker dağıldık.

*

Walter'la Kalinin'in evine kadar yürüdük. Uzakta yaşamıyordu. Yol boyunca hiç konuşmamıştık. Vedalaşmadan önce birden sesini alçalttı: "Belki de kafama sıkmam en iyisi olurdu. Artık yaşamamın ne anlamı var? Hayatımda sadece bir kez gerçekten aşık oldum. Sarhoş olduğum için bunu söylemeye cesaret edebiliyorum. Ama yıllar önceydi. Hayal meyal hatırlıyorum. Gerisi boş. Kim bilir? Muhtemelen çevremizde olduğunu düşündüğümüz her şey gibi iblisin rüyasından komik bir bölümdür. Nefes tüketmeye değmez."

Sonra binanın önündeki basamakları çıkıp kapıyı arkasından kilitledi. Karanlık merdivende tırmanan adım seslerini duyabiliyorduk.

[6]
Kül Çarşambası için Sonat

Gürültülü bir Tövbe Salısı gecesinden geri kalanı Walter'la hüzünlü bir şekilde Montmartre'daki geç saate kadar açık bir bistroda oturarak geçiriyorduk. Birkaç sarhoş müşteri çıkınca birden barda duran Ivan Fyodorovich Kalinin'i gördük. "Reddedilen Aşık" hikayemin kahramanı, bu akşam viski kadehlerini ardı ardına deviriyordu. Çok şık görünen dar smokiniyle eskisinden de ince görünüyordu. Uykulu olsa gerek eli çenesindeydi. Bütün gece ayakta durmaktan beti benzi atmıştı. Boş gözlerini önüne dikmişti. Walter'la seslendiğimizde sadece başını çevirip şöyle bir baktı.

Yanına gittik.

"Söylesenize, beyler. Sarhoş olmak için ne içmem gerekiyor? Her şeyi denedim, hiçbiri işe yaramadı."

"Şarabına sigara külü silk," diye öneride bulundu Walter.

"Ben kadın değilim. Ama en azından senede bir gece kendimi bırakmayı çok isterdim."

"Evde mükemmel bir konyağım var," dedi Walter. "Özellikle bu gece için almıştım. Amaç farklıydı, ama seninle içmekten de büyük keyif alırım. Taksi çağırayım."

Garson Kalinin'in kürk yakalı paltosunu giymesine yardım ettikten sonra Walter'ın ardından birlikte bardan çıktık. Taksiye binip otelin yolunu tuttuk. Otele girerken Walter resepsiyonda birer sade kahve ısmarladı, sonra hep birlikte odasına çıktık.

Kalinin pencerenin önüne gitti. "Öf, bu sis iğrenç. Evren çorbasından çıktığında herhalde dünya tümden böyle görünü-

yordu. Yetmezmiş gibi bir de çiseliyor. Panjurları kapatalım mı?"

"Nasıl istersen. İstersen perdeleri de çekebilirim."

"Lütfen."

"Işıklar sönmeye başladı, her yer gittikçe daha kasvetli görünüyor," dedi Walter pencereden.

Başta oda tuhaf bir şekilde boş ve soğuk görünüyordu. Soğuk elektrik ışığı her köşeyi aydınlatırken insan kendini küçük bir kafese kapatılmış gibi hissediyordu. Ama sigara dumanlarımız tavanda birikmeye başladığında, etrafımızdaki eşyalar hayat buldu, hepsi çok daha dostça görünüyordu artık. Yorulduğumu hissettiğimden yatağa uzandım. Walter kadehlerimizi doldururken yerinde duramayan Kalinin yine volta atıyordu.

"Dostlar, aklıma bir şey geldi! Biraz brendim var. Hadi güzel bir *krampampuli** yakalım."

Heyecanla ellerimi ovuştururken Kalinin bile sigarasını daha bir şevkle tüttürmeye başlamıştı. Penceredeki çifte perdelerle, kapının arkasında asılı duran halı ve kalın duvarlar sağ olsun, dünyanın geri kalanından tamamen kopmuş gibiydik. Hizmetçi sade kahvelerimizi getirdikten sonra Walter kapıyı kapatınca birden kendimizi uzay boşluğunda insanlıktan kaçıyormuşuz gibi hissettim. Ve brendi kasesinin üstünde mavi alevler titreşirken atmosferdeki bazıları gergin olan gizemli ruhlar rahatlayıp bütün odaya yayıldı.

"Burada olmak güzeldi."

"Ne güzel bir roman fikri, Bay Walter. Bizi Nuh'un gemisiyle Tövbe Salısından kurtarıp Kül Çarşambasına geçiriyorsun," dedi Kalinin.

---

* Macaristan'da içmeden hemen önce kısa süreliğine yakılan bir içki (Çev. N.)

"Ve sen Ivan Fyodorovich! Bu yolculukta bizi eğlendirmek için şu felsefe sazını çalmaya ne dersin?"

"Umarım felsefe anlayışımın Tövbe Salısından Kül Çarşambasına değiştiğini ima etmiyorsundur."

"Tanrı korusun!"

"Öte yandan hiç fena fikir değil. Çünkü felsefe her şekilde, Tövbe Salısının aşırı eğlencesiyle Kül Çarşambasının umutsuz ıssızlığını kucaklamalı. Bazen şansına böyle güzel örneklerle karşı karşıya kalırsın."

"Neden ve nasıl bir *filozof* oldun, Ivan Fyodorovich?"

"Filozof mu? Bu kelimeyi ironi olsun diye seçtiysen, gururum okşandı. Ciddi soruyorsan, maalesef itiraz etmem gerekiyor. Ama sana birinin nasıl bir filozof olabileceği... hatta neden bir filozof olması gerektiğine dair bir açıklama getirebilirim."

"Kulaklarımız sende."

"İyi dinleyicilerin ricaları asla geri çevrilmemeli. Dünya konuşma meraklılarıyla dolmuşken iyi dinleyicilerin neredeyse soyu tükeniyor. Tanrı vergisi ortalama zekaya sahip herhangi birinin neden gerçek, adanmış, yüzde yüz bir filozof olması gerektiğini katıksız bir teori, hatta kesinlikle bilimsel bir örnekle anlatmaya başlayayım. Bütün hipotezleri ve sonuçlarıyla şimdi size vereceğim örnek saygıyla, mümkünse de ibretle değerlendirilmeyi hak ediyor. Hmm hmm. Bu arada neden bütün maharetinle sıra dışı krampampulilerimizi hazırlamıyorsun, Bay Walter?"

Kahvesine biraz konyak ekleyip fincanı tek yudumda başına dikti. Bir sigara yaktıktan sonra her zamanki gibi odada bir uçtan diğerine volta atmayı sürdürdü. "Meselenin kökünden başlayalım. Eski zaman insanları bile Eros'un insanı hayat, ölüm ve çevresinde hareket eden her şeyle ilgili düşünmeye

ittiğini biliyordu. Eflatun'un felsefe tutkusunu, rakipsiz bir erotik tutku olarak ifade etmesi hiç şaşırtıcı değil. Konunun modern teorilerdeki yerinden bahsetmiyorum bile. Örneğimiz erotik bir şeyle ilgili, daha ötesi temelini erotizmden alıyor. Yavan hayal gücüm sayesinde ilham veren ve eğlenceli örneğimi şöyle tarif edebilirim: Genç bir adam, diyelim ki yirmi dört yaşında, savaş rüzgarıyla sıcacık yuvasından savrulmuş, başını suyun üstünde tutarak karşı kıyıda ayağını basabileceği bir yerler bulmaya çalışıyor. Örneğimin temellerinin son derece sıradan olduğunu bir kenara yazın, ama en azından tasavvur ettiğim kadarıyla şartlar, berbat bir şekilde karmaşık ve feleğin bile akıl edemeyeceği rafine bir mantıkla uydurulmuş şartlar. Dostumuzun yirmili yaşlarında olduğunu söyledim, yani fiziksel ve zihinsel açıdan gelişimini yeterince tamamlamış. Makineli tüfeklerin takırtısı ve patlayan toplar hayata attığı ilk adımlara eşlik ettiğinden bir açıdan genç yaşta olgunlaşmış, ama öte yandan, en azından erotik meseleler söz konusu olduğunda normal şartlarda yetişen akranlarının gerisinde kalmış. Çünkü birkaç kaçamak aşk macerası dışında genç kahramanımız hâlâ bembeyaz bir sayfa sayılır. Tamamen hayali konuşuyorum elbette. Yurt dışındayken felek yüzüne gülüyor. Bir gazi olarak makul bir maaş alıyor, bazı uzak akrabaları onu arada sırada hatırlıyor ve hatta başını suyun üstünde tutmasını sağlayan son derece kolay bir iş bulmayı başarıyor. Gri hücrelerinin daha asil bir kısmını Eski Slavcadaki geniz ünlüleriyle ilgili bir çalışmaya adıyor ve beyler, hayatı yolunda giden dostumuzun sizce ilk derdi ne oluyor?"

"Aşık oluyor," dedi Walter, benim de desteğimle.

"Zekana ve insan doğasıyla ilgili bilgi dağarcığına hayranım! Ama sorulara başlamışken size bir soru daha sorayım. Oluşturduğumuz şartlar ve amacımız doğrultusunda nasıl bir

aşk, genç aslanımızın bir bilgeye dönüşmesine neden olabilir?"

"Muhtemelen benimle aynı şeyi düşünmüyorsun, Ivan Fyodorovich," dedi Walter. "Ama bence sadece büyük bir mutluluk Tanrı'nın yarattıklarının güzelliğini ortaya çıkarabilir ve..."

"...ve kim ya da ne genç arkadaşımıza bu güzelliğin adiliğini ve bozukluğunu öğretecek, Bay Walter? Bütün deneme yanılmaları, türbülansları, yanlışları, acıları, azapları? Örneğinin yanlış olduğunu söylemiyorum, sadece yola çıkış amacımızla pek uyuşmuyor."

"Bence mutsuz bir aşk, bir filozof açısından daha üretken," diye gözlemde bulundum. "Çünkü karşılıksız aşk, sonunda başka bir özne aramaya başlar. Kişi yavaş yavaş mutsuzluğunun nedenlerini kavramaya koyulur, kendi içine bakar ve bir süre sonra kullanmadığı enerjisi onu ciddi araştırmalara iter..."

"Vay canına! Analitik bir zihin! Ama korkarım, bu türden bir filozof fazla uzun ömürlü olmaz. Eninde sonunda tecrübesizliği devam eder. Sonuçta gerçek bilgi ve iç görünün temeli tecrübedir."

Walter bir kez daha şansını denedi. "O zaman, muhtemelen birçok yazara bir sürü malzeme sağlayan cinslerin sözüm ona savaşından bahsediyorsun."

"Tavşanın saklandığı çalılığa yaklaştın. Ama senin de dediğin gibi *filozof* değil, *yazar*. Hayatı anlamak için Strindberg ya da Tolstoy yasalarından öğrendiğimiz mücadele, tartışmasız bir şekilde fazlasıyla eğitici, ama karşımıza çıkardığı sorunlar genellikle yere yapışmaya yatkındır ve gerçek felsefeden çok uzaktır."

"Geriye kalan tek seçeneği söyleyeyim mi?" dedim. "İpucunu verdin, o yüzden ben keşfetmişim gibi yapamam. Bütün

kanıtlar hâlâ büyük aşkla sevilen bir sevgili tarafından aldatıldığını demeye getirdiğine işaret ediyor."

"Ah, işte bilgelik pınarı! Bu gerçekten de en azından kötümser olduğu bilinen bir filozof yaratmak için hayranlık uyandırıcı bir neden ve feleğin sinsi kız kardeşlerinin adım seslerini duymaktan son derece hoşlanan hınzır hayal gücüm çok daha büyük ve çok daha iyimser, hatta deyim yerindeyse gerçekçi bir felsefeci yaratmamış olsa bu seçeneği seve seve kabul edebilirdim."

Eğleniyormuş gibi gülerken bilgiç bir tavır takınarak parmağıyla çenesini dövüyordu. "Memnuniyetle kabul etmeliyim ki önerdikleriniz kesinlikle ilgi çekici, hatta şeytanca bile diyebilirim. Ama Tanrı olsam Şeytan'a filozofumuzun durumuna ve onuruna daha çok yaraşacak çok daha üstün ve eğitici cezalandırma yöntemleri bahşederdim. Az kaldı! Teorimizde gelecek vaat eden genç kahramanımızın ilk kez aşık olacağı ana ve bundan sonra neler yaşayacağına geldik. Bir kez daha izin verirseniz Tanrı'nın ayrıcalıklarını kendime mal edeceğim. Niyetim genç aşığımızı yerine başka bir şey koyamayacağı arzu nesnesiyle tanıştırmak. Hanım kızımız yirmilerinde ve aşk konusunda son derece tecrübeli olsun. Goethe'nin *attrattiva** dediği ve hem görünüş hem de zekayla donattığı böylesi bir hanım, hevesli gencimiz için çok daha cazip bir lokma olacaktır. Üstüne üstlük hanım kızımız gencimizle aynı topraklardan olsun ki genç kaplanımız saldırıya geçme cesareti bulabilsin. Bütün bunlar sayesinde... hmm hmmm... inceleyeceğimiz ideal cinse ulaşabiliyoruz. Ha bu arada, hanım kızımız keman virtüözü olmalı. Anlarsınız ya? Kariyer seçiminin de çok önemli bir

* *İt.* Feminen çekicilik (Çev. N.)

anlamı var. Ha? Keman virtüözü. Müziğin özellikle sevildiği Prag da olay yerimiz olsun. Çek başkentinde seyahat ettiğimi hayal edelim. Eski askerlik arkadaşım Vasily Vasilevich bana olayı anlatıyor olsun."

Bu arada Walter bütün hüneriyle meşhur krampampulileri hazırlayıp kadehlerimize paylaştırmaya başlamıştı. Kalinin bir taraftan anlatırken bir taraftan da tehlikeli sayılabilecek yudumlarla içkisini içiyordu. Siyah smokini ve şeytani gülümsemesiyle, bir tür melodram ya da komedi oyunundaki kötü kahramanları andırıyordu.

"Hikayemizin adı da 'Aptallar için Bir Bilmece' olsun ve kahramanımız anlatmaya başlasın... '*Ülkemiz için savaşanlar yararına verilen bir konserde önümdeki ordövrleri atıştırarak zaman geçiriyordum. Gece canlı bir dans partisine doğru evriliyordu. Simaen tanıdıklarımdan oluşan grupta, konser sırasında sanatsal cazibesinden ziyade fiziğiyle dikkatimi çeken genç virtüöz Olga Dmitrievna'yı fark ettim. Kadınlar söz konusu olduğunda hep son derece kararsız kalışımla bilinirim; bu sefer de son derece kolay olsa da ona yaklaşma cesaretini toplayamıyordum. Ama şakacı felek iyi dostum Nikolai Nikolaevich'i tam zamanında sarhoş edip bana göndermeyi uygun bulmuştu. Koluma girip beni doğrudan çekici kemancının yanına götürdü. Başta adeta bir anti Don Juan gibi tek bir söz bile edemedim. Mahcubiyetim gururunu okşamış olmalı ki Olga Dmitrievna tecrübeli bir hanımın girişkenliğiyle keyifli bir sohbet başlatmayı başardı. Zarif yüz hatlarına, bilgece bakan gri gözlerine ve en çok da suskunluğumu yenmemi sağlarken kendini bütün samimiyetiyle bana açmasına hayran olmamak işten bile değildi. Dans ettik, başka biri onunla dans etmek istediğinde geri geleceğini söylemek*

istercesine çaktırmadan bana bakıp göz kırptı. Şansıma inanamıyordum, aşırı heyecanımla belki de kendi kendimi kandırdığımı düşünüyordum. Dans ederken bana fazlaca sokulduğunu hissedebiliyordum. Öyle ki bir süre sonra çarpışan bedenlerimizin kaza eseri olmadığına inanmaya başlamıştım. Sarhoş gibiydim.

"Arkadaşlarıyla gitmeye hazırlandığında onlara katılmak isteyip istemediğimi sordu. Elbette mutlu olurdum. Elim ayağıma dolaşırken masada kim bilir başka nelerle birlikte sigaramı unutarak heyecanla peşlerinden fırladım. Yürürken koluma girip bana yaslandı. Ayrılırken imalı bir şekilde gülümseyip 'Yine görüşmek üzere!' diye fısıldadı. Geceden çıkacak kıssadan hisse, daha önce hayatımda hiç aşık olmadığım ve açıkça Prag'ın en büyük aptal aşığı olduğumdu. Eve gitsem de bütün gece uyuyamadım. Tarifi mümkün olmayan bir mutlulukla en karanlık umutsuzluk arasında gidip geliyordum. Ya benimle dalga geçtiyse? Toyluğumu fark edince gücünü ve becerisini üzerimde denemeye girişmiş olabilir miydi? Belki başkalarına çektirdiği acılardan zevk alan biriydi? Belki sadece sapıkça bir eğlence anlayışıyla benimle flört etmiş olabilir miydi? Ama gerçekten hissetmese dokunuşumla gerçekten titreyebilir miydi? Soğukkanlı bir yılan gibi gözlerinde hayranlık kıvılcımlarıyla bakabilir miydi? Hem genç bir adamın aklıyla oynayarak eline ne geçecekti ki? Saatlerce ateşli bir şekilde bu soruları defalarca kafamda döndürdükten sonra giyinip dışarı fırladım. Ama gerginliğim azalmak şöyle dursun, korkunç bir hızla artmaya devam ediyordu. Öğlen olduğunda artık durum o kadar dayanılmaz bir hal almıştı ki aklımı verecek bir şey bulamazsam kafamın patlayacağını düşünmeye başladım. Bir mektup yazıp kuryeye verdim.'

"Ha ha ha! Görüyor musunuz, beyler? Kuşumuz nasıl da zarifçe kapana kısılıyor? Biraz daha sabredin! Bir anda tanrısal hayal gücümün aylaklığı en küçük detayları bile yaratacak seviyeye geliverdi! Eski dostum Vasily Vasilevich'in yazdıklarına kulak verin... '*Olga Dmitrievna! Bana ne yaptın? Henüz üzerinden bir gece geçti ve ben kendimi tanıyamaz hale geldim. Dün gece gözüme bir damla uyku girmediğini, umut ve umutsuzluk arasında perişan bir halde her saniye bütün benliğimle seni düşündüğümü biliyor muydun? Dün gece bir erkeğin kaderiyle oynadığının farkında mısın? Bunun sonuçlarından kısmen de olsa sorumlu olduğunun farkında mısın? Bana karşı duygularının karşılıksız olmadığına dair bir işaret ver, çektiğim azaptan kurtulabilmem için bana bir el uzat! Aşkın böylesine hızlı geleceği aklımın ucundan bile geçmemişti. Ne kadar güçlü olabileceği hiç aklıma gelmemişti. Şimdiki gibi hiç kimseyi sevmedim ve bir daha böylesi bir aşk yaşamayacağımı biliyorum...*'

"Beyler, cesur ve sabırsız aşığımız mektubunu akşam sekize kadar cevap beklediğini söyleyerek bitiriyor. Ama Vasily Vasilevich hikayesini anlatmaya devam etsin... '*Cevabı ateşten bir demirin üstünde oturuyormuşum gibi bütün gün bekledim. Bir buz kesiyor, bir ateşler içinde yanıyordum. Saat sekize geliyordu, ama Olga Dmitrievna'dan henüz hiç ses çıkmamıştı. Her saniye yüreğimi korkunç bir umutsuzluk kaplıyordu. Mektubumla onu gücendirmiş olabilir miydim? Bana mektubu yazma cesaretini verdiğini hayal mi etmiştim? Belki... Aklıma bunlar üşüşünce kendimi ne kadar kötü hissettiğimi tarif edemem. Belki başkasına aşıktı, belki ikisi aptal aşığın arkasından kahkahalarla gülüyordu. Benden çok daha yakışıklı, çok daha tecrübeli, çok daha seçkin o kadar*

çok erkek vardı ki... Egom gözümü kör mü etmişti? Gerçekten ondan bir cevap gelmesini mi beklemiştim? Saat sekiz olduğunda artık bana yaptığı haksızlığı göstermek için kendimi Moldau'nun sularına atmak ya da trene atlayıp herhangi bir yere gitmek arasında karar vermeye çalışıyordum ki kapıcı mektubunu getirdi. Avuç dolusu parayı eline tutuşturduğumda adamcağızın gözleri hayretle ardına kadar açıldı. Titreyen ellerimle zarfı adeta parçaladım. Şöyle yazmıştı: 'Mektubuna fazlasıyla şaşırdım. Bu noktaya nasıl geldiğini bilmiyorum. Anlamıyorum da. Lütfen yarın öğleden sonra evime ziyarete gel. O.D.' *Resmen kendimden geçmiştim. Bana el mi uzatmıştı?! En azından onu tekrar görmek için bir şansım mı olacaktı?! Ama ya sadece acıdığı için beni evine davet ettiyse? Ama işte nedeni ne olursa olsun, beni evine davet ediyordu. Bir sonraki öğleden sonra mesele çözülecekti...*'

"Hanım kızımızın nasıl gerçek bir virtüöz olduğunu anlamaya başladınız mı, beyler? Kaderin bizi getirdiği noktada manzarayı ustaca gören bizler için hanımefendinin oynadığı oyun son derece şeffaf. Ama zavallı Vasily Vasilevich bu acımasız kadının pençesindeydi artık. Oynanan oyunu nasıl görebilirdi? Kadın onu bütün hüneriyle önce ağına düşürdü, sonra da delikanlının ağa takıldığını duyunca nasıl da masumca hayrete düştü! Nasıl da ustalıkla onu yola getirdi! Öte yandan genç kahramanımız, onu bataklığa itecek elin uzatılması karşısında nasıl da mutlu! Beyler, tecrübesiz kahramanımızın kontrolünü ele geçirmenin en iyi yolunu bulduğu için hanım kızımıza hakkını teslim etmemiz gerekiyor. Eh, sonuçta ağına leziz bir sazan düştü. Kadehlerimizi tokuşturup bu hanımın şerefine içelim! Çin çin.

"Bu arada zavallı sefil aşığımızın tüm şarapnel ve bom-

balara layık olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim! Ama bırakalım kahramanımız Vasily Vasilevich konuşmaya devam etsin... '*Ertesi gün betim benzim atmış, ama her şeye hazır bir şekilde hanımefendinin evine vardım. Giydiği mavi renkli sade elbise üzerine çok yakışmıştı. Ama kızıllığın sınırındaki koyu sarı saçlarının ne kadar güzel olduğunu ilk kez fark ediyordum. Elini öptüğümde geri çekmeyince dudaklarım olması gerekenden birkaç saniye daha fazla parmaklarında kaldı. Biri bana daha büyük mutluluklar olduğundan bahsetmeye kalksa, ona boş gözlerle bakakalırdım. Olga, bir önceki gün gönderdiğim mektuptan hiç bahsetmedi. Hatta mektup hiç yazılmamış gibi davranıyordu. İşte bu kadar iffetli bir kadındı! Her şey bir yana sınırsız minnetimi ve büyük saygımı işte bu hareketiyle kazandı. O anda ilk kez, birine tüm yüreğim ve ruhumla nasıl hayran kalabileceğimi tecrübe ettim. Olga Dmitrievna ilahi bir yaratıktı, artık benim idolümdü. Konuşurken yüzünü izlediğim sırada birden aşırı heyecandan gözlerimin dolmaya başladığını fark ederek dehşete düştüm. Eli kazara elime değdiğinde kalbimin durduğunu sandım. Konuştukça konuşuyor, kelimelerle sarhoş oluyor, dünyayı unutuyorduk. Neden bahsettiğimizi bile hatırlayamıyorum. Ama umursamıyorduk. Saatin farkına vardığımızda hava çoktan kararmıştı. Özür dilemeye çalışıp beni affetmesini rica ettim. Ama şiddetle itiraz etti. Çok keyif almıştı. Tekrar buluşmaya karar verdik. Bu harika varlığı seviyor, aynı zamanda aynı varlık tarafından seviliyordum. Tanrılar bana daha büyük bir mutluluk bahşedebilir miydi?*'

"Hahaha! Gelecek vaat eden genç taliplimizin hiç şüpheye düşmeden bu tehlikeli tuzağa kendi ayaklarıyla nasıl girdiğini fark ettiniz mi? Ancak Napolyon kendini Josephine'in

sinsiliklerine böylesine pervasız teslim edebilirdi. Gerçekten! Ancak sıra dışı bir kişiliğin böylesi bir saflığı yapma hakkı vardır. Dikkat edin! Karşılaştırmam tesadüfi değildir. Bakalım bizi ne gibi sürprizler bekliyor! '*O ilk görüşmeden sonra her gün buluştuk. Yürüyüşlerimizden birinde yağmura yakalanmıştık. Evim yakın olduğundan uğrayıp şemsiyemi almayı önermiştim. Binanın önüne geldiğimizde birden koluna girip basamakları benimle birlikte çıkmasına yardım ettim. Önce direndi, ama sonunda kızgın kahkahalar atarak bana eşlik etti. Merdivenleri tırmanmanın da etkisiyle nefes nefese odama girdiğimizde ikimiz de birden mahcup hissettik. Ama hemen cesaretimi toplayıp ona sarılıp tutkuyla öptüm. Daha ne olduğunu anlamadan onu yatağıma yatırıyordum...*

"Bırakalım da delikanlımız ulvi ve dünyevi sırları tecrübe etsin. Bunun yerine kurnaz dilberimiz kadar arzu edilen bir lokmaya kör talihinin yardımıyla da olsa hazır olduğu için sevinelim. Gelin devamını Vasily Vasilevich'in kendi ağzından dinleyelim. '*Sonunda kendime geldiğimde yüzüne baktım. Ağlıyordu. Önünde diz çöküp hâlâ ayağındaki ayakkabısını öptüm. Birden saçlarımı okşadığını hissettim. Kendimi tutamıyordum. Elini öperken mutluluktan gözyaşlarına boğulmuştum. Daha tanışalı sadece bir hafta olmuştu. Bu sürede sanki dünya ilk haline geri gitmiş, adeta Cennete dönüşmüştü. Hayat şimdi yine anlam kazanmıştı! Aşkımızı bütün dünyaya duyurabilmek ve sonsuza kadar birbirimize bağlanmak için hemen evlenmemizi teklif ettim. Ama o benim kadar acele etmiyor, aşkımızın hâlâ bir sınav olduğunu söylüyordu. Ne gereksiz bir endişe! Aşkımız için yüzlerce kez ateşte yürümekten çekinmezdim...*'

"Mükemmel! Her şey şahane bir şekilde ilerlemiyor mu?

Görün bakın neler olacak! Mantığın yasalarına göre artık bir şeyler olması gerekiyor. Bir anda ilmiği Romeo'yla Juliet'in boynuna dolarken Shakespeare'in ne yaptığını bilmediğini mi sanıyordunuz? Neyse, hikayesini Vasily Vasilevich kendisi anlatsın... '*Olga Dmitrievna'nın başından geçen bazı şeylerden bahsetmem gerekir. Onunla uzaktan tanıdığım birileri sayesinde tanıştığımdan bahsetmiştim. Teyzesi olduğunu sandığım hastalıklı kadınla iri yarı neşeli bir adam olmakla birlikte yeni çevrelerine girmeyi başaran bir inşaat mühendisi olan kocası Mikhail Konstantinovich Retz... Simaen tanıdığım genç akrabalar da vardı. Çocukları olmayan bir karı koca sık sık akşam yemeği için Olga'nın evine gidiyordu. Muhtemelen ona çeşitli açılardan yardımcı da oluyorlardı. Orada yaşamasa da çiftin evi Olga'nın ikinci evi gibiydi. Teyzenin sinirleri hassas olduğu için keman çalışmalarına katlanamıyordu, o yüzden Olga yaşlı bir hanımın yanında oda kiralamıştı. Benim için hava hoştu, çünkü bu sayede onu dilediğim gibi ziyaret edebiliyordum. Retz çifti bizi sık sık akşam yemeğine davet ediyordu. Özellikle mühendis beyin benimle zaman geçirmekten hoşlandığı izlenimi edinmiştim. Dostluğu son derece samimi ve neşeliydi. Sırtıma vuruyor, politika ve edebiyat tartışmaya yüreklendiriyor, bana genç dostum diyordu. Aynı zamanda, teyze hanım aksini düşünse de Olga'yla bir an önce evlenmemiz taraftarıydı. Bunun dışında ikisinden de gerçekten hoşlanıyordum. Onlarla birlikteyken kendimi evimdeymişim gibi rahat hissediyordum...*' Silahlar çekildi, dostlarım! Biraz sonra çalılıklardan bir tavşan fırlayacak. Bu tavşanın ne olduğu hakkında bir fikriniz var mı?"

"Bizi yorma, Ivan Fyodorovich."

"Bu öylesine mütevazi bir tavşan ki kimse gerçek önemini tahmin edemez. Genellikle bu tür tavşanlara komedilerde

rastlarız, hatta Bocaccio ve Balzac da bu tavşanları kullanmayı severdi. Bahsettiğim şey, küçük bir kağıt parçasıydı. Vasily Vasilevich şöyle anlatıyor... '*Olga'yla mutlu geçen ilk ayımızın sonunda bir öğleden sonra Retz çiftini ziyarete gittik. Sevgilim keman çalıyordu, sonra bir süre şarkılar söyledi, sonunda iskambil oynadık. Bir anda Olga'nın baş ağrısı tuttu ve yapacak bir sürü şeyi olduğundan şikayet etmeye başladı. Sıklıkla yaptığı gibi iyi bir gece uykusu çekmek için yatağa erken girmeye kararlıydı. Endişeyle bir mendil ıslatıp alnına koydum. Biraz sonra çantasından başka bir mendil alıp mutfakta ıslatmaya gittim. Mendili açtığımda avcumun içine küçük bir parça kağıt düştü. Gayriihtiyari okudum...*' Gördüğünüz gibi beyler, yeni filozofumuz için toprağa gübre atıldı, şimdi tohum serpme zamanı! '*Not kağıdında şöyle yazıyordu: Bu gece yalnız kal. Ziyaretine geleceğim. M.K... Kağıt parçasına bakarken çenemi kaşıdım. Anlayamıyordum. Sonra bir anda jeton düştü: Mikhail Konstantinovich. Olga'nın amcası! Demek ani baş ağrısının ve bazı geceler ortalıktan kaybolmasının sebebi oydu.*

"*Elim göğsüme giderken dolaba tutunarak dengemi sağladım. Dünya tersine dönmüştü, etrafımdaki her şey fır dönüyor, yer ayağımın altından kayıyordu. Göğsüme tarif edilemez bir sancı saplanmıştı. Yine de meseleyi tam kavrayamıyor, bir şekilde hayata tutunmaya çalışıyordum. O sırada Olga eşikte belirdi. Ve anında ne olduğunu anladı. Gözlerindeki ifade kalan son umut kırıntılarını da paramparça etti. Vahşi bir kedi gibi üstüne atıldım. Çığlık atarak kaçtı... Sonra ne olduğunu anlatamayacağım. Kendimi kaybetmiş olmalıyım, çünkü sonunda kendime geldiğimde bir hücredeydim ve her yanım yara bere içindeydi. Kızın hastaneye yatırıldığını ve Mikhail*

Konstantinovich'in evde tedavi olduğunu söylediler. Kendimle baş başa kaldığımda her düşünce yüreğime saplanan bir hançer gibiydi. Hatırladıkça yaşadığım dehşetin sonu gelmek bilmiyordu. Cehenneme giden yol gerçekten çok uzun. Biraz aklım olsaydı yaşadıklarımı bilen iki üç kişi dünyamı tepetaklak edebilirdi. Mutluluğun aldatma üzerine inşa edildiğini fark ettiğin anda mide bulantısı başlıyor. Yaşadığın o mutlu anlardan *utanıyorsun, o mutlu anları hayatından silmek istiyorsun. Ama hepsi beyhude. Yüreğini kemiren kurt hayatının sonuna kadar orada kalıyor. Seni seven birinin senden gerçeği saklamasındaki ve eylemleriyle seni küçük düşürmesindeki sinsiliği hayal edebiliyor musun? Dahası sana tutkun olan birini, arkandan dalga geçen kişiyle tanıştırmaktaki insafsızlık? Ah, adamın sırtıma vurarak genç dostum demesi, neşeyle bana bakarken iyi niyetle konuşmaları anlam kazandı.*' Uf, böylesi iğrenç bir lekeyi insan hatırından nasıl çıkarabilir ki?"

Yüzü bir anda kireç keserken Kalinin aniden midesi bulanıyormuş gibi yatağa yaslandı. Walter'la yardım etmeye koştuğumuzdaysa gülümseyerek elini salladı. "Endişelenmeyin, dostlarım. Kapıyı açın da içeri biraz temiz hava girsin. Nasıl duman altı olduğumuzu görmüyor musunuz? Özellikle böyle bir gecede başımın biraz dönmesine şaşmamalı. Bir şeyi iyi anlamalısınız: Ben yaşlı bir sahne sanatçısıyım ve kendi sapkın hayal gücümün yarattığı canavarın sinirlerimi bozması çok mümkün. Lanet olasıca Vasily Vasilevich!"

Kapıyı açtığımızda odanın gerçekten de duman altı olduğunu anladık. Kalinin eşikte durup ciğerlerine temiz havayı çekti. Sonra her zamanki gibi odada volta atarak anlatmayı sürdürdü. "Beyler! Amacımızdan şaşmamalıyız. Size bu meselenin son derece eğitici bir yanı olduğunu söylemiştim. Çok sevdiği birinin bir aldatmaca ve yalandan ibaret olduğunu anladığı anda

Vasily Vasilevich gibi birinin önünde açılan uçurumun derinliğini hayal etmeye çalışın. Descartes'ın da çevresindeki her şeyden şüphe duyup sonunda bitkin düşerek 'Düşünüyorum, öyleyse varım' gibi son derece saçma ve mesnetsiz sonuca aynı bu şekilde vardığı üzerine bire yüz bahse girebilirim. Cidden. Gündüz gördüklerimle gece gördüğüm rüya arasındaki fark ne? Hem kararsız yaratıklar olarak hayatımızın kötücül bir iblisin rüyasından ibaret olmadığını kim söyleyebilir? Keza Descartes acele etti ve insanı rahatlatan bu zevkli düşüncelerden çok uzağa düştü. Bu noktadan Tanrı'nın varlığına dair acınası kanıtlarıyla yelken açıp herkesçe bilindiği üzere ayaklarının altında yerin nasıl sarsıldığının farkındasınızdır. Kendisi bile olası sonuçlardan korkmuyor muydu? Bu yüzden kasvetli tereddüdü hâlâ meşhurdur ve itibar görür. Dante'nin Inferno'sunun ne kadar canlı olduğuna bakın. Buna karşılık Paradisio ne kadar da yavandır*. Neden böyle, beyler? Çünkü bizi sadece dehşet etkiler ve her mutluluk haklı olarak bizde yavan olması ihtimaline karşı şüphe doğurur. Hayat bana sadece çocukların, aptalların ve acemilerin gerçekten mutlu olabildiğini ve alabildiğine sevinebildiğini göstermiştir. Ve ancak akıllı adamlar iç huzurun sadece feragat sonunda geldiğini bilebilir. Yığınların yalana nasıl çaresizce sarıldığına, nefreti nasıl da bir meşale gibi taşıdıklarına bir bakın. Çünkü içten içe aldatmacanın ve cehaletin, pis zevklerinin tek sağlam temeli olabileceğini seziyorlar.

"Şimdi Mikhail Konstantinovich ve Olga'nın zavallı kahramanımıza karşı nasıl inanılmaz bir avantaja sahip oldukla-

* Kasvetli Orta Çağ İtalyası'nda yaşamını sürdüren Dante Alighieri'nin kaleme aldığı ve dünya edebiyatının en büyük başyapıtlarından biri kabul edilen *İlahi Komedya*; Cehennemde (Inferno) otuz dört, Arafta (Purgatorio) otuz üç ve Cennette (Paradisio) otuz üç olmak üzere, toplamda yüz kantodan oluşmaktadır. (Ed. N.)

rını anlıyor musunuz? Küçücük bir kağıt parçası. Yine de... ikisiyle Vasily'nin dünyaları arasındaki uçurum ne kadar derindi? Her şeyi bildikleri ve kaderi diledikleri gibi şekillendirebildikleri için, delikanlıyla karşılaştırılınca adeta birer Tanrı oldukları söylenebilir. Mutluluğunun köklerini nereye saldığını fark edince onlardan kim bilir nasıl nefret etmiştir. Ama hak yemeyelim, beyler. Onları ilişkilerini saklamaya itenin sadece kötümserlik ve sapkınlık değil, aynı zamanda muhtemelen çok daha ağır basan bir şekilde delikanlının gençliği ve hayatla dünyayı anlamaya çalışması olduğu ihtimalini göz ardı edemeyiz. Mesela tanıdığım bir adam vardı. Karısının muhtemel kaçamaklarından bahsedildiğinde serinkanlılığını kaybetmeden, '*Emin olmadıkça beni ilgilendirmez*,' demişti. '*Ve öğrenmek için de bir çaba harcamayacağım. Neden gereksiz yere suyu bulandırayım ki?*' Bu açıdan Vasily Vasilevich ve ben, birbirimizden çok farklıyız. Yine de fazlasıyla ucuz olsa da feragat felsefesinin hayatta birçok sonuca neden olabileceğini itiraf etmem gerekir. Bu yüzden Olga ve amcasının iki ebeveyn gibi kahramanımıza kol kanat gerip taptaze mutluluğunu mahvedecek her şeyi ondan saklamış olabilecekleri ihtimalinin son derece mümkün olduğunu düşünüyorum. Belki her şeye kadir hayırsever bir iblis gibi sırf şefkatten insanların gözüne perde çekiyor, onları acı dolu aydınlanmadan korumak için karanlıkta tutuyorlardı.

"Sonuçta kahramanımız gerçeği bilmezken daha mı az mutluydu? Vicdanımız ve bilincimizin yanı sıra hayatta kesin olan ne var ki? Vasily Vasilevich'in mutluluğu aldatmaca üzerine inşa edildiği için daha mı az büyük ve gerçekti? Bilakis! Delikanlının iyiliğini istiyorlarsa, oyuna girdiği andan itibaren gerçekleri ondan saklamaları gerekiyordu. Gerçeği öğrenmeden ölse, kahramanımız dünyadan mutlu mesut bir şekilde ay-

rılmayacak mıydı? Ya da gerçek ortaya çıkmadan önce ayrılmış olsalardı? Beyler! Vasily Vasilevich gibi biri için asıl katlanılmaz olan, bilmek. Bilinç açısından geride kaldığı ve gerçeği bilmediği için mutlu olduğu gerçeğinden bahsediyorum. Hem Olga ve Mikhail Konstantinovich'in sırf üstünlüklerini kanıtlama amacıyla böylesi bir maceraya atılmış olmaları ihtimali hiç mi yok, beyler? Ya bugünkü aldatan taraf olarak bu tutkulu ruhların bir zamanlar aldatılmış olmaları ihtimali? Aldatılan birinin aldatan kişiye dönüşmesi kim bilir ne tatlı bir merhemdir? Hücresinde oturmuş bütün bunları düşünürken Vasily Vasilevich'in içinde gerçekleşen devrimi hayal etsenize. Onun yerindeki herhangi biri acı vermeyen her şeye karşı kuşkuyla yaklaşmaz mıydı? Sonrasında her tür mutluluğu didikleyip en küçük detayına kadar incelemez miydi? Çünkü yalanların içine işlemiş olması ihtimali neredeyse yüzde 99,9. Ve geriye kalan nokta birlik olasılık da duygunun sahte ya da zorlama olmasıdır.

"Görünen o ki beyler, şansımıza kötücül bir güç, dünyadaki sahte mutlulukları göremesinler ya da görseler bile reddetsinler diye insanlığın büyük çoğunluğunun gözüne perde çekmiş durumda. Ama biz bu tür bir mutlulukla zerrece ilgilenmiyoruz, beyler. Zamanın sonsuzluğunda ilerlememizi sağlayan tek şey, kaderin pençesini hissederek bu pençenin kaderimiz olduğunun farkında olmamız! Bu doğrultuda neden kahramanımızın aşkını Napolyon'la Josephine'inkiyle karşılaştırdığımı anlayabilirsiniz. Aşkını Napolyon'la cömertçe paylaşan şüpheci Barras'ı da hatırlatmak isterim. Ah, o meşhur Korsikalı gözleri gerçeği öğrenince nasıl da açılmıştır. Ha ha ha! Hele efsanevi gururunu hayal edebiliyor musunuz? Sonraki zafer dolu mücadelesini içtenlikle takdir ediyorum. Aptal tarihçiler onun klasik idealleri olan bir kahramandan çağının en büyük vakası-

na dönüşümünü anlayabilmek için saçlarını başlarını yoldular. Bizim gibi psikologlar açısından bunu anlamaya çalışmak son derece dehşet verici... ha ha ha! Sonrasında İtalya'daki Avusturya ordularını nasıl da eziverdi. Eh, birilerinin dayak yemesi gerekiyordu! Dahası Avrupa'yı kaderine yakışır bir şekilde dönüştürmek gibi aniden beliren müthiş bir fikre kapılması. Ama bütün bunların arasında bilgeliğine duyduğum hayranlığım, Josephine'e sadık kalmasıdır.

"Çünkü aşkın üstesinden gelebilmenin tek yolu, ne kadar acı olursa olsun aşkı sonuna kadar yaşamaktır. Ateşe ateş, tutkuya tutku, iblise iblis. Bir iblisi kontrol etmek isteyen kişi, iblise dönüşmeyi bilmeli. Ve iblis olmanın tek yolu bilgiden geçer. Bazılarının kaderi sıra dışı bir yol izler... Amaç buymuş gibi sıra dışı bir saflık ve aptallık bahşedilen bu kişiler, birden dönüşerek bilgiye açık hale gelirler. Mücadelelerinin sonunda genellikle dönüşümlerini bir tecrübenin tetiklediğini görürsünüz. Bu tipler her şeyi görür, hatta çimin büyüdüğünü duyduklarına dair eski bir atasözü bile vardır. Tanrı'yla yolunu ayırdığında herhalde Lucifer* de böyleydi. Heveslerinin hezeyanıyla Adem'le Havva'nın da Tanrı'yla yollarını ayırmalarına öncülük etmek istemişti. Oysa Adem'le Havva anında kaybettikleri mutluluk nedeniyle büyük bir mutsuzluğa kapılıp eski cehaletlerine geri dönmek istediler. Günümüzün yığınları işte o ikisinin torunlarıdır. Ama bilgiyi kişisel mutluluğun üstünde görenler daha Tanrı'nın soyundandır ve bence kader bundan daha az korkunç değildir. Bunların vata-

* Işığı simgeleyen ve diğer meleklerden daha kudretli olan Lucifer, henüz Adem ve Havva yaratılmadan önce Tanrı'nın en çok sevdiği meleğidir. Fakat bir gün Tanrı insanı yaratır ve insana kendisinin özelliği olan yaratma gücünü verir. Ukalalığıyla bilinen Lucifer bunu kendisine hakaret görür ve Tanrı'nın emirlerine başkaldırır. Yılan kılığına bürünerek Adem ve Havva'nın yasak elmayı yemesini sağlayacaktır. (Ed. N.)

nı cehennemdir. Çünkü... size bir soru sormama izin verin, beyler. Böylesi bir yaratık için dünya ve hatta kendileri hakkında daha fazlasını bilen Birinin varlığını sezmekten daha korkunç bir şey var mıdır? Bu doğrultuda buldukları parmak izleri üzerinden gizemi çözmek için güreşmekten daha doğru başka bir şey olabilir mi? Bu gücün neler yapabileceğini keşfetmeye çalışmak? Eski metinlerde ne diyor? Bir gün hepsi dirilip O'na karşı bütün güçleriyle karşı koyacaklar. O gün dünya hem görkemli hem de korkunç olacak..."

Tuhaf bir esrimeye kapılmıştı, hızla durmaksızın konuşuyordu. Öyle ki Walter'la onun neden bahsettiğini anlamakta zorlanıyorduk. Gözleri her saniye biraz daha parlarken alnı düşüncelerle açılıyordu. Sonunda bağırdı: "Sacre-Coeur'e gidip Paris'e tepeden bakalım! Bu tavuk kümesinden bunaldım. Gece geride kaldı, korkacak neyimiz var?"

Taksiye binerken, "Bunu iyi ki bulmuşuz," diye fısıldadı Walter. Montmartre üzerinden yeni restore edilen eski bohem evlerinin sıralandığı dar sokaktan kiliseye kadar gittik. Sonra taksiden inip merdivenleri tırmanmaya başladık.

Sabah olmak üzereydi. Uçsuz bucaksız bir ev denizi altımızda uzanıyordu. Şehrin üstündeki gri sis yerden kalkıp gökyüzünü kapladı.

"Şu manzaraya bakın!" diyordu Kalinin. "Tamamen insan elinin eseri. İnsanoğlunu tanımayan bir varlık, bu manzarayı yaratan zihne dair birtakım sonuçlara varabilirdi. Tıpkı bizim, dünyayı döndüren ruhun doğasına dair sonuçlara varmamız gibi. Çünkü çıkarılan iş zanaatkarın becerisini ortaya koyar ve ortaya çıkan işten yaratanı anlarsın. O yüzden beyler, ben de O'nun parmak izlerini aramaya başladım. Ne buldum dersiniz? Bütün hayatlar, başka hayatların üstünden geçinir. Of, kulağa

lanet olası acımasız bir güç gibi geliyor, değil mi? Aynı zamanda son derece ekonomik. Bu ne büyük ilahi bir komedidir! İkilemi düşünün, beyler. Tanrı'yı anlatmak için Afrika'ya giden birini Afrika yerlisi leziz bir kızartma olarak görür. Üstüne üstlük teoloji ve dahası felsefe doktorasına rağmen. O'nun hayal gücü sınır tanımaz. Uçan, koşan, yüzen, eşeleyen ve sürünen bütün yaratıkları O yarattı. Üstelik bu daha başlangıç! Denizin altında boynuzları ve çenelerindeki kancalarıyla şeytanı andıran canavarlar gördüm. Başkaları kafalarının üzerindeki antende bir lamba taşıyordu. Sonra gövdelerinde elektrik akımı barındıranlar da vardı. Her yerde gök gürültüsünü andıran yüce kahkahayı duyabiliyordum. O aynı anda hem yaramaz hem oyuncu hem de iyi niyetli. Kullarıyla kedinin fareyle oynadığı gibi oynamayı seviyor. Kullarıyla oynamayı seviyor. Galaksileri bütün bütün hiçliğe gömmüştür, ama sırf eğlence ve özellikle de tehlikeli bir deney olsun diye insanoğlunu kurtarmıştır. Deneycileri ve tehlikeli maceralar arayanları sıkıntılı görünüşlerinden anlarsınız. İnsanoğlunu çırılçıplak yeryüzüne bıraktı. Kanatlar, yüzgeçler ve hız yerine ona ruhunu canlandıracak küçücük bir kıvılcım verdi. Yeni yaratık hızla ortama uydu. Doğayı hakimiyeti altına aldı, doğanın eksiklerini tamamladı ve bugün kendini Tanrı'yla eşit görüyor, hatta O'nunla yarışıyor. Dikkat et kedi, fareye gerektiğinden biraz fazla özgürlük verdin. Oyuncağının nasıl şiştiğini, dişlerinin ve tırnaklarının ne kadar büyüdüğünü görmüyor musun? Kozmosa saldırmaktan bahseden aptallar bile var! Ama *kozmos* dediğin nedir ki, beyler? Damarlarımızda dolaşan bütün mikroplar için evren biziz. Tanrı aşkına, güneşi, gezegenleri, ayı ve bütün yıldızlarıyla bildiğimiz bütün evrenin uzaya yayılan devasa bir varlığın içinde olmadığını kim iddia edebilir? Tıpkı değişmez kadim

doğa kanunları gereği sahip olduğumuz fonksiyonlarımız gibi dünyamızın da bu varlığın dolaşım sistemindeki küçük bir kan hücresi olmadığını kim söyleyebilir? Öylesi güçlü bir organizmada yaşayan asalak bir bakteri olmadığımızı nereden bileceğiz? Çünkü bu olasılık okullarda öğretilenlerden daha düşük bir olasılık değil. Tek bir gerçek var, o da Descartes tarafından uzun zaman önce saptandı: Bilincimiz ve vicdanımız. Bilgi çığırtkanlığı yapanların hepsi bizi ancak bu noktaya kadar getirebildiler."

Tükettiğimiz geceden kalma soğuk bir rüzgar kemiklerimize kadar işleyince Paris'e indik. Yolda Kalinin'e, "Ivan Fyodorovich, Vasily Vasilevich'in hikayesine neden *Aptallar için Bir Bilmece* adını verdin?" diye sordum.

"Aptallar hikayeyle ilgili sorular soramasın diye. Öte yandan bir hikaye yazıp yayınlamaya kalksam edebiyat eleştirisine en kısa yolun hangisi olabileceğini düşünüyordum. O yüzden kendime edebiyatçı takımının en çok neden nefret ettiğini sordum? Tabii ki bilimsel bir problemden nefret ediyorlardı. Böylece hikayemi bilimsel bağlamda kurgulamak için elimden geleni yaptım. İşte bu yüzden hikayenin adı *Aptallar için Bir Bilmece* oldu, beyim."

Walter'la birlikte kahkahalara boğulduk. Kalinin halinden memnun sırıtırken sağ işaret parmağını şapkasına götürüp selam çaktıktan sonra aniden yanaşan bir taksiye atladı ve boş gözlerle bakan bir baykuş gibi diğer araçların arasında gözden kayboldu.

[7]
Hicivci Khmelyakov'un Acayipliği

Bir gün Walter ve Khmelyakov'la birlikte Rotanda'da oturmuş bira içiyor, bir taraftan da edebiyat, sonsuzluk ve doğru dürüst bir işi olmayan insanların aklını taktığı türden sorular üzerine kafa yoruyorduk. Khmelaykov eşi benzeri olmayan nazik bir bohem ve bir şovmendi. Montparnasse'ta herkes onu tanırdı.

Hararetle tartışmaya dalmışken birden bir şaplak sesiyle irkildik. Dönüp baktığımızda yanağı kızarmış bir erkeğin oturduğu masadan kalkan öfkeli bir kadın gördük.

"Ben buna Amazon derim işte!" dedi Walter heyecanla. Böyle durumlarda lafını asla sakınmayan Khmelyakov'a baktık. Şaşırtıcı bir şekilde boş surat ifadesiyle neredeyse rahatsız olmuş gibi oturduğuna tanık olduk.

"Yoksa tesadüfen bu hanımı tanıyor musun?" diye sordum.

"Hayır, tanımıyorum," dedi. "Ama bu sahne bana yıllar önce bu kafede başıma gelen bir şeyi hatırlattı."

"Umarım buna benzer bir şey değildi," diye görüş bildirdim.

Rus arkadaşım omuz silkti. "Nasıl değerlendireceğin sana kalmış," dedi. "Her halükarda ne olduğunu anlatabilirim." Bir sigara yakıp anlatmaya başladı. "Evet beyler, temelde meselenin özü aynıydı. Ben de tokadı yedim. Öyle şaşkın şaşkın bakmayın! Ateşli bir hanımın okkalı bir tokadından bahsediyorum. Tokadın nedeni... Nasıl söylesem?... İradem dışında gerçekleşen bir acayipliğimdi."

Görünmez biriyle tartışıyormuş gibi anlaşılmaz bir şeyler

homurdandıktan sonra devam etti. "İçimizin işleyişinde tuhaf bir şeyler var. Başkalarının da fark ettiğini söylediği üzere sıklıkla sanki içimizde yapmayı asla kabul etmeyeceğimiz bir şeyleri yapmak için bizi yönlendiren biri olduğunu hissederim. Mesela hayatım boyunca son derece becerikli dolandırıcılar tanıdım. Öyle iyi aktörlerdi ki kimse oyunlarından kaçamazdı. Ama bir gün olmadık yerde olmayacak bir şey söyleyiverdiklerinde bir anda her şey ortaya çıkıverirdi. Bazen yıllarca saklanan bir sırrın ortaya çıkması için tek bir kaş hareketi bile yetebilir."

Sinirli hareketlerle sigarasına uzandı. Kemikli parmaklarını konuşurken alnına düşen yağlı görünen parlak ve seyrek saçlarından geçirdi. "Dediğim gibi," diye devam etti kısa bir esin ardından. "Avrupa'nın her yerine dağıtılan göçmen gazetelerinde yayınlanan en hicivli hikayelerimden birini yazıyordum. Hikayem başka dillere çevriliyordu. Bu arada aklıma sürekli yeni hikayelerle ilgili fikirler geliyordu. Nereye gitsem beynim gece gündüz durmaksızın çalışıyordu. Özel hayatımsa fazlasıyla çalkantılı ve uçarıydı. Adım doymak bilmez bir aşığa çıkmıştı, mendil değiştirir gibi bir ilişkiden diğerine koşuyordum. Ta ki tutkuyla bağlandığım Rus bir hanım olan Olga'yla tanışana kadar. Hem akıllı hem de güzeldi. Sıra dışı bir güzelliğe sahipti..."

Sinirlerinin iyice gerildiği, sandalyesinde çivi varmış gibi sürekli kıvranmasından belli oluyordu. Arada sırada ince yüz hatlarında isterik kasılmalar beliriyordu. Birkaç kez ağzı kulaklarında öyle bir sırıttı ki sivri burnu neredeyse üst dudağına değecekti. Anlatmayı sürdürdü: "Alimler ve filozoflar zihinle beden arasındaki ilişkinin boyutu üzerine çok kafa yormuştur. Bazıları ikisi arasında uçsuz bucaksız bir okyanus

olduğunu söylerken, diğerleri bunun sadece aynı fenomenin farklı tezahürleri olduğunu iddia ederler. Kimin haklı olduğunu bilemem, beyler, ama doğrusu dünyevi zincirlerin tutsağı olduğunda kendi zihnim zincirlerinden boşanır. Size bir soru sormama izin verin. Beden için erotik tutkudan daha baştan çıkarıcı başka bir şey var mıdır?"

Korların üstünde oturuyormuş gibi bütün bedeni seğirmeye başladı. Küçücük gergin gözleri etrafımızda oturan diğer müşteriler arasında gidip geliyor, Walter ya da benle göz göze gelmekten kaçınıyordu. "Demem o ki, beyler," diye devam etti. "Kadınlar bedenim için sadece bir kapandan ibaretti. Vefasız bir tabiatım olduğunu söyleyemem. Başka kızlarla görüşmemin tek nedeni, doğru kızı bulamamış olmamdı. Buna rağmen bedenimi öylesine meşgul ediyorlardı ki önümde uzanan son derece verimli bir edebi hasat görebiliyordum. Ama acayipliğim bununla alakalı değil."

Boğazını temizledi. "Acayipliğim, en büyük fiziksel zevkleri tecrübe ettiğim anda en iyi fikirlerin aklıma gelmesi. Bu açıdan Olga'nın tam bana göre olduğunu söylemeliyim. Onunla olduğum dönemden önce aklıma hiç bu kadar iyi fikir gelmemişti. Sonrasında da gelmedi. İşte o zaman zihnin bedensel zincirlerinden nasıl kurtulabileceğini ve nerelere varabileceğini ilk kez fark ettim. En seçkin yaratıcı hasadımı yaptığım dönem o dönemdir."

Kendini kaybetmiş gibi bir anda isterik bir kahkaha attı ve devam etmek için kendini toparlaması biraz zamanını aldı. "Beyler, kadınlar zihin ve ruh meseleleriyle ilgili her şeye yabancı olanların başında gelen en dünyevi yaratıklardır. Anı anına yaşarlar ve hayatın onlara sunduklarıyla yetinirler. *Yüce amaç* nedir bilmezler. Peki biz erkekler? Gözlerimiz hep ile-

ri bakar, bakışlarımızı geleceğe dikeriz. Bizim için şu an, her zaman daha yüce bir amaca çıkan basamaklardan biridir. Bunun teoride kaldığını mı sanıyorsunuz? Biraz sabredin, bir saniye düşüncelerimi toplamam gerekiyor... Her şey burada, La Rotonde'da oldu. Olga'yla sevişerek güzel bir akşam geçirmiştik. Böyle durumlarda tipik kadın tavrıyla beni sevgiye boğuyor, en ince detayına kadar yaptıklarımızı hatırlatıyordu. Pek dinlemiyordum. Beynim fantastik bir hikaye yaratmakla meşguldü. Aslına bakarsanız sürekli konuşması ve bitmek bilmeyen sorularıyla işime mani oluyordu. Bir ara, '*Sevişirken kalbimin durmamasına şaşırıyorum, çok güzeldi*,' dedi. '*Sence nasıldı, tatlım?*' Şeytanın dilimi kontrolü altına aldığına yemin edebilirim, çünkü hiç düşünmeden, '*Harikaydı sevgilim*,' dedim. '*Tam boşalırken aklıma tek gerçek aşk konusunda son derece hicivli bir fikir geldi ki hayatımda yazdığım en iyi hikaye olabilir.*' Patavatsızlık ettiğimi anladığımda artık çok geçti. Kadını görmeliydiniz. Gözleri ardına kadar açılmış halde karşısında bir canavar oturuyormuş gibi birkaç saniye bana öylece bakakaldı. Yüzü kireç kesmişti, dudaklarını sımsıkı birbirine bastırıyordu. Sonunda yanağıma tokadı aşk edip gitti..."

"Haksız da değilmiş!" dedi Walter hiddetle.

"Seninle bu konuyu tartışmayacağım," dedi Kymelyakov gücenik bir tavırla. "Aşka ve aşkın getirdiği zevklere kendince değer veren herkes bu acayipliğim karşısında dehşete düşerdi. Ama sevişen her gerçek kadın doğuracağı çocuğu düşünmez mi? Hem gerçek bir erkek kadının zıddı değilse nedir? Biri için fiziksel doğum olan, diğeri için entelektüel yaratıcılıktır. Kadın için erkek, hayatını sağlama alacağı bir çocuk doğurmak üzere kullandığı bir araçtır. Ve kadın erkeğin hayatını idame ettirebilmesi için yaratıcılık açısından bir araçsa... eh, bunun nesi yanlış?"

"Hayır, olayın yanlış tarafı yok," dedi Walter. "Dehşet verecek kadar yanlış olan, işin seni dünyanın en güzel şeyi olarak gören kız arkadaşının yüzüne tokat atmasıyla sonuçlanması. Hattı zatında ona yaptığın itiraf, muhtemel en kötü davranış olabilir."

"Size bir şekilde şeytanın ipleri ele aldığını söylememiş miydim?" derken Khmelyakov öfkeleniyordu. "İnanın bana, kendimi kendi irademle asla böylesine ifşa etmezdim. Çünkü Olga'nın gidişiyle birlikte bütün ilham perilerim, yazma isteğim ve haliyle kazancım da gitmiş oldu. Siz hikayemin ana fikrini *entelektüel tokat* olarak görebilirsiniz, oysa aynı tokat zihnimin yarattığı ikilemimin ve negatif yanımın bir tezahüründen ibaretti. Olga, gerçek kadınsı duygularla patavatsızlığımın cezasını attığı tokatla ödetti. Ama sizi hikayemle eğlendirdiğim yeter, beyler. Yüreğime bir soğuk yerleşiverdi. Yeni bir bira istiyorum, ama siz ikiniz ödeyeceksiniz... Hey, garson!"

"Bu Khmelyakov ilginç bir kuş," diye fısıldadı Walter kulağıma, La Rotonde'dan ayrıldığımız sırada. "Tek kusuru, hemen herkesin bildiği ama nezaketen konuşmadığı konularda konuşması."

[8]
Küçük Bir Hesap

Ama insan doğası ikiye bölündüğünden beri ilk yarı hep öteki yarısını bulmak için yanıp tutuştu. – **Eflatun / *Şölen***

Paris günlerimde Dr. Janez Boštjančič ile Pantheon'un karşısındaki Sainte Genevieve Kütüphanesi'nde tanıştım. İkimiz de eski kitapları ve artık unutulmaya yüz tutmuş metinleri karıştırıyorduk. Başta bir Sloven olarak selamlama isteği doğuracak kadar memleketimden insanları hatırlatsa da onun bir Sloven olduğunu fark etmemiştim. Ama birkaç kelime konuştuğunda Fransızca aksanını duyunca Sloven olduğuna dair hiçbir şüphem kalmadı. Kendimi tanıtmamla birlikte kısa bir sohbet sayesinde eski bir arkadaşla karşılaşmış gibi hissetmemiz fazla zamanımızı almadı. Tarih üzerine araştırmalar yapıyordu. Kısa sürede sıra dışı bir bilgi birikimine sahip olduğunu anladım. Orta boylarda tıknaz biriydi, otuz yaşlarındaydı. Enerjik sakalı çenesinden sarkıyordu. Gri gözleri alışılmadık şekilde çakmak çakmaktı. Son birkaç yıldır araştırma yapmak için kıtada seyahat ettiğini söylüyordu. Roma, Floransa, Viyana ve Berlin'e gitmişti. Sonraki yıl Londra'ya gitmeyi planlıyordu. Birkaç yıl hükümet bursundan faydalanmıştı, ama artık kendisine kalan mirasla geçiniyordu. Adını o güne kadar duymamış olmama hayret ediyordum. Bunu sekiz yıldır yurt dışında yaşamasına bağladı.

Kütüphaneden ayrıldığımızda dalgın görünüyordu. Konuşurken sürekli dönüp yanımızdan geçenlere bakıyor, özellikle ne zaman bir kadının yanından geçsek dikkatle yüzünü ince-

liyordu. Kadının gözlerini bir şapka saklıyorsa, her şeyi göze alıp hafifçe eğilerek bakıyordu. Ama bütün bunları eski bir alışkanlık doğrultusunda adeta bir makinenin duyarsızlığıyla yapıyordu.

Sonrasında birkaç kez daha buluştuk, ardından onu kendi arkadaşlarımla tanıştırdım. Kızlar onun ilginç olduğunu düşünüyordu, ama annesi ve babası Avusturya ve İtalya tarafından Sloven olan Walter yeni dostumun *kendini beğenmiş bir Avrupa hödüğü* olduğu kanaatine varmıştı. Boštjančič de bana Walter gibi özenti bir centilmenle ne işim olduğunu sorarak öcünü aldı. Karşılıklı tiksintilerinin, belki de içten içe birbirlerine bu kadar benzediklerini bildiklerinden gerçek hayatta asla anlaşamayacaklarına işaret olduğunu düşünmeden edemedim.

Kısa sürede kişiliklerinin örtüştüğü yönler ortaya çıktı. Grubumuzda Lidija adında Çek bir genç kız vardı. Walter bir süredir onunla flört ediyordu. Tam Walter'a meyledeceğini düşünmeye başlamıştım ki Dr. Boštjančič bir anda aralarına girip kızın gönlünü çaldı. Bundan sonrası ikisinin sürekli birbirine hakaret etmesiydi ki kız bariz bir şekilde ateş hattında kalmanın keyfini çıkarıyordu.

Kızdaki değişimi fark etmem uzun sürmedi. Suskunlaşmıştı, yüzünün rengi adeta soluyordu. Ama gözlerindeki ateşli bakışlar aşık olduğunu ortaya koyuyordu. Walter aramıza katılmaz oldu. Tam bir iyimser olduğu için bunun da hayatının geçici dönemlerinden biri olduğunu söyleyerek kendini rahatlatıyordu. Bu arada belli ki Boštjančič de Lidija'ya fena halde aşık olmuştu, o yüzden aralarına girmenin ne gereği vardı? Tam o sırada Ljubljana'dan Marica adındaki bir tanıdığım Paris'e gelmese hayat günlük

gülistanlık akıp gidecekti. Onu grubumuzla tanıştırdığım anda Boštjančič Marica'ya oracıkta aşık oluverdi. Dahası Lidija'yı terk edip tanıştıkları gece gönlünü kazandığı Marica'yla birlikte ortalıktan kayboldu.

İncinen duygular, gözyaşları, sert sözler... Lidija da Çek arkadaşlarıyla takılmaya başladı. Walter bütün bunlardan Boštjančič'i sorumlu tutmakta ısrarlıydı. Bu sevimsiz meseleyi bana bırakması için onu zar zor ikna edebildim. Tek yapmaya çalıştığım Paris'te hepimizin başını ciddi belalara sokabilecek bir skandalın önüne geçmekti.

*

Ertesi sabah Boštjančič'i otelinde ziyaret ettim. Olmayacak karşılaşmaların önüne geçmek için de kapıcıya onun evde yalnız olup olmadığını sordum. Yalnız olduğunu öğrenince yüreğime çöreklenen ağırlıkla birlikte asansöre bindim.

Kapıyı tıklatıp açtım. Masada oturmuş kalın bir kitabı karıştırıyordu. Beni görünce kitabı kenara bıraktı. Elini uzattığında kasvetle tokalaştım. Oturmayı önerdiğimde bir parça alayla gülümsedi.

"Sadede gelelim mi?" dedi hemen. "Neden geldiğini biliyorum."

"Böylesi daha iyi," diye fikrimi belirttim.

"Kuşkusuz tanıştırdığın dostlarına karşı davranışım yüzünden özür dilememi istiyorsun. Sorun değil. Buna hakkın var. Ama böyle şeyler basitçe nasıl açıklanabilir ki?"

"Bu senin alanın, beyefendi."

"Tabii ki benim alanım," diye güldü. "Sadece anlayabileceğin bir şekilde nasıl açıklayabileceğimi düşünüyordum."

"Yardıma ihtiyacın var mı?"

"Yardım etmek istiyorsan, memnuniyetle."

"Neden bir anda Lidija'yı terk ettin?"

"Çünkü başka bir kadına aşık oldum."

"Bu kesinlikle bir şeyleri fazlasıyla basite indirgiyor. Dahası seninle ilk tanıştığımda aklımın ucundan bile geçmeyecek usanmaz bir dalgacı olduğun gerçeğini ortaya koyuyor. Eğitimli Sloven sınıfından senin gibi bir adamın çıkacağını hiç bilmezdim."

"Bu çok sert bir yargı, beyefendi. Ama elimden bir şey gelmez. Tıpkı söylediğim gibi oldu."

"Peki Marica'yla niyetin ne?"

"Ah, ayrıldık."

Başıma bir balyoz indirmiş gibi hissettim. "Ne?"

"Ne diyebilirim ki? Ayrıldık işte."

"Nedenini sorabilir miyim?"

"Çünkü birbirimiz için yaratılmadığımızı anladık."

"Tek bir şey söyleyebilirim: Aşağılık bir adamsın."

Ayağa kalktığımda o da ayaklandı. "Yanılıyorsun. Ben evlenebileceğim birini arıyorum."

Ciddi olup olmadığını anlamak için ona baktım. Hayır, dalga geçmiyordu. "Sen aklını kaçırmışsın, bence kafanda birkaç tahta eksik," dedim.

"Belki. Ama iyi hesap yaptığımı düşünürüm."

"Duyguların hesapla hiç alakası yoktur."

"Öyle mi düşünüyorsun?" diye sorup sandalyeyi işaret etti. "Bir saniyeliğine otur ve bana kulak ver. Sanırım en duygusal insanlar için bile hesap yapmanın inanılmaz önemini sana kanıtlayabilirim. Yoksa bir yerlerde şarap içmeyi mi tercih edersin? Şarap Slovenler için en iyi sohbet yağlayıcısıdır."

"Buna itiraz edemeyeceğim."

"Gidelim o zaman."

*

Sen Nehri'yle Saint Germain Bulvarı arasındaki küçük bir barda oturacak yer bulduk.

"Bana ne anlatacaksın?" diye sordum, kırmızı şarabımız masamıza gelince. Kadehlerimizi doldurup içmeye başladık.

"Nereden başlasam..." derken sigarasını yaktı. "Eminim sen de aşık olmuşsundur. Bazıları mutlu aşktır, diğerleri o kadar mutlu değildir. Eminim hoşuna gitmeyen hanımların ilgisine de maruz kalmışsındır. Hislerin ahengini ya da ahenksizliğini neye yorarsın?"

"Bilmem. Daha iyi uyum, daha az uyum. Sanırım öyle ya da böyle empati."

"Yani aşk ne kadar mükemmelse iki kişi arasındaki uyum da sağlam olmalı. Bunu mu demeye getiriyorsun?"

"Gibi gibi. Gerçi *ahenk* ya da *uyum* türünden kelimelerin içinin boşaltıldığını düşünüyorum."

"Konumuz bu değil. Yani mutsuz aşk, iki kişinin bağ kuramamasının kaçınılmaz sonucudur, diyorsun. Aşık kişinin yanlış değerlendirmelerinin sonucudur?"

"Ya da aşık olmayan kişinin."

"Öyle mi diyorsun? Belki. Her halükarda insan duygular konusunda geniş bir yelpazede hassasiyet gösterebilir. Daha kaba olan biri ufak uyumsuzlukları fark etmezken daha hassas olan kesinlikle gözden kaçırmayacaktır. İnsanlar arasındaki uyumsuzluğun kaynağı budur. Böylesi farklı iki kişilik hiçbir şekilde anlaşamaz, dolayısıyla aralarında mükemmel uyum beklenemez. Çünkü birbirleri için yaratılmamışlardır."

"Mutsuz aşk için başka nedenler de var," diye itiraz et-

tim. "Mesela Eflatun, mükemmelliğe ve güzelliğe her şeyden çok aşık olduğumuzu düşünüyordu. Bu iki özellik bir kişide fazlasıyla görüldüğünde ona aşık oluruz. Oysa sıklıkla karşımızdaki kişi bu özellikleri bizde değil, bir başkasında bulur. Al sana mutsuz aşk."

"Bence yanılıyorsun. Tecrübe bize iki aşk tipini birbirinden ayırmak gerektiğini öğretir. Öncelikle diyelim sanat gibi bütün güzelliklere duyulan aşkı birine de yansıtabiliriz. Bu tür bir aşk doğası gereği karşılık beklemez. Ama benim aklımdaki aşk daha çok temel bir içgüdüyle karşı cinslerin birbirlerine hissettikleri aşk. Böylesi bir aşk iki kişinin ahenkli birliğini mümkün kılar ve en büyük doyumdur. Erkek ve kadının tek başlarına tam olmayan yaratıklar olduğu bilinci, bir bütün olma arzusu yaratır. Eflatun'un Şölen'inde yer alan ilk insanın iki yarıya bölünmesine dair hikayesini bilirsin. Sonra ne oluyordu? Eflatun'a göre iki yarı o zamandan beri birbiri için yanıp tutuşuyor. Bu doğrultuda sadece birbirini tamamlayan iki yaratık her açıdan karşılıklı mutluluğu yakalayabilir."

"Yani bu mantıkla kadın ya da erkek olsun herkesin kendini her açıdan tamamlayacak ve mutlu olabileceği birine ihtiyacı var?"

"Kesinlikle."

"O zaman dünyada neden bu kadar çok mutsuz evlilik ve romantik trajedi var?"

"İşte bu hızlı bir hesapla açıklanabilir ki bu da bizi anlatmak istediğim konuya getiriyor." Kadehini başına dikip tekrar doldurduğunda yanakları hafifçe kızardı. Belli ki çakırkeyif olmaya başlamıştı.

"Dinle," diye devam etti. "Günümüzde dünya üzerinde

yaklaşık iki milyar insan yaşıyor. Bir sürü millet ve ırkın iç içe olması büyük bir keyif. Yine de diyelim ki bunların dörtte üçü bizden tamamen farklı. Geriye yine en az beş yüz milyon insan kalıyor. Hiç fena değil ha? Yarısı erkek, yarısı kadın. Diyelim ki iki yüz elli milyon kadının sadece yüzde yirmi beşi her erkek için ciddi düşünülebilecek sevgili adayları olsun. Yani belli bir dönem dahilinde kadınlarla sevişebiliyoruz, ama bu arada yeni nesiller olgunlaşıyor... Yani geriye altmış milyon kadar kadın kaldı. Bu yüzden seni tamamlayabilecek biriyle karşılaşma ihtimalin altmış milyonda bir. Başka bir deyişle, uygulamada bu neredeyse sıfır sayılır. Dahası seni gerçek uyumla tamamlayacak kadın, muhtemelen ideal kadından fersah fersah uzak olacak."

Alnında biriken teri mendiliyle sildi. Söyledikleri üzerine düşünüp, "Dünyada seni tamamlayabilecek tek bir kadın olduğu nerede yazıyor?" diye sordum.

"Konudan biraz saparak mantıklı ve kısa bir açıklama yapabilirim," dedi. "Seninle her açıdan bire bir mükemmellikte bir insan hayal edebiliyor musun? Tabii ki edemezsin. Ama sana az çok benzeyen birileri vardır. Şimdi beni dikkatle dinle. Seninle sana en az benzeyen kişi arasında kuşkusuz geniş yelpazede bir geçiş var. Şimdi azıcık bile olsa çevrende hoşuna giden bir kadın seç. Kişiliğine daha uygun başka birinin olabileceğini hayal edebiliyor musun? Tabii ki edebilirsin. Seninle birilerinin arasındaki uyumu belirleyecek mantık zincirinin başlangıcı bu, ama bununla birlikte herhangi birinin ideal eşin olduğunu kesinlikle söyleyemem, çünkü sonuçta mükemmel bir eş sadece hayallerinde var olabilir."

Şaşkınlıkla dinliyor, onu anlamaya çalışıyordum. "Yani aşık olduğun her seferinde olasılık hesabı, doğru olanı seçmediğini gösteriyor, öyle mi?" diye fikir yürüttüm.

"Daha önce de söylediğim gibi olasılık altmış milyonda bir," diye yanıtladı.

"Yani mantık çerçevesinde biri asla aşık olamaz?"

"Bir ilkokul çocuğunun anlayacağı kadar basit olsa da bu hesabın birçok insanın aklına gelmemesi büyük nimet. Her birey açısından istatistiksel olarak kişisel uyumu engelleyen başka faktörler de var, o yüzden aslında elinde sadece geniş bir yelpaze var, ama ortalamayı alsan bile sonuç kesinlikle değişmiyor. Örneğin biri belli başlı özellikleriyle sana daha cazip gelebilirken, diğer biri başka yönleriyle ilgini çekebilir. Ama bu noktada bile keskin bir analiz ve ısrarcı bir seçicilik de bizi aynı sonuca götürür."

"Yani teorine göre bütün mutsuz aşkların aslında sadece kocaman bir mantık hatası olduğu sonucu ortaya çıkıyor, öyle mi? Bu yüzden mi *mutsuz aşk* yaşadığımız birindense bizimle kişisel uyum sağlayacak birilerini bulmak için sürekli aranmamız gerekiyor?"

"Kesinlikle. Mutsuz aşıkların silaha sarılmaları, zehirlemeleri ya da kendilerini asmaları tamamen aptallıklarından. Böylesi ahmaklardan nasıl tiksindiğimi anlatamam. Bence hepsi salak. Sırtlarında bir ürperti hissettikleri, kalplerinin biraz hızlı attığını düşündükleri ya da yanakları biraz kızarmaya başladığı anda kendilerini sokağa atıp, '*Aşk! Gerçek aşk! Tek ve gerçek aşkım!!!*' diye çığlıklar atmaya başlıyorlar. Dahası sadece birkaç kilometre ötelerinde onları on kat daha fazla heyecanlandıracak başka bir tutkulu aşkın olabileceği akıllarının ucundan bile geçmiyor!"

Başımı iki yana sallarken ona bakakaldım. "Söylediklerinden tek algıladığım toplumsal değerleri küçümseyen bir kötümserlik," yorumunda bulundum. "Tarihteki büyük aşklar, aşkın tamamen başka bir şey olduğunun kanıtı."

"Ah, muhtemelen Dante'yle Beatrice'i düşünüyorsun. Ha! Bir hayalet. Şairin zihninin küçük bir kırıntısı. Belki de Petrarch'la Laura'yı düşünmüşsündür? Uyduruk! Prešeren'le Julija Primic'e ne dersin? Klasik bir kendi kendini telkin vakası. Yunanlılar Şeytana inansaydı, insanoğlunu ikiye bölen tanrıların hikayesini kesinlikle şöyle değiştirirlerdi: 'İlk insanların diğer yarısı ayrı düştüğünde şeytan hepsini toplayıp devasa bir eleğe attı. Sonra eleği öyle bir salladı ki yeryüzüne düşenler çaresiz bir özlemle delicesine birbirlerini aradılar, ama asla diğer yarılarını bulamadılar.' Sonuçta bir yarı Sibirya'nın herhangi bir yerindeyken diğerinin onu aramak için avare avare Güney Amerika'da dolaşması çok mümkün."

Bir süre sessiz kaldık. Boštjančič'in yanakları kızarmıştı. Konuşurken birçok kez mendiliyle alnında biriken terleri silmişti. Çakırkeyif olmuş gibi gözleri parlıyordu.

"Lanet olsun!" diye bağırdım sonunda. "Kendi sistemini yaratarak gerçek aşka sonsuza kadar kapılarını kapatmışsın. Bu da hayatında bir kez olsun aşık olmadığını gösteriyor."

"Benim de herkes gibi etten kemikten olduğuma gerçekten inanmıyor musun?" diye sordu. "Tabii ki ben de aptalca aşık oldum. Sonraları o hastalıklı ve mutsuz ilişkiyi düşünmeye başladığımda birden *büyük aşk* denen şeyin bütün saçmalığını kavrayıverdim. Muhtemelen beni hiçbir iblisin bile düzeltemeyeceği ahmakça hatalar yapmaktan alıkoyan da sana bahsettiğim küçük hesap oldu."

"Eh, küçük hesabın en azından bir nebze teselli sağlıyor," dedim.

"Ne tesellisi?!" diye kükreyiverdi ani bir öfkeyle. "Ben gerçeklerden bahsediyorum. Salt gerçeklerden. Mantıklı biri olarak gençlik aşkımın, asla gerçekleşmeyeceğini bildiğimiz altmış milyonda bir şansım olduğuna nasıl inanabilirim!?"

"Duygularını matematikle açıklayamayacağın konusundaki tavrımı koruyacağım," dedim.

"Aptalsın!" diye kükredi yine. "Şarap başıma vurduğu için mi böyle şeyler söylediğimi düşünüyorsun? Sana söylüyorum, hesabım doğru ve tecrübe ettiğim her yeni aşk bunu daha çok kanıtlıyor. Onları ele geçirdiğim anda aşık olamayacağımı anlıyorum."

"Ama başta söylediklerine bakılırsa yüreğinin derinliklerinde hâlâ iyileşmemiş eski bir yara var," diye üsteledim. "Dahası sırf kendini rahatlatmak ve dünyayla barışmak için kendine böylesi bir matematik sistemi kurduğun konusunda ısrar ediyorum."

Uzun zamandır sakladığı zaafı ortaya çıkan biri gibi yanakları al al olurken tiz bir sesle nahoş kahkahalar attı. "Umarım kalbimi çıplak ellerinle muayene etmeyi planlamıyorsundur," dedi kahkahalarını kontrol altına aldığında. "Hadi gel, bir şişe daha içip hesapları ve duyguları unutalım. İnsanın en iyi dostu kendisini güçlendirecek güçlü bir şaraptır. Ben diyeceğimi dedim."

Tartışmamız böylece son bulurken oldukça geç bir saatte bir taksi bizi sırayla evlerimize bıraktı, ama ikimiz de keyifliydik. Boštjančič bir süre sonra ortadan kayboldu; hâlâ nereye gittiğini bilmem. Kim bilir? Belki uzak diyarlarda, hepimizin büyük bir özlemle aradığı, ama bir türlü bulamadığı altmış milyonda bir ihtimal olan hayatının kadınını bulmuştur. Ben de eksik kalmayayım: Ben diyeceğimi dedim.

[9]
Kara Şeytan

Bir keresinde Tivoli'de bir banka oturmuş, bütün bir kışı kafe ve barlarda geçirdikten sonra erken bahar güneşinin keyfini çıkarırken birden omzumda bir el hissettim. Dönüp baktığımda ilk başta hayal meyal tanıdık gelen şık görünümlü gri takım elbiseli bir adamla karşılaştım. Hafızamı zorlayıp onu nereden hatırladığımı bulmaya çalışsam da çıkaramadım. Yabancı adam sakin gözlerle bana bakıyordu, ama onu tanımadığımı fark edince pis pis sırıttı. Sonunda gerilimi azaltmak için sormak zorunda kaldım. "Seni hangi cehennemden tanıyorum?"

Gürültülü bir kahkaha attı. "Eh, inanılır gibi değil. Bu ne güzel bir karşılama. Gerçekten kim olduğumu bilmiyor musun?"

"Gerçekten bilmiyorum."

"Sakın bana *küçük hesabımızı* unuttuğunu söyleme?"

Küçük hesap derken tuhaf bir şekilde imalı konuşuyordu. Bir anda hatırlayınca yanaklarım kızardı. Karşımdaki 'Küçük Bir Hesap' hikayemin kahramanı Janez Boštjančič'ten başkası değildi. *Ne olacaksa olsun*, diye düşünürken kendimi acı ilacı yutmaya hazırladım.

"Vay canına! Sen nerelerdeydin, doktor?" diye bağırdım elini sıkarken.

"Bahse girerim, beni bu kadar kısa sürede tekrar görmeyi ummuyordun," dedi belli belirsiz kindar bir sırıtışla. "Ne demiştin? '*Kim bilir? Belki uzak diyarlarda, hepimizin büyük bir özlemle aradığı, ama hepsi onun için biçilmiş kaftan olan...*' Ha ha ha. '*...kadınlar arasından bir türlü bulamadığı*

altmış milyonda bir ihtimal olan hayatının kadınını bulmuştur.' Öyle bir şeyler demiştin. Sonunu o kadar sivri bitirmene hiç gerek yoktu."

Onu yatıştırmak için gönlünü okşamayı denedim. Sonuçta nevi şahsına münhasır biri olduğu için her şeyi kaydetmek bir anda müthiş önemli görünmüştü.

Ama fırlama herif yoldan çıkarılacak gibi değildi. "Aman, hikayenden bana ne!" diye haykırdı. "İsmi değiştirmişsin, birkaç yakın arkadaştan başkası yeryüzünde hiç kimse hikayende tarif ettiğin kahramanla aramda bağ kuramaz. Sadece mahrem meselelerimden uyduruk bir iş çıkarmış olmanın senin açından utanç verici olabileceğini düşündüm. Hiç kıvırma! O dergide görüşlerimin sığlığına dair yazılanları okudum. Dedikodu malzemesine dönüşmek iğrenç bir şey."

Yüzümün renginin attığını hissedebiliyordum. Konuşmama izin verse kendimi savunmaya çalışabilirdim.

"Öylesine öfkelendim ki," diye devam etti. "O eleştirmeni elime geçirsem hamamböceği gibi eziverirdim."

"Herkes onun aptal olduğunu bilir," diyerek onu yatıştırmaya çalıştım. "Canını sıkmaya değmez."

"Ne? Aptal mı?!" diye esip gürlemeye başladı. "Anlamadığı şeyler hakkında yazı yazmaya nasıl cüret eder! En ufacık bir fikri bile yoksa insan ilişkileri hakkında gevelemesinin ne anlamı var? O sistemi inşa etmenin sigara sarmak gibi bir şey olduğunu mu sanıyor? Ah, Paris'te sefil psikanalizinle beni pusuya düşürmeseydin sana anlatacak daha bir sürü şeyim olabilirdi. Bende ne ağır yükler ne derin denizler var, bir bilsen. Savaştan sonra acımasızca bütün Avrupa'ya yayılan pislik hakkında söyleyecek bir çift lafım olabilirdi. Lağım patlayıp etrafa saçıldı, bir taş

atsan tıpkı bir gölün suları gibi dalgalanır. Lağımın patladığı yer çoktan temizlendi, yine de merkezin çevresindeki duygusal dalgaları hâlâ hissediyoruz. Sahipsiz ruhların özellikle taşrada sahnelerimizi zapt etmesine şaşmamalı. Benim ruhum, senin ruhun, onun ruhu, bizim ruhlarımız, sizin ruhlarınız, onların ruhları. Kelimenin tükürük dolu ağızlarında eridiklerini resmen duyabilirsin. Aynı kelime kabarttıkları kulaklarını nasıl da tatlı tatlı okşuyor. Bir centilmenle kibar bir hanım arasındaki sohbeti dinlemen yeterli. Nezaketiyle hangisinin karşısındakini sindireceğini görmek istiyorlarmış gibi ha bire gülümserler. Sonrasında bir bakmışsın akıllarından asıl geçenleri hasır altı etmişler. '*Duygular ve deneyimler!*' Çağımızın iki müthiş kelimesi. Duygusal gevelemelerle öylesine sakız gibi çiğnendiler ki zavallılar tükürüklerinde boğulacaklar. '*Bir erkeğin en derin sırları*' olmaları nasıl da mide bulandırıcı! Bu iki kelimeyi sarf ederken ağızlarından nasıl köpükler saçtıklarını gördün mü? Memleketten döneli daha iki ay bile olmadı ve buradaki hayat öğürmeme neden oluyor. '*Genç neslin* ızdırabı' hakkında bir şeyler okudum. İktidarsızlık dışında ne kederleri olabilir ki? Bütün dünyaya karşı çırılçıplak kendilerini ifşa etmekten utanmıyorlar mı? Bir de üstüne üstlük duygusallıkla gözlerini devirmezler mi? Kalemi elime alıp bir şeyler yazsam yeridir. Karşılaştırma için Tanrı beni bağışlasın, ama yemin ederim Kurtarıcının sarrafları tapınaktan kovduğu gibi hepsini edebiyattan silip atardım. Keskin gözlem, kavramların berraklığı, nüfuz eden düşünceler... Bugünlerde hepsi artık gözden düştü. Mantıklı her şey bugün neredeyse küfür sayılıyor. Niye şaşırıyorum ki? Duygular yeterince ucuz."

Parkta amaçsızca yürürken birden Hotel Bellevue'ye çıkan patikaya geldiğimizde, "Ormandan geçelim mi?" diye sordum. "Orada bir yerlerde bir kafe var."

Başıyla onaylayınca yürümeye devam ettik. Bir anda aklıma bir şey geldi. "Söylediklerin hakkında geçenlerde bir şeyler yazan eleştirmenlerimizden birini gördün mü? O dergidekini söylemiyorum? Düşüncelerini tek bir cümlede özetlemiş: *Her köpeğin duyguları vardır.*"

"İşte bu!" diye bağırdı. "İnsanların böyle şeyler duymaya ihtiyacı var. Bence Cankar bile bir parça duygusaldı. Eh, düşününce hangi Sloven duygusal değil ki? Ama o yumuşak duygularından utanıyordu ve ne zaman duygulansa bir sonraki sefer acımasızca duygularını bastırıyordu. Çünkü her dürüst insan zayıflıklarından utanır ve sadece adi tipler asil bir kibarlık gösterisi yaparlar. Orduda adı zalime çıkmış bir çavuş vardı; bir keresinde aşk mektubu yazarken yakalanınca kızarıvermişti. Hödükler bile kendi kendilerine kaldıkları sessiz anlarda yüreklerinin söylediklerini itiraf etmek yerine hödüklükleri hakkında böbürlenmeyi tercih ederler. Ama bu tipler ortalıkta dolaşıp, '*Bize bakın, ne kadar asil ve dürüst olduğumuzu görüyor musunuz?*' diye adeta haykırıyorlar. '*Sizin de bizimkiler kadar nazik, tatlı ve rafine hisleriniz var mı?*' Şairler ve yazarlar hatalarını, günahlarını, başarısızlıklarını ve diğer sorunlarını asırlardır itiraf edegelmişlerdir. Arada sırada nezaket ya da bir tür asalet gösterisine girişirler. Ama bugünkü gibisi daha önce duyulmuş mudur? Sürekli rol çalmak için dua edip duruyorlar. Pis ikiyüzlüler. Daha sonra itiraz etse de zayıflık gösteren Cankar'ı aynen taklit ediyorlar. Onunla ilgili hâlâ muhteşem olan her şeyi kulak arkası ediyorlar. Örümcek bacaklarını saklamak için Cankar'ın pelerininin altına

saklanan utanmaz böcekler! İğrenç bir leke gibi neslimizin yüreğine oturmuş, can damarımızı emiyorlar. Hiçlikten gelip bedene yerleştiler. Kan kokusu alıyorlar. Güçlü, sağlıklı kan arıyorlar. Zehir ve hastalık şimdiden yürekten bütün vücuda yayılıyor. Kahretsin, bu yılanın başını tek bir vuruşta kesecek kimse kalmadı mı?!"

Otele vardığımızda terasa oturduk. "Nasıl oluyor da halimizi bu kadar iyi biliyorsun?" diye sordum.

"Nasıl bilmem? Kuzenimde kalıyorum. Farkındalığı yüksek bir şair. Yazdığın karakterin ben olduğumu hemen anlamış. O eleştiri yazısını da saklamış. Gelir gelmez, bariz bir zevkle yazıyı burnuma soktu. Edebiyatımızın haliyle ilgilenmeye başlayıp bir parça sinirlenmem o kadar şaşırtıcı mı? Hem bütün o şeyleri yazdığın için sorumlusu da sensin."

"Tabii ki. Elbette sorumluluğu tamamen üzerime alıyorum. Ama söylesene. Artık tamamen geri döndün mü? Yollarda olmaktan artık sıkılmadın mı?"

"Hiç sıkılmadım. Birkaç iş için kısa bir süreliğine geldiğimi söyleyebilirim. Sonra Münih'te karımla buluşacağım."

"Yok artık! Evlendin mi?" Ağzım açık kalmıştı.

"Doğrudur. Ne yani? Evlenmemin mümkün olmadığını mı sanıyordun? Hayat milyonlarca olasılık sunuyor."

"Sakın bana mükemmel uyumu yakaladığın altmış milyonda bir ihtimali bulduğunu söyleme?"

"Hayır, o değil. Hem Paris'te sistemimin gizliden gizliye eski bir yenilginin tesellisi olduğunu sen söylememiş miydin? Sistemimin kendimi korumak için kuşandığım bir zırh olduğunu? Aslında söylediklerinde haklılık payı vardı. Ama bunu ancak şimdiki karımı ilk tanıdığımda fark ettim. Şu kadarını söyleyeyim. Karım her açıdan idealin yaşayan bir tezadı. Kendimi hatırladığımdan beri yüreğimde sakladığım türden

bir kadın. Münih'teki bir gece kulübünde kadınlar korosunun şefiydi. Herkes ona 'kara şeytan' diyordu. Uzun boylu, güçlü ve koyu tenli... Israrla inkar etse de sanırım Afrika kanı taşıyordu. Kömür gibi kıvılcımlar saçan kocaman gözler, kuzguni saçlar, şehvetli dolgun dudaklar, büyük göğüsler, sıkı kalçalar... Adeta Doğulu bir Venüs. Erkekler, olgun bir armudun etrafında uçuşan sinekler gibi etrafında pervane oluyor, bazıları servet değerinde hediyeler gönderiyorlardı. Onu ilk gördüğümde 'İdeal eşinin bir meleğe benzediğini düşünüyorsan, bu kadın onun tam zıttı, hatta Şeytanın ta kendisi,' diye düşündüm. Bütün vücudum titriyordu. Gece boyunca gözümü ondan alamadım. İlk aşık olduğumda hissettiğim gibi cesaretim yerle bir oldu. Sonunda ona yanaştığımda dizlerim buz gibi suya atlamaya hazırlanan bir çocuğunkiler gibi titriyordu. Beni o halde görünce güldüğünde inci gibi büyüleyici dişlerinden gözümü alamıyordum. Dahası köpek dişleri vahşi bir kedininki kadar büyük ve sivriydi. '*Ah, elleriniz bir kızınki kadar beyaz ve narin*,' dedi. '*Bu gece benimle evime gelin*.' Gittim. Ve benden sıkıldığında resmen yataktan attı. Hayatımda hiç o kadar küçük düştüğümü hatırlamıyorum. Saçlarını kavrayıp öylesine hırpaladım ki üç gün sonra hâlâ kol kaslarım sızlıyordu.

"Ertesi gün sonsuz bir şaşkınlıkla birbirimize fena halde aşık olduğumuzu fark ettim. Nasıl olduğunu biliyorsam ne olayım. Hayatım boyunca bir kadında kibarlık ve zarafet aradım, oysa şimdi resmen şeytanın birine aşık olmuştum. Gözümün yaşına bakmadan bana emirler yağdırıyordu. Bana bir daire kiraladı, ihtiyacım olan her şeyi aldı, baştan ayağı giydirdi ve güzel bir günde benimle bir ofiste buluşmak istedi ki oracıkta evleniverdik. İşte bu noktada Galileo'nun mucizesi devreye girdi. Ölçüsüz özsaygımla her zaman evrensel bir

değerim olduğuna inanmıştım, ama bunun maddi ya da sosyal bir değer olabileceği aklımın ucundan bile geçmemişti. Bu kadın beni... en azından soyadımı ele geçirip nasıl para söğüşleyeceğini biliyordu. Kredi çekti ve birkaç ay içinde alametifarikası '*Frau Doktor*' olan '*kara şeytan*' kendi birinci sınıf gece kulübünü açtı. Şimdi vatandaşlık işlerimi halletmek ve aslını istersen yorucu evlilik sorumluluklarımdan biraz kaçmak için buraya geldim. İşte evliliğimin hikayesi."

Kadehinden kocaman bir yudum aldı. Kendini biraz toparladığında anlatmaya devam etti. "Aslında biz erkekler acayip dallamayız. Dallama da ne kelime? Az bile kalıyor. Hepimiz damıtılmış dallamayız, dallamalığın özünü temsil ediyoruz. Sürekli kadınlardan imkansızı istiyoruz. Genç ve toy olanlara salak gözüyle bakıyoruz. Hak ettiğimizi düşündüğümüz şeyi aldıktan sonra sıkılıp başka çayırlarda otlamaya başlıyoruz. Ama tecrübelilerse ve bilgiliyseler, kadere lanetler okuyoruz. '*Bendeki şansa bak! O kadar iyi anlaşıyoruz ki neden birbirimizi bu kadar geç bulduk!*' diyoruz. Sanki zeka ve sağduyu tecrübe olmadan gelirmiş gibi. Ama ister tecrübesizlik isterse de kolayca incinen gurur nedeniyle olsun kadınlar gitmemize izin verirler ve böylece daha çok, hatta daha iyi ilişkiler bulmak adına son derece komik 'sonsuz tatminsizliğimizi' keşfetmemize göz yumarlar. Tatmin olup olmadığımızı biraz olsun umursamayan bir şeytanın pençesine düşene kadar... Bu şeytan, haklı olarak sadece kendi tatminiyle ilgilidir. Yüreğinin en gizli saklı köşelerinde Nietzsche de yumuşak bir Alman romantiği değildiyse ne olayım. Öyle olmasa, ne zaman *bir kazla eşleşen bir aziz gördüğünde yüreğinin sızladığını** nasıl yazabilirdi? Bu şeylerin ihtiyaç duyduğu evrensel düzen

* Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, 20. Bölüm (Çev. N.)

değildir de nedir? Hintli 'aşk kitabı' bütün bunların çok daha net resimlerini içeriyor. Narin bir geyik kudretli bir bizonla, güneş yüzü görmemiş bir hayalci etine dolgun bir kısrakla. Canı cehenneme! Keder de neymiş? Zıt kutupların birbirini çektiğine dair eski Fransız atasözünden bahsetmiyorum bile. Farkında olmadığımız gizli bir irade bizi kaderimize sürüklüyor. Sırf dengeyi korumak için.

"Tanrıyı şeytan olmadan hayal edemeyiz. Ve bir Madonna şeytanın kollarına düştüğünde insanlar şaşırır. Ya da en saf erkek ruhu kendini en obur şehvetlere kaptırdığında. Bunun nesi yanlış? Bir şey onları birbirlerinin kollarına atıyor işte. Socrates'in Xanthippe'den başka karısı olamazdı. Nietzsche bir keresinde çağdaşı olsaydı öğretisini tümden değiştireceğini iddia ederek Kurtarıcıyı eleştirme cüreti göstermişti. Kendisinin keşiş hayatı yaşamadığı üzerine bahse girerim, ama benimle aynı tecrübelere sahip olsaydı kadın ve erkek ilişkisi hakkında çok daha farklı şeyler yazardı. Aslında bu tür işlerden hiç anlamıyordu. Fazlasıyla öğretmek istediğini öğretmeye odaklanmıştı; gerçeklere ve gerçeklerin barındırdığı bilgiye tamamıyla yabancıydı. Ama ne yaparsın? Her şeyin hakkını vermek isteyen kişinin damarlarında kan değil, su akmalı."

"Şu şeytana bakın hele," dedim hayretle. "Birkaç yılda nasıl da değişmişsin. Nasihatlerini ters yüz etmişsin. Senin olgun bir adama dönüşeceğin aklımın ucundan bile geçmezdi."

"Yanılıyorsun, dostum. Erkekler sanıldığından daha karmaşık yaratıklardır. Bazıları beni fazla entelektüel bulurken diğerleri duygularının ve tutkularının oyuncağı olmuş birini görür. Her zaman bu iki kutbun arasında gidip geldim. Ama kabul etmeliyim ki aşırı bir gerginlik hissederken içimde-

ki fırtınaları ve acıyı yatıştıramadığımda her zaman mantığa başvurmuşumdur. Böyle zamanlarda hep mantıkta huzur bulurum. Sorunlarımın kökenlerini keser biçerim. Sonra bir bakmışsın, sorunlar kendiliklerinden buharlaşmaya başlamışlar. Bir sistem aynen bu şekilde duygular tarafından devrilene kadar ayakta kalan bir varlığa dönüştü. İnsanlar hep karşısındakinden tutarlı olmasını bekler. Tutarlılık? Düşünce ve duygu anlıktır. Her şey durmaksızın değişir, haliyle sen de her zaman değişirsin. İç dünyamızı fırtınaların çalkaladığı denizlere benzetiyorum. Öyle ki sürekli ışıldıyor, dalgalanıyor, her zaman çalkalanıyor, bir an dalgalarla köpürüyor, bir an sonra yaramaz bir çocuk gibi oyunlar oynuyor. Her şeyin aynası gibidir deniz: Güneş, bulutlar, ay, evler, ağaçlar, tepeler, dağ geçitleri... Gemiler ve tekneler, tıpkı insanoğlu ve canavarlar gibi denizde seyreder. Her saniye yüzeyi farklıdır. İki büyük gemi birbirine yaklaşırken yarattıkları dalgalar kesişip çarpışmaya başlar. Girdaplar oluşur, yakındaki küçük şeyler derinliklere çekilir.

"Bir keresinde maddi açıdan berbat bir durumdaydım. İki muhalif dergiye yazılar yazıyordum. Bir gün ipeklere bürünmüş mis kokulu ve gençlik ışıltılarını etraflarına saçan kadınların olduğu şık bir rıhtımda yürüdüğümü hatırlıyorum. Yanlarında bazıları mahmuzlarını tıngırdatan subaylar olmak üzere son derece şık hayranları eşlik ediyordu. Hepsi heyecanlı ve neşe içindeydi. Birden işçi olduğunu sandığım sıradan bir adam elinden tuttuğu çocuğu ve kolunun altında bir parça siyah ekmek somunu taşıyan sıskacık ürkek karısıyla bana doğru gelmeye başladı... Ufak tefek kadın durmaksızın kocasına ve çocuğuna sevgi dolu bakışlar fırlatıyordu. Genç olmasına rağmen sayısız dert ve çok çalışmaktan olsa gerek yüzünde çizgiler belirmişti. Bir şeyin yüreğimi sıktığını his-

settim. Onlar için üzülmüştüm. O kadar üzülmüştüm ki sosyal adalet hakkında tutku dolu bir yazı yazana kadar rahatlayamamıştım. Ama ertesi gün büyük endüstri kuruluşlarından birinin müdürünü ziyaret ettiğimde, onu şirketinin uzun vadeli geleceği için tek bir amaca odaklanmış halde planlara gömülmüş olarak gördüm. Gücünü genişletmek ve sağlamlaştırmaktan başka bir derdi yoktu. Bir anda insan ruhunun güzelliğini fark edip, proleterlerin isteklerine tamamen karşı çıkan başka bir yazı yazmaya koştum.

"Sayısız çelişen duygu içimde her zaman birbiriyle savaşa girişmiş, birbirine dolanmıştır. Her duygu biricikti, her biri kendi amacını güdüyordu, her düşüncem benzersizdi. İçimdeki bu karmaşayı, birbiriyle savaşan ordulara benzetirim. En öndeki cephe sürekli değişir, savaş meydanı sürekli yer değiştirir. Öndeki askerler beyaz üniformalıdır, ikinciler siyah, üçüncüler kırmızı, dördüncüler yeşil, beşinciler mavi vesaire. Her biri biriciktir, her biri diğerinden farklıdır ve kendi silahını taşır. Bir an ilk ordu kazanır, sonra ikincisi, sonra üçüncüsü, sonra yine birinci ordu kazanır. Durmak bilmeyen, asla tükenmeyen bir değişim. İlk ordu kalkanıyla kılıçlara karşı koyar ikincisi mızrakla saldırır, üçüncüsü ok atar, dördüncüsü düşmanın üstüne süngüyle atılır. Tıpkı kalkanlarının ve silahlarının arkasındaki savaşçılar gibi duygularımız da düşüncelerimizin ardına konuşlanır. Ve gerçek duygulardan doğan bu düşüncelerin her biri kendince doğru ve canlıdır. Çünkü görünürdeki anlama ek olarak aynı zamanda, bir çıkış arayan içsel bir zembereğin ifadesidir. Anlamı çekip aldığında geriye duygular çırılçıplak ortaya çıkar.

"Kendisi ne kadar güçlü olursa olsun silahı güçlü değilse asker ne yapsın? Silahı güçlü değilse, en güçsüz asker karşısında güçsüz kalacaktır. Öte yandan güçsüz bir asker mızrağa karşı kendini koruyamaz, bu yüzdendir ki güçlü bir duygusal kapasi-

te sertliğin ve kararlılığın ön koşuludur. Biri olmadan diğeri olmaz. Bir silah eskiyince, daha iyi bir silah bulduğunda savaşçı ulaşabildiği ilk hendekte eski silahını atıp yenisiyle atış talimi yapmaya başlar. Ben de düşüncelerim ve sistemimle ilgili aynı şeyi yaptım. Artık kullanılmaz hale geldiğinde hepsi çöpe gitti. Gerçek bir savaşçı her zaman ilerler. İncinen gururunu ardında bırakır. Değişim ve yeni yollar bulmak onun en büyük zevkidir. Ama herkes adımını hayal meyal seçilebilen çok uzaklardaki bir ideale doğru atar, bütün değişimler, bütün varlığının yukarılarda bir yerlerde tek bir noktada toplandığı kum kasırgaları gibidir. Taban ne kadar genişse nokta o kadar yüksektedir. Ve yay ne kadar güçlüyse ok o kadar uzağa gider. Kapsam nedeniyle yüksekliğin örneği Goethe'dir, yüksekliğin dürtüsel gücü ise Kant'ta hayat bulur. Ama ikisi de her iki özelliği birleştirir. Napolyon iki özelliğe de eşit derecede sahipti, kapsam ve dürtü arasındaki altın oranı temsil eder.

"Aklıma gelmişken! Rönesans şahsiyetleri hakkında bir tez yazdığımı söylemiş miydim? Bu fikre evlendiğimde kapıldım. Durulduğumda tuhaf bir huzur hissi yaşadım. Eski sabırsızlığımdan eser kalmamıştı. Nedenini bilmeden çeşitli kütüphanelerde aldığım notları çıkardım ve o anda tuhaf bir şekilde artık konunun etrafında dolaşmak istemediğime karar verdim. Olgunlaşmaya başlayan bir meyve gibi ağırlaşıyordum. Tecrübelerim içimde kendiliğinden organize oluyordu, her biri kendi küçük çekmecesini bulup içine atlıyordu. Kitaplardan öğrendiklerim kişisel tecrübelerimle bütünleşmeye başladı ve görünmez bir el tarafından dokunuyormuş gibi biçimlendi. Kitaplardaki iki boyutlu resimler artık şekil kazanıyordu, uzak geçmişteki şahsiyetler devasa körüklerle içimdeki derin boşlukta deriden kılıflarını şişirmek istiyormuş gibi gerçek

duygularla donanıyordu. Yaratıcı, kilden ilk insanı yaratırken yaptığı gibi onlara kendi hayatımı üfledim. Onlardan hoşlanmaya ve hâlâ yaşıyorlarmış gibi onlarla konuşmaya başladım. Macchiavelli ve Cesare Borgia, Leonardo da Vinci, Raphael ve Michelangelo, Papa Alexander VI ve daha niceleri... Hepsi sürekli değişen tek bir kaleydoskopta toplanmıştı. İşlerim yolunda giderse bir üniversitede doktora üstü bir çalışma yapmak istiyorum. Neredeyse eğitimsiz sayılabilecek karım yeni dünyaya adım atmam için beni durmaksızın yüreklendiriyor, hatta itekliyor. Onun gururu ve umuduyum, başarılı olması için kalkanı ve silahıyım. Bir annenin çocuğuyla ilgilendiği gibi üzerime titriyor, beni eleştirenleri duyunca üzülüyor. Gerçekten bir bahçıvanın bahçesine baktığı gibi üzerime titriyor. Fiziksel her şey onun sorumluluğunda, içimde açan tomurcukların büyüme işaretlerini dikkatle izliyor. O kendi çocuğuna sahip olamayan bir anne. Evlatlık edindiği çocuğu koruyup kolluyor. Tuhaf. Beni fiziksel arzulardan kurtarıp kendine bağladığı anda, dimdik ayakta durabilmem için beni sürekli destekledi. Dünyayı gezme arzumu sona erdirip içimdeki uyuşuk hayvanı öldürdüğü anda, entelektüel dürtülerimin hiç olmadığı kadar güçlendiğini hissettim. Bütün gün odamda düşünüp notlar alıyorum, karşılaştırmalar yapıp inceliyorum, yeni düşünceler roket gibi birbirini ateşliyor.

"Karl May'in en gerilim dolu romanını, Marquis de Sade'ın en acımasız hikayelerini, hatta Jules Verne'in sadece yaptığı araştırmalar doğrultusunda hiç görmediği uzak diyarları bütün canlılığıyla anlattığı eserini hapiste yazmasına hiç şaşırmıyorum. İnkar edilemeyecek bir gerçek varsa, o da insanın yeteneklerinin sınırlı olmasıdır. Her zaman bir şey için başka bir şeyden feragat etmen gerekir. Ya hezeyanlarınla dü-

şüncelerini yüzeyde yüzdürürsün ya da fiziksel olarak sakinleşip düşüncelerini zenginleştirirsin. İkisini birden başaran çok insan yoktur. Ama neden her şey bu kadar trajik olsun ki? Yaşayan her şey sürekli değişim halinde değil midir? Hepimizi biçimlendiren tek bir güç var ve bir yerde bir açık bulmayagörsün bu güç oraya akar. Hayatın akışının seni merkeze çekip bomba ve silahlarınla kodamanların geçmesini bekleyerek pusuya yatan bir devrimciye dönüştürmesi farklı mı sanıyorsun? Ya da tek başına bir yiğit ve haydut olarak dünyaya meydan okumak kaderinse? Ya da güvenli küçük köşene çekilip düşüncelerini nitrogliserin gibi damıtıyor, karıştırıyor ve ortaya atıyorsan? Ya da flütünü çalan Silenus'tan feyz alıp usta bir avcı gibi tarihin büyük sahtekarlarının peşine düşüp onları inlerinden çıkarıyorsan?

"Tek bir hayatımız var, sonu belli: Ölüm. Şimdiye kadar her açıdan mükemmel olanlar bile ölümden kaçamadı. Ne sen ne de ben, kaçabileceğiz. Henüz çaresi bulunmayan tek hastalık ölüm. Ama konumuzdan saptık. Hikayene ve üzerine yapılan yorumlara kızmıyor muydum ben? Tamamen unutmuşum. Önemli değil. Şu eleştirmeni görürsen, benimle ilgili herhangi bir yorumda bulunması için kırk fırın ekmek yemesi gerektiğini söyle. Ben hayatın ta kendisi değilsem neyim? Kimse hayatı bütünüyle kavrayamaz. Bir gün öyleyim, bir gün böyleyim. Beni anladığın anda çoktan başka diyarlara göçmüş olurum. Eleştirmenler de zavallı dedikoducu kocakarılar gibi topallayarak peşimde koşarlar."

Bir süre daha yaptıklarımızdan, tarihten ve tarihi şahsiyetlerden bahsettik. Akşam olup şehre dönerken bana planlarını anlattı. O Yukarı Carniola'daki kuzenine gitmek üzere trene binerken, ben de sabahın ilk saatlerine kadar o bar senin bu bar benim dolaşmak üzere yazar arkadaşlarımla buluşmaya gittim.

[10]
Dr. Forcesin'in İtirafı

Birkaç yıl önce, yurt dışından Ljubljana'ya döner dönmez Tivoli'de yürüyüş yaptığım sırada eski üniversite arkadaşım olan Dr. Just Forcesin'e rastladım. Bebek arabası iten son derece çekici genç bir hanımla birlikte olmasına fena halde şaşırmıştım. Belli ki arkadaşım evlenmişti. Selamlaşırken şaşkınlığımı gizleyemediğim için yanaklarımın hafifçe kızardığını hissettim. Gerçi tepkim son derece anlaşılabilir bir tepkiydi, çünkü yıllar önce Forcesin aramızda evliliğe en çok karşı çıkan kişiydi. Muhtemelen şimdi kendisi de bir parça mahcup hissediyordu. Onu daha fazla utandırmamak için bu ilk karşılaşmamızdan sonra onu görsem bile selamlaşmamaya karar verdim.

Arkadaşlarımdan duyduğum kadarıyla Ljubljana Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra lisansüstü çalışmalarını Prag, Berlin ve Varşova'da tamamlamıştı. Döndüğünde karısı da yanındaydı. Genç bir adam olarak tipik laboratuvar farelerinin tam aksine yerinde duramayan, hatta havai mizaçlı biriydi. Çalışmalarında bile bu dürtüsel patlamalar hissedilebiliyordu. Biyoloji alanında yaptığı araştırmasının şaşırtıcı mantığı, onu bilim insanlarından adeta yaratıcı bir sanatçı gibi ayrıştırıyordu. Hırslı konuşması volkanik patlamalar, zekice dönüşler ve zengin betimlemelerle doluydu, ama buna rağmen temelde tutarlı, isabetli ve son derece netti ki kulağa alaycı gelse de aslında ona karşı duyulan saygının acı bir ifadesi olarak '*dâhi*' lakabını kazanmıştı. Hiç de seyrek sayılmayacak ilişkileri de dahil olmak üzere tez canlılığıyla For-

cesin hepimizden önce mezun olmuştu. Ve tam da bu yüzden birçok insan tez canlılığına rağmen başarılı olması nedeniyle onu asla bağışlamıyordu.

Bir keresinde onunla yine istemeden Tivoli'de karşılaştım. Kaldırımda yan yana yürürken aynı anda birbirimize baktık, böylece bir süre birlikte yürümek zorunda kaldık. Başta canımı zor sorularla sıkmaktan korkuyormuş gibi havadan sudan sorular sordu. Ama zamanla ikimiz de gardımızı indirdik ve sonunda sohbetimiz doğal olarak hatır sormaya dönüştü.

"Görmeyeli çok değişmişsin," dedim. "Sanki biraz durulmuşsun, ayakların yere daha sağlam basıyormuş gibi görünüyorsun. Hatta biraz kilo almışsın. Bunun iyiye işaret olduğunu söylerler."

Güldü. "Üç yıl boyunca dünyayı dolaşarak nefsimi körelttim. Varşova'dan dönerken Prag'a uğradım ve eski okul arkadaşımla orada evlendim. Ljubljana'ya geldiğimde bir ev tutup kendimi işe adadım. Gıda testi yaptığım küçük bir kimya laboratuvarım var, bu sayede ailemi geçindirebiliyorum. Neyse ki kendi kendimin patronuyum, bu sayede şahsi sorunlarım için kendime zaman ayırabiliyorum."

"Şükürler olsun! Sonunda hayatını akılla kurmanın yolunu bulan biriyle karşılaştım!" dedim heyecanla.

"Gerçekten de şikayet edebileceğim hiçbir şey yok," diye devam etti. "Aynı bölümden olduğumuz için karım işimde yardımcı oluyor. Kayıtları tutuyor, iyi bir ev kadını ve ilgili bir anne, özel istekleri yok... Daha ne isteyebilirim ki? Bu şartlar altında hayat gerçekten güzel, dostum."

"Evliler nadiren böyle şeyler söyler," dedim. "Seni kutlamaktan başka ne yapabilirim ki? Her zaman tanrıların sevgili kulu olmuşsundur. Lanet olsun, senin yerinde olmak için her şeyi vermeye hazır olan insanları düşünüyorum da...

Gülümsedi. Tivoli Ormanı'na girip tepeye tırmanmaya başladık. Biraz sonra sözlerine devam etti: "Biliyor musun? Aslında düşündüğün kadar şahane değil. Gri bulutlar olmadan güneşin umut ışığı olmaz. Ama sanırım mutluluğu tecrübe etmek için izlememiz gereken yol bu."

"Hatırlıyor musun?" diye sordum. "Planlarına engel olacak diye evlenmekten, yuva kurmaktan ve bir yere yerleşmekten ödün kopardı?"

"Gençlik şımarıklığı," derken, sözlerimden bir parça alınmış görünüyordu. "Bugün artık o zamanki *hayat anlayışıma* gülmek zorundayım. İnsanlar büyür, olgunlaşır ve tecrübe edinir."

"Ama bence eskiden savunduğun üzere yaratıcı birinin alabildiğine özgür olması gerektiğine dair savında hâlâ gerçeklik payı var," diye üsteledim.

"Sence şimdi özgür değil miyim?" dedi. Birden sinirlenmişti. "Özgürden kastın ne? Dengeyi bulmak için iplerin ucundaki bir kukla gibi hissetmekten mi bahsediyorsun? Sağ ol, ama sözde özgürlüğün senin olsun. Özgürlük ya insanın içindedir ya da hiç yoktur. Dış koşulların özgürlüğe hiç etkisi olmaz. Bugünlerde böyle düşünüyorum."

"Oldukça haklısın, haklısın," dedim, onu gücendirmemek için telaşla.

Tivoli tepesine çıktığımızda ağır adımlarla Rožnik'e yöneldik. Masmavi gökyüzüyle sıcak bir öğleden sonrasıydı, güneş yazın neşesiyle ağaçların tepelerinden ışık saçıyordu. Forcesin elleri arkasında, yerde bir şey arıyormuş gibi başı önünde, benden birkaç adım önde yürüyordu. Birden bana dönüp, "Peki ya sen?" diye sordu. "Evlenmeyi düşünüyor musun?"

Evliliğe ne karşı ne de taraf olduğuma dair bir şeyler geveledim.

"Bir erkek eşini ararken, temel olarak iki kadın tipinden birini seçer. Dans etmek için can attıklarından ya da onunla dans etmeye can atanlardan biriyle evlenir. Birinci kategoridekiler ilginçtir, ama ikinci kategoridekilerden daha iyi eş olur. Tabii bir de erkeğin kişiliğine bağlıdır. Yeterince güçlü bir karaktere sahipse birinci kategorideki kadınlardan birini seçer. Ve bundan pişman olmaz, çünkü sürekli yeni yönlerini gösterecek şehvetli bir aşkı seçmiştir. Ama erkek daha çok bir ev kadını ve çocuklarının annesini bulmakla ilgileniyorsa, bu sefer ikinci kategorideki kadınlardan birini seçer. Bu kadın ona herhangi bir sıkıntı yaratmaz. Kaderinde bu varsa, erkek çok daha üretken ve huzurlu bir hayat yaşarken halinden memnun olacaktır."

Başta ne diyeceğimi bilemedim, sonra kahkahalara boğuldum. "Müthiş bir zeka," dedim. "Evlendikten sonra kendin için evlenilecek kadınlarla ilgili bir teori geliştirmiş olman müthiş bir gelişme. Ama unuttuğun bir kategori daha var... Özellikle de kendini çok daha yakın hissetmen gereken bir kadın tipi: Modern, kocasının dert ortağı, danışmanı ve iş arkadaşı olabilecek eğitimli bir kadın. Bence yaratıcı bir işle uğraşan bir erkek, bahsettiğin kadınlardan biriyle evlenmemeli. Sence de öyle değil mi?"

Yorumumu elini sallayarak savuşturdu. "Bunlar evli olmayanların... ya da hayal kırıklığına uğramış kadınların ve öfkeli romantiklerin uydurmaları. Aslında kadınlar hep oldukları gibiler: Ya sevgilidirler ya da ev hanımı. '*Kadın, erkeğin arkadaşı ve ortağı olarak itibar inşa eder*' hikayesi son moda uydurmalardan biri. En fazlası birkaç aşırı dürüst zatın sahte

dileği. Kadınların sonunda özgürleşip temelden değiştiklerine inanırdım. Ama fena halde yanılmışım. Eski tas, eski hamam. Hem sen nereden bileceksin? Bir kadını evlenmeden asla tanıyamazsın. Yirmi sevgilin olmuş olabilir, onlarla yaşamış, sevişmiş, günlerini ve gecelerini geçirmiş olabilirsin, ama yine de onları tanıdığını söyleyemezsin. En kurnaz tüccarın bile karısını çuvalda satın aldığını yazarken Nietzsche sonuna kadar haklıydı."

"Vay canına!" dedim şaşkınlıkla. "Seni her açıdan anlayan ve entelektüel açıdan tamamlayan en yakın arkadaşınla evlendiğini söylediğin halde nasıl böyle konuşabilirsin? Bu tuhaf teorini nasıl temellendiriyorsun? Karının bahsettiğin kuralın tek istisnası olduğunu düşünmüyorsun ya?"

Sessizce gülümsedi. Bir an için renginin attığını düşündüm. Rožnik'e varınca hana girdik. İyi bir Steiermark şarabıyla birlikte jambon ve peynir söyledik. Biraz kendimize gelince tartışmamıza devam ettik.

"Evliliğimle ilgili söylediklerimde tamamen samimiydim," dedi ağır ağır üstüne basarak. "Ama insan ilişkileri söz konusu olduğunda her doğruluğun çeşitli cepheleri bulunur. Ben sana yüzeye en yakın cepheyi gösterdim. Zaten kadınları başta böyle algılarız. Örneğin şimdiki karımla tanıştığımda, kendisi bilimsel bir heyecanla dolup taşıyordu. Araştırmamın sonuçlarını, şeylerin doğasına dair yorumumu, hayata dair kalıplarla ilgili düşüncelerimi paylaştığımda, sonraki her adımımda bana yetişti. İnanılmazdı. Onun kadar güzel bir kadının entelektüel açıdan bu kadar cefakar olması şaşırtıcıydı! Benim için tam anlamıyla bir mucize ve bir aydınlanmaydı. Hep yaptığım gibi onu ardımda bırakıp Berlin'e, sonra Varşova'ya gittim, ama onu aklımdan çıkaramıyordum. Öyle bir an geldi ki kendimi onunla evlenmenin ne kadar kolay

olduğunu düşünürken buldum. *Yaptığın işi anlayan bir kadın, asla sana köstek olmaz*, diye düşünüyordum. Böylece geri dönüp onunla evlendim. Tanrım, sonrasında yıldırım hızıyla gelen değişim! Cicim aylarından sonra o *anlayışlı* olma halinin, erkeği ele geçirmek isteyen bir kadının aşk iksiri olduğunu anlayıverdim. Anlaşılan araştırmalarımın sonuçlarından ve işimden bahsetmemden nefret ediyordu. Ah, tabii! Laboratuvarda bana yardım edebildiği için mutlu, çünkü pratikte gelir açısından ne kadar iyi bir yatırım olduğunu görebiliyor. Hatta beni sürekli yüreklendiriyor. Yeter ki aklımın sesine kulak tıkayayım. Anlayacağın üzere, gül dikensiz olmuyor."

"Bence abartıyorsun," dedim. "Düşünen herkes gibi sen de egosantrik olmaya eğilimlisin ve karın muhtemelen endişelerini gidermek için elinden geleni yapıyordur. Hatta sen muhtemelen onun endişeleriyle ilgilenmediğin halde."

"Hayır birader, bu doğru değil. Evlenmeden önce aynı şeylerle ilgileniyormuşuz gibi davrandı," dedi. "Ama artık kafasında tamamen başka şeyler var. Şapkalar, eldivenler, komşular, X ne demiş, Y ne demiş, falan filan. Sonra evle ilgili önemli olabilecek, ama konuşmaya değmeyen şeyler hakkında bıkmadan usanmadan sürekli konuşuyor. Dönüşüm bir anda gerçekleşmese şimdi bunlardan bahsetmezdim bile. Duraksamamın nedeni tam anlamıyla bu anilik. Ama buna bile katlandım. Kadınların anne ve eş olmak için doğduklarına dair eski görüşle kendimi teselli edebiliyordum. Keşke onlara atfettiğim belli başlı başka özelliklerin her kadının ortak yanı olduğunu fark etmeseydim. Kadınların Aristo mantığı doğrultusunda düşünmedikleri gerçeğiyle yüz yüze geldiğimde nasıl afalladığımı hayal edebilirsin. Örneğin her erkeğin saygı duyduğu kimlik yasası hakkında en ufak bir fikirleri bile yok. A'nın A olduğu için A olması gerektiğini kafaları almıyor. Ne-

den B, hatta C olamazmış? Onların bildiği tek yasa, istekleri ve iradeleri. A'nın A olmasından hoşlanmıyorsa, o zaman A hiçbir şekilde A değildir. Evrende hiçbir güç onları aksine ikna edemez. Dahası A'nın A olduğunda seninle hemfikirse, dikkatli olmalısın, çünkü sadece rol yapıyordur. Mutlaka bir çıkarı vardır, illa ki daha sonra senden isteyeceği bir tavizin yolunu yapıyordur. Ve vereceğin en büyük taviz onunla dünya evine girmektir. Amacına ulaşmak için dünyanın bütün aksiyomlarına evet diyecektir. Tabii eninde sonunda, kendi verdiği tavizin intikamını alacaktır. Napolyon ne güzel demiş: '*Aşkta tek zafer geri çekilmektir*.' Ve ben bir embesil gibi onun zekice bir ikilemi formüle ettiğini sanıyordum. Kim ya da ne olduğunun önemi yok, bir kadınla birlikteysen eninde sonunda yenilirsin."

Gülümsememi saklayamadım. "Tuzağa düşmüşsün ve geliştirdiğin felsefe çaresizce oraya buraya saldırmaktan farksız, çünkü zincirlerinden kopamıyorsun."

"Sen gül," dedi bir parça alınarak. Ama hemen ardından yine sakinleşti. "Elbette, kişisel deneyimlerim son derece kişisel, ama sadece bir şeylere farklı bakmamı sağlayacak farkındalığı sağladığı kadarıyla," diye devam etti. "Bugün bu tür konulardaki görüşüm iki katı daha doğru..."

"Nasıl olursa olsun," diye araya girdim. "Yine de tüm tecrübelerin son yıllarda kadınların eseri olan kültürel başarıları silemez. Daha yetenekli kadınları reddettiğin sürece bu başarıları ne yapacaksın?"

Yavaşça sigarasını yakıp tabağını yana kaydırdı ve dirseklerini masanın üzerine yerleştirdi. "Evet, kadınların bugüne kadar anlayamadığım bir sırrı var. En ufak bir fikirleri bile olmadan ya da var olana sınırlı katkıyı yaparak erkeklerin karmaşık analitik yollarından yürüme yetenekleri var

diyebiliriz. Gittiğim üniversitelerde Kant'ı yorumlayarak zekice bir iş çıkaran kadınlar gördüm. Meseleyi öylesine özümsemiş görünürlerdi ki çoğu erkek yanlarında acemi entelektüel pozisyonuna düşerdi. Ne var ki bu erkeklerden biri yeni bir düşünceyi benimsediğinde, bilgi dağarcığıyla bağlamına oturtur. Kadınlar içinse aynı yeni düşünce dış kapının dış mandalı olarak kalmaya devam eder. Düşünceyle oynar, dilediğince evirir çevirir, ama bir türlü özüne dokunamaz. Tam da bu yüzden kadınların mükemmel hafızaları ve erkeklerin düşüncelerini zekice tekrarlama yetenekleri olduğunu söyleme cesaretini gösteriyorum. Onlar erkekleri yakalamak için ya oyunlar oynar ya da tuzaklar kurarlar. Hepsi palavra ve yalandan ibaret. Dünya henüz herhangi bir konuda herhangi bir icat yapan bir kadınla tanışmadı. Armut piş, ağzıma düş cinsinden tesadüfi keşifleri saymıyorum. Yeni bir teori, hipotez ya da gerçek yaratıcılık kapasitesine sahip herhangi bir şey geliştiren bir kadın da bilmiyorum. Ama taklit, simülasyon ya da kopyalama söz konusu olduğunda kadınların eline kimse su dökemez. Dans, tiyatro, müzik... Bu alanlarda borularını öttürüyorlar. Erkekler çocuk doğuramayacağı gibi kadınlar da entelektüel yaratıcılık kabiliyetinden yoksundur. Bak, burada bile doğanın amansız kanununu görüyoruz. Nasıl ki erkekler doğum gibi sadece kadınlara özgü bir şeyden yoksunsa, kadınlar da erkeklere özgü yaratıcılık kabiliyetinden yoksunlar. Sana inanılmaz olanı söyleyeyim. Erkeğin hamile bıraktığı kadın, onun entelektüel yanını döllüyor. Bu su götürmez bir gerçek."

"Kadının erkeğin yaratıcılığını döllediğini kabul ediyorsan, kadınların her tür entelektüel ve yaratıcı yetenekten yoksun olduğu düşüncesini savunuyor olamazsın," diye itiraz ettim.

"İşte bu noktada yanılıyorsun," dedi. "Erkeğin yaratıcılığını gökyüzü, bulutlar, ormanlar, köyler, tarlalar, hatta natürmort ya da bir odadaki hareketsiz eşyalar bile dölleyebilir. Sayısız şair, ressam, filozof ve düşünür bunun kanıtı. Ama beni bu düşünceyi savunmaya iten bir şey daha var. Birkaç yıl önce seninle psikanaliz hakkında uzun uzun tartışmıştık. Hatırlıyor musun? O zamanlar yeniliğinden dolayı tutkuyla psikanalizi savunuyordum ve sana bunun insanın en derinlerini deşen yöntem olarak geleceğin bütün bilgisini mümkün kılacağını söylemiştim. Bugün bunun bir adım ötesindeyim. Doğru, psikanaliz insanlığa, daha önce sadece en hassas şairlerin hayal ettiği güdü ve dürtülere erişim sağladı. Ama psikanalizin bize açıklayamadığı bir şey var: Bir gölün durgun sularıymış gibi dünyanın yapısını yansıtan içsel varlığımızı mümkün kılan o inanılmaz düzenleyici gücün doğası ve kaynağı... A'nın A olduğuna dair mantık aksiyomunu anlamamıza imkan sağlayan ya da başka bir deyişle gerçekleri kavrama, var olan her şeyi eleştirel bir yaklaşımla düzene sokma yeteneği veren o ilahi kıvılcım... Deha dediğimiz en mükemmel ifade, sonuçta psikanalizin ta kendisi. İşte erkeklerin bu özelliği, en zeki ve yetenekli kadına uzak. Hayatımda dünya, evren, hayat, iş ve ahlak hakkında bütünsel ve detaylara haiz rafine bir görüşe sahip hiçbir kadın tanımadım. Bütün kadınlar iç dünyalarındaki en büyük çelişkileri müsamaha gösterme yeteneğine sahip. En basit köylülerde ve işçilerde bile bunun tam tersini görürsün. Dünya görüşleri ne kadar kusurlu ya da saf olursa olsun, her şeyi aynı bakış açısıyla değerlendirerek tutarlı ve mucizevi bir şekilde evrene bakışlarını tamamlarlar."

Şarabından birkaç uzun yudum alırken söylediklerini düşünme fırsatı buldum. "Dediklerin doğru olsa bile neden bu

kadar üzgün olduğunu anlayamıyorum. Aynı şeyleri düşünen birçok insan olabilir, ama bunu tantana yapmadan sessizce geçiştirirler."

Normalde masmavi olan gözleri kararırken bana baktı. Çattığı gür kaşları neredeyse burnunun üstünde birleşmişti. Bu haliyle avına saldırmaya hazırlanan bir kartalı andırıyordu. Bir parça korkmadım değil. Onu sakinleştirmek üzere bir şey söylemeye hazırlanıyordum ki sözlerine devam etti.

"İnan bana, ben de kurban olduğumu hissetmesem dediğin gibi *tantana yapmadan* geçiştirirdim. Eminim şimdiye kadar sen de daha sıradan bir kadının ilgilendiği bir erkek söz konusu olduğunda rakiplerini devre dışı bıraktığı zaman yaşadığı mutluluğu fark etmişsindir. Genellikle, 'rakibimin sevdiği ve başka kadınlar tarafından sevilen erkekte mutlaka bir şeyler olmalı,' mantığıyla hareket eden kadının bu özelliğini eleştirel içgörü yoksunluğu olarak değerlendiririz. Bir kural olarak durumun daha zeki kadınlar için farklı olduğunu varsayarız. Ama bu ölümcül bir hatadır. Anlayacağın, sonuç olarak ilk bakışta son derece imkansız gibi görülebilecek bir sonuca vardım. Zeki kadınların bile rakiplerle kapışmak zorunda kaldığını fark ettim, ama bu rekabet çok daha tehlikeli ve güçlü bir rekabet, bu yüzden elde edilen zafer çok daha büyük ve zevkli oluyor. Rakip her açıdan erkeğin hayrınadır.... Dürtüleri, misyonu, zekası, her şeyiyle erkek tanrılaşır. Kelimelere dökersek kadının zihninde benzer bir şekilde oluşacak düşünce zinciri şöyle bir şey olacağı sonucuna vardım: '*Müthiş bir zeka tarafından seçilen erkekte bir şeyler olmalı. Yanaşıp o sırnaşık zekadan kurtarıp kurtaramayacağımızı anlayalım. Çünkü o erkek sevgime, kazanılmaya ve beni hamile bırakmaya layık biridir.*' Bu doğrultuda düşününce, büyük dehaların tarihte yaşadığı sayısız trajedinin üstündeki perde birden açı-

lıverdi. Artık Goethe'nin gençken, yetmiş yaşına geldiğinde bile sevdiği ve '*Onun kadar hiç kimseyi sevmedim*,' dediği Lili'den neden kaçtığını anlayabiliyorum. Çünkü Lili, onun zekasıyla rekabet edebilecek tek kadındı. Dahası muazzam dehasıyla Tolstoy'un çok sevdiği karısıyla nasıl berbat bir savaşa girdiğini de anlıyorum. Bu gizli savaşın öznesi olarak çok satan romanlarda defalarca tarif edilmek kim bilir onu ne kadar incitmiştir.

"Ve bu savaşın ölümcül ciddiyet taşıyan kalıntısı: Ölmeden önce dehasını son bir kez olsun özgürleştirme çabasının sonucu Kreutzer Sonata romanı. Strindberg'in zaferleri ve yenilgileri, Nietzsche'nin keşiş hayatı, Kant'ın evliliği anlaşılmaz bir katılıkla reddi, Leonardo'nun *gizli* aşkı, Michelangelo'nun *platonik aşkları*, muhteşemliğinin tek nedeni olduğu halde Prešeren'in mutsuz aşkının *açıklanamaz* nedeni, Sokrat'ın eve gitme *korkusu*, Eflatun'un bir erkeği anlama kabiliyetinin tek sahipleri olan gençlerin aşkına dair görüşleri... Baştan sona hepsi dehanın özgürleştirilmesi için kadınlarla yaşanan uzun bir savaşın özeti. Öte yandan kadınlar açısından görünmez düşmanlarına karşı upuzun çaresiz bir güç gösterisi. Slovenya'da bile gençliklerinde gelecek vaat eden adamlar gördüm. Biraz ün kazanıp evlendiler. Tanrım, ne acıklı bir manzara! Hayattan bezmiş bir erkeğin hayaletinin yanında devleşirken gözlerinde zafer kıvılcımları çakan hanımımız bütün dünyaya, 'Bana bakın, artık erkeğimin zekası, zaferi, dehası benim! Hepsi benim sayemde!' diye haykırır. Bir keresinde başka bir adam görmüştüm. Başını dik tutarak yürümeye her açıdan hakkı vardı. Ama yılanı andıran başı ve zehirli gözleriyle sıska karısının yanında yürürken bir zavallıdan farksızdı. Gençliğinde hayal ettiği zaferden artık utanır hale gelmişti. Nicelerini gördüm, hepsi ezik ve yenik-

ti, dehaları asla kadınların sımsıkı bağlarına direnecek kadar güçlü olmamıştı. Dahası artık bedenleri bu bağları kaldıramadığı için zekalarından tamamen vazgeçenleri de gördüm. İşte bu farkındalık çözülemezmiş gibi görünen bulmacaları anlamamı sağladı. Büyük şahsiyetlerin anlaşılmaz davranışlarını işte böyle anladım."

"Bir noktaya kadar söylediklerini anlayabiliyorum," dedim bir süre sustuğunda. "Yine de neden bütün kadınların hikayede erkeğin aleyhine çalışan kötü kahraman olmaları gerektiğine aklım yatmıyor. Sonuçta bütün bunların, erkeğin kadına duyduğu aşkla hiçbir ilgisi yok."

"Ben de öyle düşünüyordum," diye karşılık verdi. "Örneğin karılarının işini kıskandığını yazan Strindberg'in paranoyaklık yaptığını, var olmayan korkular yarattığını sanıyordum. Ama gözüm açıldığından beri onun doğruyu söylediğini biliyorum. İşçi sınıfından tanıdığım bir aile vardı. Koca bütün gününü fabrikada geçiriyordu. *Meditasyon* kitabındaki şiirde şairin dediği gibi, '*Ama akşam olduğunda isli kaşları parlıyordu.*' Siyasi eylemlere koşar, '*konuşmacının etkili hareketlerini*' gözünü kırpmadan izler, gönül gözüyle '*henüz doğmamış nesilleri*' görürdü. Karısı gece gündüz durmaksızın ağlar, ona yalvarır, '*bu tehlikeli alışkanlıktan*' vazgeçmesini söyler, sonunda onu otoriteye ihbar etmekle tehdit ederdi. Ama koca vazgeçmezdi. Konuştu, eylemlere katıldı, sonunda işini kaybetti. Sonrasında gördüğümde karısı dışlanmış ve ezilmiş görünüyordu. Kadınların kör olduğunu, bir türlü akıl erdiremeseler de erkeklerin nasıl bir kölelik sisteminde yaşadıklarını görmediklerini mi sanıyorsun? Aslında erkeğin kendi içindeki görünmez diktatöre sınırsızca aşık olduğunu, iç sesine bağlılığını ve fedakar-

lıklarını, her an hayatın en basit ihtiyaçlarını, hatta hayatta en sevdiklerini bile elinin tersiyle bir kenara itebileceğini sezemediklerini mi düşünüyorsun? Erkeklerin geneline yayılmış şahsi mutluluğu sadece kocalarında gördükleri için kadınların bu mutluluğa yabancı olduğundan mı şüphe ediyorsun? Sence bütün bunlar kadınların yüreklerini en derinden parçalamıyor mu? Düşün bir kere. Bir kadın için, '*kocam parlak geleceğinden, bütün yüce amaçlarından, onu o yapan tabiatından sırf benim için vazgeçti*,' diyebilmekten daha tatlı bir şey olabilir mi? Bu bile onun dünya üzerindeki en yüce varlık olduğunun kanıtı değil mi? Erkeği her şeyden... aile mutluluğundan ve ona olan aşkından, hatta hiç değer vermediği ve belki de hiç bilmediği bir şey için bile vazgeçebileceğini görmek kadın için kim bilir ne büyük acıdır. Gözü başka hiçbir şeyi görmeden biat ettiği kudretli bir diktatöre hizmet eden ve hayatının sonuna kadar ona bağlı kalan Cankar'a bak. Sadece alabildiğine sevilmek isteyen kadının, içindeki karanlık sese sırt dönüp kendisini sınırsızca sevebilecek bir erkeği istemesinde şaşırtıcı olan ne? Hem erkeğinin iç sesinin güçlendiğini gördüğünde neden bütün varlığıyla bu iç sesten nefret etmesin? Kendini yeterince güçlü ve bir erkeğin sonsuz sevgisine layık görüyorsa kıskançlığını niye saklasın?"

"Başta savın mantıklı gelse de sonuçta teorin zoraki ve yapay," diyerek itirazımı dile getirdim. "Yeteneğe karşı bir başkasının kişiliği şeklinde bir erkeği nasıl ikiye ayırabilirsin ki? Her erkek bölünmez bir bütündür ve bir kadın onu olduğu gibi sever, hatta belki sırf yeteneğine bile aşık olabilir."

"Görünüşte son derece mantıklı," dedi Forcesin hafifçe

gülümseyerek. "Ama Sokrat bile içindeki gizemli bir sesten bahseder. Ona hayat ve ölüm hakkında gerçekleri fısıldayan bir ses. Bu mucizevi sesin kapsamını bilemem. Muhtemelen birçok insan duymuyordur ya da duyamayacağı kadar küçük bir sestir. Ben sesi ancak evlendikten sonra fark ettim. Hayattan aldığım zevklerin ve en büyük keyiflerimin kaynağı olan ve o ana kadar tanrı vergisi olduğunu düşündüğüm ses sönüp gitti. Bunun yerini yıkıcı bir gerilim, kontrol edilemez bir iç huzursuzluğu aldı. Sanki içimde bir yerlerde bir şeyler aniden tomurcuklanacaktı, ama tomurcuklar bir türlü açılamıyor, oldukları yere kök salıyorlardı. Kendimi hırsla işe adayarak ilk projelerimin üzerinden tekrar geçmeye başladım. Bu arada gece gündüz düşüncelerimi deşiyor, bir çıkış yolu arıyordum. Karım da *beni anlamsız enerji israfından* vazgeçmem, artık bir evim ve ailem olduğu için kendimi gerçek hayata adamam gerektiğine ikna çabalarına başlamıştı. Ben onu memnun edemedikçe aramızda tuhaf bir gerginlik baş göstermişti. Başta son derece sinsi bir gerginlikti, sonra karım öfkeyle, hatta bütün hırçınlığıyla, tıpkı eski sevgilimin yaptığı gibi çabalarımla dalga geçmeye başladı. Arada ağlıyor, ilgisizlikle, sevme kabiliyetimin olmadığıyla, işime ondan daha fazla ilgi göstermekle suçluyordu. Laboratuvardaki işim gereği gece gündüz oradaydım ve orada olduğum sürece mutluydu. Ama anlarsın ya... severek yaptığım işten, ölesiye nefret ediyordu.

"*Yabancı bedenler* dediğim düşüncelerimi nasıl kendime sakladığımı hatırlıyorum. Düşüncelerimin ağırlığıyla hamile kadınlar gibi el yordamıyla tutunacak bir yer arıyor, onlara fiziksel bir beden verebilmek adına sürekli bir fırsat kolluyordum, ama buna rağmen kelimelerin anlatmaya yetmeyeceği

kadar mutluydum. Bütün diğer çabalarımdan ve içgüdülerimden bağımsız, uzaylı bir güç tarafından hamile kalmıştım ve bilinmeyen dünyadan gelen bir ok adeta içimde patlıyordu. Bir gece çok güçlü bir aşk arayışının yüreğimi sızlatan umutsuzluğuyla, acımı yatıştırmak için bir şeyler bulabilirim umuduyla ormana gittim. Ne bir ışık ne bir rahatlatıcı düşünce bulabildim. Hayattan ve dünyadan iğreniyordum. Birden insanlara karşı kelimelerin tarif edemeyeceği büyük bir nefrete kapıldım. Acıların en büyüğüyle yüreğim parçalanırken, bir baktım, içimde şahane bir şey patlayıvermiş. Sanki acımın yarattığı kaosta bir kıvılcım çakmış, içimdeki dünyayı bir anda inanılmaz bir ışık aydınlatmıştı. Bütün gölgeler anında kaybolurken hayattaki konumumu olağanüstü bir berraklıkla görebiliyordum. Her köşeyi, gizli saklı olanları bile seçebiliyordum. Zayıflıklarımın ve çektiğim eziyetlerin izlerini yakaladım. Bir an için içimde hiçbir şey kıpırdamıyordu. Sürekli yön değiştiren duygusal çalkantılarım artık somut nesneler gibi gözümün önündeydi. Sonra son derece güçlü, son derece keyifli ve bir o kadar tanıdık bir beklenti baş gösterdi. Asıl beklenen henüz yoldaydı.

"Sonra birden geliverdi, kabuğundan sıyrıldı. Ve gerçeği gördüm. Dikey büyümenin, bütün eylemlerin ve yaratım sürecinin başlangıcı acıydı. Acı ve tatminsizlik, bütün canlıları değişmeye, daha iyisini aramaya, daha mutlu olmaya, her canlının bulmak için yanıp tutuştuğu huzura ulaşmaya yönlendiren faktörlerdi. Çektiğim bütün acılar ve endişelerim, hayata karşı duyduğum tiksinti birden unutuluvermişti. Kendimi sınırsız zevkle bu yeni düşünceleri geliştirme ve düzene sokma işine verdim. Darwin'in güçlülerin hayatta kalacağına dair teorisi, birden gelişim teorimin merkezinden uzaklaşarak çepere oturdu. Onun kör talihten başka hiçbir şeye dayanma-

yan itici gücü, kendilerini aşarak çok daha üstün bir yere gelen organizmalara rehberlik eden kendi iç gücümle karşılaştırılamazdı! Sevinçle bütün geceyi, hayat hakkında bildiğim her şeyi bu yeni keşfimin ışığında tekrar gözden geçirdim. Zihin gözümle yepyeni bir dünyanın doğuşuna tanıklık ediyordum. Ağır ağır, düzen birden kaosa dönüştü, odaklanma gücüm zayıfladı, içimdeki ışık solmaya, bitkinlik beni teslim almaya başladı. Sonunda uyuyakaldığımda iş bitmişti. Ertesi gün kendimden emin bir şekilde dünyanın neredeyse tamamlanmış yansımasıyla yepyeni hayata geri döndüm. Artık bütün zevklere ve inanılmaz bir güç tarafından hamile bırakılma beklentime sırt çevirip kendimi can sıkıcı küçük ailem için sıkıcı angaryalara mı adayacaktım? Kendi yeni dünyalarımın yaratıcısı, yeni sistemlerin mucidi ve hayata yeni bakış açıları getiren bir kaşif olduğumu unutmam mı bekleniyordu? Bilinçli bir yaratıcının oturduğu zirveden, adına kendini korumak ve türleri korumak dediğimiz doğa güçlerinin uçurumuna gözü kapalı atlayacak mıydım yani? Karımı esin kaynağım ve çocuklarımı sonum olarak mı görecektim? Ah hayır! Zihnimde beliren yeni dünyaya dair gözümün önüne gelenlerin verdiği zevk öylesine büyüktü ki bir daha asla kendimden vazgeçemezdim. İçimdeki diktatörün gücünden bir daha asla vazgeçemezdim. Benim sevgim, özlemim, en yüce amacım buydu.

"Karım dışlanmış hissetmekte haklıydı. Ama güç beden olarak beni seçtiyse ben ne yapabilirim ki? Bildiğim tek bir şey varsa, o da şudur: İçimdeki diktatör, bütün sevgim ve sadakatimle hizmet edilmeyi hak ediyor. O benim tek gerçek iç sesim. O benim en yüce, en değişmez yasam. Sana söylüyorum, bu ilahi kıvılcımın bahşedildiği biri korkuyla titrerken

birden bir aslana dönüşüverir. Öncesinde her ne kadar her türlü tutkuya duyarlı, en küçük baştan çıkarmalara bile karşı koyamayan zayıf karakterli biri olsa da, yeni dehasının gücüne bıkmadan usanmadan hizmet eden bir itaatkar olup çıkar. Bu güç için onu bu dünyaya bağlayan her şeyden vazgeçebilir. Bu güç, itaat edeceği tek komutanı olur. Artık tanınmak ya da işinin övgü görmesi umurunda bile değildir. Bundan böyle tek bir önemli işi vardır, o da içindeki diktatöre sınırsızca hizmet edebilmektir. Bu olağanüstü güç nedeniyle karısının içine düştüğü adaletsizliği görmemesi için ya kör ya da komik bir şekilde bencil olması gerekir. Ama İncil bile, erkeğin iki efendiye birden hizmet edemeyeceğini söyler. İçindeki diktatöre hizmet etmeye başladığın anda, karına hizmet etmeye devam edemezsin. Gerçek bir kadın ona hizmet etmen ve bütün sevgini ona vermen için ısrar edecektir. Sadece kocasının yanında ikincil bir rol oynamaya katlanabilen bir kadın, erkeğinin kendisinden başka bir şeye böylesi sınırsız bir aşk duymasıyla barış sağlayabilir. Belki bir yerlerde sırf kocasına duyduğu aşk yüzünden kendini feda ederek bir rakibin varlığına katlanacak kadınlar vardır. Ne yazık ki ben böyle bir kadınla karşılaşma şansına erişemedim. Ama böylesi bir kadın bile muhtemelen en derinlerinde nefret ve kıskançlık besleyecektir.

"Dehanın ezdiği kadınlara dair en büyük trajedi Goethe'nin Faust'unda yer alır. Evet, Margareta'nın trajedisinden bahsediyorum. Ozan, gerçek hayatı hiçbir açıdan göz ardı etmez, işlevi olan her bir dişliyi işin içine katar. Margareta, Faust'un ruhsal esenliğinden endişe etmektedir. Bu yüzden onu en bağışlayıcı inançlardan birinin kollarına yönlendirir. Faust'un karanlık gölgesi olan Mephisto, Margareta'nın çabalarının

ardındaki gizli amaçları ortaya serer. Kendisi de yürekten inandığı üzere Margareta, inanca sarılıp gerekliliklerini yerine getirirse sevdiği adamı çok daha büyük bir kolaylıkla kontrol altına alıp dünyaevine sokabilecektir. Faust, karanlık arkadaşının *edepsiz suçlamalarına* şiddetle karşı çıkar, ama buna rağmen Margareta'dan kaçar. İşte yine sürekli kaçma hali! Ve kız acısı ve utancıyla baş başa kalır. Faust'un daha sonra başarısız bir şekilde onu hapisten çıkarma çabaları bile sızlayan vicdanın zoraki bir gösterisini andırır. Zaten Margareta onu kendine bağlamayı başarsa bile Faust gibi bir dehanın onun gibi basit bir kızla ne işi olurdu ki? Bu, bir kızın baştan çıkarılıp terk edilmesinden çok daha büyük bir trajedi olmaz mıydı? Böylesi Prometheus'un yaşadığı cehennem işkencelerinden daha beter değil miydi? Muhtemelen tam da bu yüzden eylemlerini rezilce bulsak bile kahramanı kınayamıyoruz. Hatta korkunç kaderi yüzünden onda kendimizi gördüğümüzü bile söyleyebilirim.

"Genç ve toyken Goethe'nin, çağdaşları arasında sadece sıra dışı güzel olmakla kalmayıp aynı zamanda son derece entelektüel bir kadın olan Lili'den neden kaçtığı şimdi daha iyi anlaşılmıyor mu? Böylesi bir kadına, dehasına hizmet etme fırsatından daha fazlasını veremez miydi? Tolstoy bir keresinde Gorky'ye, 'Erkeği aletinden değil, ruhundan yakalayan kadın tehlikelidir,' demişti. Buna hiç kuşkum yok. Bir erkek kaçıyorsa, tehlikenin yaklaştığını hissettiği için kaçıyordur. Şimdiye kadar anlattıklarım üzerine düşünürsen, bir dâhi için büyük ve mutlu bir aşktan daha tehlikeli ne olabilir? Ve farkında olarak ya da olmayarak sırf içindeki diktatöre daha iyi hizmet edebilmek için bu aşktan vazgeçerse dehasını kanıtlamış olmaz mı? Dahası iblisine rağmen başka hiçbir ölümlünün anlatamayacaklarını anlatma hakkını elde etmez mi?

Kadınlar bunu içten içe hissederler. Kendilerini kontrol eden fiziksel korunmanın dünyevi iblisi, beden olarak erkeği seçen dünya dışı deha iblisini görür ve büyük bir nefretle onunla savaşa girişir. İblisi erkeğinin bedeninden çekip aldığında kocasının en sarsılmaz arzularının nesnesi olacağını düşünür. Erkeği bir kadına yönlendiren içindeki dünyevi unsurlar ve her şeye üstün gelen deneysel yanı onu kadından koparır.

"Takdir edersin ki sadece ikisinin tek kesişme noktası, yeni ve benzersiz bir dünya görüşünün şekillenmesine imkan tanır. Ama bu dünya görüşü doğduğunda erkeğin ruhu bir kez daha özgür kalarak zincirlerine sığmaz ve bir kez daha döllenmek için yanıp tutuşur. Evi, karısı ve çocukları artık umurunda bile değildir. Heyecanla titrer, evlenmeye hazır bir genç kız gibi sürekli kendisini dölleyecek şeyi aramaktadır. Ve bunu evinde bulamadığında uzaklar ve yolculuklar aklını çelmeye başlar, gözünün önüne yüce dağlar, karla kaplı geçitler gelir, yelkenlerin açıldığı denizler onu çağırır. Nereye giderse gitsin midesinde kelebeklerin uçuşmasına neden olan beklenti de onunla birlikte gider. Ve beklenti, gizemli bir tohumla döllenene kadar huzur bulmaz. Ama zayıflık anında dünyevi iblise boyun eğmesine neden olan bedene yazıklar olsun. Bir kez kendini şehvete teslim edip başarısız olduğu için yine huzursuzca döllenmek için yanıp tutuşmaya başlar. Sonra arzuların ötesine geçemeyen bağları sezer. İçine yerleşip ona rehberlik eden iblis öfkelenir, açlığı korkunç bir şekilde artmaktadır. Dizginleri sertçe çektiğinde beden artık bir kukladan farksızdır. Bu durumdaki adamın acısı tarif edilemez. Dizginler biraz gevşese yaydan fırlayan bir ok gibi dünyaya uçar ve hiçbir özgürlükle yetinemez. Ama dizginler gerginse iblis içinden fırlayarak bir daha geri dönmemek üzere çekip gider. Sonun-

da bomboş kalan beden yeryüzündeki bütün acınası yaratıklardan daha acıklıdır. Beden artık adamın gölgesinden başka bir şey değildir, önceki zenginliklerinin acıklı bir kalıntısıdır. Ve dizginlerinden kurtulan dünyevi iblis, bir kadında beden bulup yanında gururla yürümeye başlar. Anlayacağın üzere işte benim karşı karşıya olduğum ikilem tam da bu.

"Anlatabileceğim pek fazla şey yok. İç sesime ihanet ettim ve öylesine bir zincirle bağlandım ki ne zaman olduğunu bile fark edemedim. Ama her şey böyle başladı. En başından beri karımla amaçlarımız sıklıkla çelişirdi. Lehine olan gerçeklerin çarpıklığı afallamamın ilk nedeniydi. Ben olan biteni gördüğüm gibi bütün gerçekliğiyle ortaya koyuyordum. Ona her şeyi açıkladım ve sonuçta karım birden bana karşı öfke dolu bir direnişe geçti. Mantıklı kanıtlara bile gözü kapalı inatçılığını görünce, akıllı insanın merhametli olduğu atasözüne güvenerek ısrardan vazgeçtim. İçimdeki ilahi kıvılcıma ilk ihanetim buydu, haliyle sonraki kötülüklerin ve dertlerin kaynağı da bu oldu. Önemsiz bir konuda yumuşaklık gösterdiğim anda çok daha önemli konularda da boyun eğmeye başladım. Kötü bir fikre ne zaman muhalefet etsem gözyaşı, yakarış, sinir krizleri, suskunluk, reddetme ve daha nice kadınsı güçleriyle saldırıya geçerek içimdeki erkeği büyüten her şeyi ezip geçerek ona teslim olmaya zorladı. Berrak düşüncelerim ve sorunsuz bakış açım üzerinden kazandığı zaferler, artık gizliden gizliye en büyük ve en tatlı zevklerinin kaynağına dönüşmüştü. Böyle durumlarda alenen yaşadığı keyif, tehlikeli bir rakibi alt etmeyi başaran kadınlarda gördüğümün aynısıydı. Böyle anlarda öylesine mutlu öylesine sınırsız bir tatmin yaşardı ki bu mutluluğun kaynağından feragat etmek dışında istediğim her şeyi yapabilirdi.

"İşte böyle böyle bir gün tabiatımda olan üstün mantık gü-

cünün zayıflayarak kişiliğimde çirkin bir lekeye dönüştüğünü fark ettim. O aşamada utançtan yerin dibine girebilirdim. Ona böyle devam edemeyeceğimizi açıklamaya, nesnel bir şekilde ilişkimizin neye dönüştüğünü göstermeye çalıştım, ama boşa konuşuyordum. Zaferinden vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Beni doğru dürüst dinlemiyordu bile. Birkaç nazik avutucu söz söyleyerek konuyu kapatıyordu. Tabii bu büyük saygısızlık beni çok daha fazla incitti. İşte o zaman bir anda körlüğün ve aptallığın neden sıklıkla mantığa ve bilgiye üstün geldiğini anladım. Dünya düzeninin yasasını kavradım, insan aptallığının ve anlamsız tutkuların karanlığını aydınlatmak üzere seçilmiş kişilerin yaşadığı trajediyi gördüm. Her yerde bir çıkış arıyordum. Sonunda başka seçeneğim olmadığını görünce sebat edip karımdan bir saat sözümü hiç kesmeden beni dinlemesini istedim. Kabul etmesi kolay olmadı. Konuşmadan önce ona kendini zihnen hazırlayabilmesi için yirmi dört saat verdim. Kararlaştırdığımız saatte bir araya geldiğimizde yüzünün rengi atmıştı, karamsar görünüyordu. Mantığımın bütün gücüyle anlatmaya başladım. Ardı ardına gerçekleri sıraladım, bana karşı elde ettiği avantajlar üzerine kurduğu yalanları birer birer yüzüne vurup yerle bir ettim, ilişkimizin absürtlüğünü gösterdim. Karşımda yıkılan sütunları görebiliyordum. Yanaklarının beyazlığından ve gözlerindeki dehşetten dünyayı algılama şeklinin en azından gerçeğe yaklaştığını sezebiliyordum. Gerçeklik bir anda bütün dünyeviliği ve çıplaklığıyla gözünün önüne serilmişti. Ve güçlü bir dehşetin pençesinde felç geçiriyormuş gibi birden silkinip, '*Buna katlanamam, bu şartlar altında artık yaşayamam*,' dedi. '*Gerçek dünya böyle bir şeyse, intihar etmekten başka çarem yok.*'

"O noktada gerçeği kaldıramayacak kadar zayıf olanların

hayata devam edeceklerine dair bütün umutlarım yerle bir oldu. Bir kez daha fena halde yenilgiye uğramıştım. İlk ne düşündüm biliyor musun? *Kaç git!* Ama duygularımı saklayıp rol yapmayı tercih ettim. Artık merhametim bilgeliğin savunması ve zayıflık değil, karımı biraz sarsarak güven duygusunu zedelemekti. O günden beri kafamda tek bir düşünce dolanıp duruyor. Zincirlerimi kırıp dünyaya kaçmak istiyorum. Bazen gecenin bir yarısı irkilerek uyandığımda bir kemanın beni yola çıkmaya davet ettiğini duyduğumu sanıyorum. Heyecanla doğruluyorum, ama karımı ve çocuklarımı görünce kendime geliyorum. Yorgun mahmurluğumla kendimi yine yatağa bırakıyorum ve şafak sökene kadar gözüme bir damla uyku girmiyor. Ama içten içe hissedebiliyorum; ozanın bahsettiği güç bir gün yine benim olacak: '*Was schert mich Weib, was schert mich Kind, ich trage weit besseres Verlangen...*'* Sonra '*duygusuzlaşmış, yalın ayak, evsiz, üstüne bir şey örtmeden hep yerde yatan, hep gökyüzünün altındaki bir yolun kıyısında ya da bir eşikte uyuyan... hep yeni beceriler öğrenmeye çalışan, hayatını bilgiyi aramaya adayan, cesur ve girişken, tuzaklarını sürekli kontrol eden korkusuz bir avcı, yenilmez bir büyücü, zehirli iksirlerin ustası ve bir sofist*' olan Eflatun'un Eros'u gibi dünyanın ya da yığınların yasalarına aldırmadan bütün bağımsızlığım ve özgürlüğümle tek bir şeye hizmet edeceğim ve bu tek şey, içimdeki ses olacak. Şu anda bile kendimi zihnen o güne hazırlıyorum. Ve dünya bilgisini arayan Arşimet'i anlayan ve insan ruhunun dönüşüm aksına sağlam bir dayanak bulmak için dünyayı önce bir asker gibi, sonra yurtsuz bir maceracı gibi dolaştıktan sonra

* Karımdan ve çocuğumdan bana ne? Özlemlerim çok daha güzel – Goethe, *Faust*, Bölüm I (Çev. N.)

'*cogito ergo sum*'* gibi basit bir önermeye ulaşan Descartes gibi yukarılardan gelen bir emrin kuzey yıldızını bulmak ve yaşadığımız çağın dünyasına uygun bir resim çizmek üzere beni kaosa attığını hissediyorum. İçimdeki diktatöre hizmet etmek en yüce ve en bastırılamaz arzumdur. Bu arzunun yerine koyabilecek başka hiçbir şey bulamıyorum. İşte artık bana neler olduğunu biliyorsun."

Sessizliği gömüldüğünde yanaklarındaki ve gözlerindeki yangın zamanla sönmeye yüz tuttu. Adeta taş kesmişti. Bana bakmamak için gözlerini masaya dikmişti. Tepki vermediğimi anlayınca sessizce devam etti. "Söylediklerimi hiç duymadığını varsay. Fıçıda mayalanan şarap çıkacak bir delik arar. Şarap çıkış bulamayınca fıçının vay haline. Bugünkü çıkışım sendin. Bunları başka hiç kimseye anlatamazdım. Ben de insanım. Ve acılar, bir arkadaşla paylaşıldığında merhemini buluyor. Yani... ben hiçbir şey anlatmadım."

Gün batarken hesabı ödeyip Rožnik'ten çıktık ve Ljubljana'ya geri döndük.

* *Lat:* Düşünüyorum, öyleyse varım – Descartes (Çev. N.)

[11]

Son Akşam

Ich liebe den, welcher seine Tugend liebt;
denn Tugend ist Wille zum Untergang,
*und ein Pfeil der Sehnsucht.**
Nietzsche, ***Böyle Buyurdu Zerdüşt***

1.

Vrata Vadisi üzerinden Aljaž Pansiyonu'na serin ve yağmurlu bir yaz akşamı vardım. Daha uzaktayken bile akordeon müziğini ve hafta sonu tırmanıcılarının neşeli şarkılarını duyabiliyordum. Ortak salon misafirlerle tıklım tıkıştı. Duman altı salonda etrafıma bakınıp köşedeki bir masaya yerleşmiş üniversiteden tanıdığım bir grup öğrencinin yanına katıldım ve bir süre konuşmalarını dinledim.

Aralarından biri birden, "Klement hangi cehennemde?" diye sordu.

Bir başkası yanıtladı. "Rožman'ı beklemek için dışarı çıktı. Yarın tırmanmaya karar verdiler. Batı yamacını tırmanmayı planlıyorlar. İlk tırmananlar olmak istiyorlar."

Hayretler içindeydim. "Klement Jug vadide mi?"

"Birkaç haftadır burada," diye açıkladı biri. Bir şey bilmediğimi görünce de hakkında duyduklarımın bile ötesine geçen son derece cesur yaz maceralarını anlatmaya giriştiler.

* Erdemini seveni severim, çünkü erdem batışı istemektir, bir özlem okudur. (Çev. N.)

Triglay'in kuzey yamacını farklı noktalardan ve neredeyse hepsinde tek başına tırmanmış, Cmir, Stenar, Rjavina, Dovec Geçidi, Škrlatica, Razor, Prisojnik, Rogljica ve her iki Ponza'nın yamaçlarından sonra sonunda, henüz birkaç gün önce kendisinin bile zorlu ve tehlikeli bir tırmanış olduğunu kabul ettiği dehşet verici Mlinarica'nın kuzey yamacını başarıyla tamamlamıştı. Bu maceralar sırasında defalarca uçuruma yuvarlanmanın eşiğinden dönmüş ve birkaç kez tırmanış sırasında havanın kararmasıyla çöken dayanılmaz soğuğa yakalanmıştı. Dahası yağmur ve kar fırtınaları da sık sık tırmanışlarına eşlik etmişti. Yine de her gün içine şeytan kaçmış gibi ölüme meydan okurcasına daha büyük tehlikeleri göze almıştı. En tecrübeli tırmanışçılar bile vadiden onu sarp kayalıklarda tehlikeli hareketler yapışını seyrederken dayanamayıp dehşet içinde dürbünlerini indirmek zorunda kalmışlardı.

2.

Klement Jug'ı uzun zamandır görmemiştim. Bir önceki yazı Padua'daki üniversitede geçirmiş, Ljubljana'ya sadece Noel ve Paskalya için gelmişti. Daha çok onun konuşup benim dinlediğim sohbetlerimiz nedeniyle onu yeniden görmek için can atıyordum.

Öğrenciler heyecanla anlatmaya devam ediyorlardı. İçlerinden biri Jug'la nasıl tanıştıklarından bahsetti. "İki yıl önceydi," dedi. "Yağmurlu bir günde grubumuz Grintovec'in zirvesine çıkmak üzere Kokrško sırtlarındaki kulübemizden ayrılıyorduk. Sayıca azdık ve kötü hava yüzünden canımız fena halde sıkkındı. Birden yukarılardan bir yerlerden biri,

şarkı söylercesine bağırmaya başladı. '*Bu havada kim böylesine sevinçli olabilir ki?*' diye sordu, nefes nefese lanetler okuyarak grubu arkadan takip eden tombul centilmenimiz. Daha sorusu bitmeden yukarıda taş toprağın kaydığını duyduk. Çakıllar her yanımızdan yağdığı için hemen başımızı sokacak bir yer bulmaya giriştik. Bugün bile o şişko centilmenin koca bir kayanın arkasında nasıl tir tir titrediğini hatırlayınca gülmeden edemiyorum. O sırada tepemize toz toprak yağdıran genç adam yağmur ve sisin arasında beliriverdi. Hepimizi kayaların arkasına saklandığını görünce de kahkahalara boğuldu. '*Siz aklınızı mı kaçırdınız?*' diye kükredi tombul centilmenimiz, yaşadığı büyük korkudan sonra kendini toplayarak. '*Alakası yok!*' diye bağırdı genç tırmanışçı kahkahalarına devam ederken. '*Sadece dağ başında bu tatlı tavşan sürüsünü bulduğuma seviniyorum.*' Bir anda içine şeytan kaçmış gibi koşmaya başladı. Sonra durup arkasına döndü ve seslendi. 'Kusuruma bakmayın, beyler. Kendimi tanıtmayı unuttum. Adım Klement Jug. Yukarısı çok eğlenceli!' Ardından sisin içinde gözden kayboldu."

Dinleyenlerden biri, "Klasik Jug işte," dediğinde hepsi güldü.

"Şeytanın ta kendisi," dedi başka biri.

"Onu üniversiteden tanırım. Yıl boyunca derslerinden başını kaldırmaz, sabahtan akşama durmadan okuyup yazar. Ama tatil zamanı gelmeye görsün, tırmanış botlarını ayağına geçirdiği gibi sırt çantasındaki kelepçelerle dağın yolunu tutar. Hepimiz beceri ve cesaret söz konusu olduğunda, ondan daha iyi bir tırmanışçı olmadığını çok iyi biliriz. Aklına koyduğunu yapar. Ondan daha iyi bir tırmanış partneri bulamazsın. Neşeli ve iyi tabiatlıdır, bazen şakacıdır, bazen afacandır,

ama her zaman becerikli ve hızlıdır. Kendini hep aşmaya çalışır, bu yüzden bazen arkadaşlarına karşı sabırsız, hatta zorlayıcı olabilir. Bazen gerçekten sinir bozucudur. Onun için boşuna '*Dikkat, Ekspres Tren Geliyor!*' demiyorlar."

Güldük. Başka biri söze girdi. "Nedense bu yıl gözüme farklı göründü. Önceden ne zaman kulübeye gelse ya da zirveye çıksa neşeyle haykırır, şarkılar söylerdi. Şimdi çoğunlukla sessiz ve yalnız kalmayı tercih ediyor. Ne olduğunu bilmiyorum, ama canını sıkan bir şey var."

"Muhtemelen bilimsel bir problemi çözmekte zorlanıyordur ya da tırmanışta hissettiklerini gözden geçirdiğinde aklına yatmayan yeni bir hisle karşılaşmıştır. Onu biraz olsun tanıyorsam, derdi böyle bir şey olmalı."

3.

O sırada kapı açılıp ufak tefek, tıknaz ve iliklerine kadar sırılsıklam olmuş Klement Jug içeri girdi. Görünüşü neredeyse korkutucuydu. Büyük olasılıkla insan üstü çabaları nedeniyle yanakları çökmüştü, yüzü rüzgar ve güneşten fena halde yanmıştı. Normalde küçümsercesine aşağı bakan dudağının kenarı, şimdi acıyla kıvrılmıştı. Her zamanki gibi yine şapkasızdı, saçlarını kısacık kestirmişti. Güçlü geniş alnı iyice belirginleşmişti. Kocaman yeşil gözleri derin düşüncelere daldığında olduğu gibi kan çanağına dönmüştü. Sonuçta son derece kasvetli ve dalgın görünüyordu. Beni gördüğünde biraz olsun neşelenmedi. Tek kelime etmeden başıyla selamlayıp yanımıza oturdu ve bir süre sohbete katılmadan bizi dinledi. Sonra birden, "Rožman ortalıkta yok," dedi. "Bugüne kadar hep söz verdiği zamanda gelmiştir. Anlaşılan ona bile

güvenmek hataymış. Ama ben neler diyorum böyle? Niyetim onu suçlamak değil. Belki ani bir işi çıkmıştır. Keşke Jelinčič'le plan yapsaydım. O, kıyamet kopsa bile mutlaka gelirdi. O benim gibidir. Engel tanımaz. Neyse, batı yamacını kendim tırmanırım artık."

"Yapma doktor," dedi masadakiler hep bir ağızdan sitem edercesine. "Kendi başına o kayaları tırmanamazsın."

Saçmalıyorlarmış gibi elini salladı. Ama ısrarlar artınca sertçe homurdandı. "Ne zaman birileriyle tırmanışa gitsem, yardım eden hep ben olmuşumdur. Partnere ne gerek var? Hem bugüne kadar danışan değil, danışılan olmuşumdur. O yüzden lütfen endişelerinizi kendinize saklayın. Ne yapmak istediğimi çok iyi biliyorum."

Gözleri kederle daldı. Hepimiz ona sonsuz saygı duyduğumuzdan kimse itiraz etmeye cesaret edemedi. Onu çok önceden tanıdığım için son derece temel bir sorunla baş etmeye çalıştığı izlenimine kapıldım. Sormak istesem de soramadım.

4.

Bu arada yağmur bir parça dinmişti. Klement Jug, ertesi gün havanın nasıl olacağını anlamak için ayağa kalkarken peşinden gelmem için çaktırmadan bana göz kırptı. Belli ki herkesten uzaklaşıp tek bir kişiyle baş başa kalma isteği vardı.

Kulübeden çıktık. Tertemiz hava soğuktu. Gökyüzünde bulutlar belirmişti, aralarda yıldızlar pırıldıyordu. Hava kararmaya başlamıştı.

Bir patikadan kayın ağaçlarının sıklaştığı yöne doğru bir süre konuşmadan yan yana yürüdük. Yüzünden düşüncelere

daldığını okuyabiliyordum, o yüzden onu rahatsız etmekten çekiniyordum.

Birden kendi kendine konuşurcasına, "Of, niye ki?" deyiverdi.

Şaşkındım. "Nasıl yani? Ne niye ki?" diye sordum.

"Ah, yok bir şey."

"Bu da ne demek? Psikolojik araştırmanda çıkmaza mı girdin? Canını sıkan beklenmedik bir sorun mu çıktı?"

Önemsemiyormuş gibi güldü. "Ah, psikolojik sorunlarını kendine sakla. Herkes sürekli aynı şeyi soruyor. Benim sürekli bilimsel sonuçlar üreten bir makine olduğumu mu sanıyorsun gerçekten? Aptalca sorularınızdan gına geldi."

Ne yapacağımı bilemediğimden öylece durdum. "Ama Paskalya zamanı Ljubljana'dayken bilim ve araştırmanın hayatının en önemli gerçeği olduğunu söyleyen sen değil miydin?" diye sordum. "Düşüncelerinin aniden değişmesinin nedeni ne?"

"Kahretsin! Hayatımı araştırmaya adayarak kimin yararına kendimi yorayım ki? Kendim için mi? Kusura bakma, bu saçma bir hayat olurdu."

"Peki ya halk? İnsanlık? Sonuçta öğretmenimiz Veber'le her çalışmanın sosyal bir amaç taşıması gerektiği konusunda tartışan, sonunda haklı olduğuna onu ikna eden senden başkası değildi."

"O zamandan beri düşüncelerim farklılaştı," dedi karamsar bir fısıltıyla. "O dönem hayatımın en büyük ve üzücü hatasıydı."

"Hata mı?" İyice afallamıştım. "Sen ciddi misin? Littoral üzerine yaptığın bütün çalışmaların, yaptığın sayısız konuşmanın bir hata olduğunu mu söylüyorsun? Üniversitedeki

araştırmaların, yazdıkların, öğretmenimiz dahil hepimizin ilgiyle takip ettiği tezlerin... Hepsi bir hata mıydı?"

"Konuşmaya değmez. Kelime israfı."

"Artık seni anlayamıyorum," dedim. Duyduklarıma inanamıyordum. "Bundan sonra ne için yaşayacaksın? Ne yapacaksın?"

"Yaşamama gerek var mı?"

Nutkum tutuldu. Bakakaldım.

Gözlerimin içine bakıp öfkeli bir bakış fırlattı. "İnsanoğlunun ne olduğunu biliyor musun? Halkın? Bir aptallar, suçlular ve alçaklar sürüsü. En iyisi yalaka. Bunlar için mi kendimi köle edecektim? Hayır, asla, hayatta olmaz!"

Öylesine aniden ve şiddetle sinirlenmişti ki sanki içinde bir dinamit fıçısı patlamıştı. Hızla konuşmaya başladığında takip etmekte zorlanıyordum. "Hı hı, aynen öyle. Alçaklar ve yalakalar sürüsü. Cankar'ı okuyup insanların onu öldükten sonra nasıl onurlandırdığını görünce... *İşte*, dedim, *Riyakarların ve İkiyüzlülerin maskesini indiren, dalkavuk ve şakşakçıları ifşa eden birisi.* Sonunda birisi halkı kusurlarıyla yüzleştirmiş, onları tersyüz etmişti. Neden olmasın? Bir dağ bile ifşa olduğunda utanır. Öyle ya, böylesi bir ifşanın ardından daha mutlu ve iyi bir gelecek için birinin özgürce liderlik etmesi beklenir. İşte bu yolda rehberlik edebilecek düzeydeki yeteneklerimin farkındaydım, sorumluluk hissettim. Ne aptallık! En güvendiklerim beni ilk aldatanlar oldu. En saygı duyduklarım, canımı en çok yakanlar oldu. Ve içimi bütün samimiyetimle açtıklarım, kalbime ve ruhuma ilk tükürenler oldu. Ah, bu nasıl bir utançtır. Önemli ve kutsal bulduğum her şey adına yanımda olacağına yemin eden herkes için hayatım dahil her şeyimi feda edebilirdim. Oysa onlar rüzgar başka yönden esmeye başladığı anda bana ilk sırt çevirenler oldu. Yüz karaları! İğrenç sürün-

genler! Sanırım bir iki istisna üzerinden genelleme yaptığım için haksızlık ettiğimi düşünüyorsun. Muhtemelen şahsi hayal kırıklığım abartmama neden oluyor. Kabul ediyorum, buna benzer bir şey başıma geldi. Ama aynı şey, hayata tamamen yanlış bir ışıkta baktığımı anlamamı sağladı. Mesele şu ki artık Cankar'ı ve onun insanlıktan niye umudu kestiğini daha iyi anlıyorum. *Zafer umudu olmadan* savaşa girme cesaretinden dolayı ona gerçekten hayranım. Öte yandan halkın iyileşebileceğine, kötü özelliklerinin değişebileceğine ve hizmetkarların efendi olabileceğine dair içinde hâlâ küçük bir inanç kıvılcımı olduğundan neredeyse adım gibi eminim. Yine de bunun imkansızlığını ve bu doğrultuda harcanan her çabanın boşa nefes tüketmekten başka bir şey olmayacağını kavradım. Hepsi özellikle Cankar'ın feci tecrübeleri sayesinde. O tarlayı sürüp sağlam tohumlar ekti. Oysa harman zamanı gelmiş olmasına rağmen tarla otlarla kaplı. Tanrı'ya şükürler olsun ki tohumları eken öbür dünyaya göçtü. Yoksa çok daha acı bir hayal kırıklığı yaşayacaktı."

"Bence fazla karamsar düşünüyorsun, Klement," dedim. "Dünya bana o kadar da kötü görünmüyor."

"Benden gençsin, benim kadar hayat tecrüben yok," dedi. "En yakınlarıma bile güvenemezken insanlığa nasıl güveneyim? Ve güven olmadan hayat anlamsız, bütün çabalar beyhude geliyor."

"Neden bilmem ama halk ya da insanlık için, bir fayda uğruna olmasının senin gözünde gereğinden fazla anlam taşıdığı izlenimine kapılıyorum," diye üsteledim. "Bırak insanlar kendi hezeyanlarında kavrulsunlar. Sokrat'a, Eflatun'a, Augustine'e bak. Hayatlarını adadıkları işleri kaç kişi gerçekten anladı? Parmakla sayılabilecek kadar. Ama onların düşünceleri bugüne kadar geldi ve bugün artık daha çok insan bunlarla ilgileniyor.

Çünkü entelektüellerin meclisi zamansızdır ve bu meclisin üyeleri kol kola bin yılları aşıyorlar. Senin de bir gün onlardan biri olacağını düşünürdüm."

Güldü. "Komik olma," dedi. "Hadi ama? Sence öldükten sonra gençliği yozlaştırdığı için lanetleneceğini bilse Sokrat iyilik öğretip kötüyle savaşır mıydı? Ya da yaptıklarının boşa gidip hiç kimseye faydası olmayacağını bilseler dünyanın bütün büyük liderleri hayatlarını adadıkları işleri yapmaya devam eder miydi? İnsanlığın gelişimi ve yükselişi için sarf ettiğim bütün çabaların işe yaramaz bir vakit kaybı olduğunu anladığımda sence nasıl hissetmiş olabilirim? Üstelik o kadar uzun süre insanlığa inandıktan sonra. Bu inanç kaybını nasıl telafi edebilirim? Dahası var. Halkımı o kadar uzun süre sevdim ve köklerim o kadar derinlere gitti ki hayal kırıklığımın bu kadar büyük olmasına engel olamıyorum."

5.

Sustuğunda bir süre konuşmadan yürüdük. Hafifçe yağmur çiseliyordu. Birden düşüncelerini toplayıp benimle konuşmaya hazırlanıyormuş gibi yine, "Niye ki?" dedi.

Ona baktım. "Gerçekten, niye ki?" dedim "Ben daha çok, iyi bir psikolog olduğun halde parmağını bile kıpırdatmanı hak etmeyen sözüm ona insan denen alçakların şimdiye kadar farkına varmamış olmana şaşırıyorum."

"Bunu kastetmemiştim," dedi pis bir sırıtışla. "O konu tamamen farklı."

"Ya? O zaman sanırım seni anlamamışım."

"Çok basit. İntihar edip etmemek zerre önemli değil ki!"

Aniden durdum. Söylemek istediğim bir şey vardı, ama

boğazıma takılmıştı. Konuşabilmem için uzunca bir süre geçmesi gerekti. "Sen aklını kaçırmışsın!"

"Alakası yok," dedi. "Artık seni ilgilendiren hiçbir şey kalmadığında ülkeyi terk etmekten daha mantıklı bir şey olabilir mi? İntihara yetersizlik ve ödleklik gözüyle bakmasaydım, yıllar önce hayatıma son verirdim." Sonra usulca ekledi. "Başka bir neden daha vardı."

Öfkelenmiştim. "Sakın bana böylesi karamsar bir ruh haliyle tırmanmaya gideceğini söyleme! Ölüme meydan okuyan maceralarında aklından bunlar mı geçiyor? Psikoloji hakkında bildiğim tek bir şey varsa, o da tek parça halinde geri dönmenin mucize olacağıdır. Sen ölümle flört ediyorsun."

"Bence yanılıyorsun," dedi. "Bu yılki tırmanışlarımda kazaya kurban gitmemek için her zamankinden çok daha dikkatli davrandım. Hem düşsem ne olacak? Güneş her zamanki gibi parlamaya devam edecek ve insanlar da aynı kalacak."

"Şu andaki ruh halinle tırmanırsan kendi ölümünden sorumlu olursun. Bana sorarsan bunun intihardan farkı yok."

"Yanılıyorsun. Dağlara ölmek için gelmedim. Bilakis. Sırf hüznümü unutabilmek için ölümcül tehlikelerin gerektirdiği sıra dışı zihinsel ve fiziksel çaba için geldim. Her yeni gün savaşarak, hayatın benim için hâlâ bir anlamı olduğunu kendime kanıtlamaya çalışıyorum. Ve sonunda bütün zirvelere ulaşıp bütün dik yamaçları tırmanabilirsem, belki o zaman şu andaki ruh halimden çıkmanın bir yolunu bulabilirim... Mutsuzken tırmanmak elbette bazen tehlikelidir," diye ekledi sessizce. "Mlinarica'ya son tırmanışımda ölümün kıyısından döndüm. Şu anda belki konuşamıyorduk. Yamacın yarısında tutunacak ve sağ ayağımı koyacak bir yer aranırken sol ayağım birden üstünde durduğum küçük çıkıntıdan kaydı ve bir an için sadece sol elimin üç parmağıyla tutunduğum daracık çatlakta asılı kal-

dım. O anda içimde zorla duyulabilecek bir fısıltı, 'Bırak gitsin!' dedi. Sesi dinleseydim, muhtemelen en az üç yüz metreden aşağı yuvarlanacaktım. Ama bir şekilde ayağımı koyacak bir yer bulup dengemi sağladım. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Gece çökerken zirveye ulaştım. Bir çıkıntının altında bulduğum ıslak kumları eşerek uyumak için kendime bir çukur kazdım. Bütün gece üzerime su damladığından ve soğuktan tir tir titrediğimden gözüme uyku girmedi. Ve orada öylece yatarken beynimin patlayacağını sandım. Sabaha doğru öylesine güçlü bir umutsuzluğun pençesindeydim ki kendimi en yakın uçurumdan aşağı atmayı düşünüyordum. Böylesi hayati bir adımı atmaktan vazgeçmemin tek nedeni, bu tehlikeli yamacı ilk tırmanan olmam ve sonuna kadar gitme kararlılığımdır."

6.

"Anlayamadığım bir şey var, Klement. Seni böylesi bir umutsuzluğa sevk edecek kadar korkunç ne yaşamış olabilirsin? Felsefenin senin için hayatı her açıdan teorik olarak incelemekten çok daha fazlası olduğunu biliyorum. Ama seni böylesi içsel bir ikileme sürükleyebileceğine aklım yatmıyor."

"Ah, bunun sorumlusu felsefe değil. En azından doğrudan sorumlusu değil. Beni üniversitede düşünce üreten bir tür makine gibi görmeye alıştığınızdan başka türlüsünü hayal bile edemiyorsunuz. Gerçi bu izlenimi yaratan benim. İç dünyam fazlasıyla değişkendi, duygularım kabul edemeyeceğim kadar güçlüydü. Meraklıları kendimden uzak tutmak için ruhsal durumuma böylesi entelektüel bir paravan çekmem gerekiyordu. Üniversitedeki danışmanım haricinde, felsefe dersleri almaya başlamadan önce Cankar tarzında yazılar yazdığımı

kimseye itiraf etmedim. Aslına bakarsan küçüklüğümden beri sevgisiz bir hayat düşünemezdim. Sevmeye ve sevilmeye açtım. Beşinci sınıfta bir kıza aşık oldum. O yaşlarda görüleceği üzere saf ve hayallerle dolu bir aşktı. Beyhude aşkıma karşılık bekledim. Kızın aklında başka bir çocuk vardı, sonunda pes ettim. Daha sonraları kişiliğime uyacağını düşündüğüm bir yüz hayal ettim ve gerçek hayatta bu yüzü aramaya başladım.

"Dünya Savaşında hizmetimi tamamladıktan sonra Ljubljana'ya geri döndüğümde özlemini çektiğim şeyi bulduğuma inanarak bir öğrenciye aşık oldum. Aptalın tekiydim. Aşık olmanın olmazsa olmazı olduğunu düşündüğüm fedakarlığımla başka bir adama aşk mektupları yazmasına yardım ettim. Bugün bile böylesi bir aşağılanmaya maruz kaldığım için o kıza bir tür nefret besliyorum. Üç yıl önce Gorica'da seyahat ederken şimdiki sevgilimle tanıştım. Ajdovščina yakınlarındaki küçük bir köyde öğretmenlik yapıyordu. Onunla konuşmak anlamama yetmişti; kafanda bir ideal yaratıp gerçek hayatta bunun peşine düşmek saçmalığın daniskasıydı. Ona deli gibi aşık oldum. Hayatımın sonuna kadar sürecek bir aşk olduğunu en başından bilecek kadar kendimi tanıyordum. O da benden hoşlandı. Çok mutluyduk. Bütün kaygılarım azalmıştı. Ljubljana'ya geldiğimde kendimi tamamen işe adadım. Şafaktan alacakaranlığa kadar bütün günümü okulda geçirdiğimi sen de biliyorsun. Eve gittiğimde her gün ondan gelen bir mektup bulurdum. Hemen cevap yazar, bütün akşamı onun hayaliyle geçirirdim. Bu aşk, tezimi yazarken günde on sekiz saat çalışmak için güç veriyordu bana. İnsanlığa inancım artmıştı, onlarla çalışmak yine keyif vermeye başlamıştı. Tatil için memlekete döndüğümde birlikte Littoral'in her yanında seyahat ettik. Kendilerini keşfetmek, daha yüce amaçlar edinmek ve

insanlık hayrına çalışmak isteyenlere dersler vererek danışmanlık yapıyordum.

"Ona bütün sırlarımı anlattım. Başarısızlıklarımız konusunda birbirimize dürüst olacaktık. Ahlak hakkındaki görüşlerimi bilirsin. Başkaları için ne kadar katıysam, kendim için de aynı katı ahlak kuralları aynen geçerlidir. Aşkımızı şehvet gibi bir vasatlıkla kötüye kullanmayacak, asla boşa harcamayacaktım. Bana göre aşkımız, kişiliklerimizi arındırıyor, saflaştırıyordu. Aşkımız daha üstün bir varlık olmaya giden yoldu. Şartlar elverdiğince yolumuz sonsuza kadar bir olacaktı. İkimiz de bunu diliyorduk. Uzaklık aramızdaki ruhsal bağı koparamazdı. Öylesine çok seviyordum ki onu benden alabilecek herhangi bir gücü hayal bile edemiyordum. Bir deri bir kemik kalabilir, cüzzam hastalığına yakalanabilir, o güzelim saçlarını kaybedebilirdi... Ne olursa olsun kişiliği değişmediği sürece onu sevmekten asla vazgeçmeyecektim. Öleceğini bilsem hayatımın sonuna kadar onun anısına sadık kalacaktım... Sonra Otlica'da o korkunç ihanet yaşandı. Hem de tek değil, iki misli bir ihanet. Keşke o gün hiç yaşanmasaydı!"

7.

Islaklığına aldırmadan yolun kenarındaki bir kayanın üstüne oturup yüzünü ellerine gömdü. Yanındaki boşluğa oturmadan önce ceketimi altıma serdim. Büyük bir derdi olduğunu hissedebiliyordum. İkimiz de bir süre sessiz kaldık.

Sonunda konuştu. "Dört yıl boyunca çoğu insanın yaşadığı aşktan yüz kat daha büyük bir aşkla birbirimizi sevdik. İhanet aklımın ucundan bile geçmiyordu. Entelektüel ve duygusal açıdan birbirimiz için yaratılmıştık, aramızdaki uyum her geçen

gün artıyordu. Sonra genç yaşına rağmen bir deha olduğu için Otlica'daki okula müdür olarak atandı. Aynı yıl ben de Profesör Benussi'yle deneysel psikoloji alanında çalışmak için Padua'ya gittim. Başlarda yazdığı mektuplarda baş etmek zorunda olduğu korkunç yalnızlığından şikayet ediyordu. Depresyona girmemesinin tek nedeni başını işten kaldıramamasıydı. Ama kısa süre sonra mektupları seyreldi ve son derece yüzeysel şeyler yazmaya başladı. Ondan bir açıklama istedim. Yöneticiliğin getirdiği baskıları mazeret göstererek özür diledi. Noel'de onu yeni yerinde ziyaret etmem konusunda anlaştık. Beni istasyonda bekliyordu. Daha önce hiç bilmediğim pervasız tavrı ve ani gevezeliği karşısında afalladım. Karanlık bir şeyin yaklaştığını hissediyordum. Gergin bir ruh haliyle yaşadığı hana gittim. Ah, o misli misli ihaneti yaşamamak için her şeyimi verebilirdim!"

Yine yüzünü ellerine gömdü. Yanında otururken sessizliği içimi kemiriyordu. Birden silkinip konuşmaya devam etti. "Neyse işte. Sana olanları özetleyeyim. Hana girdiğimizde öğle yemeği yedik. Pencerenin önünden geçen bir polis memuru bakıp hafifçe gülümsediğinde sevgilim öyle bir kızardı ki sanki bir anda yüzüne meşale tutulmuştu. Şaşkınlıkla bakakaldım. Başıma hiç böyle bir şey gelmemişti. '*O adam kim?*' diye sordum sertçe. '*Ah, hiç kimse, sadece bana yardımcı olan dürüst biri*,' diye yanıtladı kayıtsız bir tavırla. Sevgilim daha önce hiç böyle davranmazdı. '*Ne gibi?*' diye sordum. '*Bahsetmeye değmez*,' dedi. Beni geçiştirmeye çalışıyordu. Üsteledim. '*Madem ısrar ediyorsun*,' diye açıklamaya başladı. '*Adamlarından biri terbiyesiz bir mektup yazarak benimle görüşmek istedi. Kendisini şikayet ettiğimde polis bey onu anında cezalandırıp Calabria'da bir yere sürdü.*' İyice şaşırmıştım. Aklımda bir düzine soru vardı, ama ona tek bir

soru sormak istiyordum. '*İyi de niye bu kadar kızardın?*' diye sordum. '*Çünkü onu tanıyıp tanımadığımı soracağını biliyordum,*' dedi. '*Vicdanın rahatsa onu tanıman neden yanlış olsun?*' diye ısrar ettim. '*Sana tekrar söylüyorum, o düzgün bir adam, ama onunla ilgili herhangi bir şikayetim yok,*' dedi. '*Ama o bir yabancı,*' dedim. '*Ona senden bahsettim. Tanışmak istediğini söyledi,*' dediğinde çileden çıktım. '*Mektuplarında ondan hiç bahsetmemiştin,*' dedim. '*Bahsedilecek kadar özel bir şey olduğunu düşünmedim,*' dedi. '*Sana asılıyor mu?*' diye sorduğumda omuz silkti. Sanki damarlarındaki bütün kan suratında toplanmıştı. '*Üstelik bir erkek arkadaşın olduğunu bildiği halde sana asılan adama dürüst diyorsun, öyle mi? Utanmalısın! Ahlak anlayışına ne oldu? Birbirimizi tanıdığımız dört yıldan hiç mi eser kalmadı? Onun yüzüne bir daha hiç bakmaman gerektiğinin farkında değil misin?*' diye çıkıştım. Korkuya kapılıp özür dilemeye başladı. '*Bu küçük kasabada onunla karşılaşmamam mümkün değil. Hem birinin ne hissedeceğine nasıl karışabilirim?*'

"O konuştukça nutkum tutuluyordu. Dört yıldır sevdiğim kız bu muydu? Bir ahlak kitabı üzerine çalışan Klement Jug'ın nişanlısı? '*Demek bu davranışının beni inciteceği hiç aklına gelmedi, öyle mi?*' diye sordum. Gülüp sorumu savuşturdu. '*Bütün erkekler aynıdır. Özellikle şu İtalyanlar. Onları suçlamakta zorlanıyorum. Hatta benden hoşlanan başka bir polis memuru da var. Ne yapayım? Herkese sırt mı çevireyim?*' dediğinde sandalyemden fırladım. '*Hayatım boyunca bayağılık olarak nitelendirdiğim bu ucuz köy bilgeliği de nereden çıktı?*' dedim. '*Bir tek seni sevdiğimi biliyorsun,*' dedi irkilerek. Bu sözüyle iyice çileden çıktım. '*Sana yaklaşma cesaretini nereden buluyorlar?*' diye sordum. '*Benim hiç su-*

çum yok, ikinizin birbirinizi kıskanmasının önüne nasıl geçebilirim ki?' dediğinde gitmeye hazırlandım. Gözyaşları içinde kalmam için yalvardı. Kör olası zaaflarım!

"Yemekten sonra gelmeye başladılar. Sana şu kadar söyleyeyim, bir saniyemi bile harcamaya değmeyecek utanmaz aşağılık yaratıklardı, mide bulandırıcıydılar. İzin almadan masamıza oturup en terbiyesiz esprilerle konuşmaya başladılar. Ölüm sessizliğimden başka silahım yoktu, ama bu bile umurlarında değildi. Beni yıllardır tanırsın. Ağzımdan tek bir küfür ya da kinaye çıktığını duydun mu? Kelime oyunu ya da herhangi terbiyesizlik? Bu insanlar resmen bütün bu pisliklerin içinde yüzüyordu. Padua'da herkesçe müstehcen sözleriyle tanınan bir ev sahibem vardı. Sözlerine uygunsuz birkaç kelime katmadan tek bir cümle kuramazdı. Bir tanıdığım yarım gün boyunca düzgün konuşamayacağı üzerine onunla on liraya bahse girmişti. Ve on lira onun için iyi paraydı! Kadın daha sabahın ilk saatlerinde bahsi kaybetmişti. Oysa kiracısı olduğum sürece ağzından çıkan tek bir küfür duymadım ve onu asla yüzlemedim. Ljubljana'daki yurtta patavatsızlıkta üstlerine olmayan Dalmaçyalılar'la, Sırplar'la yıllarımı geçirdim, ama benim yanımda azizler gibi konuşmaya çabalarlardı. Kadın avcısı olduğu bilinen arkadaşım Stanko bir keresinde, '*Seninle konuşmaktan hoşlanmıyorum, ne zaman konuşsak en az bir hafta bütün hayat neşem kayboluyor*,' itirafında bulunmuştu.' Sonra benimle uğraşmaktan hoşlanan ve güçlü bir karaktere sahip olan Niko da bir keresinde, '*Lanet olsun! Yakınındayken insan kötü bir şey düşünmeye bile cesaret edemiyor!*' demişti. Farklı karakterdeki arkadaşlarım işte hakkımda böyle düşünüyordu.

"Peki Otlica'dakiler? Hayatımı sadece erkeklerin arkadaş-

lığıyla geçirmiş olsam bile onları dinlerken dehşete düşerdim. Ağızlarından çıkan her kelime arsız bir ima taşıyordu, her esprileri çift anlamlıydı. Nişanlım mı? Öylesine eğleniyordu ki kahkahalarına engel olamıyordu. İçine pis bir ruh kaçmış gibi bu utanç dolu ortama ayak uyduruyordu. Hatta orada değilmişim gibi benden çekinmiyordu bile. Büyük aşkla sevdiğim kızı tanıyamıyordum. Bu şartlar altında hissettiğim aşağılanma duygusu katlanılmazdı. Ama bu, daha sonra olacakların yanında hiç kalır. Bana bak. Yirmi altı yaşındayım. Dünya savaşında savaştım, tek başıma o acımasız karmaşada çamurlarda yuvarlandım. Ljubljana ve Padua üniversitelerinde okudum. Genç bir adamın önüne serilebilecek bütün fırsatları ve baştan çıkarma çabalarını görmezden geldim. Çocukken son derece girişken ve cesurdum, o yüzden beni ahlak sınırları içinde tutan çekingenlik değildi. Buna rağmen bugüne kadar kadın bedenini annelik meziyeti nedeniyle kutsal gördüm. Bütün kalbimle sevmediğim hiçbir kadına sarılmadım, omzuna bile dokunmadım. Sevdiklerime sarılırken bile büyük saygı ve hayranlık duyuyordum. Peki o tavernada olanlar? Yaşadığım aşağılanma ve utanç yüreğimi burkuyor. Sevgilimin dirseklerine ve omuzlarına dokunuyor, orta malıymış gibi utanmadan göğüslerini elliyorlardı. Önümde azgınlıklarını dizginlemeye bile gerek duymadılar. İnan bana, sevgilim bütün bunlardan biraz olsun rahatsız olduğuna dair bir işaret verseydi, başıma gelecekleri bildiğim halde saniyesinde vahşi bir kaplan gibi üstlerine atılmaktan çekinmezdim. Ama o işaret hiç gelmedi. Hem kendi hem sevgilimin utancıyla baş başaydım."

Kaldığımız handan iyice uzaklaşmıştık. Yağmur hâlâ çiseliyordu. Klement'in serinliğiyle ateşini söndürmesini

umarcasına yüzünü gökyüzüne çevirdiğini fark ettim. Kısa bir suskunluğun ardından sözlerini sürdürdü. "Tek bir kelime etmeden oradan ayrıldım. İçimde devasa bir mabet, bir daha inşa edilmemek üzere yıkıldı. Sakin görünüp gelecekte olacakları beklemek için bütün gücümü kullandım. O olayın üstünden altı ay geçti. Bu sürede dünyayı yirmi altı yıldır görmediğim gözlerle görmeye başladım. Her konuda iğrenti ve umutsuzluktan başka bir şey hissetmiyorum... İçimdeki fırtına dindiğinde, sevgilime bir mektup yazdım. Artık nişanlım ve gelecekteki çocuklarımın annesi olamayacağını, ama arkadaşı ve akıl hocası olarak kalabileceğimi bildirdim. Aynı zamanda bu zorlu dönemde ona göz kulak olmaları ve o utanç kasabasından ayrılmaya ikna etmeleri için ailesine, kardeşine ve yakın bir arkadaşına da mektuplar yazdım. Cevabı pişmanlık doluydu. Ama ona bir daha güvenemezdim. Şahsi mutluluğumdan artık vazgeçmiştim. Reddettiğim için canı yanmış olmalı. Kısa süre sonra birkaç günlüğüne ailesinin yanına gittiğinde, o polis memurunun da ona eşlik ettiğini ve ailesinin adamın önüne kırmızı halılar serdiğini öğrendim. Bu ikinci aşağılanma benim için çok fazlaydı, o yüzden sonunda onu tamamen aklımdan çıkardım."

8.

Yağmur şiddetini arttırdığı için yolun kenarındaki sık yapraklı bir açelyanın altına sığındığımızda Klement biraz olsun sakinleşmişti. Beklenmedik bir soğukkanlılıkla konuşmaya devam etti.

"İçime kapanıp sadece nişanlımın değil, binlerce Sloven kadının utanmaz davranışlarının nedenini bulmaya çalıştım. Akla gelebilecek bütün olasılıkları ve faktörleri değerlendir-

dim. Ve sonunda tek olasılık olabileceğine inandığım şaşırtıcı bir sonuca ulaştım. Bütün üzüntülerimizin ve ulusal utancımızın kaynağı, halkımızın bin yıldır yaşadığı kölelikti. Köküne kadar dürüst ve güvenilir olan bir milletten başka türlü nasıl bu kadar çok hain ve dönek çıkabilir? Bağımsızlığına düşkün ve kaprisli milletler gördüm, ama vatanlarını savunmaları söz konusu olduğunda hepsi birlik oluyordu. Oysa bizde kardeşler bile birbirine güvenemiyor! Hahah! Köle ahlakı işte! Halkımız ezelden beri yabancıları, tek bir gülümsemeleri uğruna savaşıp ölmeye can attıkları efendileri gibi gördü. Cankar bu sorunu herkesten önce net bir şekilde gördü. Bazen bizden biri olmaktan utanmasına şaşmamalı. Aile ocağının direği olan kadınlar, her açıdan çok daha tutucu. Kanımıza işleyip bütün ulusun bir parçası haline gelen lekeden silkinmeleri, onlar için erkeklerden daha zor. Bu yüzden sapkın halkların itaat etmesi gereken yabancılar hâlâ üstün efendiler olarak görülüyor. Mesela Sırplara bakalım. Yaşamak zorunda kaldıkları acıları ve üzüntüleri, maruz kaldıkları aşağılanmaları biliyorsun. Ama en karanlık anlarında bile erkekleri, altın çağlarının ışıltılı hatırasını yüreklerinde yaşattılar ve geleneklerin bekçisi olan kadınları milli gurur ve sevgiyi çocuklarına aşılayabilmek için bütün zorluklara katlandılar.

"Bütün özgür ve büyük uluslara bakman yeterli. İngilizler ve Fransızlar yabancıları hep düşman gördüler. Başka bir kabilenin ferdiyle evlilik oralarda utanç sayılıyor. Padua'da bir keresinde bir yabancıyla çıktığı için bir fahişeyi taciz edenleri bile görmüştüm. Ama burada bir kodaman, Sloven olsa ardından gülünecek türden bir yabancıyı eş olarak evine getirebiliyor. Buna rağmen bütün ülke bu kadının önünde eğilip bükülüyor. Sonra bir de bizim kadınlar var. Onlar için bundan daha büyük bir onur olmadığını aklın alabiliyor mu? O adam

aşağılık bir serseri olsa ne çıkar? Böylesi bile en iyi Sloven erkeğinden iyidir gözüyle bakılır. Kadınlar azgın rahimlerini bu tiplere sunmayı kutsal bir görev gibi addeder. Güneyde bütün kerhaneler Sloven kızlarıyla dolu. Artık bu utançla başa çıkamıyorum. Şimdiye kadar hayatın getirdiklerine katlandım. Açlık, yoksunluk, hatta saygısızlık... Yine de yüreğimde her zaman bir gün her şeyin iyileşeceğine dair umut eksik değildi. Ama katlanamayacağım bir şey varsa, o da hem kendi hem de milletimin onuru çamura batarken öylece durup seyretmektir. Bunu gördüğümden beri hayatım çekilmez oldu, iğrenti ve umutsuzlukla dolup taşıyorum. Şimdiye kadar çoktan hayatla vedalaşırdım. Dağlar için yola çıkmadan önce, hayatım biraz olsun kolaylaşsın diye onu affettiğimi söyleyen ve affını rica eden bir mektup bile yazdım. Ama beni o son çareyi uygulamaktan geri tutan başka bir şey daha var."

Son cümlesini sanki kendisiyle konuşuyormuş gibi fısıltıyla söylemişti. Birden dayanılmaz bir acıyla kasılıyormuş gibi bütün vücudu sarsıldı. Sonra bir elini yüzüne götürdü. "Ah, zavallı anneciğim," dedi alçak sesle. Uzun bir süre iki büklüm kımıldamadan öylece kaldı. Sadece arada bir beyni işkence çekiyormuş gibi omuzları sarsılıyordu. Onun adına üzüldüğüm için bakışlarımı başka tarafa çevirdim. Sonunda bütün iradesiyle acısının üstesinden gelmiş gibi doğruldu.

"Çok uzaklaştık," dedi. "Hana geri dönelim."

9.

Bu arada yağmur yine dinmişti. Gökyüzünde seyrelen bulutların arasından gece karanlığında yıldızlar göz kırpıyordu. Ağır adımlarla geri dönerken Klement sözlerini sürdürdü.

"Cankar, bir erkek için annesinin ne kadar değerli olduğunu biliyordu. Onu şimdi gerçekten anlıyorum. Hayatta erkeğin annesinden başka güvenebileceği kimse yoktur. Bizi kalbinin altında taşıyan, emziren ve içimizdeki iyilikleri damıtan annelerimizdir. Hiçbir karşılık beklemeden bize her şeylerini verirler. Ben anneme çok büyük bir yanlış yaptım. Telafi edememek canımı yakıyor. Nişanlıma onu ve annemi eşit derecede sevdiğimi söylerdim. Ama bunun, bir oğulun görevi olduğuna inanırdım. Aslında nişanlımı annemden çok daha fazla sevdiğimi elbette biliyordum. Aptal kafam! İhanetimin karşılığı ihanet oldu. Dağa gelmeden önce yola çıkarken çalışmaktan yorgun düşmüş akıllı ve yaşlı annem önümde durup haç çıkardı. Yanaklarımdaki bütün kanın çekildiğini hissedebiliyor, onun gözlerine bakamıyordum. Çünkü o anda ona son bir kez daha utanmaz bir şekilde ihanet edip etmemek için kendimle savaşıyordum. En büyük pişmanlığım, annemin beni doğurmuş olmasıydı. Ona çektirdiğim acıları hak etmek için ne yapmıştı ki? Neden bütün oğulların kaderi annelerinin kalbini kırmaktı? Sana söylüyorum, bu sorular gerçekten korkunç. Her şeyin bir an önce bitmesini istiyorum. Artık kendimin ve halkımın utancına katlanamıyorum. Keşke annemin yaşayacağı acıları bilmesem. Bu yüzden yapamıyorum. Yarın sabah batı yamacına gidiyorum. Dağlardaki en büyük mücadelem bu olacak. En zorlu psikolojik sorunlarımın çözümünü defalarca ölümcül tehlike anlarında buldum. Umarım yarın da böyle olur."

Sözünü kesme ihtiyacı hissettim. "Bu ruh haliyle tırmanamazsın. Bizim için Ahlak hakkında yazmaya söz verdiğini unuttun mu? Halkımız için liderlik sorumluluğu hissettiğini söyleyen sen değil miydin? Biz sana bu kadar değer verirken, hayatını tehlikeye atmayı nasıl düşünebilirsin? Seni seven aileni, sana karşı

büyük umut besleyen öğretmenlerini ve sana saygı duyarak senden bir şeyler öğrenmek isteyen bizleri nasıl acıya boğarsın?"

Belli belirsiz gülümsedi. "İnsanlığa inancımı kaybetmişken yaşamamın ne anlamı var? Her şey beyhude, artık kimseye güvenemem. İnan bana, ben gitsem bile, ardımda bıraktığım boşlukları dolduracak düzinelerce akıl çıkar. Merak etme. Her çağ, ihtiyacı olan kişileri bulur. Ama öğretmenim için gerçekten üzülüyorum. Benim için çok şey yaptı, bana çok iyi bir dost oldu. Disiplinli bilimsel düşüncenin yolunu gösterdi. Bilimsel araştırmanın nasıl olması gerektiğini öğreterek yaşadığım sürece sönmesi mümkün olmayan bilgi ateşini harladı. Tartışmalarımızda birbirimize nasıl muhalefet ettiğimizi sen de bilirsin. Belki bazen tartışmanın en hararetli anında bana haksızlık ettiğini, hatta bazen hakaret ettiğini de hatırlıyorsundur. Sonrasında hep gelip özür dilemiştir. Onun gibi başka bir öğretmen olduğunu sanmıyorum. Son zamanlarda nasıl keyifle çalıştığımızı hayal edemezsin. Bazı alanlarda onu aşmıştım. Bulgularımı paylaştığımda hep üzerine tartışırdık ve haklı olduğumu gördüğünde bana duyduğu yürekli inancıyla kendi savlarını geri çekerdi. Tek korkum o sevimsiz edebiyatçı tiplerin, amatör felsefecilerin, hatta daha kötüsü kirli siyasetçilerin çalışmalarını keşfedip ucundan kıyısından beslenmeye başlamaları. Doktrinlerini tek bir utanmaz hamleyle yerle bir etmelerinden korkuyorum. Düşünmeden hareket eden ve yeniliğe karşı şüpheci biri olduğu için de onu iğrenç girdaplarına çekecek, uğruna birlikte savaş verdiğimiz sınırsız bilginin ışıltılı örnekleriyle ilgili görüşlerinin bulanıklaşmasına neden olacak. Bu sırada yanında olmazsam kendimden nefret ederim. Ljubljana'ya döndüğünde ona selamımı ilet."

Bütün bunları dinlemek yüreğimi burkuyordu. Ağzından

çıkan her kelime, sonsuz bir acı çeken çaresiz ruhunun bir çığlığıydı adeta. Bir soru sormaya karar verdim. "Herkes bir yana adalet, dostluk ve inanç timsali olarak bize örnek bir yaşam sunan ve aramızda her zaman bize doğruyla yanlışı gösteren biri olduğun halde neden böylesi korkunç bir yanılsamaya katlandın? Adalete, insanlığa ve kaderin kendisine inancını kaybetmene şaşırmıyorum. Bunları yaşayan herkes, evrendeki her şeyin katı bir mekanizmanın desteklediği kör talihin bir sonucu olabileceğinden şüphelenmeye başlar. Bu durumda, hayatın nesnel yapı taşı olan adalet varlığını sürdüremez."

10.

Başta beni duymamış gibi hiç tepki vermedi. Ama sonra aniden durup gözlerini ayaklarından ayırmadan konuşmaya başladı. "Aslında sana her şeyi anlatmadım. Vicdanımı iki kat sızlatan bir suçum daha var. Dalga geçmiyorum, bu suçun hiçbir mazereti olamaz. Nesnel olarak bakıldığında kaderin beni hak ettiğim şekilde cezalandırdığını düşünebiliriz. Hatta nişanlımın davranışlarındaki değişimle suçumun arasındaki gizli bağlantıları görür gibiyim. Kendini gerçek bir erkek olarak gören kimse kurban olmak istemez, her zaman hayatın getirdiği her tür talihsizliğin nedenlerini arar. Ve çoğunlukla nedenleri hayatın kendisinde bulur. Benim de uzun süre aramam gerekmedi. Peter'i hatırlıyor musun? Son yıllardaki değişimini fark etmiş olabilir misin? O naif, neşeli adam bir gecede yakıcı bir alaycılıkla ortalıkta dolaşan ve sürekli mızmızlanan birine dönüştü. Vicdanımı sızlatan odur. Yıllar önce Gorica'da aynı lisede okuduk. Benden birkaç sınıf büyüktü. Duygusal bir çocuktu, ailesi onu manastıra girmeye

ikna etmişti. Yıllar sonra ben hâlâ üniversite öğrencisiyken tekrar karşılaştık. Manastır hayatının katı kurallarının ona hiç uymadığını görebiliyordum, o yüzden inancının temellerine dinamit döşedim ve sonunda manastırdan ayrılma gücüne kavuşmasına ön ayak oldum. Hatta üniversite için Ljubljana'ya gelmesini önerdim. Kafesinden kurtulan bir kuş gibiydi. Son derece saf ve toydu, hayat hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Nedense onu gerçeklikle bir anda tanıştırma fikrine kapıldım. O sıralarda bilimsel olarak her şeyi yapabileceğime dair bir kriz içindeydim. Arkadaşımın üzerinde bir deney yapmaya karar verdim.

"Bugün beni buna yöneltenin, çocuklara yaraşır basitliğine karşı duyduğum kapkara bir kıskançlık olduğunu biliyorum. O gün bile kendimi her şeyi bilim adına yaptığıma ikna ederken, aslında yüreğimin derinliklerine yerleşen kötücül bir ruhun arkadaşım üzerinde gücümü denemem için bastıran fısıltılarını duyabiliyordum. Gizliden gizliye kibirli bir üstünlük taslıyordum. Aynı zamanda sınadığım başka biri daha vardı: Nişanlım. Tatillerimizden birinde Peter'i arkadaş grubumuza tanıştırdık. Birbirimize aşık olduğumuzu hiç belli etmiyorduk. Ve hepiniz gibi Peter de bilimden başka bir şey düşünmediğimi bildiğinden aramızdaki ilişkiden hiç şüphelenmedi. Nişanlım onu tuzağına düşürünce, arkadaşım umutsuz bir aşka kapıldı. Örümcek ağını örmüş, avına yürüyordu... İşte o zaman ne yaptığımı fark ettim. Yine de niyetimin iyi olduğunda ısrarcıydım. Padua'ya gittiğimde nişanlım bana Peter'in ona ateşli mektuplar yazdığını yazdı. Asıl şaşırtıcı olan, yazdıklarına bakılırsa nişanlımın zaferinden aldığı keyifle bana takılmasıydı. O sırada Otlica'daydı.

"Peter'in mektuplarını göndermesini istedim. Mektuplar

elime geçince de bir açıklama eşliğinde hepsini Peter'e geri gönderdim. Etkisi aklımın ucundan bile geçmeyecek şiddette oldu. Arkadaşlarım, Peter'in aşağılanmanın acısıyla neredeyse deliye döndüğünü yazıyordu. Tren için parası olmadığından benimle yüzleşmek üzere Padua'ya yürüyerek gelmeyi aklına koymuştu. Bugün onun nasıl bir utanç yaşadığını anlayabiliyorum. Ayrıca deneyimin nişanlımın ahlakını bozduğunun da farkındayım. Benim gibi ahlaklı yaşamı başkalarına da dayatan birinin, bir insanı oyuncak gibi kullanarak başkaları üzerindeki gücünü test etmesine izin verilebiliyorsa, zayıf karakterli bir kadının hoş görülme sınırı nerede başlar? İşte bu noktada kabahatim vicdanımı sızlatıyor. Ve aynı suç, aynı zamanda acımı hafifletiyor. Büyük günah işledim, cezam da büyük oldu. Ahlaki dünyanın katı kurallarla yönetildiğinin daha iyi bir kanıtı olabilir mi? İşlediğim suç ve aldığım cezanın etki ve tepki doğrultusunda birbiriyle bağlantılı olması da bir kanıt değil mi? Nesnel bir yargıcın bir yerlerde bizi yönetip hayatlarımızı düzene koymadığını kim söyleyebilir? En iyilerimiz bile kötülüğe yatkın ve en kötülerimiz bile eylemlerinin sorumluluğunun farkında. İkisi de bende hayat buldu. Şikayet edecek halim yok. Sadece her şeyden sıkıldım."

11.

İtirafları karşısında dehşete düşmüştüm. Tanıdığım Klement Jug, gözümde kötücül bir yaratığa dönüşüyordu. Dahası kaderiyle dalga geçerek hayatıyla oynamaktan aldığı zevki görebiliyordum. Öte yandan itiraf ederek suçlarının ağırlığından kurtulmuş gibi üniversiteden aşina olduğumuz Jug gibi konuşmaya başlamıştı.

"Yolunu gözlemesem de ölmekten hiç korkmuyorum. Niye korkayım ki? Sonuçta vicdanımızın ölümle yok olacağını biliyorum. Geriye kalan hayattan çok daha nesnel ve sürekliliği olan bir şey. Ruhsallığın doğrudan fiziksellikten doğduğunu bilimsel olarak kanıtlamayı düşündüğüm tezimden bahsettiğimde Profesör Veber, bu bakış açısıyla materyalizme meylettiğimi söyleyerek itiraz etmişti. Ona, 'Kök olmadan çiçek olamayacağı halde zambak bizim için kökleri yüzünden değil çiçeği yüzünden zambaktır,' diye açıkladım. Bu zihinle beden arasındaki ilişkinin kabaca tanımıdır. İkisi de eşit derecede önemlidir. Ama ben bedenin zihin için var olduğuna inanmaya daha yatkınım. Zihin bedenden daha asildir, kişilik dediğimiz şeyin temelini oluşturur. Bazı düşünürler buna ruh der. Zihin ve ona bağlı olan beden yok olduktan sonra bile varlığını sürdüren ruh. Mesela Cankar'dan geriye kalanlar... İsa da 'Cennet ve yeryüzü gelip geçer, ama benim sözüm kalır,' derken şahane bir netlikle bunu ifade etmektedir. Düşüncenin beden bulduğu sözler geriye kalanlardır. Ben bile bazılarınızda sözlerimle ekin ektim. Birden çok insanı kendisi ve hayatı hakkında düşünmeye sevk ederek arayışa sürükledim. Bu kişiler sözlerimi başkalarıyla paylaşacaklar ve bu sayede ben artık bu dünyada olmasam bile sözlerim varlıklarını sürdürecekler. Anlayacağın, her yere kendimden kırıntılar serptim. İyi tohumlar. Umarım çorak topraklara düşmemişlerdir. Bu açıdan vicdanım rahat, bu açıdan boş bir hayat yaşamadığıma inanıyorum. Artık her şeyi anlattığım için de kendimi müthiş rahatlamış hissediyorum. Yarın gönül rahatlığıyla batı yamacını tırmanmaya gidebilirim."

"Yalnız gidemezsin. Rožman henüz gelmedi. Ben geleyim," dedim.

Gözleri parlarken gülümsedi. "Hayır, böyle bir sorumlulu-

ğu alamam. Bana göre hâlâ tecrübesiz ve toy birisin. Kuşkusuz bana yetişebilmen için seni sürekli iple çekmem gerekir. İradeni ve karakterini şekillendirmek için alacağın daha çok yol var. Hiçbiriniz böyle şeylere dikkat etmiyorsunuz. Geçenlerde tanınmış bir yazarla konuşuyordum. İrademi sistemli bir şekilde terbiye ettiğimden bahsettiğimde kaşlarını çatıp doğanın her birimizi güçlü ya da zayıf iradelerle donattığını söyledi. Ötesi yoktu. Yani doğuştan sahip olduğumuz bir şeyi değiştirmenin ne gereği vardı ki? Kaslarını ve vücudunu geliştirmediği için kolayca düşmanın eline düşebilecek askerin kötü bir asker olduğunu söyleyerek itiraz ettim. Aynı şey karakterlerimiz için de geçerli. Karakterimiz ne kadar dirençliyse, hayat mücadelesi bizi daha zor zayıflatır. İrademiz düşüncelerimizi, duygularımızı, tutkularımızı yönetir. Ve tabii bedenimizi de. Kaslar nasıl güçlendirilebiliyorsa irademiz de hayatın gereklilikleri doğrultusunda terbiye edilip güçlendirilebilir. Ama iradeden de önemli bir şey vardır ki o da bütün entelektüel çabalarımızın hem sonucu hem de pusulası olan ahlakımızdır. Ahlak bel kemiğimizdir. Güçlü ve dirençli bir iradeyle yönetilmesi gereken karakterimizi şekillendirir. İnsan açık denizlerdeki bir gemi gibidir. Tutkularımızı zamanla limana taşır.

"Ama birden bir fırtına kopar, gökyüzü kararır ve bulutların arasından şimşekler çakmaya başlar. Yağmurdan göz gözü görmez, deniz çalkalanır, dalgalar yükselip gemiye çarpar, gemi her an dibi boylayacakmış gibi sallanmaya başlar. Geminin dümeni ve kaptanı iyiyse, gemiyi güvenli bir şekilde yönetirler. Ama dümen ya da kaptan iyi değilse, hatta ikisi birden kötüyse, birden fırtına koptuğunda ne olur? Girdaba kapılıp denizin derinlikleri tarafından yutulurlar. Dümen insanın karakteri olan ahlaktır. Kaptansa irade. Bırak ikisini biri bile olmadan insan

hayatın fırtınalarında yolunu kaybeder. Bu yüzden bu konu benim için bu kadar önemli, bu yüzden son derece resmi, materyalist ve pragmatik olduğu için Veber'in karşı çıkacağı türden ahlak yazıları yazmak istiyordum. Veber'e göre konu içgüdülerimiz olduğunda mantık çerçevesinde *iyinin* karşılığı *doğruyken*, *kötünün* karşılığı *yanlıştır*. Biri içgüdüsel seviyede neyin doğru olduğunun farkına varmanın peşindeyse, ahlak kuralları doğrultusunda hareket etmek zorundadır. Oysa doğru olanla iyi olan arasında çok büyük bir fark bulunur. Bu iki kavram hiçbir şekilde kesişmez. Veber'in ahlak anlayışı doğrultusunda biri yanlış bir şey yapsa da doğru şeyi yapmış olabilir ya da doğru şeyi yaptığı halde yanlış yapmış olabilir. Çünkü dolaylı ya da dolaysız olmasına bakmaksızın bütün eylemlerimizin son yargı makamı vicdanımızdır. Hayatımı bu kuralları ve işleyişi anlamaya adadım. Ta ki birden bir soruda takılana kadar: *Kimin yararına?*"

12.

"Ama bir keresinde her normal zekanın iyilik yapıp kötülükten kaçınmasının deyim yerindeyse görevi olduğunu söyleyen sen değil miydin?" diye sözünü kestim. "Bu durumda hayatta kaldığın sürece sunabileceğin iyiliklerin tamamen önüne geçecek şekilde sürekli kendini ölümle burun buruna getirmen, bu tezinle nasıl örtüşüyor?"

"Sana onurla ilgili bir şey söyleyeyim," dedi. "Sen de takdir edersin ki onur düzgün bir insanın vazgeçemeyeceği tek değerdir. Kişiliğimizi ayakta tutan bel kemiğidir. Bel kemiği olmadığında ya da kırıldığında insan ezilen bir yaratık gibi çırpınmaya başlar. Ben o ezilen yaratık olmak istemiyorum,

ama aynı zamanda başkalarını ezmekle de ilgilenmiyorum. İşlediğim tek suç bana yeter. Peki çıkışım nerede? Çıkışımı tehlikede arıyorum. Su bir balık için neyse, tehlike de benim için o oldu. En tehlikeli tırmanışları planladım ve bunlardan birinde kurtuluşumu bulmayı umuyorum."

Gülümseyip elini omzuma koydu. Farkına varmadan hana yaklaşmıştık. Birden korktum. Ayrılma zamanımız gelmiş miydi? O zaman ona son bir soru sormalıydım. "Ljubljana'da seni soran arkadaş ve tanıdıklara ne söyleyeceğim? Geri döndüğünde ziyaretimize gelecek misin? Bir yamaçtan ötekine dağları tırmanmaya devam ettiğin sürece seni tekrar hayatta görmem mucize olacak."

Güldü. "Hadi ama! Hayat o kadar da trajik değil. Ljubljana'daki dostlarıma İsrail kavmini kendilerine örnek almalarını söyle. Kaç kez hakları yendi? Kaç kez en korkunç köleliklere katlanmak zorunda kaldılar? Ama daha kötü aşağılandıkça, daha utanç verici kölelikler yaşadıkça seçilmiş insanlar oldukları inançları pekişti. En karanlık ve en umutsuz günde bile liderlerinin ve peygamberlerinin yüreklerindeki kuzey yıldızı asla solmadı. Çünkü bugün yaşadığın büyük keder, yarının büyük sevincidir. Bugün aşağılanıyorsan, bir gün yüceltileceksin. Bugün bile dünyanın dört bir yanına dağılmış oldukları halde görev bilinçleri hiç eksilmedi. Kendilerini bütün milletlerden üstün görüyorlar ve herhangi bir şekilde diğer milletlerle bir tutulmayı utanç verici buluyorlar. Kendilerini bu sayede saf ve güçlü tuttular. Onları örnek alın. Beni soran herkese bunları söyle. Ama artık iyi geceler, dostum. Ljubljana'daki herkese selamlar."

Elimi uzun uzun sertçe sıktıktan sonra hana girerek gözden kayboldu. Ben de kendi ranzamı bulmaya gittim.

*

Ertesi sabah Triglay'ın kuzey yamacına tırmanırken Klement Jug öldü. Günler sonra bulunan cesedi Mojstrana'da gömüldü. Düştüğü noktada bütün gücüyle hayata tutunmaya çalıştığının işaretleri vardı. Üzerine bastığı ve yerinden çıkan demir çivi de bulundu. O sırada Zagreb'deydim, o yüzden bütün bunları gazeteden öğrendim. Altı ay sonra kendisi de bir tırmanışçı olan Alojzij'le karşılaştım.

"Cesedini gördün mü?" diye sordu.

"Hayır, görmedim," dedim.

"Yerine başkasını gömdülerse ve Jug öylece bir yerlere kaybolduysa? Çünkü onun bir kazaya kurban gidebileceğine aklım yatmıyor."

Üzücü haberi okuduğumda verdiğim tepkinin aynısıydı. Hayat hiçbir şey olmamış gibi devam ederken Jug'ın ölmüş olması imkansızdı. Terazinin bir tarafında o, diğer tarafında bizler ve hayat vardı. O düştüyse dengeyi ne sağlayacaktı? Son akşam Jug'la konuştuklarımızı arkadaşıma anlattım. Nutku tutuldu. Başkalarıyla da paylaştım. Soranların sayısı her geçen gün artıyordu, o yüzden arkadaşlarına bir açıklama olsun ve anısını onurlandırayım diye bu satırları yazmaya karar verdim. Mekanı cennet olsun.

[12]
Yamacın Dibindeki Baştan Çıkarıcı

Onlara doğruyu söylediğinde, daha fazlasını isterler.

Bana sıklıkla şu veya bu tırmanma kazasını sorarlar ve örnek olarak, çeşitli açılardan en iyi bildiğim Božidar Miklavec kazasını anlatırım. Yirmilerinin başında genç bir delikanlıydı, fidan gibiydi, zayıf sayılabilecek bir fiziği vardı ve güler yüzlüydü. Mavi gözlerinden zeka fışkırırdı. Hevesli bir felsefe öğrencisiydi. Doymak bilmez merakıyla tam bir doğa aşığıydı. Çekmecesinde sakladığı yayınlanmamış bir deste şiir olduğuna kalıbımı basabilirdim. Ona sıklıkla genç bir hanım arkadaşıyla dolaşırken rastlar, yanlarından geçerken derste öğrendikleri hakkında tartıştıklarına dair bir iki cümleye şahit olurdum. Çiftin halinde dokunaklı bir saflık olduğundan dostça gülümsemeden yanlarından geçemezdim.

Doğal güzellikleri nedeniyle dağlara aşıktı. Bir keresinde insanların rekor kırmak ve cesaret güdülerini tetiklemenin yollarını bulmak adına yarışırken yamaçların güzelliğini neden kötüye kullandıklarından dert yandığını hâlâ hatırlarım. Tam da bu yüzden kaderiyle dik bir yamaçta buluştuğunda arkadaşları duyduklarına inanamadılar. Herkesin ilk aklına gelen kendini kasten tehlikeye attığıydı, tek yapmamız gereken nedenini bulmaktı. Beklenmedik ölümüne ne talihsiz bir aşk ne de maddi yoksunlukların neden olmadığını öğrenmemiz uzun sürmedi. Öğrendiğim kadarıyla onu istasyona kız arkadaşı götürmüştü ve o sırada kendisi bile tırmanmaya gittiğini bilmiyordu.

Sonra o talihsiz günden önceki son gecesini Aljaž Hanında Simon Krassowitz ile geçirdiğini öğreniverdik. İnsanlar en akla gelmeyecek varsayımlar için hayal güçlerini çalıştırmaya fırsat bulamadan da bu ismin Miklavec'in ölümüyle bağlantısı ortaya çıktı.

*

Yıllar içinde Simon Krassowitz ismi küçük bir efsaneye dönüşmüştü. Üniversitedeki profesörlerden biriyle ters düşüp okumak için yurt dışına gittiğinden beri arada sırada tuhaf hikayeleri kulağımıza geliyordu. Onu çok iyi hatırlıyorum. Kocaman bir kafası ve fazlasıyla geniş bir alnı olan kısa boylu, tıknaz biriydi. İri yeşil gözleri dikkatin ve odaklanmanın karşılığıydı. Kısa ve sivri bir burnu vardı, uzun çenesinin ucu bir anda öne doğru kıvrılıyordu. Davranışlarında zorlayıcı ve sabırsız bir yan vardı. Sürekli hayatındaki her şeyin lanetli olduğundan, başkalarının kolayca elde ettiği şeylere kendisinin ancak sıra dışı çabalar göstererek ulaşabildiğinden yakınırdı. Okul arkadaşları geçer not alabilmek için onun da en az iyi öğrenciler kadar bilgi sahibi olması gerektiğini söylüyordu. Ljubljana'dan gittiği Graz'da yazdığı *Gençliğin Baştan Çıkarıcısı Sokrat* konulu tezinde, sayısız kaynağı referans göstererek Yunan filozofun tehlikeli olduğunu göstermişti. Çalışmalarını paylaştığında çok sayıda kabulü zor savları nedeniyle profesörü kesin bir dille tezi reddetmişti. Prag'da da işler istediği gibi gitmedi. Ama bir yıl sonra aynı tezle saygın bir Alman üniversitesinde takdirle doktorasını aldığını okuduk. Onun gibi yurt dışında okuyan öğrenciler tatil için memleketlerine döndüğü anda Dr. Krassowitz'in doktorasını pek de kuralına uygun olmayan şartlar altında elde ettiği dedikodu-

ları yayılmaya başladı. Bütün bu söylentiler şahsının etrafında örülmeye başlayan efsanenin başlangıcı oldu. Dediklerine göre tezini kabul ettirmek için profesörünü hipnotize etmişti. Kısa bir süre sonra Alman bir yayınevi tezini kitap olarak yayınladı, ama kitap bilim çevrelerinde hiç ilgi görmedi. Sonra aynı yayınevi *Doğanın Ahlakı* ve *Kelimelerin Sihirli Gücü* adlı iki kitabını daha yayınlayınca, profesörüne yaptığı gibi yayıncıyı da hipnoz yoluyla etkilediği söylenmeye başladı. Onu tanıdığımız için kitaplar elbette bizim ilgimizi çekmişti, ama bilimsel yayınlarda Krassowitz hakkında tek bir kelimeye bile rastlamadım. Son gelişinde bir şeylerden hiç memnun olmadığı açıktı. Kısa süreliğine dağlarda kalıp tekrar yurt dışına gitmeyi düşündüğünü söylemişti.

*

Dahası Almanya'da bir öğrenciyle bir ilişkisi olduğunu duymuştum. Şamatalı bir arkadaş toplantısında birisi kızın eski sevgilisinin Krassowitz'in bir arkadaşı olduğunu dile getirince, kendisi kireç gibi bir suratla ayağa fırlayıp tek kelime etmeden gitmişti. Aynı gün kıza mektup yazıp, onu bir daha görmek istemediğini söylemişti. Buna rağmen kız gelip ondan bir açıklama istemişti. Dediklerine göre onu Krassowitz'in dairesinden baygın çıkarmışlardı. Sonra öğrendiğimize göre bir akrabası onu düelloya davet etmişti. Neyse ki o ilişki kan dökülmeden sona ermişti.

Bir de bir yerlerde evlendiği söyleniyordu. Kendisi bundan hiç bahsetmemişti, alyans da takmıyordu.

İnsanlar böyledir. Anlayamadıkları bir şeyle karşılaştıklarında olur olmaz varsayımları ardı ardına dizmeye başlarlar.

*

Zamanında en iyi ve en cesur tırmanıcılardan biri olarak nam salmıştı. Bütün dağlarımızın en tehlikeli yamaçlarını tırmanmıştı ve dediklerine göre her bir kaya parçasını çok iyi biliyordu. Božidar Miklavec'in Vrata Vadisi'ndeki Aljaž Hanına vardığı gün, Krassowitz sabahtan beri Triglay'in Almanya tarafındaki kuzey yamacına tırmanarak zirveye ulaşmış, akşama doğru Kredarica'da kaldığı hana dönüyordu. Miklavec'le orada karşılaşmışlardı.

Diğer konuklar tırmanışının nasıl geçtiğini sorduğunda gün boyunca başından geçen tehlikeleri etraflıca anlatmış, Miklavec onu dehşet içinde dinlemişti. Sonunda gençlik hezeyanıyla dayanamayıp öfkeyle Krassowitz'in sözünü kesmişti.

"Hadi ama dostum! Mantıklı eylemin örneği olması gereken senin gibi bir filozof neden hayatını sürekli tehlikeye atar ki? Davranışını kısmen bile olsa haklı gösterebilecek tek bir neden söyleyebilir misin?"

Krassowitz köşedeki bir masada oturuyordu. Çenesini eline yerleştirmiş, tepki vermeden genç adamı dinliyordu.

"Benden büyük olduğunu ve çok yer gördüğünü biliyorum," diye devam etti Miklavec özür dilercesine. "Tam da bu yüzden bu akıl almaz intihar saçmalığını anlamakta zorlanıyorum..."

Krassowitz sakince cevap verdi. "Bir erkeğin en büyük erdemi cesaretidir."

Bu sözler üzerine Miklavec masasından kalkıp Krassowitz'in masasına oturdu. Bütün gece sohbet ettiler ve ertesi

sabah Miklavec korkunç kaderiyle buluşmak üzere Triglay'in kuzey yamacının yolunu tuttular.

*

Bazıları masumiyet ve cehaletin güzelliği karşısında adeta acı çeker. Çoğunlukla masumiyet ve cehalet, bilgiyle bozulan daha bilinçli insanların eski hallerine dönmek için duydukları özlemi temsil eder.

Ama saflık bir kere kaybedilmeye görsün, bir daha asla geri kazanılamaz, bu yüzden tükenen tutkuları mümkün olduğunca çok kendilerine benzeyen insanları görmek içindir. Bu, kaderin iplerini ellerine alıp masumiyeti baştan çıkarmanın kısa yoludur.

Baştan çıkarıcılar, bu karanlık güdünün beden bulmuş halidir. Kutsal kitap, cennetten kovulduktan sonra Şeytanın ilk iki insanı, sırf bakir cehaletleri karşısında acı çektiği için baştan çıkardığını yazar. Ve D'Aurevilly* yüreği kötü olan biri için saf masumiyetten daha büyük bir ziyafet olamayacağını belirtir.

Başkalarını baştan çıkarıp onları günahın gizemiyle tanıştırma tutkusuyla cehaletin yarattığı merak, başka bir deyişle bilme arzusu kol kola yürür. O yüzden baştan çıkarmanın tek taraflı olmadığını söylemek abartı olmaz. Taraflardan biri baştan çıkaran, diğeri baştan çıkarılmaya razı olandır.

Eflatun'un eseri Şölen'de Sokrat'ın öğrencisi Alcibiades'i ele alışını cümle cümle analiz eden ve Sokrat'ı baştan çıkaran biri olarak konumlandıran inanılmaz hipotezine göre Simon Krassowitz, filozofun birincil amacının artık kendisi cahil olmadığı için çektiği acıdan dolayı genç erkekleri bilgiye yönlendirmek olduğuna kanaat getirmişti. Bu, gerçek baştan

* Fransız yazar Jules Barbey d'Aurevilly, 1808-1889 (Çev. N.)

çıkarıcıların ve Don Juan karakterlilerin el değmemiş masumiyetin güzelliğine karşı duydukları acıyı şeytani bir zevke dönüştürmenin kısa yoluydu. Bu yoğunlukta bir tutku, Fransız devriminden hemen önceki belli başlı gizli tarikatların öfkeli ve aşırı sloganlarında da görülebiliyordu. Fransız devriminden önce böylesi davranışlar özellikle baş tacı ediliyordu. *Lilium pedibus detrue!* Zambakları ez!

Kelimelerin Sihirli Gücü adlı eserinde Krassowitz savını bir adım öteye taşıyordu. Gerek kitlesel gerekse de bireysel açıdan kaderleri benzeşen tarihi şahsiyetlerin görüşlerini analiz ettiğinde, herhangi bir anda bir kelimenin üç katmanda anlam ifade edebileceği sonucuna varmıştı. İlk katmanda kelimenin hedefi şeyin kendisiydi. İkinci katmanda, özellikle belli bir duyguyla ifade edilirse sıklıkla duygusal izler taşıyordu. Son katman ise *sihirli* olarak tanımladığı özel bir güce sahipti. İşte bu *sihirli güç*, Krassowitz'in kitleleri peşinden sürükleyen büyük liderlerin ve hayatları boyunca çevrelerine bir tür doğaüstü etkileri olmuş kişilerin özünde gördüğü şeydi. Bu *sihirli güç*, baştan çıkarıcıyla baştan çıkarılmaya razı olanların arasındaki ilişkinin de özüydü.

Bir açıdan Krassowitz'in bu iki tezinde geliştirdiği görüşleri kişisel itirafı olarak görebiliriz.

*

Erkekliğin en önemli erdemi olan cesaretini kanıtlamak için Miklavec ona katıldığında Krassowitz karşısındakinin bilgiye aç *bakir bir ruh* olduğunu hemen anlamıştı. Ve genç bir kızın masumiyeti gerçek baştan çıkarıcıların dudaklarından akla hayale sığmayacak tatlı sözlerin dökülmesine nasıl neden

oluyorsa, o sırada Krassowitz de benzer bir şekilde sabırsız bir heyecana kapılmıştı.

Miklavec konuşuyordu. "Cesaret... İyi tamam, ama insanın kendi hayatını, Tanrı biliyor ya bir hiç uğruna tehlikeye atması akıl alır şey mi?"

Krassowitz sandalyesinde iyice arkaya kaykılıp delikanlının gözlerinin içine baktı ve kendinden emin bir şekilde karşılık verdi. "Nietzsche '*Tehlikeli yaşa!*' der."

"Tamam, ama yine de insanın rehber edinmesi gereken bir amacı olmalı."

"Her şeyi detaylı bir şekilde açıklayabilirim. Formalitelerle zaman kaybetmemiz senin açından sıkıntı olmaz, değil mi?" derken Krassowitz, delikanlının özünü hissetmeye çalışıyordu. "Prešeren,* '*Karanlığa gömülmüş dünyanın gecesi bile pırıl pırıl parlayan güneşin altında köle hayatı yaşamak kadar kasvetli olamaz,*' cümlesiyle ne demeye çalışır, bilir misin? Çok basit. Hayatın kendisi değil, hayattan daha değerli olan özgürlüktür önemli olan. Peki özgürlüğünü korumak için neye ihtiyacın olur? Cesarete. Cesaret olmadan gerçek özgürlük olmaz ve gerçek özgürlük olmadan gerçek hayattan bahsedilemez. Cesaret, para gibi bir değer birimidir. Cesaretinle insana yaraşır bir hayatın bütün haklarını elde edebilirsin. Tam da bu yüzden özgür olmak isteyen biri için ilk koşul cesaret kazanmasıdır. Çünkü cesaret, pratikle geliştirilebileceği gibi kullanılmadığında körelen birçok meziyetimizden biridir. Ve gerçekten cesur olmak isteyen biri, her şeyden önce ölüme üstün gelmelidir."

Sakin ve kararlı bir ses tonuyla konuşan Krassowitz, muhtemelen uzun zamandır ezbere bildiklerini tekrarlamaktan öteye gitmiyordu.

---

* France Prešeren, 19. yy Sloven şairi, 1800-1849 (Çev. N.)

Ama Miklavec'in üstünde tuhaf bir şekilde güçlü bir etki bırakan ses tonundaki tekdüzelikti. Sanki her kelimesi on katmanlı imalar taşıyor, sanki her sözü bir şekilde neredeyse somut sayılabilecek daha büyük bir amaca hizmet ediyordu. Delikanlı daha önce ölüm kelimesinin anlamını hiç bu kadar açık ve farklı bir şekilde duymamıştı. Dahası şimdikine benzer fazlasıyla hayati bir bağlamda duymadığı için "ölüm" kavramıyla hiç ilgilenmemişti.

"Ölüme üstün gelmek mi? Bu çok saçma," dedi tuhaf bir tedirginlikle.

"Belki ölüm korkusuna üstün gelmek demeliydim."

Miklavec onu dikkatle dinliyordu. "Yani kişinin ölümcül tehlikeler taşıyan dağ tırmanışıyla ölüm korkusunu yenebileceğini mi söylüyorsun?" diye sordu.

"Alakası yok. Kendini tehlikeye atmadan çok önce ölüm korkunu yenmelisin."

Miklavec'in gözleri Krassowitz'in dudaklarına takılmıştı. Adamın her düşüncesi, iştahla yutmaya hazırlandığı yeni bir aydınlanmaydı. "Nasıl çok önce?"

"Ölüm korkusu bir içgüdüdür, bu yüzden ruhuna işlemiştir. Bu tür şeyleri ancak içgörüyle engelleyebilirsin."

"Hangi içgörü?"

"Açıklayacağım, o yüzden dinle. Ama öncelikle şimdiye kadar hiç kimsenin ölümden kaçamadığını, senin de bir istisna olmadığını kavraman gerekiyor. Bu konu üzerine daha önce hiç düşünmüş müydün?" Özenle işlediği planını yürütürcesine Krassowitz, delikanlıyı ördüğü ağa çekmeye devam ediyordu.

Miklavec, "Sıklıkla," diye yanıt verdi. "Hatta bir ara düşüncesi bile ödümü koparmaya yetiyordu."

"Güzel. Şimdi ölümün aslında ne olduğu üzerine düşünelim. Din, ölümden sonra hayat vaadiyle birçok insanın o

korkunç farkındalık yükünü hafifletmiştir. Ama senin benim gibi filozoflar ve bilginin deneyimle edinildiğine inananlar, böylesi aldatıcı vaatleri kolay kolay yutmayız. Doğa bilimleri açısından ölüm, bir organizmanın hayati işlevlerinin durmasıdır. Ve zihinsel işlevlerimiz ya da en azından bilinç olarak bildiğimiz kısmı, bu hayati işlevlere bağımlıdır. Bu arada patolojik vakalarda, hastanın beyni kısmen zarar gördüğünde zihinsel işlevin beyinle bağının koptuğunun gözlemlenmesi de zihinsel işlevlerin fiziksel işlevlere kesinlikle bağımlı olduğunun kanıtı olduğunu belirtmeliyim. Ama *hayati işlevlerin durmasının* gerçekte ne anlama geldiğinin farkında mısın? Artık var olmadığını söylemekten farkı yok!"

Miklavec dipsiz bir uçuruma bakıyormuş gibi hissediyordu. "Korkunç bir düşünce bu," dedi. "Ama ölmemişsin gibi güneşin ışıldamaya, cırcırböceklerinin ötmeye, çiçeklerin açmaya devam edeceklerini bilmek daha korkunç."

"Büyük çoğunluk senin gibi düşünüyor. Ama sana herkese söylemediğim bir şey söyleyeceğim. Sen öldükten sonra her şeyin yerli yerinde kalacağı varsayımının sonuçta Kopernik öncesi güneşin dünyanın etrafında döndüğü kanaati kadar geçersiz olduğunun farkında mısın?"

"Hiç mantıklı gelmiyor."

"Yine de doğru. Einstein, güneşin dünyanın etrafında döndüğü doktrininin temelsiz olmadığını, dahası dünyanın güneşin etrafında döndüğünü söylemenin de tam olarak doğru olmadığını gösterdi. Ama gördüğüm kadarıyla bu konulara henüz hakim değilsin. Gündelik hayattan bir örnek ele alalım. Trenle giderken telgraf direkleri, ağaçlar, köyler, şehirler ve dağlar yanından hızla geçip giderler. Diyelim ki dünya sabit bir nokta. Tren göreceli olarak hareket ediyor. Ama sen trende otururken sabit nokta aslında trendir, o yüzden sana göre ağaçlar, çayırlar,

köyler ve dağlar hareket ediyor. Trenin tek sabit olması nosyonu yanıltıcı olduğundan, dünyanın sabit olması nosyonu da bir o kadar yanıltıcıdır. Ve astronomi sayesinde güneşin bile sabit bir nokta olmadığını, dahası diğer uzay sistemlerine bağlı olduğunu öğrendik. Bu doğrultuda bütün hareketler görecelidir ve her sabit nokta kurgusaldır. Yani her şey görecelidir. Anlıyor musun? Aynı şey dünyayla ilişkin ve dünyanın seninle ilişkisi açısından da geçerlidir. Senin için sadece gördüğün ve hissettiğin dünya var, ötesinde başka dünyalar yok, anlıyor musun? Doğru kabul edilen budur. Gördüğün, bildiğin, duyduğun ve keşfettiğin her şey, ancak sen gördüğün, bildiğin, duyduğun ve keşfettiğin sürece var. O yüzden sen yok olduğunda, dünyanın geri kalanı da seninle birlikte yok olur."

Miklavec dikkatle dinliyordu. Karşısındaki adamı anlamaya çalışırken alnı kırışmıştı. Bu tuhaf düşünce zincirinden kopmamaya çalışıyor, bu arada beynini demirden bir el sıkıyormuş gibi hissediyordu. "Sanırım anlıyorum," dedi. "Yani senin dediğine göre öldüğümüzde, dünya da yok oluyor. Bu bence bir ikilem. Diyelim ki yarın dağda başıma bir kaza geldi. Bu bilgi sende olacak ve güneş yine bugün parladığı gibi parlayacak, ama ben artık yaşayanlar arasında olmayacağım."

Krassowitz önemsemiyormuş gibi elini salladı. "Bu meseleye binlerce kez kafa yorduğum için her tür itiraz noktasını biliyorum. Söylediğin şey son derece açık. Ama yine de yanlış. Benim için sen de güneş, dağ, annem, babam, tarihi şahsiyetler, gerçekler ve saire gibi bir fenomensin. Bana göre ölümün, benimle ilişkinden dolayı bir gerçek. Ama ben öldüğümde bu ilişkiyle birlikte gerçeğin kendisi de buharlaşır. Çünkü algıladığım her şeyi fiziksel ve zihinsel organlarımla algılıyorum. Daha önce fiziksel işlevlerimizin zihinsel işlevlerimize bağımlı olduğundan bahsetmiştim. Bunlar arasında-

ki bağ kopunca algım gibi algımın nesnesi olan çevremdeki dünya da kaybolur. Ölümüm dünyanın yok oluşudur ve bu sadece benim için gerçektir."

Daha önce hiç bilmediği dünyalar önüne açılırken bu sözleri duyan Miklavec tuhaf bir melankoliye kapıldı. "Bu doğru olsa bile, gördüğüm bütün güzelliklerin yok olması yazık değil mi?" diye sordu.

"Güzelliğin ne olduğunu biliyor musun? Hiç. İnsan beyninin, dünyanın korkunçluğunu kavrayamayacak kadar zayıf olmasına şaşırıyorum. Ama sana bir şey söyleyeyim. Artık hiçbir şeyin olmadığı yerde zaten hiçbir şey olmamıştır. Anlıyor musun? Sen yok olduğunda ilişkilerin ve ilişkilerinle birlikte tecrübelerin ve bilgilerin de var olan her şeyle birlikte yok olur. Öncesinde zaten bir şey yoktur, sonrasında da olmayacaktır. Yani ölümden sonra pişmanlık ya da yas söz konusu bile olamaz. Ve bunlar var olmayacağı için filozoflar bugün de gerekli olmadıklarının ayırdına varırlar. Bu yüzden ölümden ya da onu öldürebilecek tehlikelerden korkmazlar. Bu da '*Tehlikeli yaşa*' mottosunu kanıtlar!"

"Ama şu anda, halihazırda hayattayken hayat güzel ve yaşamaya değer. Güneş parlıyor, çiçekler benim için açıyor. Kanat çırpan kelebekler ve aşk benim için gerçek. Bilgi benim için var."

"Hepsi doğru. Ama sen gittiğinde bütün bahsettiklerin de gitmiş olacak. Sonrasında kaç yıl yaşadığının bile önemi kalmayacak. Şimdi sana bir soru sormama izin ver. Her şeyin bir gün yok olacağı bilgisi doğrultusunda hangisi sence daha değerli? Kaçınılmaz sondan korkarak bomboş bir hayat yaşamak mı, yoksa eninde sonunda sonun geleceğini bilerek, hatta her şeyi göze alarak büyük maceralara atılmak mı? İkisinin de sonucu aynıdır. İkisi de hiçliğe gömülecek."

Miklavec gerilmeye başlamıştı. "Sence elimizde sadece bu iki seçenek mi var?"

"Bunlar elimizdeki seçenekler. İnsanlığın büyük çoğunluğu ilkini tercih eder, ödlekler gibi her açıdan güvenli bir hayat yaşarlar. Her açıdan güvenli diyorum, çünkü aklı olan herkes ölümün hangi gün hangi saatte geleceğini kimsenin bilmediğinin farkındadır. O yüzden cesur bir yaşamın daha iyi bir seçenek olduğu açıktır. Sayısız büyük adamın biyografisini okudum, hepsi ikinci yolu seçmiştir. Bir şeyi başarmak isteyen herkes riskleri göze almalıdır ve riskler tehlikelidir. Ölüm herkes için gelecek. Ölümün kaçınılmaz olması, ölüme hazır olmamızı gerektirir. Ve geleceğini bildiğimiz için korkmamalı, hiç yokmuş gibi davranmalıyız. Bunu yaparsan hareket alanın genişler. Başkalarının önüne dikilen binlerce barikat önünde tuzla buz olur. Bu basit kararla, seçilmişlerin arasına katılır ve ödlek yığınların üstüne çıkarsın. Ve bunu fark ettiğin anda, insana ancak böylesi bir yaşamın yaraşacağını anlarsın."

*

Miklavec bu sözlere kendini öylesine kaptırmıştı ki nefes almakta zorlanıyordu. Ölümün ve yaşamın sırlarını bilen güçlü bir büyücü gibi bu kısacık tıknaz adam karşısında oturmuş, siren sesiyle düşünceleri ve görüşlerinden ördüğü ağa onu çekmeye devam ediyordu. Arada sırada delikanlı karşısındaki hipnotize edici güce direnmek için gücünü toplamaya çalışıyordu, ama her seferinde tuhaf bir zevkle karşı koyamayacağını düşünerek teslim oluyordu. Sonunda konuştu. "Söylediklerini kabul etsem bile dağda tehlike aramanın saçma olduğunu düşünüyorum. Bu gücü daha değerli bir şey için

kullanmak varken amaçsızca dağa tırmanmanın ne anlamı var?"

"Biraz sabret. O konuya da geleceğiz. Sana önce ölüm sorununu teorik ya da felsefi anlamda aşman gerektiğini gösterdim. Bunu bütün benliğinle kavradıysan... dikkat kesil, çünkü bu çok önemli... o zaman ilk büyük adımını atmaya hazırsın demektir. Her eylem önce bir karar vermeyi gerektirir, her yolun bir başlangıcı vardır. O yüzden dinle! Bu içgörünün içinde gerçekten yer edip etmediğin görmek için kendini test etmelisin. Mesela modern hayat! Sorunlarla doludur, buna rağmen güçlerimizi test etmek için gerçek fırsatlar sunmaz. Sonu gelmek bilmeyen koşuşturmaca içinde nefes nefese kalır, yığınların bayıldığı fasa fisoların içinde kaybolup gidersin. Ama büyük bir adam olma yoluna çıkmak için kendini hazırlamalı, kendi çözümünü bulmalısın. Bazıları denize açılır, bazıları hiç bilmedikleri sorunlarla yüzleşmek için ülke ülke dolaşır. Çünkü bu insanların hepsi doğru bir şekilde onlar kadar gözü pek olurlarsa büyük adamların arasına girebileceklerini hissederler. Anlayacağın üzere ben de kendi gücümü kanıtlamak için bu dağların yamaçlarını seçtim. Bu yamaçlar gücümün ölçüsü ve mihenk taşı. Bu dağlara tırmandıktan sonra hiçbir şeyden korkmuyorum ve başım dik bir şekilde dünyanın önüme çıkarabileceği tüm engellere meydan okuyabiliyorum."

"Böyle söylemene şaşırdım," dedi Miklavec. "Sırf insanlardan hayranlık dolu övgü toplamak adına gösteriş olsun diye dağa tırmandığını sanıyordum."

Krassowitz kahkaha attı. "Yalnız değilsin. Çalışmalarımı sabırsız bir güvensizlikle takip eden insanların çoğu böyle düşünür. Bu yüzden gerçek nedenlerimi herkese anlatmaya gerek görmesem de *arkadaşlarımın* gözüne arada sırada parmağımı sokmaktan büyük zevk alıyorum."

Bu kendinden emin sözler karşısında Miklavec adeta büyülendi. Böyle konuşabilmek için her şeyini verebilirdi. Sorularına devam etti. "Ama yaptığının aslında doğanın güzelliğini kötüye kullanmak, dağların yüceliğini lekelemek olduğunu düşünmüyor musun? En azından bana öyle görünüyor."

"Böylesi romantik yaklaşımlardan daha zavallısı yoktur. İnsan elinden çıkmış bir binanın ya da dik bir dağın tepesine çıkmak arasında ne fark var? İnsanoğlu, doğasında olduğu için doğayı fethetti. Duygusal birtakım saçmalıklar yüzünden yamaçları fethetmekten geri durması saçma olurdu... Sana en başında neden tırmanışa yöneldiğimi anlatayım. Dağa tırmanışın tehlikelerini duymuştum ve ben de o zamanlar tıpkı senin gibi düşünüyordum. Ama aynı zamanda kendimi kanıtlamak için gündelik hayat bana fırsat sunmuyordu, o yüzden içgörülerimin içime işleyip işlemediğini test edemiyordum. Bir sabah aniden aklıma geliverdi. Neden dağları yakından incelemiyordum ki? O zamana kadar hiç dağa çıkmamıştım. O sabah Mojstrana'ya giden trene atladım ve ilk günümü burada geçirdim. Üç turist, ertesi sabah Triglay'in kuzey yamacını tırmanmaya hazırlanıyordu. Onları dinledim. Büyük laflarla tırmanmanın korkunç tehlikelerinden bahsediyorlardı. Haliyle herkes açık ağızla onları dinliyordu. Harita ellerinde izleyecekleri güzergahı tartışmak için dışarı çıktıklarında peşlerine takıldım. İşleri bittiğinde kararımı vermiştim. Onlardan önce zirveye çıkacaktım! Ve bunu yaptım. Jimnastik eğitimim sayesinde benim için hiç zor olmadı. Sabah ilk iş yamacın dibindeydim. Onların önünde olduğumu görmeleri üçü için de hayal kırıklığıydı. Birkaç kez kendimi yerle gök arasında asılı buldum, ama bütün engelleri cesaretim ve inatçılığımla aştım. O gün ilk adımımı atmıştım. İşte o zaman büyük yolculuğuma çık-

maya karar verdim. O yılın sonunda yurt dışında okumaya gittim. Ne zaman şartlar beni zorlasa dağlara çıkıyordum. Domuz etlerini yemek için kasabın kilerine giren tilkiyle kurdun hikayesini bilir misin? Kurt hiç düşünmeden etleri yutmaya başlamış. Ama zeki tilki sürekli pencereden sıçrayarak gerektiğinde kaçmak için yeterince zayıf olup olmadığını kontrol ediyormuş. Ve tehlike gerçekten geldiğinde tilki kaçmaya hazırmış, ama kurt kendi aptal açgözlülüğünün kurbanı olmuş. Dağ yamaçları benim için kasabın kilerindeki pencere gibi kendimi kanıtladığım yer. Mesela şu an... Hayat son zamanlarda üstüme o kadar fazla geldi ki kendimi kurşun yağmuruna tutulan bir akbaba gibi hissediyorum. Ama bu sabah yamaçta kendimi test ettim ve şimdi dünyaya yenilenen gücümle geri döndüm. Ne Tanrı'dan ne de şeytandan korkmadığımı söylesem abartmış olmam."

Bu son sözler Miklavec için küfür gibiydi. *Bu adam cesaret gösterisi yapma hakkını nereden buluyor?* diye soruyordu kendine. Kuşkunun gölgesi içine yayılmaya başlamıştı. "Bu testlerle kendini kandırdığın ihtimali aklına gelmiyor mu hiç? Bu sayede usta bir tırmanışçı olmadın mı?"

"Yıllardır dağlardayım. Ama düzenli tırmansam da kendimi test etme fırsatını hep bulurum. Mesela bugün dikine bir çatlaktan yukarı tırmanırken bir çıkış arıyordum, ama tek görebildiğim her yanda dimdik kayalardı. Cesaretimi topladım ve sağ elimle şu şekilde çıkıntı yapan bir kayaya tutundum. Bu arada sol elimle tutunacak başka bir yer arıyordum. Bir anda havada asılı kaldım. Gökyüzü, kayalar ve altımdaki uçurum... Sadece saniyeler içinde aşağıdaki kayaların üstünde parçalanabileceğimi düşünüyordum. Sol elimle birkaç saniyeliğine bile olsa destek alabileceğim küçük bir yarığı keşfettiğimde sağ dizimi çeneme kadar çekip ayağımı koyabilecek

bir yer buldum. Sonra dinledim. Sinirlerim yay gibi gerilmişti, ama dizim titremiyordu. İşte o zaman her tür tehlikeye karşı sinirlerimin çelik gibi güçlendiğini anladım. Serinkanlılıkla sağ dirseğimi kullanarak tırmanmaya başladım ve sonunda o daracık bacadan çıkmayı başardım."

"Anlattığın her şey benim için son derece yeni," dedi Miklavec. Bir süre sustuktan sonra temkinli bir tavırla sordu. "Böyle bir dayanağın birinin karar verebileceği sıra dışı bir yol için faydalı olacağını mı söylüyorsun?"

Krassowitz, uzun süredir bu soruyu bekliyormuş gibi içinden sırıttı. "Her yol için faydalı. Çünkü faniliğin ötesine geçen her eylem cesur olmayı ve risk almayı gerektirir. Sana ilk bakışta paradoks gibi gelebilecek iki tip insan arasındaki farkı anlatayım. Ama beni dikkatle dinle. Sıradan bir dünya vatandaşı, güce ve zekaya giden yolda sayısız sosyal basamağın yol açtığı sefil uçurumlar nedeniyle insanların çeşit çeşit olduğunu düşünür. Ama sadece iki özelliğiyle insanları birbirinden ayrıştırmak mümkün: Özgür olanlar ve olmayanlar. Büyük çoğunluk ikinci kategoridedir. Kendi işlerini yapmaları, üniversite profesörü olmaları ya da hükümette yüksek yerlere gelmeleri önemli değildir. Hepsi aynı ayrıma tabidir. Bana göre özgürlerin hepsi aynı ruhu paylaşır. Sokak serserileri ve maceracılardan ruhun, bilimin, sanatın dâhilerine, hatta kanun yapıcılar ve kitleleri peşinden sürükleyen liderlere kadar hepsi ruh kardeşidir. İki grubun arasında büyük uçurum bulunur. Bu uçurum, hayata ve ölüme nasıl baktıklarından başka bir şey değildir. Toplumsal merdivenin hangi basamağında olduğuna bakmaksızın bu içgörüyü kazananlar özgürdür. Korku ve tereddüt nedir bilmezler. Bunlar ya toplumsal düzenin üstünde yaşıyordur ya da kendi iradeleri doğrultusunda şekillendirmek için topluma önderlik ediyordur. Ama

bu içgörüye sahip olamayanlar, yetenekleri ya da yüksek yaşam standartları olsa bile ölüm korkusu nedeniyle özgürlüğüne kavuşamaz. Büyük riskleri alma ve anlık kararlar verme nosyonu onlara yabancıdır. Anlık karar, kölelikten özgürlüğe giden köprüdür. Bu yaklaşım, hayatın anlamı ve ölüm hakkında berrak olmayı da beraberinde getirir."

Miklavec'in gözleri hevesle parlıyordu. "Peki sence bu anlık kararı vermeye hazır olanlar kimlerdir?" diye sordu.

"Konuştuklarımız hakkında belli bir içgörü geliştiren herkes."

"Peki bu içgörü kişinin içine mi doğmalı?"

"Bu içgörü zinciri bütün insanlık tarihine yayılır. Meşhur şahsiyetlerin biyografilerini okuman yeterli. Her birinin çok önemli bir eşiği geçtiğini görürsün. Şahsen onlardan çok şey öğrendim. Hiçbirimiz sadece kendi deneyimlerimiz doğrultusunda ağırlığını tamamıyla kavrayamayız."

"Bir şey daha sormak istiyorum, ama gülersin diye korkuyorum. Sence bir kişi o eşiği geçtikten sonra değişmiş mi hisseder, yoksa aynı mı kalır?"

"Bunu kendin yaşayıp öğrenmelisin, dostum. Böyle şeyleri kelimelere dökmek kolay değildir. Diyelim ki gençliğinde kendin için son derece yüce bir amaca ulaştın. İnsanoğlu zaman zaman bu tür düşlerle kendini eğlendirir. Ama hayallerini gerçekleştirmeye niyetlendiğinde, bir anda bütün dünyayı devasa ve geçilmez bir düşman barikatı gibi görmeye başlarsın. Bu noktada insanların çoğu düşlerinden vazgeçer ve sosyal şartların onlara zaten dayattıklarıyla yetinmeye razı olur. Ancak aralarından sadece birkaçı amaçlarına ulaşmak için ihtiyaç duydukları cesareti toplamak için içlerinde çok daha güçlü bir istek duyarlar. Tehlike her yandan üstlerine çullanmaktadır. Ve her bir tehlikenin ucu sipsivridir, ölüm taşır. Bu

şekilde adamımız kaderinin ikilemiyle yüzleşir ve hayatı artık bu yüzleşmeden nasıl çıkacağına bağlıdır."

"Daha kesin bir tarifi olmadığından emin misin? Mesela ilk yamaca tırmandığın halde önünde uzanan sıra dışı bir yol olduğunu fark ettiğinde ne hissetmiştin?"

"Gerçekten çetin bir sınavı geçtiğindeki hissi bilir misin? İşte bunun gibi bir şeydir, ama başkalarının tırmanmayı göze alamadığı dik bir kayayı tırmandığında hissettiklerin çok daha görkemlidir. Zirveye ulaştığında ayaklarının dibindeki boşluğa bakarken uçsuz bucaksız manzara her yanını sarar. Işığı ilk kez görüyormuş gibi olursun. İçini sınırsız bir özgürlük ve huzur hissi doldurur. Bacakların birden dağ keçilerininki gibi çalışmaya başlar. Başkalarının büyük çabalarla tırmandıkları yolları, sanki bu yollarda doğmuşsun gibi uçarcasına tırmanırsın. Göğsün şişer, gözlerin heyecanla parlar. Şahin gibi gözlerinle aşağıdaki araziyi milimi milimine seçebilirsin. Her yanın muazzam boşlukla çevrilse de tek bir kasın bile seğirmez, ölümcül olabilecek yerlerden atlarken birden kartallar gibi seni her tür tehlikeden koruyacak görünmez kanatların olduğunu hissedersin. İçindeki sonsuz güçle her şey gözüne aniden kolay gelir. Değişirsin. Kendilerini korumaya çalışıyorlarmış gibi insanların senden kaçmaya başladığını görerek hayret edersin. Artık hiçbir şey senin için imkansız değildir, tamamen yeni birine dönüştüğünü fark edersin. Eski senle aranda aşılmaz bir duvar yükseldiğini görürsün. Vadiye dönerken işte böyle birine dönüşürsün. Dünya artık sana yeni fikirler sunan sağlam bir zemindir. Yarını ya da sonraki günü düşünmezsin, çünkü ölümü yenerek seçilmişlerden biri olduğunu bilirsin. İşte dağlardaki tehlikelerle haşır neşir olmamın ardındaki gizli amaç budur: Ölümü yenmek için bana sonsuz bir test alanı sağlar. Bu yüzden büyük maceraya atı-

lan herkese aynı şeyi söylerim: Kanatlarını aç ve tehlikeye uç! Kendine hep şunu söyle: *Alea iacta est.* Zar atıldı. Ölümü yen, tehlikeyi kucakla. Öne doğru ilerle ve doğru tarafa geç. Kendini değiştir. Özgürleş! Hayatını nasıl yaşarsan yaşa, son hep aynıdır: Ölüm! O yüzden cesurca yaşa!"

*

Sabahın erken saatlerinde odalarına çekildiler.

Günün yorgunluğuyla Krassowitz hemen uykuya daldı. Rüyasında dağda olduğunu görüyordu. Ne kadar denerse denesin, bir türlü yolunu bulamıyordu. Nereye baksa tek gördüğü, tutunacak tek bir çıkıntının bile olmadığı dik kayalıklardı. Zorla dar bir çatlağa tutunup uçurumun üstünde asılı kaldı. Uyanıklığın mantığı çökerken korkunç bir ölüm korkusuyla buz gibi ecel terleri döküyordu. Bacakları titremeye başlamıştı, elini nereye atsa tutunamıyordu. Gözlerini yumup birden kendini aşağıdaki muazzam boşluğa bıraktı. Boğazını deli bir çığlık yakıyordu. Ter içinde uyandı.

"Tanrı'ya şükür! Sadece rüyaymış," dedi nefes nefese. Rahatlamıştı. Hızla giyindi ve hiç vakit kaybetmeden sabahleyin ilk trenle Mojstrana'nın yolunu tuttu.

*

Öte yandan Miklavec, bütün gece uyuyamadı. Yeni geliştirdiği içgörüler, kafasının içindeki devasa tekerlekler gibi dönüyordu. Neşeli bir heyecanla yüz kez tekrarlayıp durdu. "Yarın ilk adımımı atacağım! Yarın kendi büyük macerama atılacağım!" Dünya alabildiğine gözünün önünde genişlerken uzun zamandır dilediği her şey kesin planlara dönüşüyordu. Başı

ağrımaya başladı, sonra keyifli düşünceler işkenceye dönüştü. Uyumak istiyordu.

Sabaha doğru uyuyakaldı. Rüyasında dar bir kapıdan geçtiğinde, harika bir gün ışığının aydınlattığı şahane bir bahçeye çıktı. Yürüdüğü patika birden dikleşmeye başlamıştı, sonunda kolayca tırmanabileceği beyaz bir kayalığa ulaştı. Sonra yamaca sayısız basamak oyulduğunu görünce şaşırdı. Hızla basamakları tırmanırken, tırmanışın kolaylığıyla içinden kahkahalar atıyordu...

Ama sonra uçsuz bucaksız görünen ve tek bir yarığın birinden diğerine uzadığı kayalık yamaçlarla yüz yüze geldiğinde kontrol edemediği bir korkuya kapıldı. Korkunç bir uçurum altında ağzını açmış duruyordu, yukarıda kayalıklar gökyüzüne yükseliyordu. Nereye baksa, dik kayalıklardan başka bir şey göremiyordu. Ve bir noktada yorgunluktan ölmek üzereyken, gökyüzüyle yeryüzünün arasında asılı dururken ölümün dehşeti içini sardı. Düşünmeden omzunun üstünden aşağıya baktı. Kapkara bir boşluk ona bakıyordu. Damarlarındaki kan donarken bir an için gözlerini yumdu. Başı dönüyordu, dizleri seğiriyordu. Birden ne yaptığının farkına bile varmadan parmaklarını yavaşça gevşetti. Ve daha ne olduğunu anlayamadan, çığ gibi dipsiz boşluğa yuvarlandı.

[13]
Kavşak

Üniversitedeki son sınavını geçtiği gün Gregor Lokar birden hayatının en önemli kavşağında olduğunu fark etti. Bir kadın arkadaşı, "Mutlu olduğunu biliyorum, bu yüzden senin adına mutluyum," demişti. Tuhaf kederi baskın gelmese muhtemelen gülüp geçerdi. Küçük bir kasabada onu bekleyen öğretmenlik stajı vardı, annesiyle babası çok sevinçliydi ve yıllardır inançla yanında duran kız arkadaşı Minka sonunda amacına ulaştığını hissediyordu.

Arkadaşları ve tanıdıkları şamatalı bir kutlama yaptılar, ama Lokar onların heyecanlı seslerini adeta kalın bir duvarın ardından duyuyordu. Yirmi üç yaşındaydı, içini korkuyla dolduran düşünceleri kimseciklerle paylaşmaya cesaret edemiyordu. Ona göre son sınavı, sınırsız olasılıkların sonuydu ve olasılıkları artık inanılmaz zavallı görüyordu. Bütün varlığını masaya koyup üç beş kuruş kazanan bir kumarbaz gibiydi. Belki önde gelen dergilerden birinin şiirlerinden bazılarını yayınlaması ve büyük bir gazetenin makalelerinden birini kabul etmesi başını döndürmüştü.

Dr. Jug, "Eninde sonunda bir şey başarmak isteyen herkesin bir seçim yapması gerekir," demişti. "Ya çevresindekilerin ondan beklediğini yaparak kendine ihanet edecek ya da iç sesine kulak verip çevresindekileri hayal kırıklığına uğratacak. Çoğunluk birincisini yapar, zaten bu yüzden dünya büyük hayal kırıklıklarıyla doludur. Bazıları hayat boyunca seçim yapamaz; haliyle başarısız dâhilere, çoğunlukla da ay-

yaşlara dönüşürler. İç sesini dinleyen birkaç kişi de ya zafer kazanacaktır ya da mağlup olacaktır."

Ama Dr. Jug bir dağın eteğindeki mezarında yatıyordu ve arkadaşlarının tamamı ya hüzünlü sonlarıyla buluşmuştu ya da Romen hapishanelerinde çürüyüp gidiyorlardı. *Delilerin* ve ölüm dostlarının sonuncusu olan Dr. Krassowitz ise hâlâ şövalyelik peşinde koşuyordu.

Lokar da kendisinin bile anlayamadığı bir panikle kendini baştan çıkarıcısının kollarına bırakmak isteyen genç bir kız gibi onu arayıp bulmuştu.

Sonraları bu ziyareti hatırlarken, bir rüyayı tekrar yaşıyormuş gibi hissedecekti. Jug doğaüstü iradesi için kendine yeni bir beden mi aramıştı, yoksa o anda onun kasvetli bir klonunu mu dinlemişti? Simon Krassowitz, sağlam ve geniş omuzlarıyla bir komutan edasında karşısındaki koltukta otururken ellerini dizlerinde birleştirmiş, yemyeşil esrarlı gözlerini üzerine dikmişti. Üstünden uzun zaman geçtiği halde son derece tekdüze, sivri sesi Lokar'ın kulaklarında çınlamayı sürdürecekti.

"Demek beden dediğin şu zavallı et ve kemik yığınını, Kharon* seni daha iyi bir işe atayana kadar nasıl yöneteceğini merak ediyorsun? Ne diyebilirim? Hayatı yaşa. Ama sana bir hikaye anlatabilirim."

"Dinlemeyi çok isterim."

"Ben de bir keresinde tıpkı senin gibi kendimi bir kavşakta buldum. Üzerinden uzun zaman geçti. Üniversiteye yeni girmiştim. Tasasızdım, gelecek yüzünden uykuları kaçmayan hayta bir delikanlıydım. İçmeyi ve dans etmeyi sevi-

* Yunan mitolojisinde ruhları para karşılığında Acheron nehrinden geçiren kayıkçı (Çev. N.)

yordum, sadece eğlenceli bulduğum derslere giriyordum ve temelde bütün öğrenciler gibi bir hayat sürdürüyordum. Bir amacımın olması gerektiğinin farkında değildim. Sonra bir gün, milletimizin fazlasıyla eğilimli olduğu bir hastalığa yakalandım. Çok fena aşık oldum. Daha önce aşık olmamış değildim. Aşkın sarsıntısıyla ilk hastalandığımda sadece on iki yaşındaydım. Daha sonra kendimi beklenmedik sürprizlerden korumanın yollarını bulmuş, birkaç öğrenci ilişkisiyle ayağa kalkmıştım. Artık aşk hastalığına karşı bağışıklık kazandığıma inanıyordum.

"Ama sonra yine sarsıntılı bir aşkın içine çekildim. Doktorların haklı olarak patolojik bulduğu bu ruh haline direnmek faydasızdı. Cinsellik hormonları damarlarında coşarak sinir sistemini zehirler. Kimyasalların etkisi altındayken hissettiklerinle karşılaştırdığında ne kuru bir tanım, değil mi? Oysa gerçekten de afyon tüttüren biri gibi dünyayı farklı görmeye başlarsın. Baktığın, duyduğun her şey göz alıcı harika renklere bürünür, doğanın ve hayatın muhteşem güzelliklerini keşfetmeye başlarsın. Ruhunu saran alevler öylesine güçlüdür ki kanatların varmış da bir kartal gibi göğün en yüksekliklerine fırlayabilecekmişsin gibi hissedersin. Bu arada morfin bağımlılarınınkini andıran solgun ve hareketsiz bedenin çamur kaplı sokaklarda dolaşırken çaresizce bu baş döndürücü dönüşümlerin sorumlusunu arar. Tıpkı kokain kullanan birinin bir sonraki fırtı özlemle araması gibi. Çünkü sorumlu bütün yaratımın merkezindeki o muhteşem düzenin ilahiliğinden başka bir şey değildir. O, sen ve senin gibi milyonlarca sıradan yaratığın hamilidir. Ne var ki bu yaratığın başkalarına bulaşmak gibi çok özel bir yanı vardır. Bu açıdan geceleri pervanelerin karşı koyamadığı ateşe benzer. Tıpkı fototropizmi anlatmak için örnek gösterilen pervaneler gibi sen de

erototropizm diyebileceğimiz alanın konusu olursun. O küçücük hayvanın ateş karşısındaki telaşlı tepkilerinin nedenini öğrenebilseydik dünya nasıl da güzelleşirdi! Ölümüne neden olacak ateşe onu neyin çektiğini bilmek ne büyük mutluluk olurdu!

"Organik maddenin zavallı yığınını böylesine heyecanlandıran nesnenin, *klasik güzellikteki* aşkın yaygın temsilcisi olarak gördüğümüz genç bir kız olması büyük olasılıktır. Kızın simetrik ve oval bir yüzü vardır, burun kemeri inceciktir, dolgun kırmızı dudakları harikadır. Narin çenesi, dolgun koyu sarı saçları, olgunluğa ulaşmış vücut hatları ve gülümseyen gri gözleri, her açıdan vücut bulmuş kadınlığıyla insanı adeta büyüler. Kızı ilk kez gezinti yaparken fark etmiştim. Annesiyle yürürken bütün terbiyesiyle gözlerini yerden kaldırmıyordu. Ama bana yan gözle kaçamak bir bakış fırlattığını görmüştüm. Çivilenmiş gibi olduğum yerde kalakalmıştım. Zehir zerk edilmişti.

"Sonunda onunla buz pateni pistinde buluştum. Müzik eşliğinde bulutların üstündeymişçesine zarif hareketlerle kayıyordu. En azından bana öyle görünüyordu. Bazı uyuşturucular insanı hareketlendirir, yerinde duramazsın. Bazılarıysa gerçekten uyuşturur. Birincisi için küçük bir doz yeterken, ikincisi için kallavi bir doza ihtiyaç duyulur. Tek dileğim onunla birlikte olmak ve yüzünü doyasıya seyredebilmekti. Eflatun'un *Phaedrus*'unu bilir misin? Çok sonraları okuduğumda donakalmıştım. Biri siyah biri beyaz iki aygırın çektiği arabayı süren Eros metaforu, o zamanki dozumun mükemmel bir temsiliydi. Ne var ki benim durumumda beyaz aygır daha güçlüydü... Ama erototropizm doğa kanunudur ve doğal bir amacı vardır: Zerk edilen zehri zehrin sahibine geri verir. Bu doğal sürecin nedeni bellidir. Gözlerin arzu nesne-

sini algılar, bu görsel tetikleyici gizlice damarlarını hormonla doldurur ve sonuçta sinir sistemi zehirlenerek aktivite artar. Kişinin hayal dünyası güçlenir ve dudaklarından kara sevda sözleri dökülmeye başlar. Bu sözler hastalığın kaynağı ve nedeni olan kişinin kulağına fısıldanır, böylece adeta bir ceza gibi aşk da benzer bir şekilde tetiklenir. Elbette pratikte sonsuz çeşitlilikte durum vardır, sayısız faktör devreye girebilir. Ama *ideal* süreç hep aynıdır. Baştan çıkaran kadınlar fetihlerini vücutlarının güzelliğiyle gerçekleştirirken erkek baştan çıkarıcılar kelimelerin gücünü kullanır.

"Aldığım dozun beni tamamen aciz bıraktığından bahsetmiştim. Havasız kaldığı için çaresizce solumaya çalışan biri gibiydim. Bir şey söylemem gerektiğinin farkındaydım, ama sanki dilimi yutmuştum. Anlamsız hareketlerimle kızı korkutuyordum. Çok genç olduğu için karşısındakinin yaşadığı kaosla nasıl başa çıkabileceğini kestiremiyordu. Talihsiz zehirlenmemin nedenini bulmaya çalıştı, benimle görüşmeyeceğini söyledi, ama tesadüf bu ya nereye gidersek gidelim karşılaşmaya devam ediyorduk. Yılanın bakışlarıyla hipnotize ettiği bir kuş gibiydi, kendinde olmasa da sürekli uçmaya çalışıyordu.

"Ama atak bir türlü gelmiyordu. Bunun yerine devreye giren faktör muhtemelen onu da en az benim kadar şaşırtmıştır. Krizin zirvesinde, beklentilerimin pik yaptığı noktada, sevdiğim kızı görmek artık hayati bir gereklilik haline geldiğinde birden bir şeyi kavradım. O günü çok iyi hatırlıyorum. Şahane bir erken bahar öğleden sonrasıydı. Yüksek frekanslı gerilimimle tek bir yumrukta yeri göğü sarsabilirdim. Bu duygu bir mıknatıs gibi beni avcuna aldı, ama henüz tamamen hazır değildim. Dehşet içindeydim, hâlâ aklı başında olduğu halde deliliğin ilk işaretlerini fark eden biri gibiydim. Kaçmak, ondan kurtulmak istiyordum, ama beni mengene gibi

kavramıştı. Ormana kaçtım, bir tepenin zirvesine tırmandım. Yangından kaçarken kıyafetlerim alev almış gibi düşünmeden koşuyordum, ama koşmamın rüzgarıyla alevler daha da harlanıyordu. Samanlığa düşen bir kıvılcım gibi hayallerim tutuşmuştu. Başımın dönmesine engel olmak ve dayanılmaz kara sevdamı sona erdirmek için tek bir yumruğun yeteceği düşüncesini bütün varlığımla reddediyordum. Ve tıpkı daha önce erototropizm pençelerine kapıldığım gibi artık bütün benliğime yabancı olduğu kadar terbiyesiz düşünceler hakim olmuştu ve inatla hayatımın tutkusuna dönüşüyordu.

"Akşama doğru eve döndüm. Bir kalem alıp o güne kadarki algılarımın çok ötesinde bir mektup yazmaya başladım. Öylesine tuhaf, öylesine dobra bir mektup ancak bilinmeyen alaycı bir iradenin eseri olabilirdi. İlk taslağı yırtıp ikinciyi, sonra üçüncüyü yazdım. Sonuncusunun üstünde o kadar uzun düşünüp taşındım ki bir noktadan sonra daha önce hiç tecrübe etmediğim bir zevke kapıldım. Hayal dünyam çarpık bir mantığın esiri olmuştu. Kahkaha attığımda kendimden korktum. Bu alaycı kahkahanın sahibi ben olamazdım. Mektubu tekrar tekrar okudum. Bütün gerçek duygularım tepetaklak olmuştu, en güzel şeylerle dalga geçiyordum. Genç hanımın eline geçse, bu mektup en büyük hakaret olurdu. Yine de mektup bana tuhaf bir tatmin duygusu yaşatıyordu. Edebiyattaki ilk çıkışım sayılabilecek usta eseri mektubu özenle özel bir kağıda geçirdikten sonra zarfa koyup mühürledim. Ardından yatıp neredeyse anında uykuya daldım.

"Bir rüya gördüm. Hayatındaki en önemli olaylar gibi hatırlayacağın türden bir rüyaydı. Alacakaranlıkta bir tarlanın ortasında duruyordum. Arada sırada rüzgar biçilmiş anızların arasında hüzünle ıslık çalıyor, içimdeki acı dolu melankoliyi besliyordu. Uzaktaki tepelerde beyaz binalar seçilebiliyordu,

etrafları kapkara ağaçlarla çevriliydi... O sırada ufuk birden yarıldı, uzaktaki tepeler evlerle birlikte bir anda kayboluverdi. Dehşet içinde koşmaya başladım, insanlarla birlikte olmak istiyordum, ama bacaklarım kurşun gibi ağırlaşmıştı. Sonra kendimi her taraftan hiçliğe bakan devasa bir tepenin üstünde yapayalnız hissettim. Fırtına her yanımda düşman gibi kükrüyordu ve tutunabileceğim hiçbir şey yoktu. Ne bir yol ne bir patika ne bir işaret ne de yürüyen insanlar... Kapana kısılmış fare gibi bir o yana bir bu yana koşuyordum, ama nereye gidersem gideyim hep aynı tehlikeli uçurum önüme çıkıyordu. Birden durup tek bir yön seçmem gerektiğine karar veriyorum. Herhangi bir yön, ama tek bir yön. Yürümeye başladım. Rüyamda asker gibi yürüdüğümü düşünüyordum. Sonra ne olsa beğenirsin? Birden tarlalar yeniden beliriverdi. Üzerinde durduğum tepe düzleşirken kendimi bir ovada buldum. Tarlanın ortasındaydım, uzaklardaki tepeler, beyaz evler ve kapkara ağaçlar yine oradaydı. Bir yola varınca yürümeye devam ettim, kısa sürede evlerin arasındaydım. Kapılardan birini seçip önünde durdum. Mektubu cebimden çıkararak kapının arkasından uzanan ele uzattım...

"Hayretle uyandım. Öğle vakti, sevdiceğimi okuldan dönüş yolunda bekliyordum. Ona evinin kapısına kadar eşlik ettim, sonra cebimden çıkardığım mektubu eline sıkıştırdım. Kıpkırmızı kesildi. İçimden bir ses mektubu alıp kaçmamı söylüyordu, ama daha ne yaptığımın farkına bile varamadan kendimi yine yolda yürürken bulmuştum. Yorgunluktan uyuşmuştum. Başım zonkluyordu, bir yanıyor bir donuyordum. Eve geldiğimde kurşun yemiş gibi kendimi yatağa bıraktım. Ateşli bir uykuya dalmışım...

"Uyandığımda gerçekten de yüksek ateşle titriyordum. Kalkmaya çalışsam da bacaklarımın tutmadığını anlayınca

geri uzandım. Çok hastaydım. Yaklaşık bir ay yataktan çıkamadım. Ailem kurtulamayacağımdan endişeleniyordu, çünkü çoğunlukla baygındım, sadece arada sırada kendime geliyordum. Sonunda tamamen kendime geldiğimde ne yaptığımı fark edince yüreğim acıyla parçalandı. Tek çare tekrar hastalığın karanlığına gömülmekti. Değiştiremeyeceğim bir şeyi sürekli hatırlamanın acısı artık dayanılmaz olmuştu, yine de bir gün bu acıya alışıp sonunda ayağa kalktım. Aynadaki bir deri bir kemik adamı görünce dehşete düştüm. Kısa bir süre sonra gücüm yerine gelmeye başladı. Uzun süre hasta yattıktan sonra ilk kez tekrar dışarı çıktığımda ölümden geri dönmüş gibi hissediyordum. Bendeki bu kaotik değişime neden olan kızla bir daha hiç konuşmadım."

Lokar hayretle dinliyordu. Bir şeyi anlayamamıştı. "Yaptığın şeyi neye yoruyorsun?" diye sordu.

Hikayesini anlatmak büyük bir işkenceymiş gibi hiç durmadan nefes nefese konuşan Krassowitz birden ses tonunu değiştirdi. Ağır bir yükten kurtulmuş gibi neredeyse neşeyle konuşuyordu. "Kabul etmeliyim ki şimdi geriye bakınca, o işi yaparken ne kadar kör ve hesapsız olduğumu görebiliyorum. Hevese kapılan bir çocuktan ya da nedenini nasılını sormadan kendini tutkularına kaptıran bir deliden farksızdım. Ama sonuçlarını değerlendirdiğimde, eylemimin kesin bir sonuç hedefleyen bir iradenin eseri olduğunu da görüyorum. Çünkü sonucun kendisi hesaplı olduğu kadar şaşırtıcı bir mantıkla tasarlanmıştı. Bu yolla insanlığıma geri dönmüş olsam da içimde dev bir boşluk hissi vardı. Bütün gününü fabrikada kulakları sağır eden makine tıngırtıları arasında geçirdikten sonra aniden sessiz bir ormana giren biri gibi hissediyordum. O sağır edici gürültüye alışan organlarım yüzünden, doğanın sessizliğinde sanki bir şeyler

eksikmiş gibi bir duyguya kapılıyordum. Aynı zamanda bütün vücudum zehrin hezeyanıyla hâlâ gergindi. Ani sessizlik neredeyse acı veriyordu. Sessizliği bir şeyle doldurmam gerekiyordu. Kendimi çalışmalarıma verdim ve hayretle hastalığım sırasında büyük bir değişim geçirdiğimi fark ettim. Anlayacağın çalışmalarımı çok daha aktif ve dinamik bir yargıyla sürdürüyordum. Gözleri yeniden açılan kör bir adam gibiydim, etrafımdaki her şey yeni görünüyordu. Günbegün değişimin yepyeni sınırlarını keşfediyordum.

"Bir keresinde bir partide fazlasıyla içmiştim. Gerginliğimin inanılmaz bir şekilde hafiflediğini hissediyordum. Aynı tecrübeyi defalarca tekrarlama arzumu yenmiştim. Ama aynı zamanda içmenin acılarımı hafifletmek için son derece ucuz ve yanıltıcı bir çözüm olduğunun farkındaydım. Dahası bir daha içmemeye karar vermek benim için çok kolay olmuştu. Kendime hakim olabildiğimi bilmek, tuhaf bir zevk veriyordu. Kısa süre sonra tırmanış için dağa gittiğimde, tehlikeye karşı tamamen kayıtsız olduğumu fark ettim. İçimdeki ses ölümden daha beteri olmadığını ve bundan kaçamayacağımı söylüyordu. İşte sistemimi etrafına inşa ettiğim fikrin Arşimet anı buydu. Daha sonra tıpkı senin gibi hayatımın kavşağına geldiğimde ne gelecekle ne de zamanımı nasıl değerlendireceğimle ilgili hiçbir endişem olmadığını kavradım. İçimde tuhaf bir huzur vardı, kendime güveniyordum. Zaten geçirdiğim hastalıktan sonra korkacak başka neyim kalmıştı ki? Ve kaderimden korkmadığımı fark ettiğimde, sıkıcı ve yavan bir hayat sürdürmemin anlamsız olduğunu anladım. Bu sayede yaşadığım tehlikeli hayata adım attım ve bundan zevk de aldım. Büyük olaylardan ve kendimle ilgili deneylerimden hoşlanmaya başladım. Organizmamın tüm hareketlerini ve kıvranmalarını gözeten, bilincimin en dış kabuğundaki

ziyadesiyle yüksek zar bir ucundan patlamıştı. Önceden bir kedinin fareyi gözetlediği gibi kendimi güvenli köşemden izliyordum ve rahatsızlıklarımı izlemek neşe kaynağıma dönüşüyordu. Kopyamda kendi ölümümü gözlemek bile zevk verebilirdi ve buna biraz olsun şaşırmazdım."

Sustuğunda Lokar ona merakla baktı. Krassowitz hâlâ koltuğunda oturuyordu. Bacaklarını iyice açmış, dirseklerini dizlerine dayamış, yere bakıyordu. Yüzü kendini kaptırdığı düşüncelerden kasılmıştı. Lokar, karşısındaki adamın sözlerinde görünmez bir gücün düşüncelerini ele geçirmeye başladığını, onu daha önce hiç bilmediği yepyeni bir yola sürüklediğini hissediyordu. Bu gerçeğin gücü müydü, yoksa Krassowitz'in tuhaf kişiliğinin etkisi miydi? "Bu değişimin nedenini biliyor musun?" diye sordu.

Krassowitz'in dudaklarında, çayırın üstünde süzülen bir kelebeğin gölgesi kadar belli belirsiz bir gülümseme belirdi. "İnsan eylemlerinin arkasındaki büyük güç nedir? Kim bilebilir? Ama analizin yardımıyla varlığımı sonuna kadar sorguladım. Ne keşfettim, biliyor musun? Her tehlike atlattığımda kendime, '*Bu büyük duygu dalgalanmasının üstesinden gelebildiysen, üstesinden gelemeyeceğin herhangi insani bir duygu var mı?*' diye sordum. Yönümü değiştirmeye karar verdiğimde bu gerçeği içten içe zaten bilmediğimi mi sanıyorsun? Hafızamı zorladığımda kararımı verdiğim sırada bile gerçeğin beynimde uçuştuğunu açıkça görebiliyorum: 'Bu büyük ve benzersiz aydınlanmayı benimsediğinde sonsuza kadar yeni aydınlanmalardan kurtulmuş olacaksın,' düşüncesinden bahsediyorum. Sonra başka bir şey daha düşünüyordum: 'Büyük başarılar istiyor musun? O zaman ilk olarak nelerden feragat edebileceğini kanıtla.' Tabii bir de hayatımda büyük bir adım atmak ve kendi kaderimi belirlemek için duyduğum arzu... Öğrenmen gereken, hayatın

organik maddeye yönelik acı dolu uyaranlara fazlasıyla duyarsız olduğu ve ölümün bu farkındalığın yıkımından başka bir şey olmadığıdır. Elektrik akımını kestiğin anda ışık söner."

"Yani içindeki ölüm korkusunu tamamen bastırdığını mı söylüyorsun? Korktuğun hiçbir tehlike yok mu?"

"Dürüst olayım. Çocukken bile hayatım bir yanardağ gibiydi, bu yanardağa tırmanmanın düşüncesi bile ödümü patlatıyordu. Tehlikeden ve mücadeleden korktuğum daha küçük yaşlarda bu korkuyu yenme arzusuna kapılmıştım. Ama bunu nasıl yapacaktım? Zor durumları tetikledim, özellikle bu anları aradım. Yine de iç dünyama kararlı bir şekilde müdahale etme fırsatım olmuyordu. Ta ki o talihsiz zehirlenmeyi yaşayana, o kontrolsüz aşka kapılana kadar. İçimden bir ses bunun olası en büyük tehlike olduğunu, kendimi kanıtlamak için en büyük fırsatı yakaladığımı söylüyordu. Fırsatı değerlendirdim ve değişim başladı. Ama bazı geceler bir karar vermenin eşiğindeyken ya da büyük tehlikeleri atlattıktan sonra dehşetli kabuslar görürüm. Kendimi çocukken evimizin bahçesinde bulurum, ayaklarım yere saplanmıştır, bir türlü hareket edemem. O sırada korkunç bir el bana doğru uzandığında şahinin gözüne kestirdiği küçük bir kuş gibi olduğum yerde büzüşürüm. Ya da rüyamda dimdik bir yamaca tırmanırken ayaklarım sürekli kayar, gücüm tükenir ve gökle yer arasında asılı dururken altımdaki uçurumun derinliklerine düşmeyi beklerim. Uyandığımda rahatlayarak derin bir iç çekerim. Kendime gördüğümün sadece bir rüya olduğunu söylerim. Çünkü bilinçliyken hiçbir şeyden korkmam. Mesele şu ki o büyük adımı attığım anda bir şeyler tersine döner. Bildiğim şeyler tepetaklak olur, güç ve onaylanma arzum karanlık bir arzuya dönüşerek yüzeye çıkar ve hayat korkusu rüyalarıma siner."

Lokar, karşısındaki adamın ona iç dünyasını samimiyetle anlattığı hissine kapılmıştı. Acıyla yüzü ekşirken içinde bir

şeyler isyan ediyordu. "Yaptığın şey doğal değildi, doğa kanunlarına aykırı ve şeytaniydi. Tanrı'yı yok saydın. Yerinde olmak istemezdim."

Krassowitz ona yan gözle baktı. Lokar'ın sözlerinin, bir kadının baştan çıkarıcısına teslim olmadan önceki son direnişi olduğunu sezebiliyordu. Gözleri parladı. "Doğal değilse ne olmuş? İnsanoğlunun en büyük başarıları doğaya rağmen gerçekleşmiştir. Gücümüzün sınırlı olduğu farkındalığı sayesinde başarılı oluruz. Herhangi bir şeyi inşa etmek istiyorsan, bir yerden başlaman gerekir. Bir sürü amacın olabilir, ama tek bir kafan ve tek bir bedenin var. Soru şu: En önemlisi hangisi? Bir karar verdiğinde, diğer seçeneklerden vazgeçersin. Çünkü ayran gönüllü olmak seni bir yere götürmez. En başından beri her şeye boyun eğen zayıf iradeli bir millet olduk. Buna Reel-politik diyoruz. Güzel. Bir ödleğin boyun eğmekten başka alternatifi yoktur. Ama sonunda bu gereksiz mengeneden kurtulmanın zamanı geldi. Dr. Jug süreci başlattı..."

Lokar araya girdi. "Dr. Jug'dan bahsediyorsun. Saygın otoriteler uzun zaman önce onun tezleriyle dünyadan haberi olmayan birkaç aptalın aklını karıştıran isterik biri olarak kendi kibrinin kurbanı olduğuna ve genelde hiçbir işe yaramadığı gibi bir sürü zarara neden olduğu kanaatine vardılar..."

"*Bir sürü zarara* neden olmadı, öğretileriyle bir sürü ölüme neden oldu. Eğitim uzmanları haklı olarak son birkaç yılda dağlarda meydana gelen ölümcül kazalar nedeniyle onun öğretilerini suçluyor. Bir sürü genç hayat soldu. Ve Bazovica trajedisini bilenler, 'Al işte! Her yerinde Jug'ın felsefesi yazıyor,' diyorlar. Ama sana bir şey sormak isterim. Saygın otoriteler ne zaman pırıl pırıl seçkin gençleri eyleme geçirebilecek tek bir düşünce ya da fikir üretti? Statükoya karşı çıkmaları ve kaderlerini kendi ellerine almaları için ne zaman ön ayak

oldular? Kim ölüm korkularının üstesinden gelmelerine yardım etti? Yirmi beş yaşında kafası patlayan o çocuk hepsinden daha iyisini yaptı. Prešeren'den beri *saygın otoritelerimiz* bilmedikleri bir şeyin asla bilinmeyeceğini düşündüler. Dr. Jug konusunda söyleyeceklerini söyleyip ellerini yıkayarak sorumluluklarından sıyrıldılar. Ama Jug'ın düşünceleri genç yüreklere işliyor, o yüreklerin alev almasını sağlıyor. Çağımızın tarihini yazanlar saygın otoritelerimizi es geçecektir, ama gençlerin yüreklerinde böylesi değişimlere neden olan genç bir adamı görmezden gelemeyecektir. Çünkü kararlı eylemleri, kendi adına her şeyi söylüyor. Bütün edebiyat çevremiz özgür milletler fikrinin büyük dinlerin başladığı noktadan doğduğunu bilir: Yaşam ve ölüm meselesi. Prešeren'in *Savica Şelalesinde Vaftiz* kitabındaki o tek cümleyi tekrarlamama gerek yok. Aynı sorunsal yaklaşım, Jug'ın felsefesinin de çıkış noktasıdır. Üstüne yapıştırılan ölümün dostu etiketi aslında ironiktir. Buna, '*Milletimiz ölümle dost olmalıdır. Küçüğüz ve konumumuz umutsuz. Çocukluğumuzu atlattık ve bir daha asla çocukluğumuza dönemeyeceğiz. Önümüzde sadece iki yol var. Ya olduğumuz gibi kalıp dalkavuklar gibi yaşayacağız ya da kaderimizi kendi elimize alacağız. Sonunda ölüm kaçınılmazsa, en azından onurumuzla ölelim!*' diye karşılık verir."

O akşam Gregor Lokar, şehirden Castle Tepesi'ne tam beş kez çıkıp geri indi. İçinde fokurdayan şey zayıf bedeni için fazlasıyla güçlüydü, fokurtular yüzünden yerinde duramıyordu. Sabırsızlıkla ne yapması gerektiğine dair bir işaret görmeyi bekliyordu ve bu işareti göreceğine neredeyse inanıyordu. Ama hiçbir işaret yoktu. Bacaklarında güç kalmamıştı, başını eğip sonunda evine geri döndü...

Ertesi gün kız arkadaşı Minka'yı ziyarete gittiğinde son derece bitkindi. Yine de kız arkadaşıyla öpüşmek rahatlatı-

cıydı. Başını sevgilisinin kucağına koyduğunda sıkıntılarının yatıştığını hissetti. Burada zorlu düşüncelerden ve baştan çıkarmalardan korunduğunu düşünüyordu.

Birden trenin düdüğü duyuldu. Lokar başını kaldırıp dikkatle dinledi. Krassowitz dünyayı dolaşmak üzere o trende olabilir miydi? Minka gözlerinde alışıldık olmayan endişeyle onu süzüyordu. Saçlarını okşayan eli durmuştu. Yüreği hoplamıştı. Nedenini bilmeden ağlamaya başladı. Sevdiği erkeği öpücükleriyle bile rahatlatamamıştı...

Dr. Krassowitz üçüncü sınıf kompartımanının köşesinde seyahat paltosuna sımsıkı sarılmış bir halde tavşan uykusuna yatmıştı. Yarı açık gözleriyle pencereden akarken sürekli şekil değiştiren manzarayı seyrediyordu. Aynı anda Gregor Lokar ister istemez ürperdi. Kalemiyle kağıtları kaptığı gibi melankoli ve özlemle dolu lirik bir şiir yazdı. Bu sayede hayatın kabus gibi yükünü üstünden attı ve bir kez daha huzur içinde geleceğe baktı.

[14]
Araf

İki taraf arasında bir perde ve A'râf üzerinde de herkesi simalarından tanıyan adamlar vardır

Kur'an-ı Kerim, A'râf Suresi, 46. Ayet

I.

Sen...! Sana ne diyeceğimi bilmiyorum. Şeytan ruhlu iblis mi desem, yoksa sadece zavallı kayıp ruh mu? Seni her yerde aradım, ama sanki yer yarılmış da içine girmişsin. Gözüme bakmaktan mı korkuyordun? Belki yakınlarda bir yerde gizlenmiş bana görünmeden gülüyorsundur. Bil ki Tanrı'nın değirmenleri ağır döner! Eşek şakanı fark ettiğimde resmen deliye döndüm. Bir an önce harekete geçip sana kalkan olan o sefil yaratığa gidip bir açıklama istedim. Korktu. Her şeyi anlattı. Onu senin zorladığını anlattı. Ona bunu hangi güçle yaptığını sorduğumda aranızda geçen o son şeyi itiraf etti. Ne iğrenç bir davranış! Ödeşmek üzere bir şey almak için hızlıca eve gittim, ardından evine koştum. Tabii ki gitmiştin. Seni bulabileceğim bütün barları dolaşsam da hiçbirinde yoktun. Sonra tekrar oturduğun apartmana döndüm. Ama bu arada biri seni aradığımı çıtlatmış olmalı, çünkü ev sahiben, gelen postayı Viyana'da bir adrese yönlendirmesini söyleyerek şehirden ayrıldığını söyledi. Dünya işlerinden anlamadığım için arkadaşlardan iki bin dinar borç aldım, bir şekilde transit vize edindim ve peşinden yollara düştüm. En azın-

dan öyle sanıyordum. İstediğin kadar gülebilirsin. Merkez postanede ne öyle bir adres ne de seni bekleyen bir mektup olduğunu öğrendim. Konsoloslukta kimse seni tanımıyordu. Oynadığın oyuna hâlâ ayılmamıştım. Bir taksi tutup bütün şehirde bardan bara dolaştım. Otobüslere ve tramvaylara bindim. Herhalde bin kez seni yakalamak üzere olduğumu düşünmüşümdür. Ve her seferinde kendimi aptal gibi hissettim. Büyük bir şehirde birini aramanın, çölde kum tanesi aramaktan farklı olmadığını anlamam uzun sürdü. Umutsuzluğa düştüm. Param bitiyordu, geri dönmem lazımdı. Ama önce bir kez daha merkez postaneyi kontrol etmek istedim ve orada bütün mektuplarının Paris'te bir adrese yönlendirildiğini öğrendim. Yenilmiştim. İşte o zaman bana yine oyun oynadığını anladım. Öfkeden kıpkırmızı kesilirken yayan bile olsa Paris'e gitmeye karar verdim. Ama sonra dank etti. Paris de bir aldatmaca olabilir miydi? Belki çoktan Ljubljana'ya dönmüş, sakinleşmemi bekliyordun. Bir şeyi unutma: Yaptıklarını sana ödetmeden bunu asla unutmayacağım. Şimdilik paçayı sıyırdın, ama bunu yaparak iğrenç bir ödlek olduğunu kanıtladın ve gözümden düştün, bilesin.

Öfkemi yanlış anlama! Sakın o güzel yardımcın ve aşığın Olga yüzünden acı çeken bir aşk budalası olduğumu düşünme hatasına düşme. Aşık olsaydım, tamamen farklı birine aşık olurdum ve bedelini fark edince tamamen vazgeçerdim. İçimi kor kömürler gibi asıl yakan, kendimi tam bir aptal konumuna düşürmüş olmam gerçeği. Bu yüzden dünyayı terk etsen yeridir. Seni toprağa gömüp, "Simon Krassowitz *buradaydı!*" demeden içim rahat etmeyecek. O zamana kadar çıplak ellerimle bağırsaklarını deştiğimi hayal ederek içimi soğutuyorum.

Söylesene, hangi şeytan zekice bir planla siz ikinizi bir araya getirmeyi başardı? Sizinki gibi iki farklı hayatın asla kesişmeyeceğini sanırdım. Kendini entelektüel ve mantıklı bir adam olarak görürsün, Olga ise şaşırtıcı ortalama zekasıyla hoppa bir küçük kuş... Tabii zengin aşıklarından edindiği zengin hayatını unutmamalı. Sizin gibi iki komplocu nasıl bir araya geldi? Belki sizi birbirinize bağlayan çürümüş ahlakınızdır. Nasıl olduğunu açıklasan gerçekten sevinirdim.

Sana bir konuda teşekkür etmeliyim. O sürtüğe gücümün yetmeyeceğini fark etmemi... fark etmek ne kelime?... kavramamı sağladın. Bana böylesi büyük bir utanç yaşatmasaydın sana gerçekten minnettar kalabilirdim. Aşk böcekleri gibi çiçeğin etrafında vızıldayarak uçuşumu izlerken bir köşeden karnına sancılar girene kadar kahkahalarla güldüğünü biliyorum. Ama sen daha dur! Başından aşağı kızgın yağlar dökülmesine az kaldı.

Böylesi kusursuz bir rol yapması için ne kadar prova yaptınız? Lanet olsun, o kadın gerçek bir aktris. İnsanın yüzünün bir anda böylesine hızlı değişebileceği aklımın ucundan bile geçmezdi. Üstelik o tatlı şeyin on sekizinde bile olduğundan şüpheliyim. O kocaman mavi gözler! Bazıları onu çocuk sanabilir. Hele o narin burun, yumuşacık çene, laleler kadar kırmızı dudakları, güneş gibi parlayan altın saçları, incecik vücudu, ceylan gibi yürüyüşü... Masumiyetin hayat bulmuş haliydi. Şimdi kendi halime gülüyorum. Özenle tasarladığınız çürümüş yalanlarla dolu beyaz badanalı mezarın arkasında neler olduğunu anlamam nelere mal oldu! Belki atalarımız da bu yüzden Tanrı'nın yanı sıra kozmik oyunda Şeytan dediklerinin parmağı olduğuna kanaat getirmişti.

Beni asıl şaşırtan, kendini *mantığın timsali* olarak göster-

meye bayılan sensin. Evet, bir ruhun var, ah hem de çok derin bir ruh. Ama ruhun ya hasta ya da bir canavar. Seni anlayamıyorum. Nasıl oluyor da o soğukkanlı cesur ve mantıklı filozof maskesiyle dolaşırken, aynı zamanda tanrıtanımaz, alaycı, zavallı bir ödlek olabiliyorsun? Sen hiçbir şeye inanmaz mısın? Bence kalbin bir yılanınki kadar soğuktur. Hangi akılla sana kulak verip söylediklerine kandım, bilmem ki?

Beni o oyuna çekerken amacının ne olabileceği üzerine çok kafa yordum. Kadınlar konusunda başarılarımla böbürlenirken, ilişkiler hakkında her şeyi çok iyi bildiğimi söylerken komik görünmüş olabileceğimi kabul ediyorum. Hiç olgun bir tavır değildi. Ama sonsuz bilgin ve tecrüben karşısında eziliyordum, bu yüzden üste çıkmak için bir şeyler yapmalıydım. Aklımı başıma getirmeyi gerçekten isteseydin, beni bir iki gün endişe içinde bıraktıktan sonra, "İnsanın nasıl da yanılabileceğini gördün mü şimdi?" demen yeterli olurdu. Oysa belli ki beni uçurumdan aşağı itmek istiyordun. Sanki aşağılanmam, küçük düşmem karşısında şeytanca bir zevk alıyordun. Zaten tam da bu yüzden bu dünyaya ait olamazsın. Bana yaptıklarını asla affetmeyeceğim.

Yüreğim Dante'nin cehenneminden çıkmış bir oyunla paramparça oldu. Ve bunun tek nedeni benden özellikle sakladığın küçük bir gerçek. Ah, unutuşun nehri Lethe'nin bir efsane olmamasını dilerdim! Suyundan bir yudum içip her şeyi unutabilirdim. Ama o kafede o akşam olan bitenler lanet olası bir berraklıkla gece gündüz peşimi bırakmıyor. Kendinden yaşlı iki aşığıyla adeta dans edercesine kafeye gelişi, senin onu meraklı bir gülümsemeyle selamlaman... "Onu tanıyor musun?" diye sorduğumda başını sallamakla yetinmiştin. Sana, "Onun yaşındaki çocuklar akşamları evlerinde oturmalı," demiştim. Ah, şimdi o hınzır gülümse-

menin nedenini biliyorum. Tabii o zaman hiçbir şey bilmiyordum. Onu gezintiye çıktığımda birkaç kez gördüğümü ve çok hoşlandığımı söylemiştim. Sonra sen birden, "Tanıştırmamı ister miydin?" deyivermiştin. Yoksa iğrenç oyununu o anda mı planlamıştın? Daha cazip bir teklif olabilir miydi? Ama temkinli bir soru dudaklarımdan dökülmüştü. "Yanındaki iki adam kim?" diye sorduğumda, "Duyduğum kadarıyla biri üvey babası ya da amcası falan gibi bir akrabası," diye yanıtlamıştın. Elbette yalan söylüyordun. Onun o adamlarla ne türden bir ilişkisi olduğunu çok iyi biliyordun. Buna rağmen onunla zevkli dakikalar geçirebilmene hayret ediyorum. Ama ahlaksızlığının sınırı yok.

Ertesi akşam gezintiye çıktığımızda onunla karşılaştık. Selamlaşıp beni tanıştırdın. Bunu önceden planlamamış olmanız mümkün değil. Yoksa en başından rolünü nasıl bu kadar mükemmel oynayabilirdi? Başta genç bir erkekle tanıştırıldıklarında genç kızların yaptığı gibi hafifçe kızardı. Buna memnun olmuştum. İkiniz resmi bir tavırla konuşurken birbirinizi fazlasıyla *tanıdığınız* aklımın ucundan bile geçmemişti. Birlikte yürüdük. Kısa sürede rahatlayıp neşeyle konuşmaya başladı ve o anda kalbimi çaldı. Söylesene, biri hem çaba göstermeksizin zarafetin timsali görünürken nasıl olur da bu kadar yozlaşmış olabilir? O akşam onun gönlünü kazanmak için elimden geleni ardıma koymayacağıma karar vermiştim.

Birkaç gün sonra ona tekrar rastladım. O günden sonra tekrar tekrar buluşmaya başladık. Neden insanlardan kaçarak en tenha patikaları seçtiğini şimdi anlıyorum. Tam bir hafta boyunca karşımda erken olgunlaşmış on beş yaşında bir kız varmış gibi davrandım. Aptallığım yüzünden kendimi asla affetmeyeceğim. Tabii, bu arada herhalde her tür *istismarım* sürekli sana bildiriliyordu. Herhalde bunları dinledikçe kar-

nını tutarak kahkahalar atıyordun. Keşke alnımdaki lekeyi kolayca silebilseydim.

Sonra zavallı Don Juan taklidim devreye girdi. Ona aşık oldum ve onu elde etmeyi kafaya koydum. Bir keresinde bizi birlikte görüp, *nasıl gittiğini* sorduğunu hatırlıyorum. Fazla ilerleme yok anlamında omuz silkmiş, ama aynı zamanda imalı bir şekilde sırıtmaktan kendimi alamamıştım. Sırf o sırıtış yüzünden kafam kesilse yeridir. Başta elini ağzıyla kapatıp beni hafifçe iterek masum genç kız rolüne bürünmüştü. Ne yaparsam yapayım, inatla beni reddediyordu. Sonunda elinin her milimini öpücüklere boğdum. Kendimi utanç veren durumlara düşürdüğüm her anı vakit geçmeden öğrendiğini biliyorum, ama son bir kez tekrar dinle. Aptallığımla ziyafet çekmek hakkındır. Kısa sürede duygularımın çukuruna gömülürken aptal bir aşık olup çıktım. Onun çıplak göğüslerini ilk kez gördüğümde mutluluğun zirvesine çıktığımı düşünüyordum. Muhtemelen aynı gece sevişmişsinizdir, muhtemelen aptallığıma kahkahalarla gülmüşsünüzdür. Ama hesabı çıkardığımdan emin olabilirsin, bedelini ödeteceğim. Mutluluktan kendimi içkiye verdim. Hayatımda ilk kez sarhoş oldum. Daha bir gece öncesinde senin ya da başka bir adamın kollarına hiç utanmadan atılan birinin göğüslerine dokunduğumda kızarıp bakışlarını sahte bir masumiyetle nasıl kaçırabildiğini öğrenmeyi çok isterdim. Arlanmaz yaratık!

Aslında kiminle dans ettiğimin çeşitli işaretleri gözümün önündeydi. Oysa aptalca aşık olduğum için ona karşı en ufak bir şüphe beslemiyordum. Evine kadar eşlik etmeme asla izin vermiyordu. Ailesiyle tanışmadım, ailesiyle mi, yoksa başka bir yerde mi yaşadığını hiç öğrenemedim. Bir ofiste her gün birkaç saatliğine çalıştığını söylemişti, ama onu ofisten almama hiç izin vermedi. Buluşmalarımız hep gizliydi. Yine de

bütün bunlar beni rahatsız etmiyordu. Bilakis romantik bile buluyordum. Her gün onunla zaman geçirebildiğim için mutluydum. Şimdi düşününce hatırlıyorum da sadece bir kez bir soruma senin kullandığını bildiğim bir deyimle cevap verdiğinde donakalmıştım. Tuhaf bir şekilde ürperirken kulağımı iyice açmış, kendimi fena halde rahatsız hissetmiştim. Ama aşık olduğunda bu tür rahatsız edici ayrıntılar kolay unutuluyor.

Sonra hiç ummadığım anda gerçek ortaya çıktı. Basit, fazlasıyla banal gerçek! Bir tanıdığımla kaldırımda konuşuyorduk. O sırada Olga, iş adamı olduğunu bildiğim yaşlıca bir adamla birlikte yanımızdan geçti. Selam verdiğimi görünce şaşıran arkadaşım, erkekten başka arkadaşı olmayan bu kızı nereden tanıdığımı sordu. Öfkeyle itiraz ederek onun kız arkadaşım olduğunu söyledim. Yüzüme gülünce yumruğumu kulağına geçirdim. "Sen aklını mı kaçırdın?" dedi. "Onun kim olduğunu biliyorum. İstediğine sorabilirsin, hepsi aynısını söyler." Olga'nın peşinden koşup evine gittim. Senin ve daha nicelerinin bulunduğu o mide bulandıran süslü eşyalarla dekore edilmiş odasına girdiğimde her şey bütün açıklığıyla ortadaydı. Yine de gördüklerime inanmayı reddediyordum. Beyhude bir rahatlamaydı. Olga bile sonrasında itiraf ederek bu rahatlama hissini yerle bir edecekti. Utanç içinde, aşağılanmış bir halde, büyük bir tiksintiyle o utanç yuvasından ayrıldım.

Söylesene tanrıtanımaz yaratık! Böylesi düşmanca bir oyunla eline ne geçti? Eşek şakası olsa, bu işi çok daha erken bitirirdin. Başkalarının acılarından zevk alan bir sadist falan mısın? Filozof kılığına girmiş bir suçlu mu? Çözemediğim bir amacın mı vardı? Mektubum eline geçerse bana şunu bir açıklayıver. Belki o zaman her gece bana cehennemi yaşatan kabuslarımdan kurtulup, biraz olsun huzur bulabilirim. Ka-

buslarımda aşık olduğum o iğrenç yaratığı görmek hiç doğal olmayan gizli arzularımın ateşini körüklüyor. Söylesene, onu nasıl ikna ettin? Keşke onunla bir kez olsun tam bir birliktelik yaşasaydım. En azından *aklı başında* bir aptalım. Belki o zaman huzur bulurdum. Keşke ikiniz beni cehennem oyununuza çekmeseydiniz. Çünkü en yoldan çıkmış kadınların, günahları bile iyileştiren merhemler olduğunu duydum. Gerçekten o kadar tatlı mı? Ona sahip oldun mu? Çok mu zevk aldın? Bu düşünceler geceler boyunca bana cehennemi yaşatıyor.

Şeytan! Beni başka şeyler öğrenmeyeyim diye güzel romanlar okumak yerine bilimsel çalışmalara yönlendirdin. O zaman sana gülerdim. Ama bugün tavsiyeni dinleyip seni kendi silahınla vurmaya kararlıyım. İnsanlığın bildiği hiçbir şeyden eksik kalmayacağım. En yüksek ve en temel bilgiler günlük besinim olacak. Gör bak, bu konuda sana yetişeceğim. Gözünün yaşına bakmayacağım. Hırslarını biliyorum. Elimden geldiğince bütün planlarını altüst edeceğim. Ta ki intikamımı alacağım o muhteşem gün gelene kadar. Ta ki çeliği bağırsaklarına saplayana kadar. O gün gelene kadar sana lanetler olsun. Lanet olsun!

II.

Genç kahramanım,

Öncelikle centilmence selamımı lütfen kabul et. Vay canına, ne kadar büyümüşsün! Seni artık tanımakta zorlanıyorum. Yoksa koca göbeğimle gelip organlarımı kontrol ettirmeye geleceğimi mi düşünmüştün? Sabır Jernej Svetina, sabır! Beni vaftiz ettiğin ödlekliğimin bile yüce amaçları var.

Temel centilmenlik prensipleri gereği mektubunda son

derece kaba bir şekilde aşağıladığın kadın cinsini savunmak zorundayım. Zavallı küçük Olga'nın aslında hiç suçu yok. Sadece ülkemizdeki binlerce kadın gibi daha *yüce* bir amaca hizmet etti. Onunla ilgili kullandığın kırıcı yakıştırmalara gerçekten hiç gerek yoktu. Kadın psikolojisi hakkında bir şeyler öğrenebilmen için konuyla ilgili elimden geldiğince açıklayıcı olmaya çalışacağım, çünkü gördüğüm kadarıyla tecrübe ettiklerin sana hiçbir şey katmamış. İzin verirsen önce onunla nasıl tanıştığımı ve ilişkimizin nasıl geliştiğini anlatayım.

İki yıl önce bir arkadaşım vıcık vıcık bir aşk ilişkisi hakkında yardımımı istedi. Yufka yürekli olduğum için kabul ettim ve böylece o zaman henüz on altı yaşında bile olmayan Olga'yla arkadaşımı tanıştırdım. Zavallı yetim için üzülüyordum, o yüzden duruma bütün yüreğimle el koydum ve kısa zamanda kızcağız beni koruyucusu olarak görmeye çalıştı. Onun için ne yapacağını bilen ve güvenilecek bir adamdım.

Şüphesiz böyle birine ihtiyacı vardı. Kendi adıma onu hep dünyaya karşı çocuksu bir merak beslemenin ötesine geçmeyecek biri olarak gördüm. Bizler onun için kah uzaylı ve çoğunlukla kötülük dolu yaratıklar kah sihirli güçleri olan kahramanlardık. Sihirli güçten kastım para elbette. Parası olanlar Olga için masallardaki prensesleri ve hazineleri koruyan ejderhalar gibiydi. Hazineye ulaşmak için ejderhaları kandırması, uyutması ve mahzenin anahtarlarını alması gerekiyordu. Çünkü gözü kapalı itaat ettiği tek şey varsa, o da arzularıydı. Ama ejderhaları kontrolü altına alabileceği sihirli formülü nerede bulacaktı? Birden sihirli yüzüğün kendisinde olduğunu keşfetti. Yani bedenini. Nasıl işe yarayacağını tam olarak anlayamıyordu, çünkü henüz bir kadın değildi ve asla da bir kadın olmayacak. Ama en azından işe yarayacağını bilmek ona yetiyordu. Yaşlı bir büyücüyü büyülediği ilk girişiminde bin dinar elde

etti. Daha sonra bu benzersiz fırsatı sonuna kadar değerlendirmediği için pişman olduğunu itiraf etse de hayret içindeydi, fakat her halükarda tecrübe tecrübedir.

O zamana kadar dünyada tek bir güç tanıyordu, o da paraydı. Ve tek bir amacı vardı: Para sahibi *büyücülere* kendini sevdirmek. Bendeyse içinden çıkılmaz bir durumdan onu kurtaran birini görüyordu, dahası bu yüzden olsa gerek bilinmez bir güçtüm, haliyle onun için fazlasıyla gizemliydim. İlkel bilinci karşılıklılık üzerine kurulduğundan yaptıklarımın karşılığını ödemesi gerektiğini düşündü. Bu şekilde gizemli gücümden faydalanmaya devam edecekti.

Bu ilkelliği son derece eğlenceli buluyordum. Dünyaya çoğu insandan farklı bakıyordu, onun bu yaklaşımını merak ediyordum. Akşamları yanımda yatarken arada sırada hayvanlar, yıldızlar, evren ve daha birçok konu hakkında sorular soruyordu. Hepsini olabilecek en basit terimlerle açıkladığımda bile hayrete düşüyordu. Böyle anlarda bana öylesi bir çocuksu şaşkınlıkla bakıyordu ki cevapları içimdeki gizli bir mekanizmanın verip vermediğini görmeye çalıştığına yemin edebilirdim. Hipnoz hakkında bir şeyler duymuştu, bir keresinde lafı hiç dolandırmadan onu *büyüleyip büyülemediğimi* soruverdi. Sözüme güveniyordu, beni iyi niyetli bir iblis gibi görüyordu, o yüzden de tavsiyelerimi harfiyen yerine getiriyordu. Ona erkek psikolojisiyle ilgili birkaç sır verdim ve işleri resmen patladı. Annesinin eteklerine yapışan bir çocuk misali beni akıl hocası yerine koyarken, kendine onu paraya boğan en fazla iki veya üç para babasıyla birlikte olma sınırı getirdi. Çünkü güçlü adamların yanında kendini fena halde küçük ve kaybolmuş hissediyordu. İnanılmaz bir şekilde her şeyi tuhaf buluyordu. Bazen onu böylesine çaresizce yalnız gördüğümde yüreğim sızlıyordu. Her

dostça bakışa, her nazik söze minnet duyan küçük bir köpek yavrusu gibiydi...

Anaokulu seviyesindeki kibrinle kadınlar hakkında felsefe nutku çekmenin, hatta konu hakkında bana akıl vermeye çalışmanın ne kadar gülünç kaçtığını sen de tahmin edersin. Kuşkusuz benden birkaç santim daha uzun olduğun ve geleneksel olarak yakışıklı sayıldığın için, benim gibi zeki bir iblisle karşılaştırıldığında kadınlar konusunda daha başarılı olduğun ve aşk konularını çok daha iyi bildiğin gibi bir kanaate vardın. Bu sonuca varırken en az üç kabul edilmez varsayımda bulundun. Her şeyden önce, kadınların zevkleri o kadar farklıdır ki dış görünüm sandığının aksine son derece önemsiz bir rol oynar, hatta çoğunlukla hiç önemi yoktur. İkinci yanılgın, kadınlar konusunda daha başarılı olmanın seni onlar hakkında daha bilgili kıldığını sanman. Balarıları gibi çiçekten çiçeğe konan adamlar tanıdım, buna rağmen aşk konularındaki bilgi ve tecrübeleri sıfıra yakındı. Varsayımın sıradan bir mantık önermesinden başka bir şey değildi. Üçüncüsü henüz çok toy olduğun için yaşadığımız tecrübeyi çok yanlış anladın. Geçmişinde birkaç tane öğrenci aşkı var, bense hem yaşadığım hem de neden olduğum çok sayıda trajediye tanık oldum. Dahası yetişkin bir erkek olarak senden on yaş büyüğüm.

Kafede Olga'yla tanıştığımız akşam bütün zavallı toyluğunu ortaya serdin. Kuyruğunu açan bir tavus kuşu misali geniş omuzlarını şişirdin, yüzünün daha yakışıklı olduğunu düşündüğün tarafıyla pozlar verdin, güldün, İspanyol asilzadelerinin zarafetiyle sigaranı tüttürdün, on masa öteden duyulabilecek kadar yüksek sesle konuştun ve genelde kasabalı üçkağıtçılar gibi davrandın. Ve bütün bunları güç olarak sadece paraya tapan, dahası aşka bir dilencinin milyonlara uzak

olduğu kadar uzak olan bir yaratık için yaptın. Bu konuda bilgi sahibi biri olarak gözlerini açmak istememe gerçekten şaşırdın mı?

Başta kiminle dans ettiğini hızla anlayacağından emindim. Ama aşk gözünü öylesine bürümüştü ki her saniye biraz daha gerçeklikten uzaklaşıyor, karşındaki yaratığı her geçen gün tamamen imkansız bir varlığa dönüştürüyordun. Sanki gözüne gördüklerini çarpıtan bir gözlük takmıştın. Sahiden komiktin.

Ama bunların hiçbiri ona tuhaf görünmüyordu. Planımı anlatıp ona nasıl davranacağını söylediğimde soru bile sormadı. Çünkü Yunanların Delphi kahinine inandıkları gibi bana güveniyordu. Ona boş bir öneride bulunmam mümkün müydü? Papağan gibi söylenenleri tekrarlamayı öğrendiği için ne düşünürse düşünsün, seni burnundan tutup istediği yere çekmek hiç de zor olmamıştı. Çünkü onun için "Seni seviyorum" cümlesi "Bana yüz dinar ver", "Seni istiyorum" cümlesiyse "Bana iki yüz dinar ver" anlamına geliyordu. Ve bu süre zarfında bir makineyle konuştuğunun farkına bile varmadın! Of be oğlum! Tanrılar *homo sapiens* denen cinsi kör etmeye görsün.

Gerçeklikle hayal dünyası arasındaki uçurumun her geçen gün arttığını gördüğüm anda düşüşünün ne kadar uzun ve acı dolu olacağını kavradım. Başta meseleyi vakitlice açıklama niyetindeydim. Ama sonra vazgeçip suyun kendi yolunda akmasını beklemeye karar verdim. Anlayacağın birden, seninle yapacağım *deneyin*, uygulamaya koymak için fırsat kolladığım daha büyük bir planın parçası olabileceğini fark etmiştim.

Çabalarımız ve eylemimiz için özenle araştırma yaptıktan sonra sonunda liderlerimizle birlikte milletimizin yaklaşık bir asırdır seçtiği yolun temelde kusurlu olduğu sonucuna var-

dım. Bahsettiğim kusur, *görünüşte mantık*, hatta bir tür *inandırıcılık* gerektiren belirsizlikti. Tartışmasız bir şekilde bunu iki gerçek destekliyordu. Birincisi sayısal azlığımız, ikincisiyse asırlık köleliğimizle birlikte özgürlükten yoksun olmamızın getirdiği sonsuz gerilikti. Oysa yabancıların yumruğunu tepemizde hissedebileceğimiz birçok fırsatımız olmuştu.

Bu durumda iyilik, merhamet ve insanlık fikri uğruna milletlerin kardeşliği ve uzlaşma için şiddete karşı bütün gücümüzle karşı koymamızdan daha doğal ne olabilirdi ki? Düşünebilen bütün liderlerimiz, şairlerimiz, yazarlarımız ve en azından parti platformlarında bütün siyasetçilerimiz bu yolu seçmişti. Kabul edersin ki zamanla hepimiz bu liderlerin vahşi çığlıklarına ses olduk. Okullarımızda ve toplum hayatında bu ruhu baş tacı ettik. Ben bile bir keresinde Berlin'de bir Almanla bu konular hakkında konuşana kadar bu yolun doğruluğundan ufacık bir şüphe bile duymuyordum. "*Herkes millet olarak başka bir alternatifiniz olmadığını biliyor. Tam da bu yüzden kimse sana inanmıyor. Kurda insanlık öğretmek koyunun ne haddine? Ona sadece gülerler. Bir İngiliz, bir Alman ya da bir Rus böyle şeyler söylese son derece farklı algılanır. En azından insanlar onlara kulak verir. Ama siz söyleyince söylediklerini iştah arttırmanın ötesine geçmeyen sinir bozucu gevezelikten öteye geçmiyor. Hepiniz taklit etmeyi biliyorsunuz. Niye susmayı denemiyorsunuz?*" demişti.

Panikle hemen konuyu araştırmaya başladım ve bizler kaçınılmaz bir sonuç olarak kabul ettiğimiz halde örneğin neden Ivan Cankar'ın kitaplarının dünya çapında hak ettiği ilgiyi görmediğini kısa sürede anladım. Zayıflıktan doğan iyilik, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, her zaman art niyetli olduğu kuşkusuyla sorgulanacaktır. Ve bir konuda seni temin edebilirim; en inançlı hatipler bile zayıflığa ve merhamete eğilimini saklar, güçlünün

sınırsız iyiliği ve insanlığa karşı merhametinin gerçek kurtarıcı olabileceğine dair içinden gizlice bahse tutuşur. Ama güçlüler bu eğilimi hemen sezer, en azından tahmin eder ve böylece bütün öğretilerimizin inandırıcılığı son bulur. Çünkü iyiliğe sadece güçten doğduğunda inanırız. Zayıfların iyiliği her zaman iki yüzlülük ve küçük hesaplar kuşkusuna neden olur.

Bunu anladığımda başkalarıyla paylaşmam gerektiğini fark ettim. Ama ne oldu dersin? Beni anlayan yoktu. Çoğu dinlemedi bile. Konuşmaya çalıştıklarım hemen beni savuşturdu. Birkaç kişi içimi yakan içgörülerin zekice bir ikilemin kordan bir kılıcı olduğu sonucuna vardı.

Bir kez daha konuyu derinlemesine inceleyip başarısızlığımın nedenlerini araştırmaya koyuldum. Yeniden gelişim tarihimizi gözden geçirdim ve ne buldum dersin? Bir kez daha gerçekten ilginç bir şey keşfettim. Yabancı muhteşemliğine dair sonsuz referanslarımız ve yabancı şeyler üzerinden elde ettiğimiz başarılarımızın bitmek bilmeyen karşılaştırmalarından yola çıkarak hepimizin içine yer etmiş temel bir karakteristik buldum: Gülünç duruma düşme korkusu. Bizler frak giydirilip kibar bir salona itilen köylüler gibiyiz. Köylüler kendini tuhaf hissederken insanların onlara gülmesinden korkar. Gülünç duruma düşme korkusu muhtemelen bilinçaltımızdaki aşağılık duygumuzdan, toyluğumuzdan ve kendi kendimize yetememizden kaynaklanıyor. Çünkü özgür insanların en belirgin özelliği, bir şey başarmayı kafalarına koyduklarında aptal görünmekten korkmamalarıdır. Ama burada başarılı bir adam, sırf bir karikatürist burnunu biraz büyük ya da basık çizdi diye bir hafta boyunca evinden dışarı çıkmaz. Yeterince nazik davranılmadığında bilgelerimizin duyguşallığı devreye giriyor. Taşralı ve toyuz. Övgüye boğulan beyinlerimizin derinliklerinde bir yerde büyüklerle asla

yarışamayacağımız için taklitçi olmaya mahkum olduğumuz gibi bir kanaate takılıp kalmışız.

Kültürel, tarihi ve coğrafi konumumuzdan dolayı her şey yapılması gerektiğini gösterse de her türden önemli önemsiz bütün yeni fikirlerin ve içgörülerin gülünç duruma düşme korkusu nedeniyle iletişimi imkansız hale getirdiğini çok kez gördüm. Ve her yeni tecrübemde bunun doğruluğunu defalarca kanıtladım. Lanet olsun, Cankar'ın ölümünden yedi yıl sonra bir jüri, kültürel açıdan bohem biri olduğu için edebiyat ödülünü hak etmediğine karar verebildi. O yüzden her seferinde bir kişi bile olsa mesajımı iletmenin yollarını bulmam gerekiyordu. Ama bunu mümkün kılmak için öncelikle detaylı bir plan yapmalıydım.

Planım, bireyler olarak bize miras kalan ve liderlerimizin bugün eskisinden çok daha fazla sorgulamadan öğrenmemizi istediği inançları sarsmaktı. Fakat bu inancı sarsmanın tek yolu batı dünyasının devasa büyümesine ön ayak olan müthiş yanılsamalardan ve şüpheciliğin aşılanmasından geçiyordu. Bunun başını Descartes çekti. Soru sormaya başladığımızda gözümüz açılır, konumumuzun farkına varırız ve aynı zamanda konumumuzdan kaçmak için gerçek fırsatları görürüz. Her şeyin başı ve sonu, var oluşumuzu etkileyecek meselelere bütün açıklığıyla içgörülerimizi zerk etmemizdir. Anlayacağın üzere bu noktada bütün içgörülerimiz bir bozgundan diğerine koşan Martin Kačur'unkiler* gibi bir *içgörüden* ibarettir. Cankar bile sıklıkla içgörülerin *anlık* olmasından bahsederdi. Ama kendi kelime oyunlarıyla öylesine başı dönmüştü ki bize bu *acı içgörünün* ne olduğundan bahsetmeyi unuttu.

* Ivan Cankar'ın 1904 yılında yazdığı ve bir idealistin otobiyografisi şeklinde kaleme aldığı roman (Çev. N.)

Birey her şeyi sorguladığı noktaya ulaştığında hayat ve ölüm hakkındaki temel gerçekleri öğrenme zamanı da gelir. İncil'in bugünün yarından daha önemli olduğuna dair öğretisini benimser. Gündelik dertlerinden kurtulup yeni bir yola girmek için cesaretini toplar. Milletimiz tarihinde hiç cesur bir girişimde bulunmamıştır. Ezildik, tekmelendik, ama hep sustuk. Sırpların, Kosova Ovası ve Arnavutluk Dağları var. Çeklerin Jan Hus gibi reformcu bir teologları ve onlara cesaretle bilgelik bahşeden yenilgilerini ve *büyük yanılgılarını* yaşadıkları Beyaz Dağları var. Anlayacağın, sorun en çok korktuğu şey olan ölümün yüzüne hiç bakmayan insan. Ve bahsettiğim birey bu seviyeye geldiğinde kaderini kendi eline almaya hazır hale gelir.

Sana bu satırlarda kendi başarısız girişimlerimden bahsetmeyeceğim. Elbette o olaylarda neyin ne olduğunu gerçekten anlamaktan uzak olanlar yeterince dedikodusunu yaptı. Ama bunların hiçbiri beni yolumdan alıkoymadı. Bir yerlerde bu büyük girişimi sahiplenecek genç yüreklerin olduğundan kesinlikle emindim.

İşte böyle bir anda yoluma sen çıktın. İnsanımızın tipik bir örneğiydin. Akıllı, iyimser, toplumsal çabalarımızın haklılığına sarsılmaz bir inançla bağlı biriydin. Amacın, atalarının çizdiği yoldan ilerlemekti. Ama seni bu saçmalığın içinde yüzerken görünce birden böylesi at gözlüğü takmış birinin radikal bir içgörüye özellikle hassas olabileceğini fark ettim. Yanılmamıştım. Mektubunu almak benim için büyük zevkti. Bir uçurumdan diğerine düşmüştün, ama açık, kesin ve nesnel bilgiye duyduğun açlık kadar şüphelerin de yerli yerinde duruyordu. Biliyorum, bana karşı hep nefret besleyecek, benden hiç hoşlanmayacaksın. Ben hoşlanılacak biri değilim. Buna rağmen cesur ve tehlikeli yolculuğuna hazır olacaksın.

Bu liderlerimizin, babalarımızın, büyükbabalarımızın aldığı yolun tam tersine bir yolculuk olacak.

Araf nedir bilir misin? Kuran yorumcuları El Araf'ın cennetle cehennemi birbirinden ayıran yüksek bir duvar olduğunu söyler. Cennettekiler ve cehennemdekiler öteki tarafı göremez, ama duvarın üstündekiler ailelerinin rızasını almadan ellerinde kılıç savaşta düşenlerdir. Şehit oldukları için cehenneme gitmezler. Cennete de gidemezler, çünkü ailelerine karşı gelmişlerdir. Dahası hem cennettekileri hem de cehennemdekileri görebilirler. Cennet ve cehennem sakinlerini yüzlerindeki belli işaretlerden ayırt edebilirler. Araf tanımak demektir ve tanımak oradakilerin kaderidir. Yaşarken bir seçim yapmak zorunda kalmışlardır. Savaşmak üzere çağrıldıkları yüce amacı görmüşlerdir. Bu yüce amacı göremeyen aileleri onları savaşa gitmekten alıkoymaya çalışmıştır. Ve karar vermek zorunda kalanlar, ailelerine karşı gelerek Allah'ın dördüncü emrine de karşı gelmişlerdir.

İşte yüce amacı görebilen bizlerin kaderi de budur. Babalarımızdan ve liderlerimizden çok daha net bir şekilde çok daha uzak geleceği görebiliyoruz, zaten bu yüzden onların isteklerinin aksine seçimler yapmak görevimiz. Yolumuz doğrudan yıkıma çıkıyor ve bu yolda yürüyebilmek için yürekli olmamız gerekiyor.

Bana ödlek demişsin. Her şeyi kapsayan büyük bir planı yürüten biri için bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Görevimi tamamlamadan dünyadan haberi olmayan öfkeli bir aptalın önüne boynumu mu uzatmalıyım? Kuşatma altındaki kaleden önemli bir mesaj taşıyan ulak, kendini gereksiz yere tehlikeye atar mı? Böylesi büyük bir görev üstlenen herkes için tek bir prensip geçerlidir: "Başını koru!"

Aslında açtığımız yolun ilk taşı içimizden biri tarafından

döşendi. Yaşı küçük sevdiceğinin adını akrostiş yöntemiyle sakladığı sonelerini yayınlarken toplum tarafından gülünç karşılanma korkusu olmayan Prešeren'den bahsediyorum. Çoğu insan bunu lezzetli bir skandal olarak görecekti, bu yüzden ozan bariz bir yanılgıyla başkaları için meydandan çekilmişti. *Savica Şelalesinde Vaftiz* kitabında beden bulan bu çaresiz içgörüyü okuyabilirsin. Biz onun bıraktığı yerden devam etmeye kararlıyız. El Araf'a giden yol gözümüzü korkutmamalı. Eninde sonunda milletimiz sınanacak ve gülünç duruma düşme korkusunun üstesinden gelecek.

Beni tanrıtanımaz bir çıkarcı olmakla suçluyor, başkalarına işkence etmekten zevk alıp almadığımı soruyorsun. Sana bir örnek vereyim. Çocukken komşumuzun bahçesini iki devasa çoban köpeği korurdu. Bir keresinde mahallenin yaramazları, bir kediyi aptalca çitin üzerinden kovalamıştı. Köpekler kediyi yakaladığı gibi paramparça etti. Kediyse sonuna kadar kıvranmış, ısırmış, bağırmış, bütün gücüyle kendini korumaya çalışmıştı. Başından sonuna olanları izlerken zavallı kedinin paramparça olurken çektiği inanılmaz acılara tanık olmuştum. Onunla birlikte kollarım kopuyor, kemiklerim çatırdıyordu. Titremelerimin önüne geçemiyordum. Akşam yemeğinde olanları hatırlayıp kediciğin çektiği bütün acılar kollarıma ve bacaklarıma yayıldığında yüzümün rengi attı. Telaşlanan annemle babam ne olduğunu sorunca yalana başvurup kendimi iyi hissetmediğimi söyledim. Bugün bile o anları hatırladığımda tüylerim diken diken oluyor.

Ama çok daha sonraları bir kez, kendimi o zavallı hayvanı parçalayan köpeklerin yerine koydum. O günü tekrar gözümde canlandırmaya çalışırken birden kaderin efendisi olarak diğerini yok etmenin baş döndüren keskin zevkini hissettim. Ne mi fark ettim? Bu sayede bir noktaya kadar kedinin parçalara ayrılmasına dair acı dolu anılardan kurtuldum. Sana bir

sır vereyim mi? Benim sana yaptığımı, başkasına yap. Kendini daha iyi hissedeceksin. Dişe diş, kana kan...

Birbirimizi bir daha görüp görmeyeceğimiz meselesini kadere bırakıyorum. Beni arama. Çünkü ben her yerdeyim, ama beni bulabileceğini sandığın yerde değilim. Hazır ol. Yazdıklarım üzerine düşün ve ders çıkar. Sabırsız olma. Kendin yazmışsın zaten; Tanrı'nın değirmenleri ağır öğütür. Sadece düşüncelerimde bile olsa ilerlemeni takip edeceğim. Sana inanıyorum. Mektubunda daha önce sende hiç fark etmediğim bir şey fark ettim. İroni. Bu iyiye işaret. Bütün hıncını Olga'dan çıkarmaman da takdire şayan. Asıl suçlunun o olmadığına dair içgüdüsel kanaatin midir, yoksa centilmenliğinden midir bilemem, ama doğru bir şey yapmışsın. Hiçbir şeyden korkma. Ölümden beteri yok ve ölüm eninde sonunda hepimizi almaya gelecek. Bir sonraki sefere görüşmek üzere, genç kahraman.

Sevgilerimle,
Krassowitz

III.

Ev sahibesi, Simon Krassowitz'in mektubunu getirdiğinde Jernej Svetina hâlâ yatağındaydı. Üstündeki el yazısını tanır tanımaz titreyen parmaklarla zarfı açtı.

Bütün dünyası artık sayfaların üzerindeki minicik harflerden oluşan mektup ve titreyen elleriydi. Kaşla göz arasında harfler kavramlara, kavramlar da gözünün önüne üşüşen görüntülere dönüştü. Sanki görünmez kablolarla yüreğini ve ruhunu kaygıyla dolduruyorlardı. Tanıdık olduğu kadar kasvetli bir el ta uzaklardan boynunu kavramış sıkıyor, hakimiyetini hissettiriyordu.

Mektubu okuduktan sonra tekrar yatağına uzandı. Gözü

hiçbir şey görmüyordu. Gözlerini yumduğunda başının döndüğünü hissetti. Birden yatak, yerde yatan devasa bir hayvan gibi şahlanıp onu havaya fırlattı. Havaya uçma hissi o kadar gerçek ve güçlüydü ki altındaki uçuruma düşme korkusuyla kollarını deli gibi sallıyordu. Sonra nedense kendini yüksek bir duvarın üstünde yatarken buldu...

Bu uzaktan gerçekleştirilen bir tür hipnoz, dedi kendi kendine. Yorganını atıp yataktan fırladı.

Kıyafetleri koltuğun üstündeydi. Pantolon cebinden çıkardığı bıçağı kınından çekip mekanik hareketlerle tekrar içine itti. Daha önce hiç bilmediği tuhaf bir acı yüreğini yakıyordu. Bir anda *onu* dünya üzerinden silmeyi başarsa bile, bir daha asla aynı insan olamayacağını anladı. Krassowitz deli miydi, ödlek miydi, yoksa bir tür peygamber miydi? Önemi yoktu. Tecrübe ve şüphe artık kanına işlemişti, çocukluğunun kusursuz mutluluğunu bir daha tadamayacaktı.

Artık geleceğin yanılgılarından kurtulmamış mıydı? Artık her şeyden şüphe duyarken neye şaşırabilirdi? Tek yapması gereken cehenneme şöyle bir göz atmaktı.

Hem şimdi El Araf denen duvarın üstünde durmuyor muydu? Cennet bir yanında, cehennem öteki yanındaydı. Dahası cehennemden cennete, cennetten cehenneme geçemeyenleri görmek lanetiydi. Her şeyden şüphesi onu cehenneme gitmekten alıkoyuyordu. Ama tarif edilemez sessiz bir acıyla cennete giden bütün yolların da ona kapalı olduğunu hissedebiliyordu. Artık insanlığa karşı hissettiği kaygısız güven bir daha hiç geri gelmeyecekti.

Çekmecesini açıp bıçağını en diplere itti.

[15]
Keder Ülkesi

Küçük bir çocukken, başka hiçbir yerde yetişmeyen harika çiçekleri aramak için Karst'ın en ücra tepelerinde dolaştığım bir gün, birden açıklanamaz tuhaflığıyla göze batan bir düzlükle karşılaştığımda adeta nefesim kesilmişti. Sert rüzgar kulaklarımda ıslık çalıyordu, güneş ışığında parıldayan çimlerin hepsi, dünyadaki bütün hayati kaynakları tükenmiş de denizlere ve daha mutlu topraklara uçmak istiyormuş gibi güneye doğru eğilmişlerdi. Kayalıklara tüneyen ardıç çalılıkları, ölüm uykusunda devasa siyah kuşların bıraktıkları türden ufalanan kızılımsı bir toprağa tutunmaya çalışıyordu. Ardıç kuşlarının bir o yana bir bu yana savrulurken bir artıp bir azalan gevezelikleri dışında bir şey duyulmuyordu. Muhtemelen yakınlarda yaşayan bir çocuk onlar için tuzaklar kurmuştu ve hepsi bu tuzakların üstünde uçuşuyordu. Öylesine sıra dışı bir tenhalıkla karşı karşıyaydım ki sırtımın buz kestiğini hissedebiliyordum. Ve bu tenhalığın hapsettiği sessizlik bütün sinsiliğiyle içime nüfuz ediyordu. Tuhaf bir sızı vardı. Başka hiçbir sızıya benzemeyen bir sızı. Dahası sızı, başka sızılara benzemek için yanıp tutuşuyormuş gibi içimde büyüyordu. İşte o zaman keder ülkesine geldiğimi anladım.

Kaçtım. İnsanların arasına karıştım. Onlar gibi olmaya çalıştım. Güldüm, konuştum. Sevdim. Ve hayret ettim. "Seni hâlâ onlardan ayıran bir şey var mı? Onların yoluna girmedin mi? Konuşup, gülüp, onlar gibi sevmiyor musun?" Galiba yalnızlıktan kaçmayı başarmıştım.

Bir keresinde bir kız, "Neden gülerken gözlerin hüzünlü bakıyor?" diye sormuştu.

Yalanı yakalanmış biri gibi kıpkırmızı kesilmiştim. Belli ki diğerleri gibi olduğumu düşünerek kendimi kandırmıştım. Bir kez daha yalnızdım, bir kez daha yalnızlık içimdeydi. Ve yalnızlık keder büyütüyordu. Keder sızıya, sızı daha mutlu toprakların özlemine dönüştü.

Sonra çaresizce kötülüklerin ve iyiliklerin babasından yardım istedim. İblislerin kralından. Mantıktan. Kan kırmızısı peleriniyle tahtına oturup göz alan ışığıyla karşıma çıktığında yüreğimin en derinleri kedere boğuldu. Ve orada kaldı. Ah, o kan kırmızısı ışık solmaya başladığında, kim bilir kaç kere inine girip bir örümcek gibi pusuya yattığını hissetmişimdir! Yüreğim bomboştu, içimde dondurucu fırtınalar kopuyordu. Dahası geçmişe özlem bütün bunlara eşlik ediyordu. Özlem, keder ve sızının verdiği bıkkınlık. Sert rüzgarların kasıp kavurduğu, Karst tepesindeki düzlükte ıslıklar çaldığı yere özlem. Güneşin vurduğu çimlerin başlarını çok daha mutlu denizlere uzattıkları yere özlem. Ama yalnızdım ve ıssızlık içimde yer etmişti. Ve nostalji. Ve yüreğimin ortasındaki tahta kurulmuş, kan kırmızısı pelerine bürünmüş, kötülüklerin ve iyiliklerin babası, göğün en yükseklerinde ve denizlerin en derinlerindeki iblislerin kralı... mantık.

[16]
Tuhaf Bir İşaret

Muhteşem metropolde uzun bir süre kaldıktan sonra evime dönüyordum. Ekspres tren gece karanlığında etrafa milyonlarca ateşten ok fırlatırcasına kıvılcımlar saçarak hızla ilerliyordu. Koridorda durup ateş gibi alnımı soğuk cama dayayarak pencereden dışarı baktım. İsviçre'den geçiyorduk. Ormanlar, sonra tarlalar ve çayırlar, sonra dağlar... Tekrar tekrar böyle devam ediyordu. Şehrin ıslak duvarları geride kalmıştı. Tekerleklerin her dönüşü beni memleketime yaklaştırıyordu. Yakında altın renkli çayırlarda kırmızı gelincikleri görecek, gölgeli çalılıklarda tavşankulağı kokularını içime çekecektim. Yakında bir köyün üzerinde turlar atan kerkenezleri seyredecektim. Dudaklarım, kulağımda çınlayan türkülere kendi ritminde eşlik ederek kıpırdıyordu. Bütün varlığım tuhaf bir şekilde kıpırdanıyordu.

Sabaha karşı bitkinlik her yanıma sindi. Kompartımanıma gidip koltuğa yayıldım ve kısa sürede hararetli bir uykuya yenik düştüm.

Bir ara sanki biri mahmur bedenime dokunuyormuş gibi tuhaf ve rahatsız edici bir hisse kapıldım. Beynim uyuşmuş olsa da bana dokunanın bir şey istediğini hissediyordum. Hareket etmek istiyordum, ama bedenim kurşun gibi ağırlaşmıştı. Çaresizce bir yaşam belirtisi vermek için çabaladım.

O anda kendimi özünde hâlâ yaşayan ölü bir kütük parçası gibi hissettim. Kütüğün kalbinde çakan mucizevi kıvılcım gözle görünmeyen türdendi. Kütük aslında kollarını bir patikanın üzerine germiş devasa, pütür pütür gövdeli, tek başına

bir meşe ağacından başka bir şey değildi. Amansız yaz güneşi öğle vakti her yeri kavururken sessizlik her yere sinmiş durumda. Müthiş bir sükunet...

Sessizliği sert adım sesleri bölüverdi. Patikadan bir gezgin yaklaştı. Meşeye dönüp bakmadı bile. Orada olduğumu, asırlardır büyüdüğümü ve hâlâ yaşadığımı fark etmeyeceğinden korktum. Onunla konuşma isteğim tarif edilemez türdendi. Ama bedenim kaskatıydı, dallarım kıpırdamıyor, yaşadığıma dair bir işaret vermek için çaresizce çabalıyordum. İçimdeki güce odaklandım. Tam umutsuzluğa kapılıyordum ki ağaç gürültülü bir şekilde çatırdadı.

İrkilen gezgin durup yukarı baktı. Muhtemelen daldan dala atlayan bir sincap görmeye çalışıyordu. Herhangi bir yaşam belirtisi göremeyince daha da şaşırdı.

O sırada bir kez daha birinin kaskatı koluma dokunduğunu hissettim.

Oysa bütün vücudum sanki taş kesmiş gibiydi. Aynı zamanda muhteşem bir bahçenin ortasındaki mermer bir heykelin içinde çakan küçük bir kıvılcım gibi duman salmaya başladığımı hissedebiliyordum. Gece vaktiydi, parlak ay ışığı çamların arasından yeri beyaza boyuyordu. Kol kola bahçede dolaşan aşık bir çift birden yanımda durdu. Birkaç saniye bakıştılar, ardından uzun uzun öpüştüler.

Huzursuzluk ve büyük bir korku bütün şiddetiyle beni ele geçiriyordu, çünkü bu çift de yaşadığımın farkında değildi. İçimde hayat kıvılcımını, asırlardır burada olduğumu, belki de hiç ölmeyeceğimi onlara anlatmak için yanıp tutuşuyordum. İçim kıpır kıpırdı, ama mermer kollarım ve bacaklarım hiç oynamıyordu. O sırada adam başını geriye çekip arkamda bir yerlere baktı, ardından gözleri yüzüme odaklandı. Bütün gücümle gerildim ve... birden heykelin içinde bir şey çatırdadı.

Aşıklar irkildi. Korkuyla etraflarına bakındılar, ama bir şey göremeyince, başka hiçbir şey duyamayınca hayretler içinde kaldılar.

Sonra üçüncü kez kıpırtısız bedenime tuhaf bir gücün dokunduğunu hissettim. Bacaklarım ve kollarım karıncalanıyordu. Birden içimde duman saçan kıvılcımın patlayarak binlerce parçaya bölündüğünü hissettim. Parçalar o güne kadar yazdığım kelimelerin harfleriydi.

Yaşlı bir alimin tozlu kitaplığında bir kitap vardı. Kitap dayanılmaz bir ağırlığın altında eziliyordu. Bakanlar, kitabın çoktan öldüğünü düşünürdü. Yaşlı adam birden kitabı alıp sayfalarını karıştırmaya başladı. Ne pahasına olursa olsun hâlâ hayatta olduğumu göstermek, ölmek istemediğimi haykırmak için tarif edilmez bir heyecana kapıldım. Oysa adamın buz gibi gözleri pervasızca paragrafları tarıyor, yüreğinde hiçbir şey hissetmiyordu. Son sayfalara yaklaştıkça, bir zamanlar bana ait olan yaşam kıvılcımını görmeyecek diye daha büyük bir korkuya kapılıyordum. Kalan bütün gücümü toplayıp en son sayfada bir soru olarak belirdim: *Ormanları, çayırları, tarlaları, dağları, dereleri, kadınları, çiçekleri, şehrin gürültüsünü, uçakların uğultusunu ve gece karanlığında yol alan trenin düdüğünü ve yaşayan her şeyi seven bir adam nasıl ölebilir?*

Yaşlı bilge bu satırları okuduğunda hayretler içinde kaldı, nutku tutuldu.

Aynı anda kararlı bir el omzumu sarstı, uyuşmuş bilincim boğuk mırıltıları seziyordu. Birden irkilip doğrulduğumda korku dolu bakışlarla karşılaştım. Kondüktör tepeme dikilmiş, biletimi görmek istiyordu. Acımasız delgeçiyle biletimi delmesi üzerine biri sinirlerimi bıçakla deşiyormuş gibi ürperdim. Sonra yine hararetli uykuma yenik düştüm.

[17]
Sepetli Kız

Rüyamda, yakınlardaki bir hanın bahçesindeki masada oturuyorduk. Görebildiğim ve duyabildiğim kadarıyla kalabalık olmayan grubumuzdaki herkes tanıdıktı. Kestane ağacının yemyeşil dalları üstümüzde uzanıyordu, akşam olmak üzereydi, tatlı bir yel bahçeyi serinletiyordu.

Ne konuştuğumuzu hatırlamıyordum. Uyandığımda biraz çabalarsam sohbetin konusunu hatırlayacağımı hissetmiştim, ama başaramayınca konuşulanlar tümden karanlığa gömülmüştü.

Ama kuru meyveler satan bir kız sepetiyle yaklaştığında yanımda oturan bir kadına hararetle bir şeyler anlatmaya çalıştığım hâlâ aklımdaydı. Genç kız ben konuşurken araya girince bariz bir memnuniyetsizlikle başımı iki yana sallamıştım. Ama o sırada yüzüne baktığımda gördüğüm bir şey, "Sonra gel," dememe neden olmuştu.

Sonra o ufak tefek, neredeyse hâlâ çocuk sayılabilecek, benekli ve kısa kollu ucuz elbisesiyle yan masaya bir şeyler satmaya çalıştığını görmüştüm. Fakat o sırada ev sahibemin sert sesi ve kapımdaki tıklamayla uyandım.

Yorganı üstümden attığım gibi ayağa fırladım. Başım ağırlaşmıştı, kulaklarım çınlıyordu. Hâlâ uykuluydum, hâlâ rüyadaydım, bir şey beni bütün gücüyle uykuya çekiyordu. Komşumla sohbetimi bitirmek, sonra sepetli kızdan kuru meyve satın almak istiyordum. Genç kız hâlâ bütün canlılığıyla gözümün önündeydi. Onu sadece rüyamda görmüştüm, ama sokakta karşılaşırsam tanıyacağımdan adım gibi emindim.

*

Keyifsizce yüzümü yıkayıp giyindim. "Keşke ev sahibem birkaç dakika bekleyebilseydi," diye mırıldanıyordum. "Hiç olmazsa komşumla konuşmamı tamamlardım, sepetli kız da geri gelirdi. Biraz meyve alır ona nereli olduğunu sorardım...

Sonu olmayan rüyamı olası her açıdan sonlandırmaya çalışsam da uyanıkken hiçbir son beni tatmin etmiyordu. Rüya bulanıklaştıkça bulanıklaştı, ne kadar uğraşırsam uğraşayım sepetli kızı tekrar canlandıramadım.

Beni en çok bu bulanıklık ve tamama erdirememe hali rahatsız ediyordu. Elbette ev sahibemden beni sabah tam yedide uyandırmasını isteyen benden başkası değildi, o yüzden rüyamın yarıda kesilmesi, dolayısıyla sepetli kızın tekrar masama gelememesi onun suçu değildi. Yine de iki üç dakika geç gelseydi...

*

İşlerimi hallettim, tanıdıklarla buluşup sohbet ettim. Buna rağmen bir daha asla göremeyeceğim sepetli kızı aklımdan çıkaramıyordum. Ve işimi yaparken bile içten içe bitmesi gereken bir şeyin yarıda kaldığı hissinden kurtulamıyordum.

Muhtemelen acil bir durumda masadan kalkmak zorunda kalan tutkulu bir satranç oyuncusu da böyle hissederdi. Acil durumla ilgilenirken bile aklı hâlâ oyunda kalır, sürekli hangi hamleyi yapması, kendini nasıl savunması ya da nasıl saldırması gerektiğini düşünüp dururdu. Oysa hamleyi yapacağı rakibi karşısında olmadığı için zaman ve uzam aralarına girmiştir, bu yüzden bütün hamleleri boşa çıkacaktır.

Sepetli kızla arama giren duvar acaba neredeydi?

*

"Aptalın tekisin," dedim kendi kendime. "En karmaşık rüyaları bile mum gibi eritecek etkisi kanıtlanmış bir yöntem var. Freud'un psikanalizi ne güne duruyor?"

Rüyayı en küçük parçalarına ayırdım. Sepetinde kuru meyve satan kız ne anlama geliyordu? Sembol son derece açıktı. Bir yerlerde yeni bir aşk bana gülümsüyordu... Peki sepet? Hayal kırıklığı olabilir miydi? Ama önce komşumla sohbetimi bitirmeliydim. Bunu herkes bilirdi.

Güldüm. Hepsi bu muydu? Rüya parçalara ayrılınca gölgeler kayboldu...

*

En azından bu son yöntem böyle söylüyordu. Ama pek doğru sayılmazdı. Sepetli kız bir gölge gibi ruhuma yerleşmişti. Nereye gidersem gideyim, ne yaparsam yapayım, her yerde rahatsız edici varlığını hissedebiliyordum. Eninde sonunda bir yerlerde karşıma çıkacak, birkaç kelime edecek, böylece beni bu yükten kurtaracaktı. Ama onu nerede bulacaktım?

Rüyamda hanın bahçesinde, kestane ağaçlarının altında yanında oturduğum arkadaşlarımı ziyaret ettim. Onlara rüyamı anlattım, bende bıraktığı etkiden bahsettim. Şaşırdılar, bana bakarak kaşlarını kaldırdılar. İşte o zaman rüyamın ne kadar basit, sıradan ve banal olduğunu fark ettim. Bununla birlikte komşumla sohbetimi asla bitiremedim, sepetli kız bir daha hiç geri gelmedi.

Davetsiz bir misafirle kucaklaştığı sevgilisinden ayrılmak

zorunda kalan bir aşık gibi hissediyordum. Tıpkı o aşık gibi resmen öfkeden köpürüyordum, bütün dünyayı düşman gibi görüyor, yerimde duramıyordum. Oysa bunların hiçbiri aşkı geri getirmiyordu...

Sırf sepetli kızın dönüşünü görmek için bile olsa yaşamaya değerdi!

*

Birden analizimin rüyamla ilgili tek bir anlama, muhtemelen de en önemsiz olana odaklandığını kavradım. Rüyaların birden fazla odağı olmaz mıydı?

Artık her şey daha berraktı. Ev sahibemden beni tam olarak sabah yedide uyandırmasını istemiştim. Geç kalmamam gereken önemli bir işim vardı. Bir önceki gün eve geç gelmiştim, yani toplantıya yetişmek için iyi bir uyku çekecek kadar vaktim olmamıştı. Ev sahibemin yaklaşan adım sesleri, kapıyı tıklatması... Muhtemelen ikisinin karışımı rüyamdaki sahneleri tetiklemişti. Kestane ağacının altındaki masa, yanımda oturan kadınla sohbetim sadece birkaç saniyenin ürünüydü. Sonra sepetli kız gelip bana meyve satmaya çalışmış, konuşmamı bölmüştü. Ev sahibem, uyumayı tercih ettiğim bir anda beni uyandırmıştı. Ama iş önemli olmasa sepetli kız geri gelecekti. Zaten ona sonra gelmesini söylememiş miydim? Yine de ev sahibemin sert sesi beni uyandırmasaydı kapıyı duymayacak, böylece rüyamı sona erdirebilecektim: "Kalk! Saat yedi!"

*

Rüyalar uykunun bekçisi gibidir. Rahatladığımı hissettim. Gölge benliğim acil toplantımı unutturup ev sahibimin ka-

pıyı tıklatmasını duymamı engelleyerek uykumu uzatmaya çalışmıştı. Dahası sepetli bir kız yaratıp bahçede yanıma getirmişti. Onu bu satırları yazdığım sayfa kadar net görmüştüm.

Ama sepetli kız nereden gelmişti? Onu daha önce hiç görmemiştim, oysa yüzü gözümün önünden gitmiyordu. İyi de yüzündeki ifade neden "Sonra gel," dememe neden olmuştu? Senden benden farklı görünmüyordu, sokakta karşılaşılan bir yabancının ifadesinden farksızdı. Öte yandan gerçekliğe bürünerek bütün gün beni rahatsız etmeyi başarmıştı.

Gözümün önünde kanlı canlı beliren kız nereye gitmişti?

*

Birden tuhaf bir bağlantı kurarak, mayıs ayında gezintiye çıktığında devrilen bir ağacın altında kalan kızı hatırladım. Trajik kazayı gazetede okumuştum. Kız kazadan önce arkadaşlarına ani bir kaza sonucu öleceğini hissettiğini söylemişti. Haberi okurken bitmemiş bir sahne oyununu, sonu getirilmemiş bir rüyayı izlemişim gibi hissetmiştim.

Oysa hayat boyunca kim bilir kaç rüya yarıda kalıyordu. Bir İngiliz lorduyla genç hanımı balayı için İtalya'ya gitmişti. Hatırlıyor musun? Yıllar önceydi. Sicilya'daki otele yerleşmişlerdi. Adam balıkçılarla denize açıldığında otel depremle yerle bir olmuş, leydi enkazın altında kalmıştı.

*

Sepetli kız kimdi ve neydi? Rüyamın bir parçası, bir düş kuruntusu olduğunu söyleyebilirsin. Kuşkum yok. Ama kestane ağacının altındaki o masada otururken bilincim şimdiki kadar

açıktı. Konuştuğum arkadaşlarım da onları ziyaret ettiğimden farklı değildi. Rüyada hanın bahçesinde otururken, bedenimin aslında yatakta uzandığını biliyordum. Oturduğum masa arkadaşlarım ne kadar gerçekse o kadar gerçekti. Yine de en küçük ayrıntısına kadar farkındaydım. Rüya görürken bir gölgeden ibaretsem ve hanın bahçesindeki arkadaşlarım zihnimin bir ürünüyse, o zaman bir gölge olarak bir gölge olmadığımın farkında olduğumu söyleyebilirdim.

Rüyada farklı boyutlara geçtiğimizi söyleyebilirsin. Güzel. Ama bu boyutların, uyanıkken içinde olduğumuz boyuttan daha az gerçek olduğunu kanıtlayabilir misin? Ve gölge benliğim rüyada kendinin farkındaysa, neden rüyamda gördüğüm diğer gölgeler kendilerinin farkında olamıyordu? Hem konuşuyor, onlarla tartışıyordum. Her birinin kendine has kişisel özellikleri vardır.

Yani sepetli kızın, uyanıkken farkında olmadığımız bambaşka bir boyutta kendisinin gölgesi olması mümkün değil miydi? Hem kızın bilinç bağlarını kim koparmıştı? "Kalk! Saat yedi!" diye bağıran ev sahibemin sesi mi?

Bir filozof bilincimizin, uyanıkken olduğu kadar berrak olan tek gerçekliğimiz olduğunu söyleyebilir. Bir fizyolog bir adım öteye gidip bilincimizin ötesinde başka hiçbir şey olmadığını dile getirebilir. Duyularımız öldüğünde evren de yok olur. Çünkü algıladığımız her şey bilmediğimiz bir şeyin gölgesinden ibarettir.

Sepetli kız! Nereden geldin? Seni kim yarattı? Etrafında yeni bir dünya şekillenmeye başlamamış mıydı? Kestane ağacının yemyeşil dalları altındaki masalar, han, masalarda oturan, konuşan arkadaşlarım ve ben... Hepimiz etrafındaydık, hayat dolu gençliğin ve elinde kuru meyvelerle dolu sepetinle aramızda dolaşıyordun. Sonra aniden bir yerlerden bir ses du-

yuldu: "Kalk! Saat yedi!" Ve benim oturduğum masa dahil bütün dünyan hiçlikte kayboldu. Bana kuru meyve satmak istiyordun, ama kapının arkasındaki sert ses bütün planlarını bozmuştu. "Kalk! Saat yedi!"

*

Bir mayıs günü gezintiye çıkan ve devrilen ağacın altında kalan kız... Senin de dünyan o gün yok olmamış mıydı? Belki ötelerden bir ses gürlemiş, tıpkı ev sahibemin sesiyle uyandığımda olduğu gibi biri irkilerek uyanmıştı. Sen bilinmezliğe sürüklendiğinde uykudan uyanan adam seni rüyadan hatırlamaya devam etmişti. Bizim ve çevremizin biz ve çevremiz olduğunu kim ispatlayabilir. Bütün evrenimiz, yaşadığımız boyuta yabancı bir uçurumda canavarca rüyaların işkencesi altında uyuyan birinin rüyasındaki gölgelerden ibaret değil mi? Rüya görenin hayal gücü bizimkinden çok daha geniştir, çok daha mantıklı, çok daha korkunçtur. Bize asır gibi gelen, onun için saniyenin onda biri kadardır. Ordular gezegeni ele geçirir, uluslar doğar, kaybolur. Ve rüyayı gören ya da rüya görenin gölgesi bizden biriymişçesine aramızda dolaşır, bu arada uzaktaki diğer benliği bizim ulaşamayacağımız bir dünyada uyumaktadır. Mesela tıpkı yatağımda uyurken gölgemin sepetli kızla konuşması gibi... Belki rüyayı gören *sensindir*, belki benimdir, belki bambaşka biridir. Ötelerden bir ses "Kalk! Vaktin geldi!" diye gürlediğinde uyanınca, rüyanın gölgeleri olan bizler bütün evrenle birlikte yokluğa sürüklenmiş olabiliriz.

Ama rüyayı gören, belki de gölgesi yeni bir uyanış için beklemeye devam eder.

*

Ertesi gece yorgunlukla gözlerimi yumduğumda, kendimi birden yemyeşil bir çayırın ortasında buldum. Aslında çayır değil, bir bahçeydi. Yeni tomurcuklanan çiçekler tuhaf bir şekilde tanıdık geliyordu. Kestane ağaçlarının yemyeşil dallarını görünce birden arkadan uzanan iki el gözlerimi kapattı. "Bil bakalım, ben kimim?" diye soran tatlı kadın sesi inanılmaz tanıdıktı.

İçim içime sığmıyordu. Ürkekçe, "Bilmiyorum," dedim. Çünkü tatlı hayalimin gerçek olmayabileceğinden korkuyordum. Kalbim mutlulukla atarken sesimi çıkarmadan kendimi tarif edilmez tatlılığın kucağına bıraktım.

Çünkü içten içe bana sarılanın sepetli kız olduğunu biliyordum.

[18]
Tuhaf Bir Ziyaret

Geçen yaz arada sırada, toplumda bir yer edinmeyi dert etmeyen ya da çocukları için yüzme havuzuna giriş parasını karşılayamayan mavi yakalılarla öğrencilerin, kenar mahallede yaşayan ailelerin, kadın terzilerin ve bazen de öğle molasında serinlemek isteyen memurların uğrak yeri olan Ljubljanica kıyısının Gruber Kanalı'yla birleştiği noktada gezintiye çıkardım. Saatlerce kertenkeleler gibi güneşin altında yatar, ağır ama keyifli bir uyuşukluğun tadını çıkarırdım. Zaman zaman sıcaktan tere battığımda serin sulara atlamamak için kendimi zor tutardım. Tuhaf bir uyuşukluk beni ele geçirirken etrafımda koşuşturan çocukların cıvıltısını bile fark etmezdim. Suya girenlerin cıyaklamalarından hiç rahatsız olmaz, insan organizmasının en ilkel nabzı olan kalp atışı, kanın damarlardaki akışı, ciğerlerin şişip sönmesi dışında hiçbir şeyi duymadığım puslu bir ruh haline bürünürdüm.

Bir keresinde alışık olmadığım bir sesle yarı baygın halimden çıkıverdim. Mahmurluğuma uyanmak istemeyen yanımın işkence gibi direnişi eşlik ediyordu. Zorla gözlerimi açıp hafifçe doğruldum. Kayıkların kiralandığı diğer uçta derme çatma küçük bir kayık Ljubljanica tarafından geliyordu. Üstündeki yarı çıplak kayıkçının çektiği tek kürek aynı zamanda dümen görevi görüyordu. Küreği her çektiğinde güçlü kaslarının gerildiği görülebiliyordu. Yanık tenliydi, Malezyalılar gibi teni bronz rengine dönmüştü. Sürekli inip kalkan güçlü göğsü körükleri andırıyordu. Pantolonunun paçalarını dizlerine kadar kıvırmıştı, kıllarla kaplı güçlü bacakları da her

hareketinde yay gibi geriliyordu. Dar alnının altından bakan gözleri, kıyıdaki kalabalıkla hiç ilgilenmiyormuş gibi sakin bakıyordu. Sanki evindeydi.

Kayığın ön tarafında mandolin tıngırdatan biri oturuyordu. Zaten beni uykulu halimden çıkaran mandolinin sesiydi. Adam omzuna attığı bol ceketiyle adeta bir korkuluğa benziyordu. Ahı gitmiş vahı kalmıştı, kamburu çıkmıştı, kenarları pörsümüş şapkası yağ lekeleriyle kaplıydı, kadavrayı andıran bembeyaz suratında çökük gözleri pörtlemişti. Buna rağmen oturuşunda ve aç gözlerinde vahşi bir şey vardı. Sürekli gergin bakışlarla kıyıyı tarıyordu. Anında onun buralı olmadığını, hatta bizden biri olmadığını anladım. Hayalet görmüş gibi bakakalmıştım.

Kayığın ortasında tembelce mandolin tıngırdatan adamın bacaklarına dayanan tıknaz biri daha vardı. Denizcilerinki gibi çizgili bir tişört giymişti, o da kıyıda yüzenleri küçümsercesine inceliyordu. Hepimize tüccarın mallarına baktığı gibi memnuniyetle bakıyordu. Kayığı onun kiraladığı belliydi. O da muhtemelen başka bir yerden gelmişti. Kollarını kaldırıp işaret verdiğinde kayıkçı kıyıya doğru yöneldi.

Suda oynayan çocukla ve kucaklarında bebekleriyle kadınlar merakla hemen kayığın etrafını sardılar. O sırada mandolin çalan adam kıyıya atladı. Bunu yaparken ceketinin eteği havalanınca incecik gergin teninin altındaki pislikten sararmış kaburga kemikleri göründü. Resmen korkmuştum. Adam yaşayan bir iskelet gibiydi. Adam birden utanmış gibi ceketini çekiştirip bir deri bir kemikten ibaret bacaklarını saklamak için paçalarını indirmeye girişti. Sonra kendisini seyreden kalabalığın arasında maymun gibi koşmaya çalıştığında, havada süzülen askıdaki bir elbiseden farksızdı. Pençe gibi parmaklarıyla mandolinini sımsıkı tutarken, duyduğum en

kötü şarkıdan da beter bir melodiye sahip neşeli bir şeyler tıngırdatmaya başladı. O kadar bitkindi ki enstrümanı çalarken yüzünden ter boşalıyor, bütün kıyıya resmen çürük et kokusu salıyordu.

Şarkısı bittiğinde tıknaz adam kayıkta ayağa kalktı. Yabancı dilde konuştuğu için ne dediğini anlayamadım. Belki Çingeneydi, belki Arnavut... Kim bilir? Mandolin çalan adam şapkasını çıkardı. Kurukafadan farksız sapsarı kellesinde ıslak ıslak parlayan birkaç saç teli vardı. Bir şey demeden şapkasını dinleyicilerin burunlarına doğrulttu. Oysa insanlar birbiri ardına ona sırtını dönüyordu. Kimse bir şey vermedi. Adamın gözleri sonunda mandoliniyle baş başa kalana kadar çaresizce birinden ötekine dolaşıyordu.

Tıknaz adam başka bir işaret verince çalgıcı şapkasını başına taktı, etrafına ürkekçe bakındıktan sonra mandolinini kolunun altına sıkıştırıp dayak yemiş bir köpek gibi kayığa koştu. Tıknaz adam hemen ardından kayığa bindi. Kürekçi de onları kıyıdan uzaklaştırdı. Biraz sonra kayık yüzme havuzlarının olduğu yere doğru akıntıya karşı ağır ağır ilerlemeye başlamıştı. Bir kez daha mandolinin tıngırdadığını duydum. Sonunda yabancı ziyaretçiler hayaletler gibi gözden kayboldular.

Ancak o zaman tam olarak ayıldım. İçimde görünmez bir yay boşalmış gibi ayağa fırlarken tekinsiz bir kaygıya kapılmıştım. Sanki gizemli bir el bana dokunmuş, gizlice kulağıma fısıldamıştı: *Kalk! Dünyayı amaçsızca dolaşmanın kardeşi şu zavallı kader ne büyük bir sefillik, nasıl bir kederdir!* Vücudumdaki bütün sinirler gerilmişti. Yine de dünya üzerinde kafesteki canavarlar gibi dolaşan o iki serseriden, durup pes etmekten, gizemli bir sese kulak vermekten bin kat daha iyiydi. Kendine söz verdiğin özgürlüğü unutmaktan. Hiçbir amacın olmadan kamp kurmaktan.

Güneş bir kez daha beynimi kavururken, kollarım ve bacaklarım ağırlaştı. Biraz sonra yine kumlara gömülmüştüm. Karşı koyamadığım uyuşukluk bir kez daha beni ele geçiriyordu. Gözlerimi kapadığımda yine rüya gördüm. Ağırlaşan bedenime rağmen kalbime bir ışık huzmesi vuruyor, varlığım Bengal ateşi gibi parlıyordu. Asla vazgeçmeyeceğim sıkı bir inanç ve kesin bir farkındalıkla kısa bir molanın ardından tekrar yola koyulacaktım. Dünya üzerinde çıktığım yoldan beni alıkoyacak hiçbir şey olamazdı.

[19]
Savaş Ruhu

Geçen sonbahar yazdığım "Bir Potasyum Siyanür Hikayesi ve Bombalar" eski arkadaşım Sardanapalus'la yaptığım bir sohbet akışına sahipti. Aynı dönemde karşı görüş olması için yazdığım, "Büyük Macera" hikayemi ise çeşitli nedenlerle yayınlatamamıştım. Kafamda binlerce fikir uçuşuyordu, ama yayınlatamadığım yazıyı adeta takıntı haline getirmiştim. Diğer bütün planlarım, zorunlu tek bir çıkış yoluyla baş başa kalana kadar bu takıntının kurbanı oldu. Yazıyı öyle ya da böyle dünyanın gözüne sokacaktım. Böylece ilk oyunum doğdu.

Bu sırada bir yıl önce, bir arkadaşımın deliliğimin belgesi ya da içinde bulunduğumuz dönemin cinneti olduğu yorumunda bulunduğu, başka bir edebiyat eleştirmeninin ise okuduğunda başarısız bir deney ya da başarılı bir abuk sabukluk olarak değerlendirdiği "Yeni Ülkedeki Adam Hakkında Mektuplar" yazımı hatırladım. Bu yazım da yayınlanmamıştı, oysa onca zaman ve emek harcadığım için yazı yüzünden korkunç bir maddi bunalıma girmiştim. Ama bir yola çıkıldığında ne pahasına olursa olsun devam etmek gerektiğini bildiğimden bir şey olmamış gibi başka hikayeler üzerine çalışmaya devam etmiştim. Kafamdan atmaya çalışsam da şeytan bilinç diyarımın dışında bir yerlere saklanmış olmalıydı ki arada sırada tanıdık fısıltısını duyabiliyordum.

Sonra bu kış Japonlar Mançurya'yı işgal edince içimdeki o eski huzursuzluk yeniden kıpırdanmaya başladı. Sanki daha önce derinlerdeki bir nabızdan başka bir şey olmayan karanlık dürtülerim aniden uyanıvermişti. Uzaklarda uygun adım yü-

rüyen orduları duyabiliyormuş gibi kulaklarım uğulduyordu. Doğudaki karışıklık kötüleşe dursun, bu sefer Şanghay sınırında savaş irin dolu bir sivilce gibi patlayıverdi. Olan biteni takip etmekten başka bir şey yapamıyordum, konuyla ilgili ne kadar haber okusam yetmiyordu. Sanki "Yeni Ülkedeki Adam Hakkında Mektuplar" yazımdan bir bölüm okuyordum. Alevler mahalleleri yutuyordu, uçak sürüleri bombalarıyla binaları yerle bir ediyordu, tanklar sis bombalarının yarattığı duvağına saklanıyordu, mayınlar patlıyor, insanları ve makineleri yutan devasa çukurların açılmasına neden oluyordu... Özetle ölüm, savaş meydanının üzerinde upuzun adımlarıyla şeytani tangosunu yapıyordu.

Kendimi depremi ya da yanardağ patlamasını önceden sezen bir yaratık gibi hissediyordum. Yazımın gelecekteki felaket beklentisinin yavan bir ifadesi olduğunun farkındaydım.

O günlerde sürekli hareket halindeydim. Geceleri uyuyamıyor, kendimi sokaklara atıyor, sabırsızlıkla Uzak Doğudan gelecek yeni haberleri bekliyordum. Arkadaşlarım bana kuşkuyla bakıyor, zaman zaman iğneleyici şakalar yapıyorlardı.

Bir gece özellikle yerimde duramıyordum. Bütün kafelere ve barlara gitmiş, bütün gazeteleri okuyup savaş meydanından fotoğraflar yayınlayan bütün dergileri karıştırmıştım. Şafak vaktine kadar açık olan barlar pahalı olduğundan cebim iyice delinmişti. İdare etmek için bir bardan ötekine gitmek için en uzun yolu seçiyordum, ama soğuk bütün acımasızlığıyla uykuya muhtaç bedenime işliyordu. Güney Amerika'nın kim bilir nerelerinde yitip giden Robert Nigris, "İstasyonda Buluşma" adlı hikayemde anlattığım ve artık nerede olduğuna dair en ufak bir fikrimin olmadığı France Mihelčič, hatta muhtemelen bilinmeyen bir meyveyle elma

marmeladı yapmak için hâlâ Cezayir'de olan Sergey Mikhailovich gibi eski içki arkadaşlarımı anmadan edemiyordum. Hepsi kendi vatanlarında olup bitenlerin kuşatması altında olduklarını hissetmişti.

Uyumak için eve gitme düşüncesi içimi umutsuzlukla dolduruyordu. Hayal gücüm alev almıştı, yüreğim hayatta kaçırdığı muhteşem şeyleri hisseden ve sonunda bilinmez bir karanlıkla yüzleşmek zorunda kalan bir adamınki gibi ağırlaşmıştı. Korkunç bir endişe beni avcuna almıştı, içine sürüklendiğim yalnızlıktan ödüm kopuyordu. İnsanların arasında olmayı, bağırıp çağırmayı, müzik dinlemeyi, içimdeki sızıyı içkiyle boğmayı istiyordum.

Son bir yıldır uyumak dışında hiçbir beklentim olmayan buz gibi odama girip elektrik düğmesini açtım. Mutfak masamda iki mektup beni bekliyordu. Biri Güney Amerika'dan dönüp Marseille'e yerleşen Robert Nigris'ten, diğeri ise şu anda Bulgaristan'da olan France Mihelčič'ten geliyordu. Büyük bir açlıkla ikisini de okudum. Aynı eski ateş, aynı tutkular... İkisi de Uzak Doğu'ya gitmek için geri gelmişti. Tıpkı uzakta parlayan devasa bir şölen ateşine çekilen pervaneler gibi... Belli ki onların da içlerindeki iblisler devreye girmişti.

Ateşlerinden kaptığım kıvılcımla kendimi tekrar sokağa attım. Köşeyi hızla dönüp sabah sisinde hâlâ varlık göstermeye çalışan ışıkların altından koşarken bir polis merakla beni izliyordu. Hareketin, müziğin, sesin olduğu her yer beni çağırıyordu. Sonunda girişindeki kırmızı ışığın manyetik gücüne kapılıp bir barın önünde durdum.

O sırada sislerin içinde beliren biri yanıma geldi. Şapkasını gözlerinin üzerine düşürmüş, yakalarını sadece soğuktan kıpkırmızı kesilen burnu görünecek şekilde kulaklarına kadar

kaldırmıştı. "Bu sen misin?" dedi şaşkınlıkla. Sesi tanımıştım. Bu arkadaşım Sardanapalus'tu.

"Seni bu saatte buraya hangi şeytan getirdi?" diye sordum. "Sen böyle bir adam değilsin."

"Bugünlerde kim uyuyabiliyor ki?" dedi. "Tıpkı hepimizi cepheye göndermek için topladıkları günler gibi. Havada barut kokusu var."

Cepheye sevkinden, hendeklerden, süngü saldırılarından bahsetmeye başladı. Sokaklarda dolaşırken dünyayı unutmuş konuşuyorduk. Bir uzman edasıyla ağır silahların çeşitli kalibrelerinden, farklı bomba ve el bombalarından bahsetti, makineli tüfekleri ve uçakları, zehirli gaz türlerini ve sis bombalarını konuştuk. Dünya politikasına girdik, doğu sorununu tartıştık, Japon ve Çin'in saygın erdemlerini karşılaştırdık. Zamanın nasıl geçtiğini anlamadım. Bir anda kendimizi ilk müşterilerin gelmeye başladığı bir kafenin önünde bulduk. Gece kuşları ve tren bekleyen yolcuların ardından içeri girdik. Her zaman yerinde duramayan ve bilgiye doyamayan Sardanapalus gazeteleri önüne alıp yüksek sesle okumaya başladı. Yorgun beynim ona yetişmekte zorlanıyordu, ama aşırı çalışan hayal gücümü telafi etmek istercesine haberleri oluşturan kelimelerin arasında beliren görüntüler bütün canlılığıyla gözümün önündeydi. Yanan binalar, siperlerden fırlayan birlikler, uçaklar, tanklar, savaş gemileri... Sardanapalus'un sesi giderek uzaklaşıyordu, kurşunlar kulağımın dibinde ıslık çalıyor, makineli tüfekler takırdıyor, uzakta bir yerde bir top patlıyordu. Gözlerim ağırlaştıkça ağırlaştı. Birden devasa bir çift elin omuzlarımdan kavrayıp beni öfkeli bir girdabın içine fırlattığını hissettim. Direnmeye çalıştım, bütün gücümle direndim, ama iradem tükenmişti. Uyukladım.

"Hey, doktor! Uyuyor musun?" Sardanapalus'un sesi keskin bir bıçak gibi beni kendime getirdi. Etrafıma bakınırken sabah müdavimlerinin mekanı doldurmaya başladığını gördüm. Duvardaki aynada ölüden farksız bembeyaz suratımı görebiliyordum. Arkadaşımı dirseğimle dürttüm. Aniden gün ışığına yakalanan iki gece yaratığı gibi sessizce kafeden çıktık, kısaca vedalaştık ve saygın inlerimizin yolunu tuttuk.

[20]
Uçurum

Yukarı Carniola'da tepesinde bir şapelle beyaz bir hanın bulunduğu bir tepe vardır. Bir tarafının bıçakla kesilmiş gibi dimdik bir uçurum olduğu kocaman bir külah düşünün. Diğer yanı çimenler, kır çiçekleri ve çalılıkların arasında kıvrıla kıvrıla çıkan bembeyaz bir patikanın olduğu hafif eğimli bir yokuştur. Hanın hemen altında kayalıklar şaha kalkan bir at gibi yükselir, sonrasında yontulmuş bir yamaç gibi keskin bir şekilde dikine aşağı iner. Aklımda kaldığı kadarıyla bu çıkıntıya Sütun deniyordu ve tırmanışçıların sinirlerini sınamasına hizmet ediyordu. Yükseklik korkusu olan hiç kimseye oraya çıkmasını önermezdim. Çayırlıkların yer aldığı vadiye bakan dik yamacın hemen dibinde, yeşil renkli küçük bir gözü andıran bir gölcük vardı.

Üniversite mezuniyetimden altı yedi ay önceydi. Yaklaşık yedi yıl öncesinden bahsediyorum. Eski okul arkadaşım Ferdo'yla birlikte bu tepeye çıkmıştık. O güne kadar Kamnik Alplerinde birçok zorlu tırmanış yapmış, sonunda tepenin kendimizi sınamak için iyi bir yer olduğuna karar vermiştik.

Güneş tepemizdeydi. Ceketlerimizi çıkardık ve zirveye ulaştığımızda hanın önündeki bir banka oturduk. Orada oturup dinlenirken, birden birkaç adım önümüzde yükselen ve kıvrık bir kaburgayı andıran kayaya tırmanmak istedim.

"Bu tümsek sana çekici geliyorsa, güvenli tırmanıştan henüz vazgeçememişsin demektir," diye dalga geçti Ferdo.

Sözlerine aldırmadan ayağa kalktım ve çalılıkların arasından kayalığın dibine geçtim. Taş yüzeyi çıplak ellerimle

hissettim. Ne kadar da kolay olacaktı! Gerçekten de her yer tutunabileceğim çıkıntılarla doluydu. Burası tecrübesiz acemiler için biçilmiş kaftandı.

Birkaç hamlede zirvedeydim. Hele karşıma çıkan manzara! Aşağısı elle çizilmiş gibi görünen yemyeşil çayırlar ve rengarenk tarlalarla doluydu. Aralarında beyaz yollar görülebiliyordu. Daha koyu renkli korular aralara serpilmişti. Tepeler okyanus dalgaları gibi pervasızca yükselip alçalıyordu. Vadinin çeşitli yerlerinde köyler ve kasabalar seçilebiliyordu. Hepsinin ortasında başı ve sonu yokmuş gibi görünen nehir güneşin altında gümüş rengiyle pırıldıyordu. Arka plandaki dağların kar kaplı zirveleri devasa barikatlar gibi gökyüzüne uzanıyordu.

Hanın önünde oturmaya devam eden Ferdo'ya bakıp heyecanla el salladım. Uzaktan bile yüzünün alaycı bir sırıtışla çarpıldığını seçebiliyordum. Tuhafıma gitti.

Küçük bir çıkıntı, kayalığın dibindeki küçük gölcüğü görmeme engel oluyordu. Kollarım ve bacaklarımla bu çıkıntıya sarılıp sırtımı uçuruma verecek şekilde etrafını döndüm. O sırada başımın birkaç metre ötesinde gri bulutların uçan halılar gibi üzerimden geçtiğini fark ettim. İnanılmazdı. Çocukluğumda tepelere çıkıp üstlerine tırmanayım da onlarla birlikte başka diyarlara gideyim diye gelmesini beklediğim bu türden bulutları o zamandan beri görmemiştim.

Bir keresinde böyle bir bulutun peşinden koştuğumu, üstüne atlamak için çaresizce yamaçtan aşağı koştuğumu hâlâ hatırlayabiliyorum. Ama bulut yumuşak bir halı gibi ellerimin arasından kayıp gitmiş, büyülü bir pelerin gibi önümde yükselerek beni yerde bırakmıştı. Geriye kalan tek şey parmaklarımdaki kar taneleriydi ki onlar da saniyesinde eriyip hiçliğe karışmışlardı. Rüya olup olmadığını sorsanız, mantığım size

hak verebilir. Ama o anlar, tıpkı okula ilk gittiğim gün gibi gerçekten olmuş gibi yüreğime ve hafızama kaydolmuş.

Neyse, tuhaf bulutlar gri renkli devasa yelkenler gibi dalgalanarak üstüme gelirken hafiften endişelenmeye başladım ve omzumun üstünden aşağıdaki uçuruma baktım.

İşte o zaman, çayırın ortasında, üzeri dibini göremediğim yeşil renkli bir camla kaplı küçük bir çukurdan ibaret gölcüğü gördüm. Yine de gölcüğün ortasına düşmüş büyük bir ağacın dalları yüzeyi delip dışarı çıkmıştı. Nedense içim tekinsiz bir güvensizlik hissiyle doldu. İçimden bir ses, "Bırak!" diyordu.

Kaya çıkıntısına tutunmaya çalışıyordum. İçimdeki sesin yarattığı irkilmeyle yüreğim teklemişti. Bir yıl önce benzer bir şey olmuştu. Şimdilerde Roma'daki korkunç bir hapishanede ömrünü törpüleyen arkadaşım Zorko Jelinčič'le Triglay Dağı'nın kuzey yamacına tırmanmaya karar vermiştik. Uzun bir tırmanışın ardından tutunacak ya da ayağımızı koyacak bir yer aramaya çalışırken dünya ikimize de kocaman bir tuzak gibi görünmüştü. Neyse ki sonunda kendimizi güvene almıştık. Ama o akşam, fırtınanın uğuldattığı dağ kulübesinde yatarken, tırmanış sırasında başımıza gelebilecek bütün tehlikeler gözümün önünden inanılmaz bir canlılıkla geçmiş, her birinde soğuk soğuk terler dökmüştüm. Daha öncesinde ne kadar ölümcül tehlikeyle karşı karşıya kalmış olsam da sonrasında korkularım yatışmıştı.

Peki şimdi bir kayanın ucundayken korkunun içine mi çekiliyordum? Daha önce hiç yaşamadığım bu baş dönmesi de neydi?

"Aklını başına topla!" diyerek tekrar aşağı baktım. Yeşil camın içinden fırlayan kapkara dalları seyrederken içimdeki ses yine fısıldadı. "Bırak!"

Sırtım dehşetle ürperirken korkunun her bir saç telimin

dibini ısırdığını hissedebiliyordum. Çaresizlikle yardım için arkadaşıma baktım.

Ama aptal herif şaka yaptığımı mı düşünüyordu? Şaka yaparak hınzır yanını tetiklemeye çalıştığımı mı sanmıştı? Çünkü hangi tarafından şeytani bir öfkeyle bir sesin gürlediğini duyabiliyordum. "Daha ne bekliyorsun lanet olası? Bırak kendini!"

Ellerime korkunç bir sancı saplandı. Sanki kurşun yemiştim. Bilmediğim bir gücün emrine uyuyormuş gibi parmaklarım gevşemeye çalışıyor, bense bütün gücümle kayaya tutunmaya çalışıyordum. Deliliğin sınırındaki bir panikle tekrar düz tarafa çıkmayı denedim. O sırada aşağılardan birinin bağırdığını duydum. Sözleri bütün berraklığıyla kulaklarımdaydı. "Lanet olsun, bırak! Bırak kendini lanet olası!"

Kendimi ağır dolu yağışından korumak istercesine başımı sakladım. Sanki biri makineli tüfekle beni tarıyordu. En azından böyle hissettim. Tepemdeki bulutlar dalgalanan pelerinler gibi kapkara toplanıyordu. Çocukluğumdan beri dua etmemiştim, ama o anda büyük bir şevkle dua ediyordum. Birden aklıma bir şey geldi. Ya rüya görüyorsam? Kayayı bırakıp uçuruma düşerken defalarca olduğu gibi uykudan uyanabilirdim. Böylece yaşadığım dehşet sona erer, her şey anlamsız bir rüyaya bağlanırdı.

Alnımı dayadığım taş soğuk ve sertti. Çıkıntıya sarılan bacaklarım titremeye başlamıştı. İçimdeki ses devam ediyordu. "Kurtulman mümkün değil. Ne bekliyorsun? Gözlerini yum ve ellerini bırak!"

Bu nasıl korkunç bir sınavdı böyle? Denese miydim? Denesem bu cehennemi andıran zayıflığımdan kurtulabilir miydim? Gözlerimi bırakıp kendimi aşağı bıraksam? Hayat acınası bir rüyadan ibaret olabilir miydi? Ölüm bilmediğimiz

bir gerçek yaşama geçişten ibaret olabilir miydi? Gördüğüm birçok kabustan sonra olduğu gibi belki uyanıp rahatlayacaktım. Bir anlık kararlılık yeterliydi!

O sırada önümde iki uzun boynuz gördüm. Yakından baktığımda iki yolun çatallaştığını gördüm. İnanılmazdı. *Kesin rüya görüyorum*, dedim içimden. İlk yol düz ve hafif eğimliydi. Gözümün önünde eski tarz bir metaforun belirmesine inanamıyordum. İkinci yol ise dik ve taşlıktı. Mantığım ilk yolu seçmemi söylüyordu, ama ikinci yol adeta bir mıknatıs gibi beni kendine çekiyordu. Daha görür görmez o yola gireceğimden emindim. Ne olursa olsun, o yoldan gidecektim.

Sonra omzumun üstünden bir kez daha uçuruma baktım. Gölcükteki kurbağaların kulakları sağır eden gürültüsüne birinin vahşi haykırışları eşlik ediyordu. "Lanet olsun, bırak gitsin! Bırak! Gitsin!" Bedenimdeki bütün kasları kullanarak sonunda kaya çıkıntısının üst tarafına çıkmayı başardım. Aşağıdaki ses hâlâ öfkeyle kükrüyordu. Ardından titreyen bacaklarıma rağmen dikkatle kayadan aşağı indim. Bir an önce aşağı inme telaşıma gem vurmam gerekmişti. Sonunda kayalığın dibine indiğimde sırtımı dikleştirdim, şaşkın bir ifadeyle bana doğru gelen arkadaşım Fredo'nun yanından rüzgar gibi geçtim ve doğrudan kulübeye girdim. Bulduğum ilk ranzaya uzandığımda dermanım kalmamıştı...

*

1932'de Noel'den önceki gün sabah korkunç bir rüyadan uyandığımda, birkaç gün önce ödünç aldığım saatin fosforlu rakamları beş elliyi gösteriyordu. Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu, alnım buz gibi terle kaplıydı. Rüya görmüştüm. Birkaç yıl önce benzer bir şey yaşamamış mıy-

dım? Rüyayla gerçek arasındaki bulanık sınır neredeydi? O anda taşlı bir yolda değil miydim? Şu son birkaç korkunç günde başım sürekli dönmemiş miydi? Görünmez makineli tüfekler tarafından vurulmuş gibi hissettiğim berbat *Lopez* yenilgimin... bir uçurumun kıyısında asılı durduğum sınavlardan ne farkı vardı?

Sonra bir ay önce deliren arkadaşım Sardanapalus'u düşündüm. Onu leş gibi kokan sefil ininde pislik içindeki eski püskü döşeğin üzerinde yatarken görmüştüm. Döşeğin her tarafından çürümüş samanlar fışkırıyordu. Öldüğünü sanmıştım. Bir an için yüzü cesetlerinki gibi görünmüştü, gözleri cam gibiydi, uzun kirpiklerinin gölgesi yanaklarına düşüyordu. Bir deri bir kemik kalmış bacakları dümdüzdü, ellerini birisi gelip parmaklarının arasına haçı tuttursun diye beklercesine göğsünde kavuşturmuştu.

Otuz yaşıma rağmen öylesine korkunç bir dehşetle çocuklar gibi yorganı başıma çektim. *Taşlı yol buraya kadarmış*, dedim kendi kendime. Birden sağ kulağımda bir ses bağırdı. "Lanet olsun! Bırak!"

[21]
Kuklalar

Bazı günler Paris bile şaşırtıcı bir şekilde sıkıcı olabiliyor. Özellikle gri bir sisin yüksek binaların üstünden sarkıp iliklerimize işleyen iğne gibi pusuyla saldırıya geçtiği kış günlerinde. Böyle zamanlarda, uzayıp giden saatler yüzünden çoğu insan kış uykusuna yatmayı tercih ediyordu.

Bir sabah özellikle berbat bir sıkıntıyla uyandım. Soğuk bir odada uyumuştum, pencere sağlam olmadığından içeri sızan dondurucu havadan dolayı resmen çürük dişim sızlıyordu. Bu şartlar altında, sihirli çemberin içine girdiği anda sükunet ve denge bulan bir ruh gibi insan, zekice bir kaçamak sunan bir kafeye gitmekten başka ne yapabilirdi ki?

Saint-Michel Bulvarı'nın köşesinde barı olan küçük bir kafe vardı. Diğer kafelerde olduğu gibi burada da birkaç müşteri içeriyi duman altı etmişti. Bunu dert edip başka bir yer mi arayacaktım? Tabii ki içeri girdim. Kapıdan girdikten sonra etrafıma bakınıp oturacak uygun bir yer aradım. Üç Japon girişin biraz ötesindeki bir köşeye kurulmuş, yüksek sesle konuşuyordu. Kulağa yabancı gelen tiz seslerini dinledim. Onların sol tarafında iki Hintli, heyecanla bir şeyler anlatan şık bir hanımın karşısında oturuyor, bir şey demeden sadece sakince başlarını sallıyorlardı. Japonların sol tarafında büyük bir grup fark ettim. Görünüşleri ve hareketlerine bakılırsa hepsi Sırp'tı. Hararetle bir şey tartışıyorlardı. Yanlarında oturan iki hanım onları izliyordu. Başta Romen olabileceklerini düşündüm. Genç oldukları kadar son derece çekiciydiler. Ayaklarım kendiliğinden onlara doğru yöneldi. Şapkamı çı-

karıp vestiyere asarken aynada şiş suratımla karşılaştım. Sevimsiz bir ürpertiyle anında sırtımı dönüp karşı köşedeki boş masaya oturdum. Oturunca da etrafı gözlemlemeye başladım.

Sakinliğinin yanı sıra bu tür kafelerin sıra dışı bir özelliği daha vardır: Dünya üzerindeki en zor şey olsa da insana kendini unutturur. Ben de çok geçmeden perişan halimi unutup bir şey olmasını istediğimiz gibi olmadığında üstümüze çöken o farkındalıktan silkinerek kurtuldum. Sade bir kahve ve bir sigara sonra etrafımdaki her şey kendi tarzlarında hayat bulmaya başladı. Her şey önemli ve dikkate değer göründüğünden artık bütün detaylar gözüme çarpıyordu. Olan biten her şeyi izleyen kocaman bir göze dönüşmüştüm. Japonlardan birinin sivri kulaklarını, konuşurken iplerin ucundaki bir kukla gibi ürpertici bir şekilde konuştuğunu görebiliyor, evrende güçlü bir unsur olarak var olan her şeyle bağını kuran kişiliğini ve özünü sezebiliyordum. Masada oturan, elinde bir bardak tutan, simsiyah saçları sırıtıyormuş gibi görünen, dahası tuhaf bir şekilde titreyen bir maskeyi andıran yüzündeki çıkık alnına düşen arkadaşı bile önemsiz olmak şöyle dursun, evrenle benzersiz ve bariz bir ilişki kuran nevi şahsına münhasır biri olarak görüyordum. Sonra önlerinde birer çikolata tabağı bulunan iki Romen kadın, büyüleyici gülümsemelerine rağmen kadın olmaktan çıkıp meraklı bakışlarımın nesnesine dönüştüler. Sanki başından beri şu anda burada olmaları planın bir parçasıydı. Her şeyi daha önce hiç bilmediğim tuhaf bir berraklıkla görüyordum. Sanki her şey kesin bir yasanın boyunduruğundaydı. Belki sadece kafein ve nikotin etkisiydi. Ama bu, gözlemlediğim her şeyin son derece canlı olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Her şey incelenmek için kendini bana sunuyordu. Birkaç kez bu gözlemlerin geçerliliğini sınadım. Nesneye odaklan-

dım ve her seferinde hayal gücümün eseri olmayan bir şeyle karşılaştım.

O sırada kafeye yeni bir müşteri girdi. Her şey gibi o da olağanüstü gözlemlerimin nesnesi oluverdi. Orta boyluydu, benim gibi inceydi. Bütün hareketlerini dikkatle izledim. Kafenin girişinde etrafına bakınmak için durdu. Muhtemelen sıcak olduğu için ceketinin düğmelerini çözdüğü sırada bir düğmesinin yerinde diğerlerinden daha küçük bir düğme olduğunu fark ettim. Gözlerini müşterilerin üzerinde gezdirmeye başladı, ardından köşede oturan iki Romen kadına yöneldi. Şapkasını asacak gibi olduğunda birden utanmış gibi dönüp doğrudan benim masama yöneldi. Oturup oturamayacağını sordu. Yakından bakınca yanaklarının şişmiş olduğunu görebiliyordum. Şaşırdım. Elleri sinirli hareketlerle ceplerini karıştırdı, sonunda paketi çıkarıp bir sigara yaktı. Garson kahvesini getirdiğinde yüzünde bariz bir hayretle kafedeki insanları incelemeye başladı.

Bu arada mekan hareketlenmeye başlamıştı. Sırplar ayaklanıp çıktı. Onların memleketimden olduğunu unutmuştum. Adamlarda tek gördüğüm birbirine tepki veren karmaşık organizmalar oluşlarıydı. Masalarına şık giysili bir hanımın eşlik ettiği uzun boylu sarışın bir adam oturdu. Adamın yüzünü dikkatle incelediğimde kırmızı, yeşil ve sarı renkli çillerle kaplı olduğunu gördüm. Kadının simsiyah saçları, yay gibi çizilmiş kaşları vardı. Profilinden kemerli burun çizgisini incelerken, tuhaf bir şekilde Filistin'de İngilizlerin planladığı gibi gitmeyen Yahudi yerleşkesiyle bağlantı kurdum.

Kapı açıldı, kapandı, müşteriler girdi, çıktı. Tek garson birinden birine koşuyor, bu haliyle ağını maharetle ören çevik bir örümceği andırıyordu. Elini altına yerleştirdiği tabaklarla dolu tepsisini masalar arasında manevralarla taşıması takdire şayandı. Hokkabaz gibi kayıtsız bir ifadeyle ödemeyi alıyor,

hemen ardından paltosunu bekleyen başka bir müşteriye koşuyordu.

Japonlar da gitti. Yerlerine tuhaf makyajlı, uzun boylu bir kadın geldi. Kazıdığı kaşlarının yerine koyu renkli tek bir çizgi çekmişti, yanaklarına kıpkırmızı bir allık sürmüştü. Sandalyesinde otururken gergin bakışları, onu kovalayan birileri her an kapıdan girecekmiş gibi korkuyla girişe kayıyordu. Tuhaf makyajıyla onun müzeden kaçan bir balmumu heykel olabileceği fikrine kapıldım. Belki yakalanmaktan korkuyor, ait olduğu yere geri götürülmemek için saklanıyordu. Bir fincan sütlü kahve içtikten sonra aniden kafeden ayrıldı.

Daha kapı kapanmadan içeri başka bir müşteri girdi. Eşikte durup etrafa bakındı. Onu dikkatle izlerken, bir taraftan da şiş yanaklı masa arkadaşıma göz atıyordum. O da bir taraftan yeni gelen müşteriyi süzüyor, arada sırada bana kaçamak bakışlar fırlatıyordu.

Yeni gelen, gözlerini kafede dolaştırdıktan sonra iki Romen kadının oturduğu masaya yöneldi. Tam şapkasını çıkarıyordu ki aniden durdu. Kolu havada kalmıştı. Korkunç bir gücün etkisindeymiş gibi ürperdiğini görebiliyordum. Topuklarının üstünde dönüp sağında ve solundaki boş masalara hiç bakmadan, diğer yabancıyla oturduğum masaya doğru yürümeye başladı. Başıyla nazikçe selamladıktan sonra yanımıza oturdu. İnanamıyordum. Onun da yanakları şişti. Diğer masa arkadaşımla imalı bir şekilde bakıştık. Yeni gelen kısa bir süreliğine ne yapacağını bilemiyormuş gibi davrandı. Hemen ardından sigarasını yaktı ve garson kahvesini getirdiğinde yoğun bir dikkat ve ilgiyle kafedeki diğer müşterileri süzmeye koyuldu.

Müşteriler sürekli gelip gidiyor, hünerli garsonumuz yorulmak bilmez bir topaç gibi masalar arasında dans etmeye devam ediyordu.

Sıra o çekici iki Romen hanımın kalkmasına gelmişti. İşaret almış gibi şiş yanaklarımızla masada birbirimize baktık. Sonra iki hanımın çıkışına odaklanıp birbirimizi unuttuk. Paris'te bir zorunluluk olmadığı için ödeme yapmak üzere garsonu çağırmadan, adisyon tabağına para bırakmakla yetinmişlerdi. Ama mekanda hiçbir şeyi gözünden kaçırmayan garson hemen yanlarına koşup büyük bir özenle kürklerini giymelerine yardım etti, şahin gibi gözleriyle tabaktaki parayı anında hesapladığı için cömert bahşişleri için teşekkür etti.

Kapı arkalarından kapandığında dünya bir anda bana minik kuklaların dans edip çarpıştığı devasa bir sahne gibi göründü. Açık mavi renkli bir el devasa parmaklarının ucuna bağlı ipleri oynatıyor, kuklaları tuhaf şekillerde hareket ettiriyordu. Bazen yeni ve benzersiz kombinasyonlar deniyormuş gibi tek bir parmağındaki bir sürü kuklayı oynatıyordu. Buna rağmen her kukla, hoplayıp zıplamalarının diğer kuklaların hoplayıp zıplamalarından tamamen farklı olduğuna inanıyordu.

Bir kez daha masadakilerle bakıştık. Gülümsediğimizde şiş suratlarımız iyice çarpılıyordu. Sonunda hesabı ödeyip kalktık. Tuhaf ortamı ve masaların arasında dans edercesine dolaşan garsonu ardımızda bırakarak küçük kafeden çıktık.

[22]
Gizemli Düğümün Kantatı

Ne yapmamı istiyorsun, Zvonko Karara? Bilgeliğine ya da ilahi takdirin tuhaflığına dair bir türkü mü tutturayım? Oysa her zaman ne kadar düşünceli biriydin, her hareketinden önce iki kere düşünürdün. Annemle babam kim bilir kaç kez seni örnek almamı söylemiştir. Her zaman ütülü pantolonun ve bembeyaz gömleğinle ziyaretimize geldiğinde seni salona alır, kız kardeşlerimi çağırırlardı. O zamanlar ben hâlâ şort giyiyor, size nadiren eşlik ediyordum. Şapkanı, bastonunu ve eldivenlerini zarafetle çıkarır, kusursuz hareketlerle masadaki yerini alırdın. Kırk yaşının adamı olarak ciddi bir sağduyuyla konuşmaya başladığında annemle kız kardeşlerim büyük bir ilgiyle seni dinlerdi. Benim farkıma bile varmazdın. Bizimkiler benim ormanlarda dolaşmayı tercih eden asosyal bir çocuk olduğumu söylemişti, muhtemelen bu yüzden ilgini çekmiyordum. Ama her kaş kaldırışını dikkatle inceler, hareketlerini ezberlerdim. Gerçekten de bilge bir adamdın Zvonko Karara. Çok düşünceliydin.

Ama Sicilya'daki plantasyonun sahibi Giuseppe Toscanelli o portakal ağacını dikerken bunu bilecek kadar bilge değildin.

*

Henüz küçük bir çocuktun. Ah, ailen seni nasıl da özenle yetiştirmişti. Her adımını kendilerinden çok daha fazla önemsediler. Neredeyse evrendeki en değerli şey olduğunu

düşünecektin. Böylesi yetiştirilmek birini gerçekten seçkin yapabiliyorsa, sen şanslılardan olmalısın. Kışın okula gönderirken seni nasıl da sarıp sarmalarlardı. Tepeleme doldurdukları beslenme çantanı verir, ikisi birden seni öper, gözden kaybolana kadar endişeyle arkandan bakarlardı. Okul arkadaşların bu özenin yarısını bile görmezdi, o yüzden aralarındaki en sıra dışı ve değerli yaratık olduğuna inanman uzun sürmedi. Annen ya da baban günün herhangi bir saatinde okulun koridorunda belirir, haliyle hemen bütün öğretmenler sana özel muamele edilmesi gerektiğini anlardı.

Ama Enrico Guttierez adındaki genç bir melezin tam o sırada Brezilya'nın bakir ormanlarında kendi çiftliğini kurma azmiyle kauçuk toplamaya başladığını hayal bile edemezlerdi...

*

Okuldan mezun olduğunda Viyana'daki işletme okulu için Trieste'den ayrıldın. O sıralarda ben de büyüyordum ve merakla bize kadar ulaşan bütün haberlerini topluyordum. Öğrencilik yıllarını daha büyük bir sağduyuyla geçiren başka bir öğrenci olabilir mi? Gerçekten de elini attığın her şey altına dönüyordu. Enerjini barlarda harcamıyordun, ama kendini de kısıtlamıyordun. Evden yeterince para gönderiliyordu, dahası cömert bir burs alıyordun. Banliyölerden birinde seçkin bıyığına ve bakımlı cildine deli gibi aşık olan güzel ve genç bir terzi kız buldun. Tatil için eve döndüğünde dudaklarında daha önce hiç görmediğim tatlı ve tatminkar bir gülümsemenin kıpırdadığını fark etmiştim. O gülümsemenin neden içimi bastırmak zorunda kaldığım bir nefretle doldurduğunu bir türlü anlayamıyordum. Belki memnuniyetinin gizli kaynağını

sezmiş, toyluğumla sana gıpta etmiştim. Ama bana bakmıyordun bile, dahası ara sıra seninle konuşmaya çalıştığımda vızıldayan bir sinekmişim gibi oralı olmuyordun. Kim bilir kendini benden ne kadar da üstün hissediyordun.

Ama aynı yıl Paris'te yeni bir otomobil fabrikasının açıldığını ve Giuseppe Toscanelli'nin portakal ağacının ilk meyvelerini verdiğini biliyor muydun?

*

Sonra Büyük Savaş Geldi. Ailen cepheye gitmemen için ellerinden geleni ardına koymadılar! Çünkü savaşta katledilmek üzere doğmuşsun gibi sağlıklı ve çetindin. Bütün aile bağlarını devreye soktular, baban gidip hazımsızlık çektikleri için sürekli huysuzluk eden büyükbaşların önünde eğildi, hatta sen evde sabırsızlıkla sonucu beklerken annen onlarla flört etti. Sonuçta içten içe senin için ellerinden geleni ardına koymamalarının görevleri olduğuna inanmıştın. Elbette hakkını savunacaklardı. Ne var ki asker üniformasını giymek zorunda kaldın. Yine de depolarda çalıştın ve başının üstünden ıslık çalarak geçen şarapnellerin sevimsizliğinden muaf tutuldun. Güvendeydin, korunuyordun.

Niye korunmayasın ki? Her şey bir yana, o zamanlar bir gün yaşayacağını hayal bile etmediğin şehirde yeni bir sokağa asfalt döküldüğünü bilemezdin...

*

Savaştan sonra geri döndün. Ne görsen beğenirsin? Ailen senin için rahat bir yuva hazırlamış. Babanın çalıştığı kurumun Ljubljana'da bir şubesi vardı. Ailen oraya taşındı. Dahası aynı şirkette işin hazırdı. Böylece üçünüz birbirinize daha da sıkı

bağlandınız. Örnek aile! Hakkınızda kaç kez övgü ve hayranlık sözleri duyduğumu hatırlamıyorum.

Aslında özel falan değildin. Annem hâlâ bana seni örnek gösterseydi hiç kızmaz, hatta onunla dalga geçebilirdim. Bunun hiç hoş bir davranış olmadığını biliyorum, muhtemelen senden uzun uzun ahlak nutukları dinlemeyi hak ediyordum. Ama hayatım boyunca hiçbir zaman ne birinin ne de Tanrı'nın kurallarına saygı gösterdim. Yine de bir konuda hakkını vermem gerekir. Her hareketin son derece incelikli ve örnek alınacak türdendi.

Tabii Enrico Guttierez'in kauçuğuyla dolu geminin demir aldığından ve Paris'te otomobil fabrikası açan Citroën'in Belçikalı bir demir madeni şirketiyle anlaştığından haberim yoktu...

*

Aslında Ljubljana'da olduğunu bilmiyordum. Ailenden sonra biz de Trieste'den ayrılmıştık ve seninle Tivoli Parkı'nda karşılaştığımızda artık uzun süredir orada oturuyorduk. Her zamanki gibiydin, aynıydın. Belki birazcık kilo almıştın. Sinekkaydı tıraş, pembe yanaklar, burnunun hemen altındaki yağız bıyığın, şapkan, bastonun, eldivenlerin... Gülümseyerek bana doğru yürürken fark ettiğim pantolonunun dümdüz ütü çizgileri. Durdun, bir adım geriledin ve benimle konuştuğun her seferinde yaptığın gibi belli belirsiz bir alayla "Ah, şuna bak!" dedin. Alaycılığın canımı sıkmıştı, ama henüz senli benli konuşmaya cesaret edemeyecek kadar sana saygı duyuyordum. Açık bir şekilde izin verene kadar da resmiyeti elden bırakmadım. Sonrasında biraz daha rahattım. Annemle babamı, kardeşlerimi ve çalışmalarımı sordun. Sanki benimle sohbet açmaya çalışıyordun. Oysa benden beklentilerini

karşılayabilme telaşıyla gerçek fikirlerimi söylemek yerine saçmalıyordum. Artık olgun bir adam olduğumu kanıtlamaya çalıştıkça toyluğumu daha fazla sergiliyordum. Yüzüme kahkaha attığında içimden sana lanetler okudum.

O sırada ikimiz de birkaç gün sonra Ljubljana'da yeni bir kadınlar kulübünün kurulacağının farkında değildik.

*

Kadınlara ihtiyacın vardı. Ama artık Ljubljana'da yaşadığın için bir parça temkinli davranıyordun. Biraz da Viyana'daki o terzi için üzülüyordun. Çünkü bir kızın, ilişkisini böylesine ciddiye alacağı kimin aklına gelirdi ki? Viyana'daki okul arkadaşların, gideceğini söylediğinde kızın nasıl da aklını kaçıracak gibi olduğunu anlattılar. Bense erkek olmama rağmen seni kınadım, hatta oğluna göz koyma cesareti gösteren sıradan bir terzinin düşüncesiyle bile dehşete düşen annenle sırf bu yüzden tartıştım.

Gülümserken büyük bir özgüvenle küçük bıyığını burduğun halde bir parça mahcup görünüyordun. İlişkin geride kalmıştı, hatıralar bile soluyordu. Beni asıl çileden çıkaran, annenin seni hiçbir kadının reddedemeyeceğine dair sağlam inancıydı.

Keşke bir demiryolu makasçısının oğlu olan beş para etmez Srečko Volkar'ın henüz on yaşına bastığını bilseydi.

*

Sonra kurnazca yaklaştığın güzel ve genç bir dulla tanıştın. St. Vid'de karşılaştığımızda beni tanıştırmıştın. Adı Malka'ydı, hoş ve rahat bir dairesi vardı. Onu gizlice, bütün önlemleri

alarak ziyaret ediyordun. Böylesi düşünceli ve azimli davranışlarınla asabımı bozmaya başlamıştın. Sana kızdım. Gülümseyip hayatımı nasıl yaşamam gerektiğine dair hevesli bir nutuk tutturdun. İşte o zaman horoz gibi kabardım ve ruhumun kanatları ilk kez filiz verdi. Sana saldırdım, fikirlerini kendine saklamanı söyledim, davranışlarınla dalga geçtim, ama ben karşında çırpınırken eğleniyordun, dahası tepeden bakarak görüşlerimin "*küstah ergen feveranları*" olduğunu söyledin. Radikal muhalifliğimin neredeyse tamamının, semiz ve bencil hayatına muhalefet etmekten kaynaklandığını itiraf etmeliyim. Ama senin de bir zamanlar benzer "*ergen feveranlarına*" kapıldığını duymak bile istemedin, sana göre doğduğundan beri hep aklın başındaydı.

Ama o yıl, Kamnik civarından Silvin Javnornik adında birinin Zagreb'de ehliyet sınavını geçtiğini dikkate alacak kadar aklın başında değildi.

*

O sıralarda sizinkilerle benimkiler geleceğimi konuşmak için bir araya geldiler. Annemle babam senin parlak başarılarını ve hayattaki imrenilecek konumunu hem umutsuzluk hem de gıptayla izliyordu. Sizinkiler endişe ve samimi bir esefle hâlâ genç olduğumu, eninde sonunda aklımı başıma toplayacağımı söyleyerek annemle babamı teselli etti. Ve sonunda sen Zvonko Karara'nın kanatları altına girmeme karar verdiler. Örnek alacağım biri olarak beni sürekli yanında dolaştıracaktın. Bağışla ama manikürlü tırnakların sinirimi bozuyor, o küstah küçük bıyığın isyan bayrağını açmama neden oluyordu. Yanındayken asla senin gibi biri olmamaya daha çok yemin ediyordum. Hele bir yamaca tırmanırken zorda kalıp

boynumu kırmama ramak kaldığı zaman... İnsanlar her zamanki gibi olayı abarttı ve böylece ailelerimiz atlattığım kazayı öğrendi.

Bu, uzun zamandır acılar çeken annenle baban için bile fazlaydı. Beni hayatlarından sildiler, zavallı annemi umutsuzluğuyla baş başa bıraktılar.

Keşke Franjo Kotnik adındaki bir toptancının henüz yeni bir Citroën araba siparişi verdiğini bilselerdi.

*

O tırmanışta bütün asaletinle elimi sımsıkı tutmuştun. Ne yani? Beni görev olarak gördüğün için mi birden önem kazanmıştım? İçten içe aramızdaki muhalefetten zevk aldığından şüpheleniyordum. Muhtemelen senin gibi üstün bir entelektüel için basit bir vesileden ibarettim. Ama fedakarlığın su kovasındaki bir damladan farksızdı. Zaten artık sağlam temellere dayanan kibirli düşüncelerim doğrultusunda, efendisinin bahçesinden yoldan geçenlere hırlayan köpekler gibi korunaklı köşemden seninle dalga geçebiliyordum. Üstelik yeterince argümana sahiptim! O gün ilk kez bam teline dokunduğumu hissetmiştim. Öfkeden küplere binmiştin. Düşünce biçimimin "fırsatçı", konuşma biçimimin "olağanüstü ergen kibrinden" farksız olduğunu söyledin. Gözlerimi bıyığına dikip güldüm! Ve sonunda askerliğimi havacı olarak yapma niyetimi açıkladığımda hemen en son çare olarak gördüğün silahına sarıldın. Benim için her şeylerini feda eden aileme nankörlük etmekle suçladın. Duygusal evlat gözlerini silmen için sana mendilimi uzattığımda arkanı dönüp hiddetle uzaklaştın.

O sırada Franjo Kotnik'in yeni şoförü Silvin Javornik gizlice, patronunun Belçika madeninden elde edilen çelik ve

Don Enrico Guttierez'in kauçuğuyla üretilen Citroën marka arabasıyla kız arkadaşını gezdiriyordu.

*

Otuzuna bastığında birden bir aile kurma özlemine kapıldın. Gelini nereden bulduğunu bilmiyorum. Dul Malka'yla evlenmek aklının ucundan bile geçmedi. Aslında görüştüğüm kızlar hakkında konuştuğumuzda söz ettiğin üzere sonuçta aranızda herhangi bir *anlaşma* olmadığı için ona karşı ne sorumluluğun vardı ki? Sizinkiler bizimkilere zengin bir fabrikatörün kızı olan Brigita adında biriyle nişanlandığını söylemişti. On sekiz yaşında güzel bir kız. Kendi lügatimde seni birinci sınıf aşağılık biri olarak tanımlıyordum. Annemle babam artık seni örnek almamla ilgili bütün girişimlerinin başarısızlığa mahkum olduğunu anlamışlardı. Aşil topuğumu bildiklerinden romantik başarısı reddedilemez ilişkini bütün ayrıntılarıyla anlatıyorlardı...

Ve biz havai tutkularımızı, o sene büyük mahsul veren ve Trieste Limanı'na boşaltılmak üzere olan Giuseppe Toscanelli'nin plantasyonundan gelen portakallarla besliyorduk.

*

Brigita'yla evlenmek üzereyken dul Malka'yla sorunlarını neden açıklama ihtiyacı hissettiğini anlayamıyordum. Baştan savma önerilerde bulundum, çünkü zamanla eşitlenmiştik. Lafı dolandırmadan, kadının gözünün yaşına bakmadan ilişkiyi bitirmeni söyledim. Oysa akıllı geçindiğin için kendini böylesi sevimsiz bir durumdan kurtarmaya çalışıyor, öte yandan her iki

kadının da acı çekmesini istemiyordun. Böylece şirketten seni Zagreb şubesine atamalarını istemeye karar verdin, bu sayede de kördüğümden olabildiğince temiz bir şekilde kurtulacaktın.

Tabii o sıralarda genç Bayan Kotnik'in yeni kurulan kadınlar kulübünün yönetim kuruluna seçileceğini nereden bilebilirdin...?

Hayatındaki her şey gibi Zagreb'e transferin de kazasız belasız gerçekleşti. İsteğin onaylanır onaylanmaz taşınma ve düğün hazırlıklarına başladın. O günlerde benimle sık sık konuşuyordun. Kararın enerjini tükettiğinden bunu fırsat bilip sık sık hayat, risk alma gibi konularda görüşlerimi paylaşıyordum. Sessizce beni dinliyor, torununun gevezeliklerine gülümseyen dedeler gibi gülümsüyordun. Bu halin beni çileden çıkarıyordu, o yüzden inceliklerle bezenmiş rahat hayatının beyhudeliğini sana kanıtlamaya çalıştım. *"Cui bono?"** diye sorup duruyordum. Sense eskiden yaptığın gibi omzumu sıvazlamakla yetindin.

Tam o sırada büyük bir Sicilya portakal naklinin gerçekleştiğini, küçük Srečko Volkar'ın doğum gününün yaklaştığını ve Viyana meteoroloji istasyonunun havanın aniden değişeceğine dair duyurular yaptığını bilseydik birbirimize kim bilir ne kadar komik görünürdük...

*

O pazar akşamı evinde yemeğe davetliydim. Hem de imkansız görünse bile senin gibi kusursuz birine dönüşmem konusunda umudunu tam olarak kaybetmemiş annene rağmen. Hayatım boyunca ailen beni egzotik bir ahmak olarak

* *Lat.* Kime faydası var? (Çev. N.)

görmüştü, o yüzden bu fırsatı ikilemlerimi coşturmak için kullanmaya karar vermiştim. Sen gülüp geçtin, ama annenle baban haddinden fazla sinirlendi. Hepsini anlamadığım halde büyük adamların sözlerini büyük bir zevkle aktarıyor, bu ünlü isimlerin son derece maharetli pelerinine bürünüp o güne kadar hep içimde tuttuğum zevksizlikleri ve insanın aklıyla kaderini yenebileceğine dair sarsılmaz inançlarıyla dalga geçiyordum. Sen Zvonko, sen de patavatsızlıklarımı hafifletmeye çalışıyordun. Onlara hâlâ genç ve toy olduğumu hatırlattın. Onlarsa sürekli, "Sen hiç böyle biri olmadın," deyip duruyordu.

Gerçekten de öyleydi! Gerçi aynı gün Srečko'nun doğum gününü kutladığını ve kadınlar kulübü yönetim kurulunun toplandığını bilmek ne işimize yarardı ki?

*

Yemekten sonra seninle nişanlının evine kadar yürüdüm. Mart ayının ortalarıydı, gökyüzü önceki gece kapanmıştı, alçaktan süzülen bulutların çiselediği yağmur iliklerimize işliyordu. Bir türlü susmak bilmiyor, senden kopamıyordum. Sabır ve iyimserlikle dinlemen beni daha da kışkırtıyordu. Ne pahasına olursa olsun hayatının bir hata olduğu, dürüst davranmadığın ve esenlik endişelerinin zavallı bir ödleklikten kaynaklandığı konusunda seni ikna etmeye kararlıydım. Anlarsın ya, nişanlını gördükten sonra birini daha ziyaret edeceğini sezmiştim. Gülüp hırsımla dalga geçtin. Saatime baktım. Acele ettiğini görebiliyordum. Kendimi kaybettim. Ağırbaşlı sakinliğini kırmanın bir yolunu ararken sonunda şu sözler ağzımdan dökülüverdi. "Korkunun ecele faydası yok!" Sakince bana bakıp sağ elimi tuttun ve sol elini omzuma koydun. "Evet, korkunun değil,

ama düşünceli olmanın ecele faydası var..." dedikten sonra, beni galeyanımla baş başa bırakıp gittin.

Yazık, dünyadan haberimiz yoktu. Kotnik'in şoförü Javornik'in kız arkadaşıyla bütün gece tavernadan tavernaya gezerken sarhoşlukla cebelleştiğini nereden bilecektik ki...?

*

O akşam keyifsizce uğradığım ilk kafeye oturduğumda, nişanlının annesiyle düğün hazırlıklarını konuşuyordun. Kayınpederin Zagreb'de ikiniz için bir ev bulmuş, kızının çeyiziyle döşemişti. Bir ay izin istediğinden gelinle balayını nerede geçirebileceğinizi düşünüyordun. Bu konuyu açtığında kayınvaliden ikinizi baş başa bıraktı. Brigita piyanonun başına oturup bir Strauss valsı çalmaya başladı. İyi ya da kötü çalması umurunda değildi. Arkasında durup, yakında sahip olacağın o nazik bedenine dokundun. O sırada için anlaşılmaz bir neşeyle dolarken, "Hayat şahane değil mi?" diye bağırdın.

Valsı bitirdiğinde eğilip önce saçlarından, sonra alnından, sonra dudaklarından öptün. Dairesinde sabırsızlıkla seni bekleyen dul Malka'yı hatırlayınca içinden sırıttın. Nişanlının kabarttığı şehvet duygularının onun yanında tatmin olacağını biliyor, sen de sabırsızlanıyordun. Vicdanın sızlar gibi olduğunda hemen bastırdın. Aslında ikisini de aldatmıyordun. İkisi de iki farklı durumdu. Zekice çözümüne içten içe güldün.

Ama o sırada Bayan Kotnik'in kadınlar kulübü toplantısı için şoföre arabayı getirmesini söylediğini bilseydin böyle gülemezdin.

*

Kapıda aşkla öpüşüp vedalaştınız. Biraz geç kalmıştın, çikolata almak için en yakın dükkana koştun. Kafenin penceresinden, kolunun altındaki paketle sokaktan aşağı koştuğunu görebiliyordum. Senden biraz önce Srečko Volkar'ın da koşarak geçtiğini, doğum gününde ikram edilen portakalın kabuklarını yere attığını bilmiyordum. Öfkelendim. O sırada Kotnik'in arabası köşeyi döndü. Acelen vardı, sokağın karşısına geçmek istediğinde Giuseppe Toscanelli'nin plantasyonundan gelen portakalın kabuğuna bastın, ıslak asfaltta kaydın ve yüzüstü yere yapıştın. Bir gece önceki içkilerin etkisiyle hâlâ başı bulanık olan şoför Javornik direksiyon başında bir anlık bir tereddüt geçirdi ve Enrico Guttierez'in ormanından gelen kauçukların ürünü lastikler kaburgalarının üstünden geçti.

İnsanlar koşup etrafına toplandılar. Ben de aralarındaydım. Bir an için gözlerini açtığında beni gördün. Yüzünde tuhaf bir ifade vardı. Gözlerinle, gülmemem için yakardığın konusunda yanılmış olabilir miyim? Oysa bir çatının kenarındaki oynak bir taşın başımı ezmeyeceğini nereden bilebilirdim ki?

Ambulans geldi. Seni bir sedyeye yatırdıklarında gözlerini yumdun. O saniyede dünya yok olmuştu. Yeşil çayırlar, verimli tarlalar, şehirlerdeki gökdelenler, kadınlar ve aşk buharlaşıp hiçliğe karışmıştı. Ambulans şehrin sokaklarında hızla ilerlerken bedenin sarsılıyordu, sonunda kasılmaların azaldı. Ve sonunda dünyayı kusursuz gösteren ayna, en usta camcının bile bir araya toplayamayacağı binlerce parçaya bölündü.

[23]
Bilinmeyen Unsur

Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir.
Ahiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur.
Kur'an-ı Kerim, Ankebût Suresi, 64. Ayet

O akşam Valentin Karba her zamanki gibi işten sonra yürüyüş yapmak için bataklığın yolunu tuttu. Sonbahar yaklaştığından güneşin feri azalmaya başlamıştı. Son mahalleleri geçtikten sonra kıvrılarak sulama kanallarına giden patikaya yöneldi. Patikanın iki yanında kızılağaçlar, yeni filiz vermiş söğütler ve böğürtlen çalılıkları görülebiliyordu. Upuzun dolgun otlar, aralarında sapsarı düğün çiçeklerinin de tomurcuklandığı bataklık çiçekleriyle iç içeydi. Sığ kıyılarda sazlar boy vermişti.

Sinek ve böcek sürüleri tepesinde dans ediyor, başına çarpıyor, Valentin mekanik hareketlerle elini sallayarak hepsini kovalıyordu.

Sarsak yürüyordu, başta yavaştı, sonra hızlandı, sonunda uzunca bir süre mola verdi. Düşüncelerinin ritmini dinlerken nereye varacaklarını tahmin etmeye çalışıyordu. Tam yirmi yıldır aynı şeyi yapmış, aynı şeyi tecrübe etmişti.

*

Yirmi yıl önce *Kasırga Süvari* adıyla bir şiir kitabı yayınlamıştı, ne yazık ki kitap hiç tutmamıştı. On sekiz yaşın heyecanıyla yazdığı şiirlerinde tasa, taşlama ya da şuurdan eser yoktu. Kitabın yayınlanmasına, ilk yumurtasını bırakan tavuklar

kadar şaşırmıştı. Öncesinde şiirlerini okuduğu arkadaşları Svetel ve Bole duyduklarında anında hayran kalmış, yayınlatması için ikna etmiş, hatta bu sürece yardımlarıyla katkıda bulunmuşlardı. Ne var ki basında çıkan yıkıcı eleştiriler üçü için de felaket olmuştu.

Valentin Karba o günlerde yaşadığı tecrübeyi ve yenilgiyi cehennemi andıran detaylarıyla birlikte gözünde canlandırabiliyor, hatta neredeyse yeniden yaşıyordu. Bütün dergiler ve hemen her gazetede yayınlanan eleştirilerde "toyluğuyla" dalga geçilmişti. İlk eleştiriler çıktığında cesurca savunmaya geçmiş, arkadaşlarıyla birlikte "kısıtlı" ve "gerici" eleştirmenleri tiye almıştı. Ama şiirlerinin hakkını verecek bir görüş beklerken her yeni eleştiri yeni bir saldırıya dönüşüyordu. Sonunda birden içinde bir şeylerin kırıldığını hissetmişti. Artık yapılan eleştirileri tiye alamıyordu. İçine kapanmıştı, artık kahkaha atmıyordu, iki arkadaşı korkunç bir suça ortak olmuşlar gibi ondan uzaklaşmıştı.

Birden gözlerini yumup kulaklarını elleriyle kapattı. Makineli tüfekle taranıyormuş gibi eğildi, koşarak saklandı. Sanki anadan üryan kalmış, ceza boyunduruğuyla teşhir ediliyormuş gibi bütün sinir uçları yanıyordu. Arkadaşlarını anlayabiliyordu. Onunla birlikte görülmekten utanıyorlardı.

Ardından birden kendini toparlayıvermişti. Huzurlu ve tarafsız görünüyordu. Tepesindeki koca gırtlak kapanmıştı.

*

Bir an için durakladı. Uzaklardaki ağır bir çan gibi kulaklarında çınlayan kalbi yerinden çıkacakmış gibi atıyordu. Mendiliyle terli alnını sildi. Baş belası bir sinek yanağına konup

iğnesini damarlarından birine daldırınca bir şaplakla küçük yaratığı yanağında ezdi.

Toplum bireyin üstüne çok sert gittiğinde, bazen yapılan haksızlığın kolektif bir sorumluluk olduğunun farkındaymış gibi bambaşka bir alanda aynı bireyi taltif eder.

Valentin Karba edebiyat yenilgisinden bir süre sonra iş başvuruları yapmaya başladığında, kapıların ardına kadar açık olduğunu fark etti. Sanki insanlar onu toplumsal çarklara katmak ve şiirleriyle yüceltilmeyi beklerken aralarında oluşan uçurumu kapatmak için birbiriyle yarışıyordu.

Bir bankanın önerdiği işi kabul etti. Dıştan topluma uyumu kusursuz ilerledi. Başta aydınlıktan karanlığa sokulmuş gibi etrafındakileri seçmekte zorlanmıştı. Ama kısa sürede gözleri loş ışığa alıştı ve iş arkadaşlarının jestlerini taklit etmek de dahil olmak üzere her açıdan onlar gibi davranarak dikkatle işine odaklandı. Onlardan sadece biraz daha sessiz ve yalnızdı.

*

Oysa kendisi haricindekilere karşı sımsıkı mühürlenmiş yüreğinde lavlar fokurduyordu. Alevler sarmaya başladığında hiçbir söz yangını söndüremezdi. Üstüne kül atıp yangını boğabilirdin, ama dipteki küçücük bir kıvılcım alev almak için fırsat kollarken tütmeye devam ederdi.

Her akşam saat tam altıda işten çıkıyordu. Hava elverdiğince hep tek başına yürüyüş yapardı. Bu yürüyüşlerde içindeki yangın harlanırdı. Kimse onu görmezdi, kimse onu izlemezdi. İşte o anlarda yüzündeki maske düşerdi.

Adımları hızlandı. Ayak bileklerinde filizlenen kanatlarıy-

la kendini Hermes gibi hissediyordu. Rüyalarda olduğu gibi ayakları adeta yerden kesiliyordu.

Artık özgürdü, yüklerinden kurtulmuştu. Hiçbir şey canını sıkmıyor, yoluna hiçbir engel çıkmıyordu. Sinek ısırığı bile umurunda değildi. Farkında olmadan yanağını kaşıdı.

*

Kimsecikler bilmese de yirmi yıldır yüreğinde bir volkan taşıyordu. Yirmi yılını tıpkı memleketin tüccarları gibi çöllerde geçiren Hz.Muhammed gibiydi. Dünyayı etkisi altına almak, tarihin yönünü değiştirmek kaderiydi. Hz. Muhammed ordularının asırlık Bizans İmparatorluğu'nun kapılarına dayanacağını, Mezopotamya'da at koşturacağını ve yeni inancını kalkan edinip bayrağı Pers diyarına kadar taşıyacağını söyleseydi, insanlar ya yüzüne güler ya da aklını kaçırdığını düşünürdü. Oysa potansiyelini yirmi yıl boyunca içinde saklaması gerekmişti. Canlı, fokur fokur, hep faal.

"Görünmez unsur!" Gizli potansiyeli için Valentin Karba böyle diyordu. İçinde sakladığı kişi haricinde kimse bunu bilmiyordu. Görünmez unsuru kimse bilemezdi.

"Saklan tilki!" der gizli hesapların ve ikiyüzlülerin temsilcisi Danimarka Prensi. "Onları gören bir melek görüyorum."

İnsanlar günlük hayatta bir sinek ısırığıyla canlarını sıkarlar. Ah, oysa bir bilseler!

*

Parmakları sineğin ısırdığı yerin üstünden geçti. Sanki yanağı biraz şişmişti. Pis sineği kovalamaya çalışıyormuş gibi boş

verircesine elini salladı. Hızlı adımlarla yürümeye devam etti, hayalinde hızla doğmayı bekleyen olasılıklar krallığına uçuyordu.

Onca zaman gerçek niyetlerini saklamayı nasıl da becermişti? Dünyanın gözünde dışarıdan sıradan bir dünyalı gibi davranıyordu. Yüz binlercesinden biriydi. Aldatıcı statüsünü bütün benliğiyle benimsemeye çalışıyordu. Henüz yirmi sekiz yaşındayken evlenmişti. Çünkü görünen hayatı bir sahneden, bir maskeden, bir tuzaktan, aptalların körlüğünden ibaretti. Aslında kiminle evlendiği umurunda bile değildi. Herhangi bir özel ilişkisi olmamıştı, zaten öyle bir derdi de yoktu, o yüzden pek fazla seçenekten bahsedilemezdi.

İş yerindeki arkadaşı Marka çalışkan, sessiz ve mütevazı bir kızdı. Güzel denemezdi. Kısa boyluydu, ince sayılırdı, sıradan bir yüzü vardı, ama her zaman ilgili ve yardımseverdi. Sessizce işe gidip gelirken bir çalışandan ziyade daha çok bir demirbaş hissi veriyordu.

Valentin bir keresinde durduk yerde ona evlilik teklif etmişti. Kızın yüzü kıpkırmızı olmuştu. Sonra karşısındaki adamın dalga geçmesinden korkarak birden korkuya kapılmış, bu sefer yüzünün rengi atmıştı. Valentin'in ciddi olduğuna kendini ikna etmesi uzun zaman almıştı.

Bu yeni ilişki ofiste pek ilgi çekmemişti. Hayat bildiği gibi akıyordu.

Ama Valentin Karba, adaptasyon yeteneğinin en mükemmel kanıtını ele geçirmişti. Gece gündüz fokurdayan bir volkanla birlikte yaşadığını Marta nereden bilecekti ki?

Önce Rafko, sonra Metka doğdu. Valentin dünyevi meseleleri ona bıraktığı için çocukların isimlerini karısı vermişti.

Yanağındaki sevimsiz kaşıntı canını sıkmaya başladı. Kaşırken acıyla suratını ekşitti. Lanet olası sinek.

*

Hava kararmaya başladı. Batan güneş batı ufkunu ateşe vermiş gibiydi.

Kasabaya doğru yürüdü. Bina camları kıpkırmızıydı. Biraz sonra hepsi griye bulanınca evin yolunu tuttu.

Planı tam olarak neydi? Yeni bir *Faust*, yepyeni bir İlahi Komedya ile dünyayı şaşırtmak istiyordu. Sinsice saldırmaya hazırlanıyordu, bütün dünyayı uykuda yakalayacak, eski yenilgisinin bedelini ödetecekti. Dünya kavrulsun istiyordu.

Saldırı hazırlıklarının gizli kalması bu yüzden hayati önem taşıyordu. Benliğinin etrafına bir Çin Seddi örmüştü. Günlük hayatı kandırıyor, insanları taklit eden maymunlar gibi kaderiyle ve dünyayla uyum içindeymiş gibi davranıyordu. Bunun dışında kimse onun aynı Valentin Karba olduğunu, asla pes etmediğini, cesur ve inançlı bir darbeye hazırlandığını tahmin bile edemiyordu.

Şaheserini çok uzun zaman önce kafasında şekillendirmişti. Planına dahil olan karakterlerle sohbetler etmiş, hatta bazen tartışmıştı, ama hep onlarla birlikte yaşamıştı. İsimlerinin Marta ya da patronu kadar önemi yoktu, ama hayalinde çok büyük anlam taşıyorlardı.

Gizli dünyasında tek patron bu karakterlerdi. Karısı, patronu, iş arkadaşları dahil olmak üzere dış dünyanın hayatına dahil olmasına ancak elindeki kozu masaya çarptığında yüzlerindeki hayret ifadesiyle zevk yaşayabileceği kadar izin veriyordu.

Onları şaşırtma düşüncesiyle kanatlandı, bataklıkta koşarken şeytani kahkahasını bastırdı.

Sinek ısırığının neden olduğu o aptal, o sevimsiz yanma duygusu... Neyse ki böylesi küçük sıkıntılar kanatlanan ruhuna engel olamayacaktı.

*

Defalarca zamanının geldiğini düşünmüştü. Bir keresinde sanki içi şişmiş, kendini hamile kadınlar gibi ağır hissetti. Hasta iznine ayrıldı, karısı ve çocuklarıyla vedalaştıktan sonra dağ eteklerinin yolunu tuttu. Orada hayatın eyeri yerine kullanacağı şeyin doğmak üzere olduğunu sezebiliyordu.

Yazmaya başladı. Ama hayalinde kanlı canlı olan düşünceleri ve fikirleri adeta bomboştu, kağıtları ikna edemiyordu. Birkaç gün sonra okuduğunda yazdıklarının aklındakinden tamamen farklı olduğunu fark etti. Hayal kırıklığı ve can sıkıntısıyla eve döndü.

Yine de umutsuzluğa kapılmadı.

Dıştan hayatın boş ve yalan olduğunu seziyordu. Ve gerçek niyetlerini dünyadan saklamak pahasına bunu o istemişti. Dünya kötüydü, kin doluydu, önünde devasa bir düşman barikatı gibi dikiliyordu. Kimsenin, üstüne çıkmasına izin vermiyordu. O yüzden bu dünya aldatılmalıydı.

İşini, aile hayatını... hayalleri dışındaki her şeyi çarpık bir görüntü, başka bir şeyin kötücül bir yansıması olarak görüyordu. Şaheserini son haline getirir getirmez özgürce dünyayla paylaşacaktı. O zamana kadar yaptığı ve söylediği her şey geçiciydi.

Bu iki dünya arasında öylesine bölünmüştü ki sinek ısırığının yanağında yarattığı sevimsiz acı bile onun için ancak

kötü talihin yönetebileceği zavallı ve sahte bir hayatın yanıltıcı kurgusuydu.

*

Valentin Karba sağlam bünyesi sayesinde neredeyse hiç hastalanmıyordu. Vücudu mekanik ve otomatikti, verimli bir şekilde çalışıyordu. Sağlık konusunda endişelenmek aklına bile gelmiyordu. Bu yüzden sonunda yalnız kalıp uyandığında ayılacağı bir rüyadaymış gibi yaşıyordu. İşte o zaman gerçek hayatı başlayacaktı.

İç dünyasını, çiftçinin tarlasını bildiği kadar iyi tanıyordu. Binlerce kez ölçüp biçmiş, her köşesini karıştırmış, beyninin patikalarında yürümüştü. Enini boyunu, yüksekliğini hacmini biliyordu. Düşünce ve irade zincirinin parçası olan gizli heyecanlarının ve niyetlerinin farkındaydı. En sevdiği şey, hayallerinde yaptığı kaçamaklardı. Her gün sadece kendisinin bildiği hayal alemlerine yelken açıyordu.

O bahçesiyle ilgilenen bir bahçıvan gibiydi.

Ama yer kabuğunun altındaki derinliklerde tünellerle varılan mağaralarda karanlık ve gizemli şeyler tomurcuklanıyordu. Bunu tam olarak bilmese de seziyordu. "Bilinmeyen unsur" dediği şey işte oradaydı. Dünyayı şaşırtacak planının şekillendiği yer orasıydı. Düşündüğü anda bile içini gizemli bir neşeyle kaplayan şaheseri oradaydı. Orası iç dünyasının haritasında görünmeyen yerdi. Bilinmeyen unsur. Dünyanın çivisini çıkaracağı aydınlanma noktası.

"Bu, Dante'nin sürgüne yanında götürdüğü türden bir hazine. Descartes insanlığın bildiklerini sarsan düşünce yapısını böylesi bir hazinenin üstüne inşa etti."

Ve o, Valentin Karba, yüreğinde saklı benzer bir hazineyle, aptal bir sineğin ısırığından mı etkilenecekti?

*

Görünmez unsura dair farkındalığı içini gizli bir coşkuyla dolduruyordu. Bazen bir sohbetin ortasında aklına geliveriyor, birden ruhu alev alıyordu. Kendini halkın arasına karışan bir aristokrat gibi hissediyordu. Tebdili kıyafetle kullarının arasına karışan çağdaş bir *Harun Reşid.** O sırada dudaklarını gıdıklayan tuhaf bir gülümseme isteği, konuştuğu kişinin hayrete düşmesine neden oluyordu. Böyle anlarda abartılı bir kibarlıkla kendini ele vermemek için elinden geleni ardına koymuyordu. Onun için, "Bankadaki en kusursuz hesap yapan veznedar," diyorlardı.

Oysa ruhu patlamaya hazır bir dinamit gibiydi. Tek ihtiyacı bir kıvılcımdı, sonra patlaması gökleri sarsacaktı. İç dünyasının barut fıçısı olduğunu bilirken karısı ya da çocuklarının ne önemi vardı ki! Her gün aralarında gizli cepleri bombalarla dolu bir suikastçı gibi dolaşıyordu.

Ah, bir bilselerdi!

*

Şehirden eve yavaş yavaş yürüyordu. Yolda karşılaştıkları, heyecanlı komşular... Hepsi içinde uyanan yalnızlık hayaletlerini korkutup kaçırmaya başladı. Artık geri çekilmiş, yüreğinin en gizli köşelerine saklanmışlardı. Gözlerindeki kıvılcım soldu. Yüzü her zamanki gibi sıradan ve ifadesizdi.

* 5. Abbasi Halife (Çev. N.)

Yanağındaki his her saniye biraz daha canını sıkıyordu. Sanki yanağına sürekli iğne batırılıyor, zonklama adeta kulaklarında uğulduyordu.

Evine girip çocuklarını selamladı, alışkanlıkla karısının dudaklarına yalapşap bir öpücük kondurdu.

"Yorgun olmalısın," dedi Marta sorarcasına.

"Evet, yorgunum," diyerek dalgın bir tavırla masadaki yerine oturdu.

İşte o zaman Marta ondaki değişikliği fark etti. "Yanağın şişmiş," dedi.

"Sanırım olabilir. Galiba sinek ısırdı."

*

Karısı telaşla şiş bölgeyi temizledikten sonra tentürdiyot sürdü. Endişeliydi. "Umarım tehlikeli bir şey değildir," dedi.

Valentin umursamıyormuş gibi elini salladı. Karısına baktığı halde onu görmüyordu. Hâlâ gizli hayal dünyasının yaratıklarıyla birlikteydi.

Akşam yemeği için hepsi yerlerini aldı. Rafko ve Metka heyecanlıydı. Küçük oldukları için yerlerinde duramıyor, oyun oynamaya doyamıyorlardı.

Marta azarlayıp onlara susmalarını söyledi, çünkü baba yorgundu. Valentin bunu da duymadı. Ne yediğinin bile farkında değildi, çünkü etrafındaki her şey içindeki gerçekliğin gölgesinden ibaretti.

Ama her lokmada çenesini oynatmak canını yakıyordu. Yanağının daha da şiştiğini hissetmeye başladı.

*

Yemekten sonra karısıyla çocuklarını öpüp iyi geceler diledi ve yatak odasına gitti.

Çok özel bir şölen onu bekliyordu. Sevgiyle kitaplıktaki kitaplarının sırtlarını okşadı. En sevdikleri yan yana duruyordu: Eflatun, Dante, Cervantes, Descartes, Pascal, Goethe, Schiller, Shakespeare. Bir üst rafta: Kant'tan *Saf Aklın Eleştirisi* kitabı. Hemen yanında: Plutarch'ın *Yunan ve Romalıların Hayatı*, İncil, Kur'an, Buda'nın Hayatı kitapları. Ve sayfaları en çok kıvrılmış olan kitap: Aldatmanın en büyük öğretmeni Macchiavelli.

Akşam için sonuncusunu seçti. Alışkanlıkları çifte hayatına ne zaman baş kaldırsa bu kitaba sarılırdı. Macchiavelli'de her zaman teselli bulur, onunla rahatlardı. Ona ihtiyacı vardı. Macchiavelli ekmeğiydi.

Gizlice darbesini hazırlarken kendini devrilmiş bir kral gibi hissediyordu.

Kendi kendine güldü.

Ah, bir bilseler!

Ama bu sefer okuyamadı. Dikkati dağılıyordu. İçini dinledi. Gizli hazinesinden, görünmez unsurun iş başında olduğu o gizemli mağaradan tuhaf bir ses duydu. Hiç bilmediği bu işareti anlayamadı.

Yanağındaki sızlama dinmek bilmiyordu. Soyundu, canı sıkkın ve yorgun bir şekilde yatağa girdi ve uyudu.

*

Gecenin bir yarısı irkilerek uyandı. Rüyasında hayretler içinde harika bir bahçede dolaştığını görmüştü. Parlak sabah güneşi bütün hafifliğiyle beyaz çakıllı patikaları aydınlatıyor, yeşilliklere boğulmuş tarhlarda çiçekler alabildiğine canlı renklerle göz alıyordu.

Bir anda cenneti andıran bu bahçeyi yabancı bir güç istila etmiş, yüreği anında buz tutmuştu. Bilinmeyen unsurun etkisi altında tüm çevresi tuhaf bir şekilde değişmeye başlamıştı. Sonra kendini birden hayatında daha önce hiç görmediği uçsuz bucaksız bir meydanın ortasında dururken bulmuştu. Her yerden müzik sesi geliyordu. Kalabalık bir grup uygun adım yaklaşıyormuş gibi bağrışmalar vardı. Çok geçmeden *Lent** öncesi sefa düşkünlerini andıran bir grup tuhaf çalgılarını bağırtıp gümbürdeterek meydana girmişti. Valentin'in başı büyük bir kiler sepeti gibi şişmişti, hatta davul bile diyebilirdi. Ve maskeli bir yabancı elindeki sopayla birden başını dövmeye başlamıştı.

Dehşetle kalbi duracak gibi olmuştu.

Kendini topladığında vücudundaki bütün damarlar zonkluyordu. Şiş yanağı hâlâ durmaksızın sızlıyor, her sızlama dalgalar halinde ayak parmaklarına kadar bütün vücuduna yayılıyordu.

Paniği biraz yatışmıştı. Pijamasının koluyla alnındaki buz gibi terleri sildi. Yorganı üstünden attığı gibi kapıya koştu ve ışığı yakıp, "Marta!" diye seslendi.

Çağırmasını bekliyormuş gibi koşarak gelen karısına kesik ve kısa cümlelerle derdini anlattığında kadın hızla giyinip doktoru çağırmak üzere evden fırladı.

Bu arada Valentin soğutmak için titreyen eliyle bir bez ıslattı. Yanağına bastırdığı ıslak bezin ısınması sadece birkaç saniye sürünce bezi yine suya daldırdı.

Sızlama iç organlarına sirayet etmişti. Alnı adeta yanıyordu.

Beklemenin sonu gelmiyordu. Kafası karışıktı, düşüncelerinin sonunu getiremiyordu. Ateşliyken tek yapabildiği,

* Hıristiyanlıkta Paskalyadan önceki kırk gün boyunca yapılan büyük perhiz (Çev. N.)

doktorun geldiğini belirten bir işarete kulak kesilmek oldu. Korkudan afallamış, neredeyse felç olmuştu.

Sonunda ön kapının gıcırdayan menteşelerini duydu. Eşikten merdivenlerdeki sessiz adımlar ve temkinli fısıltılar duyulabiliyordu.

Odaya giren doktor hastayı muayene etti, bezelerini yokladı, nabzını ölçtü. Ardından, "Hastaneyi arayıp ambulans isteyin," dedi. "Hastanın derhal hastaneye yatırılması gerekiyor." Sonra Bayan Karba'ya dönüp fısıltıyla, "Kan zehirlenmesi," dedi.

*

Bitkin bir halde yaylı koltuğa oturdu ve sireniyle sessizliği bir canavar gibi bölerken farlarıyla gece karanlığını aydınlatan ambulansın camından uyuşuk gözlerle dışarıyı seyretti.

Sesini çıkarmayan, hiç kıpırdamayan Marta, ellerini tembelce kucağına yerleştirmiş onu seyrediyordu. Alacakaranlıkta yüzü parlıyor, gözlerinde dehşet okunuyordu.

Açılan ambulans kapısının ardında iki uykulu erkek hemşire esneyerek onları bekliyordu.

*

Büyükçe bir koğuşta onu beyaz çarşaflı bir yatağa yatırdılar. Uyanan birkaç hasta mahmur gözlerle yeni gelene bakıyordu. Diğerleri horlayarak uyuyor ya da yataklarında dönerken inliyordu.

Gözlerini yumup bekledi.

Bir doktor yanında iki hemşireyle geldi. Çocuk kadar uslu Valentin Karba muayene sırasında çıtını çıkarmadı.

Sonra ikinci doktor geldi. Değerlendirdiler. Kendi aralarında fısıldaştılar.

Valentin gözlerini açtı.

Marta yatağın ayak ucundaydı. Dehşetten kocaman açılmış gözlerle ona bakıyordu.

Karısını cesaretlendirmek ve durumunun o kadar da kötü olmadığını göstermek için gülümsedi. Marta'nın gülümsemesi belli belirsizdi.

Getirilen ekipmanlar kuruldu. Valentin yine gözlerini yumdu. Keskin bir eter kokusu vardı.

Doktor üstündeki örtüyü kaldırıp yumuşak eliyle kalçasında bir noktayı yokladığında ürperdi. Upuzun bir iğne etine battı. Valentin anında vücudunun o kısmının artık ona ait olmadığı hissine kapıldı. Doktor üç iğne daha yaparken yorgunluktan bayıldı.

*

Birden irkilerek uyandı. Gözlerini açmadan dinledi. Hızla giden bir trende oturuyormuş gibi bütün vücudu şiddetle sarsılıyordu.

Sonunda yavaşça gözlerini açtı.

Büyük bir hastane koğuşundaydı, yatakta yatıyordu. Tavandaki soluk renkli tek ışık, yataklarında dönüp duran hastaların üzerine vuruyordu. Kapıdaki iki hemşire sessizce nöbet tutuyordu.

Sanki kor ateşin üstünde yatıyordu. Tuhaf bir şekilde şişen ve son derece hassaslaşan damarları fena halde zonkluyordu. Dehşet içindeydi. Kan zehirlenmesi!

Bir hemşire yaklaşıp bir şey içmek isteyip istemediğini sordu. Sonra bir bardak su getirdi.

Valentin titrek yudumlarla suyu içti, ardından yine gözlerini yumdu.

Titriyordu. Öleceğini biliyordu.

*

Birden bütün hayatı, avcunun içindeymiş gibi gözünün önünden geçmeye başladı. Her ayrıntıyı seçebiliyordu.

Gençliği dik bir yokuştan istikrarlı bir şekilde tırmanarak şiir kitabının yayınlanışına uzandı. Güzel Stella'ya karşılıksız aşkı yükselen eğrinin bir süre düzleşmesine neden oldu, ama eğri bir süre sonra yine yükselerek *Kasırga Şövalye*'ye geldi. İlk iki hayranı olan Svetel ve Bole'yi kazanmasıyla eğri zirveye ulaştı.

Sonra iki arkadaşı ondan uzaklaşınca sert bir inişle dibi boyladı.

O noktadan sonra kendini toparlayıp son yirmi yılında topal adımlarla düz bir çizgide ilerledi. O noktadan sonra kişisel gelişimi görünmezdi, hayaliydi, deyim yerindeyse sadece kağıt üstündeydi. Sadece hayalleri vardı ve sınır tanımıyorlardı.

Buna rağmen bir gün yükselen eğrisine can vereceğine, hastalığı onu yerle bir etmeseydi sonunda tek bir hamlede zirveye ulaşacağına gönülden inanıyordu.

Şimdiye kadar dışarıdan görünen hayatı boş, yoksul ve derme çatmaydı. Karısı, çocukları, aşkı, işi... hepsi idare tendi. Ve bütün bunlara, bir gün zamanının geleceğine inandığı için katlanmıştı. Bu inanç olmadan dünyada bir gün daha geçiremezdi.

İyi de daha amacına ulaşmadan ölümle yüz yüze gelmek de neyin nesiydi?

*

Umutsuzluğun pençesinde o güne kadar yaptığı her şeyden şüphe duymaya başladı. Yolunu hepten kaybetmiş gibi hissediyordu.

Birden kavradı. Svetel ve Bole hâlâ ona güvenip kendini savunmasını beklerken pes etmemeli, dünyanın düşmanlığına direnmeliydi. Daha o zamandan hedeflediği yolda dimdik yürümeliydi.

Her şeyi bütün açıklığıyla görmek canını yakıyordu. Neyi göze alamamıştı? Her şeyin sonu, şimdi olduğu gibi altı tahta parçası ve birkaç çivi değil miydi? En azından o zaman cesaretle hayatı dolu dolu yaşadığını bilmenin gururunu yaşayacaktı.

Kader bunu anlayıp doğru yola girmesini yirmi yıl uzatmıştı. Yirmi yıldır korkuyla dünyadan saklanmıştı.

Şu "diğer potansiyel!" Şimdi bütün açıklığıyla görebiliyordu. Tıpkı Stella'ya duyduğu aşkın şiirlerine esin kaynağı olması gibi *Kasırga Şövalye* yenilgisi de daha büyük eserler yaratması için bir kıvılcım olamaz mıydı? Başta çok cesurdu. Peki sonra? Savaş meydanını nasıl da ödlekçe terk etmişti.

"Tehlikeli yaşa!" Şimdi Nietzsche'nin sloganını anlıyordu. Kaderi ve dünyayı kandırdığını sanmıştı, oysa sadece kendini kandırmıştı. Çünkü dünyaya veda etmek üzere olan kişi, toplum makinesinin sıradan bir dişlisi olarak bankada veznedarlık yapan Valentin Karba'dan başkası değildi.

Üstelik içindeki volkan fokurdadığı halde.

*

Ölüm korkusu yüreğine yapıştı.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Hayallerinin ürünü olan henüz doğmamış üç iblis. Vücut bulmayı bekleyen üç farklı potansiyel.

Büyük bir gizem.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Díurnos, güzel Prenses Iromina'yla arasını yapmaları için onları cehennemden getirtmişti. Prensesin gözleri iki dağ gölüydü, dudakları kıpkırmızı kadife, teni ipek ve saten... Ah, Díurnos ona giden yolu bulabilecek miydi?

Díurnos... Bir yarı-tanrı. Dante'nin cehennemine yakışır yeni bir *Faust*.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

Ve yirmi yıl geç kalmıştı! Yirmi yıldır ödlekler gibi insanlara yalan söylemiş, onlar gibi rol yapmış, alışkanlıklarını ve âdetlerini taklit etmiş, sevildiği halde karşılığını vermeden evlenmişti...

Güzel Iromina'nın gönlünü kazanmasına yardım etmeleri için üç iblisi aramak üzere cehenneme inen yarı-tanrı Díurnos.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Ve Díurnos'a bir sır verildi: *Flecter se nequeo Superos, Acheronta movebo.**

Böylece cehenneme giden uzun yolculuğuna çıktı.

* *Lat.* Romalı şair Vergilius'un (MÖ 70-19) Roma İmparatorluğunun destanını yazdığı Aeneis isimli eserinde "Gökteki güçlere diz çöktüremezsem, Acheron (nehrini) taşırım" anlamında geçer. Freud alıntıyı Rüyaların Yorumu adlı çalışmasında, "Göklerdeki cenneti yere getiremezsem, cehennemi yukarı taşırım" anlamında kullanmıştır. (Çev. N.)

Domiros! Fárgas! Altabos!

Kasırga Şövalyesi'yle gönlünü kazanmayı umduğu ilk aşkı güzel Stella'nın evi.

Domiros! Fárgas! Altabos!

İki iblis... Domiros, Fárgas: Svetel, Bole. Hayal kırıklığına uğrattığı en yakın dostları.

Peki üçüncüsü?

Domiros! Fárgas! Altabos!

Doğmamış üç yaratık.

Düşman güçler karşısında birleşmişti.

Yeterince hazırlıklı değildi. Geri çekilmeye başladı.

Svetel ve Bole onu terk etti: Domiros, Fárgas.

Neredesin Altabos? Niye ortaya çıkmıyorsun? Zaman geldi.

Altabos... bilinmeyen unsur.

İçinde bir şey kırılmıştı.

Peki sen Altabos? Kıpkırmızı parlayan sen de mi yenilmiştin?

Domiros! Fárgas! Altabos!

Slogan değişti.

*F*lectere *s*i *n*equeo *S*uperos, *A*cheronta *m*ovebo.

Başka bir şey oldu:

*F*ide *s*umma *n*ullum *s*equere, *a*bditus *m*ane.*

Akronimin çifte anlamı: FSNSAM.

Dördüncü iblis Efesensam... hepsinin en zekisi.

Bir ruh, tilkilerin en kurnazı, asıl amacını bütün dünyadan saklayan Hamlet'ten de beter bir ikiyüzlü, yeni bir Ulysses. Dünyaya katıldığında dünyevi maskesini takındı, insanların arasında yürüdü, onları taklit etti, evlendi, hatta iki çocuğu oldu. Sevdiği iki küçük iblis Rafko and Metka. Onları sevi-

* *Lat.* Şafakta saklı inancın hükmüne uy. (Çev. N.)

yordu çünkü aynı ruhtan doğmuşlardı. Bunun için yirmi yıl beklemişti.

O, iblis Efesensam, yarı-tanrı Díurnos'un eşi.

Ve dünyadaki ismi: Valentin Karba.

Cehennem gibi bir korku bu sefer bütün ruhunu sardı. Kanı lav gibi şişmiş damarlarında dolaşırken kalp atışlarını ense kökünde hissedebiliyordu.

Domiros, Fárgas, Altabos... üç doğmamış yaratık. Duvarların arasında çıkış arayan fareler gibi derisinin içinde hapsolmuşlardı.

Domiros, Fárgas, Altabos... Aleyhinde tanıklı eden üç tanık.

Bilinmeyen faktör, gizli potansiyel, yeni dünyayı şekillendiren yaratıcı prensip: Kral Arimandis, kralın Domiros, Fárgas ve Altabos ruhlarını doğurarak Díurnos'a ilahi esin kaynağı olan güzel kızı Iromina...

Kaderin bir sinek ısırığına mı bağlı olacaktı? Bir ısırıkla daha doğmadan yokluğa mı batacaksın? Zavallı Vladimir Karba'nın kemiklerinin toz olması, senin de yok olacağın anlamına mı geliyor?

FSNSAM.

Díurnos! Díurnos!

Yatağında dönerken inledi. Vücudu tek bir iltihaplı yara gibiydi.

Odaklandı.

Dün akşam saat tam altıda ofisten çıkmıştı. Sağlıklıydı, ölümün gölgesi bile aklının ucundan geçmemişti. Son yirmi yılda binlerce kez yaptığı gibi bataklıkta yürüyüşe çıkmıştı. Yıllardır inşaatında çalıştığı ve içinde büyüyen şeyi düşünmüştü.

Sonra bir sinek, yanağını ısırıvermişti.

Hayali hâlâ canlıydı. Görünmez unsur.

Ama ağaç kesilmiş, hayatı sekteye uğramıştı. Ve beyni hâlâ planladığı şeyin gerçekleşeceğine dair inancını canlı tutuyordu. Oysa damarlarında ölümcül bir zehir dolaşıyordu.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

İçindeki görünmez unsur ne doğuracaktı?

Birden bu soruya odaklandı. Vücudu başka başka şekillere girecekti. Beyni, düşünceleri, duyguları, arzuları onunla birlikte yok olacaktı. İyi de henüz gerçekleşmeyen fikirler? Kral Arimandis ve güzel Prenses Iromina? Díurnos'un uğurlarına cehenneme gitmeyi göze aldığı iblisler.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Üstelik tam yirmi yıl vakti olmuştu!

Onları doğurmaya çalışmış, başarısız olmuştu. Artık biliyordu. Sefil hayatı bomboştu, ama iblisler açtı ve onları besleyebileceği hiçbir şey yoktu. Daha doğrusu onları kupkuru hayallerle beslemişti. Nevaleyi kilere yığan pintiler gibi davranmıştı. Oysa iblislerini hayatı dolu dolu cesurca yaşayarak besleyebilirdi.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Doğmamış üç yaratık, içinde çığlıklar atmış, beslenmek istemişti. Üç mutsuz yetim.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

Birden babasını hatırladı. Babası da kendisi gibi sessiz ve içine kapanık biriydi. Demiryolunda makasçı olarak çalışır-

dı. Emekli olduğunda vagonların arasındaki şoku emecek bir cihaz icat etme fikrine kafayı takmıştı. Hiç bahsetmezdi, ama zamanla bütün aile onun gizemli deneylerinden haberdar olmuştu. Sonra uzun yürüyüşlere çıkmaya ve kendi kendine konuşmaya başlamıştı. Bilim kitaplarını alıp seyahatlere çıkıyordu. Sonunda tekrar icadını tasarlama işine odaklanmıştı.

Hepsi ona gülümsemişti, ama şimdi Valentin babasını anlıyordu.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

Peki arkadaş bildiği Svetel ve Bole? Svetel bir uçak tasarımcısı, Bole bir biyolog olmuştu. Şimdi ikisi de devlet demiryolları sisteminde memurdu.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Valentin hayatı kör bir adam gibi yaşamıştı. Önünde sadece kurmaca bir amaç gören sabit fikirli bir deli gibi. Asla başaramayacakları bir şeye inanan binlercesi gibi.

Birden apaçık kavradı.

Başkalarının dolu dolu yaşadığını düşündüğü günlük hayat aslında hepsi için kurmacadan biraz daha fazlası, hatta bir gün gerçek amaçlarına ulaşacakları umuduyla benimsedikleri bir mola yeriydi.

Ama kaç seçilmiş amacına ulaşmıştı ki?

Domiros! Fárgas! Altabos!

Hepsinin içinde görünmez bir unsur yaşıyordu.

Marta'nın içinde de mi?

Marta'nın içinde de.

Bir keresinde rüyasında prensin geldiğini görmüştü. Me-

ğer gördüğü prens bankada veznedar olarak çalışan Valentin Karba'ymış.

Karısının rüya alemine açılan pencereler ona kapalıydı. Çünkü Valentin'in her günü griydi.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

Korkunç bir geceydi. Hayatının en korkunç gecesi. Sabahı görebilecek miydi?

Bilinmeyen unsur. Yaratıcı. Sinek ısırığının kurbanı.

Bilinmeyen, asla gerçekleşmeyen potansiyel...

Domiros! Fárgas! Altabos!

Bütün dünya onunla birlikte hiçliğe mi gömülecekti? Büyüleyici Prenses Iromina?

Kaderleri bir sineğin ısırığına mı bağlıydı yani?

Yirmi yıl boyunca aynı patikada yürümüş, yirmi yıl boyunca çıktığı her gezintide sinekler ve böcekler etrafında vızıldamıştı. Hepsi potansiyel ölüm değil miydi? Bunu hiç düşünmemişti. Kadere nasıl da körü körüne inanmış, kendini nasıl yenilmez sanmıştı? Oysa binlerce köşede pusu kurmuş yatıyordu.

Domiros! Fárgas! Altabos!

*

Kendisi gibi kanlı canlı bir yaratık olan bir sinek. Doğan, yaşayan ve ölen. Kendi kaderi olan... Bir şaplakla yanağında ezmişti. Sineğin kaderi olmuş, doğanın çizdiği yolu kapatmıştı. Sineğin içindeki görünmez unsur yok olmuştu. Bilinmeyen unsur, yaşayan her canlının içindeki devinimin kaynağı... Birbirlerinin kaderi olmuşlardı.

*

Doktorlar gelip ona daha çok iğne yaptı.

Bir an için gözlerini açtı.

Marta yatağın ayakucunda sessizce ağlıyordu. Gülümsemek istedi, ama gücü yetmedi. Yüzü acının neden olduğu kasılmayla seğirdi.

Sonra yine kendinden geçti.

Doktorlar umudu kesmişti. Ellerinden sadece iğne yaparak acısını yapay bir şekilde dizginlemek geliyordu.

Öğleden sonra rahibe haber verdiler.

*

Yine iğne yaptılar.

İğnenin acısıyla kendine geldi.

Gözlerini açtı.

Yatağın yanında bir rahip duruyordu.

Ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş karısı çocuklarıyla odadan çıktı.

Valentin anladı.

Rahibin rahatlatıcı sözlerini takip etmekte zorlanıyordu. Ölüm korkusuyla soruları başını sallayarak yanıtladı.

Bu hayat bir yanılgıdan ibaretti. Gerçek hayat Öteki Dünyadaydı.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Doğmamış üç yaratık. Üç iblis. Kurtulmak için çığlıklar atan gerçekleşmemiş üç ihtimal. Ama var olan bir şey hiçliğe gömülebilir miydi?

Ruhun hamile kaldığı üç yeni gerçekleşmemiş fikir.

Domiros! Fárgas! Altabos!

"Topraktan geldin, toprağa döneceksin."

Toprağa dönmeden önceki o büyük dehşet.

Yine bir an için gözlerini açtı. Rahip yanında durmuş bir dua mırıldanıyordu.

Marta, çocuklarla birlikte yatağa yaklaştı. Varlıklarını hissedebiliyordu. Onlara baktı.

"Rafko ödevini yaptı mı? Kitapçıya hâlâ borcum var."

Yine gözlerini kapattı.

Sonra bilinmeyen unsur onu boğazından yakaladı. Nefes almaya çalışırken sarsılıyordu. Şiddetli bir sancı hiç acele etmeden kollarında ve bacaklarında dolaştı. Vücudu kasıldığında kalçalarını sıktı. Nefesleri sıklaştı.

Domiros! Fárgas! Altabos!

Sonunda vücudu çöktü, gevşedi. Artık kıpırdamıyordu. Kolları ve bacakları son kez titredi.

Díurnos! Díurnos!

Ölüm meleği yatağa doğru süzüldü.

[24]
Son Deneme

Dışişleri Bakanlığı memurlarından Milan Jenko, marazi hassasiyeti nedeniyle iflah olmayacak türden genç bir adamdı. Sekiz yıllık devlet memurluğu süresince kariyerinde bir adım ilerlememişti. Hali vakti yerinde saygın bir aileden geliyordu ve öğrencilik yıllarından beri, bürokrasi çarkına girdikten sonra bile vazgeçemediği özgür ve geniş bir yelpazeye yayılan yaşam tarzına alışmıştı. Her zaman har vurup harman savuruyordu. Elitler Kulübü'nün üyesi olarak toplumun en etkili şahsiyetlerinden bazılarıyla iletişim halindeydi ve mükemmel bağlantıları vardı. Bu şık görünümlü sırım gibi genç adamın boyu ortalamanın üstündeydi, belirgin aristokrat hatlara sahip açık tenli yüzünde hep kendine has pervasız bir ifade taşırdı. Hülyalı gözlerindeki melankolik bakışlar, kendinden ve dünyadan bir türlü tatmin olmayan kişiliğini ortaya koyuyordu.

Kendini öyle görmese de şairane bir hava veren mesafeli ve rafine tavırları nedeniyle kadınların gözdesiydi. İlişkilerinde daldan dala atlıyordu ve doğuştan kadınların hoşuna giden bir genç olduğu için hiç boşta kalmıyordu. Sık sık borca battığı için huysuz üvey babası zaman zaman ona yardım etmek zorunda kalıyordu.

*

İçten içe hep tatminsiz biri olmuştu. Freud'un bir tezinde öne sürdüğü üzere örneğin kol ve bacaklarımızın gelişirken

fiziksel büyüme safhasında insanın gücünü ortaya koymak için içgüdülerini devreye sokması gibi organizmanın düşüşü ve çöküşünde de kendine has fiziksel bir korelasyon bulunmaktadır. Freud buna ölüm içgüdüsü der. Bu içgüdü, yaşam güdüsünün tersine bir ölçüde gerçekleşir. Başta son derece zayıftır, tamamen yaşam güdüsünün gölgesinde kalır. Ama yaşlandıkça yaşamsal güçler zayıflarken ölüm içgüdüsü güçlenir ve yaşlılıktan ölüm yaklaştıkça organizma fonksiyonlarının tamamen çökmesiyle zirveye ulaşır.

Bazılarının yaşam içgüdüsü zayıf, ölüm içgüdüsü güçlüdür. Hatta bunlarda ölüm içgüdüsü gençlikte bütün ağırlığıyla kendini hissettirir. Ölüm içgüdüsü kendilerinin sıklıkla ölebileceklerinden bahseden genç kızlarda görülebilir. Çevresindeki her şeyi gereksiz, değersiz ve anlamsız gören bir kişinin duygusal mizacı, tıpkı bir kara sevdalının genç yaşta ölüm içgüsüne bakış açısı gibi düşünülebilir. "Ne gerek var?" diye düşünür bu kişi. "Her şey bir gün sona erecekse bütün bu çabalamanın ne gereği var? Kumdan kaleler inşa etmenin ne anlamı var? Hayatın bir anlamı var mı ki? Bütün çabalar beyhude. Her şey büyük bir absürtlükten ibaret. *Vanitas vanitatum**. Manasız."

*

Milan Jenko, ergenliğinin ilk günlerinden beri böylesi bir duygusal eğilime sahipti. Bütün gerçek keyifler, her basit zevk onun için adeta köküne kibrit suyu dökülmüş gibiydi. Her yeni ilişkisinde başta ne kadar kendini kaptırsa da eninde

* Latince atasözü: Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Hiçlerin hiçi ve her şey bir hiçtir (Çev. N.)

sonunda "*Cui bono?* Buna ihtiyacım mı var?" diye kendine sormadan edemiyordu. Diğerleri gibi olmadığının farkındaydı, bu yüzden içten içe büyük acı çekiyordu. Her konuda iyisiyle kötüsüyle diğerlerine uyum sağlamaya çalışsa da sonunda dünyayla arasındaki uçurum giderek açılıyordu.

Marazi hassaslığına en uygun ilişkisi, merhum kocasından mütevazı bir evle hatırı sayılır bir emeklilik maaşı alan ve Dalmaçyalı olan sarışın dul Melita Baran'la yaşadığı ilişkiydi. Güzel ve fevri bir kadındı. Maddi açıdan kendine yeterli olduğu için hayatta aşka dair dünyevi zevklerden başka derdi olmayan hanımlardandı. Genç adamın hülyalı bakışlarına daha ilk anda vurulmuştu ve o günden beri delikanlıyı savurgan bir tavırla heyecanlandırmak ve ilişkiye çekmek için onu kıskandırmaktan daha önemli bir işi olmamıştı. Ne var ki sonunda delikanlının ızdırap dolu hiçlik hissine o da kapılıp gitmişti.

Jenko kadının sevgisine, tutkusuna ya da erotik bağımlılığına anlam veremiyordu. Tek hissettiği, ona ihtiyacı olduğuydu. Ruhunu yiyip bitiren ve artık katlanamadığı melankoliden çıkarması için ona ihtiyacı vardı. Kadının yarattığı heyecan sayesinde birçok kez hayatın aynen böyle olması gerektiğini bütün gerçekliğiyle hissetmişti. Bazen acı çekmesine neden olsa da içten içe bu anlar için kadına minnettardı.

*

Sadece kadının sadakatinden şüphelenmiyordu, aslında birçok olayda ne kadar sadakatsiz olabileceğini görmüştü. Bu nedenle bunun karşılığında onun için kendi yolundan çıkmamıştı. Arada sırada kendini küçük romantik flörtlerle şımartıyor, ama her seferinde tekrar Melita'ya geri dönüyordu. Kadın ne kadar kıskansa da onu yine kabul ediyordu.

Ne var ki bu cesur maceralarından biri onu büyük bir borca soktu. Bütün kredisini tüketmişti ve üvey babasının ağzını yoklamaya gönderdiği aracılardan, içine düştüğü zorluktan çıkabilmesi için yardım gelmeyeceği anlaşılmıştı. Melita'dan yardım istemesi, kadının evine ipotek koydurması anlamına geliyordu. Daha önce böyle bir şeyi hiç yapmamıştı, öte yandan kadının aşkının bu kadar büyük olmadığını biliyordu.

Durumunu açıkça anlatmakta gönülsüzdü. Ama ziyarete gittiğinde kadın onun ne kadar endişeli ve stresli olduğunu sezmişti. Dahası erkeğinin ilgili, girişken ve zeki olmasını tercih ettiğinden delikanlının bu halini resmen mide bulandırıcı bulmuştu. Zaten artık öncekinden de sık başka erkeklerle arkadaşlık ediyor, Jenko'ya daha az zaman ayırıyordu.

Haliyle bu Jenko için iki katı ağır bir darbe oldu. Melankolisi yeni bir boyut kazanmıştı. Borç senedinin tarihi yaklaştıkça ufukta herhangi bir yardım görünmediğinden kendini vurmaya karar verdi. Ama bu tür şeyler aceleye gelmezdi, son ana kadar bekleyecekti. Subaylık günlerinden beri kullanmadığı tabancasını temizleyip yepyeni kurşunlarla doldurdu.

*

Tam kader anında Elitler Kulübü'nün sosyal çevresine bir albayın dul eşi olan Bayan Radmila Jurišić ile kızı Milica katıldı. Kadın ilginç, hatta bir şekilde insanları hayrete düşüren biriydi. Kısa boyu ve tıknaz bedenine rağmen fazlasıyla otoriterdi. Daha ilk andan itibaren kızıyla birlikte sohbetlerin ve merakın konusu olmuşlardı. Uzaktan akrabaları olan Sima Branković, kocasından kalan emeklilik maaşının yanı sıra Bayan Jurišić'in Aleksinac civarında hatırı sayılır gay-

rimenkulü ve bankada birkaç yüz bini olduğunu söylüyordu. Haliyle kadının kızı gözde bir eş adayıydı.

Milica henüz on sekizinde bile değildi. Yatılı okuldan yeni mezun olmuştu ve annesi onu en kısa zamanda evlendirme niyetiyle sosyete çevreleriyle tanıştırıyordu.

Tabii adayların baş göstermesi uzun sürmedi. Bekarlar kadar evliler de ona kur yapıyordu. Bayan Jurišić'in ikinci grup adaylara karşı hiç tahammülü yoktu, ama kızının yatılı okuldan beri hayali işte bu tip adamlardı.

Genç kız uzun boyluydu, incecikti, esmer saçlarıyla ilk bakışta dikkat çekecek kadar güzeldi. Yüzü son derece ilgi çekiciydi. Çıkık elmacık kemikleri vardı. Neredeyse simsiyah badem gözleri tuhaf gururlu ve kararlılıkla dolu kıvılcımlar saçıyordu. Bu haliyle bir parça Doğululara benziyordu. İncecik düzgün burnu Adriyatik kökenlerine ihanet eder gibiydi. Ama bu özelliklerine rağmen gençliğinin verdiği gül goncası havası bütün farklılıklarını çocuksu bir yumuşaklıkla silip götürüyordu. Sosyeteye girip bütün taliplileri etrafını sardığındaysa kadınsılığı çiçek açıyordu. Olabildiğince şık giyinmeye çalışıyor, güzellik salonlarına gidiyor, yüzünü pudralayıp makyaj yapıyordu. Bir süre sonra diva rolüne büründü.

*

Vesveseli anne hızla uygun damat adaylarını araştırmıştı. Toptancı Djordje M. Djordjević boşanıp yeniden evlenmişti, altmışını aşmıştı. Üstü çizildi. Hava Kuvvetleri Komutanı Vasa T. Plaušić'in Novi Sad'da bir nişanlısı olduğu söyleniyordu, çapkınlığıyla nam salmıştı. Üstü çizildi. Orman ve Madencilik Bakanlığında kıdemli müfettiş olan Milivoje Dj.

Jovanović duldu, kırk beş yaşına rağmen atletikti, orta halli sayılırdı. Olabilirdi. JPD Company, Ltd. genel müdürü Juraj Grablovac boşanmıştı, kırkının üstündeydi, keyfine ve lüksüne düşkün biri olarak biliniyordu. Olabilirdi, ama dikkatli olmak gerekirdi. İnsanlardan mümkün olduğunca uzak duran avukat Dr. Miha Slapernik'in karısı başka bir adamla kaçmıştı, varlıklıydı, kırklarındaydı. Slovenlerden iyi aile babaları çıktığı için olabilirdi. Kadın gençleri, öğrencileri, bürokrasi çarkında henüz bir yere varamamış olanları ve varlıklı adamların müsrif oğullarını dikkate almıyordu bile. Sadece Alman kökleri olan, babasının şirketini yöneten, son derece keyfine düşkün ve sportmen Baldur Heinz ismi üzerine şöyle bir düşünmüş, ne var ki delikanlının çapkınlıkları ve henüz otuzunda olmaması nedeniyle dikkatle incelenmesi gerektiğine karar vermişti. Bütün bunlar olurken daha ilk günden kızının dikkatini çeken kişinin farkına bile varmamıştı.

*

Borçlarından bunalan Milan Jenko Bayan Jurišić ile kızını neredeyse gözden kaçıracaktı. Alışkanlıkla ve yalnızlık artık katlanılmaz bir hal aldığından kulübe gitti. Yeni bir romantik ilişki peşine düşmek aklının ucundan geçmiyordu. İki hanımla tanıştırıldığında nezaketen bir iki kelime konuştu. Sonrasında onlarla hiç ilgilenmedi.

Ama şık ve kentli görünümü, içten içe acı çektiğine işaret eden solgunluğu ve aristokratik yüz hatları Milica'yı anında etkilemişti. Kadınsı sezgileri bu hülyalı gözlerin ardında büyük endişeler saklandığını söylüyordu. Erkeği rahatlatmak bir kadının görevi olduğu için de gizlice delikanlının ona derdini açmasını diliyordu, çünkü ancak o zaman yardımcı olabilirdi.

Dahası etrafını saran erkeklerden biri olmadığı için onu ele geçirmek için yanıp tutuşuyordu. Yatılı okul yıllarında okuduğu romantik romanların etkisiyle gelecekteki ideal erkeğini hemen hemen şöyle hayal etmişti: şairane olduğu kadar ayakları yere sağlam basan, hırçın ama şefkatli, gizli bir kalp kırıklığı yaşayan biri... Ve genç kız, Milan Jenko'da bu erkeği görüyordu. Çaktırmadan sorular sormaya başladığında, genç adamın tehlikeli bir çapkın olduğunu öğrendi. Kadınlığını tecrübe etme arzularıyla dolup taşan on sekiz yaşındaki Milica bundan daha iyisini bulamazdı. Fark edilmemek canını yakıyordu. Onun gibi ayakları yere basan tecrübeli ve yıllarını yurt dışında geçirmiş biri için belli ki mükemmel görünen diğer hanımlardan eksik olduğunu hissediyordu. Haliyle daha ne olduğunu anlayamadan Jenko'ya sırılsıklam aşık oldu.

*

Kaçınılmaz kaderinden başka bir şey düşünemeyen Jenko, Milica'nın hislerini fark etmekte hayli gecikti. Tecrübesiz olduğu için genç kız duygularını nasıl saklayacağını bilmiyordu. Çevrelerinde onun Jenko'ya duyguları konuşulmaya başladı. Bazıları içten içe köpürüyor, diğerleri gülüp geçiyordu, ama peşindeki erkeklerin sayısı da gözle görülür bir şekilde azalıyordu.

Milan Jenko kendi dışında gelişen bu aşkı fark ettiğinde birden dehşete düştü. Sonunda neredeyse kendiyle barışmıştı ve büyük bir sadakatle ölümünü bekliyordu. Artık Melita'yı hiç ziyaret etmiyordu, aynı şekilde zamanla onu hayata bağlayan her şeyden bağını koparmıştı. Dahası Milica'yı peşine düşecek kadar çekici bulduğunu kendi de kabul ediyordu, ama öte yandan cehennemi aratmayan bir tuzağa kısıldığı da

başka bir gerçekti. Bunun ayırdına varınca birden hayatın belki de o kadar boş olmadığını anlamasını sağlayan yepyeni bir umut ışığı gördü. Ve bu umut tam da o sırada içinde filizlendi!

Genç kızın duygularını açmayacağını bildiğinden cesaretini toplayıp ona kur yapmaya başladı. Kızın sadece birlikte zaman geçirdiklerinde gonca bir gül gibi açılan tatlı gençliği ve tecrübesizliğini beyhude saklamaya çabalaması bazı anlarda Jenko'ya dertlerini bile unutturacak kadar çekiciydi. Genellikle birlikte tenis oynuyorlardı. Sıklıkla alnındaki teri silmesi gerekiyordu. Ama bu buz gibi ölümün teriydi. Bir keresinde kızla vedalaşırken kaderinin kapıda olduğunu hatırlayıverdi. Mendiliyle alnını sildi, kızın elini sıktı ve teatral bir duygusallıkla, "Beni son kez göreceğin zaman yakın," dedi. Sesindeki tuhaflık ve yabancılık genç kızı derinden sarstı. Nedenini bilmeden gözyaşlarına boğulurken, "Kuşkularını hak etmiyorum," diye hıçkırarak kaçtı.

Üzgün, yenik ve bunalımın pençesindeki Jenko, son umudu uzaklaşıp gözden kaybolurken ardından bakıyordu.

*

Bayan Jurišić'in uzak akrabası Sima Branković, bir akşam semt restoranında onu tek başına otururken gördü. Aslında kalabalık bir arkadaş grubuyla ćevapčići* yiyip biraz müzik dinlemek için gelmiş, ama Jenko'yu yalnız görünce arkadaşlarından izin isteyip delikanlının masasına oturmuştu.

"Bakıyorum da suratsızlığın üstünde," diye selamladı neşeyle. "Senin için deliren Milica kızımızdan kaçmak için bahanesi olabilecek en son kişisin. Neyi bekliyorsun? Kızla

* Balkanlarda kıymayla yapılan bir tür kebap (Çev. N.)

evlensene. Annesinin itiraz etmeyeceğinden eminim. Kızın parası var! Borcun varsa, tek bir seferde hepsini ödeyebilirsin. Senin için konuşmamı ister misin? Ayağına gelen fırsatı kaçırman için deli olman lazım. Ailesinin bağlantıları var, bu sayede işinde de yükselirsin. Onunla evlenirsen seni diplomatik bir kariyer bekliyor. Aptal olma... Boğayı boynuzlarından yakala!"

Borç batağından evlenerek çıkmak Jenko'nun aklından geçen en son şeydi. Hayatı boyunca aklı hep başka yerlerde olmuştu. Maddi rahatlık sağlayacak bir eş düşüncesi, kabul edilir şey değildi. Hem hayatından memnundu, evlilik bağları muhtemelen hayatını cehenneme çevirirdi. En başından beri, sadece hayatın tekdüzeliğinden sıkılıp kendini vurmadan sadece birkaç hafta önce evlenebileceğini düşünmüştü.

Branković genç kızın çeyizinden bahsettiği anda hayatın anlamı altüst oldu. Boğulan bir adamın can havliyle bir yere tutunmaya çalışırken ölüm korkusunun tetiklediği bir dönüşüm müydü bu? Yoksa ölümünden sonra utanç verici borcunu en yakın arkadaşlarına yüklemenin korkunç farkındalığından mı kurtulmak istemişti?

"Sence Milica ne kadar alacak?" diye sordu duygusuz bir sesle.

"İşte akıllı bir soru sordun sonunda, dostum! Parasız yaşanmaz. Çeyiz parasının ne kadar olacağını bilemiyorum. Tahminen iki üç yüz bin civarındadır. Tabii bir de miras var. Ama ayrıntıları öğrenebilirim. Babandan ev kalacak mı?"

"Üvey babam. Garanti değil."

"Bu bilgiyi kendine sakla. Gerisini hallederiz. Eee, senin için konuşmamı ister misin?"

"Canın öyle çekiyorsa, neden olmasın?"

"Anlaştık o zaman."

Branković vedalaşıp sırıtarak uzaklaştı. İyi niyetli biriydi, kimseye zararı olmayan merakları vardı. Çöpçatanlıktan büyük zevk alıyordu.

O gittikten sonra Jenko, kader korkusuna benzettiği gizemli bir duyguyla ürperdi. Bilinmez bir dış gücün hayatının dönüm noktasına müdahale edip bir anda hayat algısını değiştirdiğini hissediyordu. Organize toplum yığınlarının artık nadiren tecrübe ettiği bu doğrudan kader bilinci, Tanrı dışında başka hiçbir otoriteye boyun eğmeyen sıradan insanlar içindi. Ama zaman zaman, özellikle de hayati önem taşıyan anlarda, aynı bilinç toplum hiyerarşisinde yer edinenlerde de gelişebiliyordu ve genellikle hayatta büyük değişim müjdeliyordu. Bu dolaysız kader bilinci muhtemelen insanlara, "Dert büyüdükçe Tanrı'ya yaklaşırsın," dedirten sağduyuydu.

*

O akşam Milan Jenko, özgürlük ve sınırsız cinsel arzularıyla ilgili eski ön yargılarını bir kenara itti. Bunun yerine yaklaşan felaketten paçayı sıyırmak için Milica'nın gönlünü nasıl kazanacağına odaklandı.

Ertesi gün Branković'e uğradı. Birlikte detaylı bir plan yaptılar. Bu arada artık kronikleşen maddi sorunlarından bahsedip arkadaşından tavsiye istedi.

"Bu konuda anneyle konuşman gerekecek. Kızın bunları bilmemesi en iyisi olur."

Branković, havayı koklamak üzere Bayan Jurišić'i ziyaret ederken, Jenko tenis kortunda Milica'ya kaderlerini belirleyecek soruyu sordu. Genç kız böylesi ani bir kararı hayal bile etmemişti, o yüzden fena halde sarsıldı ve ne yapacağını kes-

tiremedi. Mutluluktan havalara uçtuğunu göstermeli miydi? Kendini tutması mı gerekirdi? Yoksa uygun bir şekilde tereddüt mü etmeliydi? Birkaç saniye kızaran yanaklarıyla genç adamın gözlerine baktı, sonra kendini gözyaşları içinde onun kollarına attı.

*

Bayan Jurišić'le sohbet başta pek iyi gitmedi. Branković dolaylı yoldan Jenko ve Milica'nın hoş bir çift olacağından dem vurduğunda, kadın öfkeden mosmor kesilip onu fena halde haşladı.

"O kim ki? Hem evlilik onun haddine mi? Üstelik Milica'nın ona aşık olduğunu söylüyorsun, öyle mi? Benden habersiz? Bir daha onunla tenise gitmesine asla izin vermeyeceğim. O adamı bir daha görmek istemiyorum!"

Ama Branković kurbanını iyi tanıyordu. Jenko'nun ne kadar umut vaat ettiğini ve Jurišić ailesinin bağları sayesinde nerelere gelebileceğini ayrıntılı bir şekilde anlattı. Delikanlıya kalacak mirası abarttı ve Milica'nın diplomat bir kocayla elde edeceği bütün avantajları sıraladı. Memuriyetin, örneğin o günlerde ayakta kalmakta zorlanan ticarete nazaran sağlam bir iş olduğunu ileri sürdü. Hem merhum kocası diplomat bir damatla kuşkusuz çok gurur duyardı.

Bayan Jurišić onun sözlerini kesiyor, akrabasının savlarını çürütmeye çalışıyordu, ama sonunda sadece diplomatlık sınavını geçmesi şartıyla bu evliliğe rıza göstereceğini söyledi.

Gözleri parlayan Branković müjdeyi vermek için Jenko'yu görmeye gitti. Delikanlı Milica'yla bir bankta oturuyordu. Birkaç kısa cümleyle çabalarının karşılığında elde ettiklerini ima etti. Tabii bu arada gerçek bir komplocu gibi yeteneklerini ve başarısını özellikle vurguladı.

*

Hayatı böylesi bir dönüşüm geçirirken Jenko, kariyerini hiç ciddiye almadığı için kendine şaşırıyordu. Bu affedilmez hatayı bir an önce düzeltmeliydi. Beş ay sonra gerçekleşecek sınav için başvurdu. İçten içe hâlâ o eski soru aklını karıştırıyordu: "Ne gereği var?" Ama durumunun önemi, hızlı gelişmeler ve şartların değişimi sayesinde eski alışkanlığının belirtilerini bir şekilde bir kenara itmeyi başardı. Bazı anlarda çoğu arkadaşı gibi birine dönüştüğü için mutluluktan içi içine sığmıyordu. "Demek toy taşkınlıklarımın sonunda farkına varacakmışım," diyordu kendi kendine. "Artık olgun bir erkeğim ve diğerleri gibi kendimi hayata adamalıyım." Kendinden emin bir tavırla evleneceğini bildirerek Melita'ya ilişkilerinin bittiğini söyledi. Haber kadınlık gururunu incitse de Melita kendini tuttu ve alaycı bir tavırla onu kutladı. "Uzun süreceğini sanmıyorum," diye ekledi. "Ve hayatının en büyük yanılgısı için seni gönülden kutlarım."

Ama Jenko onun sözlerini ne umursadı ne de sonrasında üzerine düşündü. O sırada borç senedinin zamanı yaklaşıyordu ve hayatının belki de en zorlu adımını atmak üzereydi. Maddi sıkıntılarını müstakbel kayınvalidesine açacak, ondan yardım isteyecekti. Branković yolu yapmıştı, şimdi Jenko son bir hamleyle düze çıkmalıydı.

Kendi geliri olan ve bir parça savurgan yaşayan genç bir erkeğin borca batması şaşırtıcı değildi. Ama Bayan Jurišić, böylesi büyük bir rakamla karşılaşacağını hiç düşünmemişti. Bir süre yüzünü ellerine gömdü ve birden patladı. Delikanlıyı hırsız ve haraççı olmakla suçladı. Dahası akrabalara haber verilmemiş olsaydı, düğün bile iptal olabilirdi. Jenko ise borca

nasıl battığını açıklamak zorunda kaldı. Daha sonra hayatının en zor anlarından biri olduğunu kabul edecekti.

Sonunda Branković'in de yardımıyla kadını yatıştırmayı başardılar. Milica'ya bundan bahsetmemeye karar vererek işi tatlıya bağladılar ve o akşam Jenko, aylardır ilk defa hâlâ huzuru içinde hissedebileceğini fark etti.

Beş ay sonra sınavı verdiğinde hayata sıfırdan başladığını hissediyordu. Melankolisi derinlere gömülmüştü. Artık önünde açılan yola bütün iyimserliğiyle bakıyordu.

"Başkalarının daha erken baş ettiği ergenlik krizi benim açımdan fazlasıyla uzun sürdü, ama sonunda üstesinden geldik," dedi kendi kendine, sıradan bir kariyerin anlamlı olabileceğini alabildiğine hissederken.

Sınavdan bir hafta sonra şamatacı akrabalar eşliğinde düğünleri gerçekleşti. Aynı gece yeni evliler düğünden kaçarak Dalmaçya'ya giden trene bindi.

*

Eve dönmelerinden hemen önce Milica, bir süredir inatla görmezden gelmeye çalıştığı küçük hayal kırıklıklarının farkına vardı. Aslında neyin eksik olduğunu tam olarak tanımlayamıyordu. Kocası kesinlikle centilmen biriydi, incelikliydi, sıra dışı ilgiliydi ve kibardı. Ama genç gelin içten içe, hayallerindeki aşıkla bambaşka bir hayat hayal ettiğini kendine itiraf etmenin önüne geçemiyordu. Onu şaşırtan ya da sinirlendiren hiçbir şey yoktu. Sakinliği ve kusursuz davranışları sanki kocasının tutkudan yoksunluğuna işaretti. Kariyerinden başka derdi yokmuş gibi görünüyordu. Haliyle Milica'nın aklı sıklıkla Melita Baran'a kayıyordu. Kadının kocasıyla yaşadığı ilişkiye dair dedikodular aklından çıkmıyordu. Kocasının

kıskançlıkları, taşkınlıkları, o kadına erotik bağımlılığıyla ilgili uçarı şakalarıyla ilgili duydukları yüzünden paniğe kapılıyordu. Birden korkmaya başladı. Evlendiği adam gerçekten o adam mıydı? İnsanlar abartmış olabilir miydi? Milan ve Melita'nın sözüm ona yaşadığı aşk sadece romanlarda mı yaşanıyordu? Başta kocasının Melita yerine kendisini seçmesiyle gururlanmıştı. Ama cinselliği tanıdıkça, Milan ve Melita'yı yatakta hayal etmekten kendini alamıyor, haliyle kendine işkence ediyordu. Birkaç kez kocasının ağzını yoklamıştı, ama Milan genç kadının merakını gidermeyecek kadar tecrübeliydi, o yüzden üstünkörü cevaplarla onu savuşturmuştu. Milan'ın onunla aşktan çok daha başka bir amaçla evlendiği aklının ucundan bile geçmiyordu.

*

Milan Jenko sakin hayatından son derece memnundu. Evliliklerinin ilk günlerinde Milica'nın gerçek tutkularını beslemeyeceğini anlamıştı ve tam da bu yüzden onu ideal hayat arkadaşı olarak görüyordu. Karısı canını sıkmayacak, kaygı dolu saatler yaşatmayacaktı. Bu evlilik sayesinde kendini tamamen işine ve kariyerine adayabilecekti.

Balayından döndüklerinde her şeyin hazır olduğunu gördü. Bayan Jurišić, onun için yaşlı general amcasıyla görüşmüştü. Jenko, konsolosluk bölümüne transfer edilmişti. Artık yurt dışında konsolosluk ya da elçilik yolu açılmıştı. Yeni görevleri ve zeka gerektiren mücadeleleriyle öylesine meşguldü ki evlilik hayatı hakkında pek fazla düşünecek zaman bulamıyordu.

Zamanla Bayan Jurišić, damadından çok memnun olduğunu kendine itiraf etti. Yeni evli çifti rahat ve büyük bir daireye

yerleştirmişti. Bütün anaçlığıyla ikisinin de üstüne titriyordu. Milan'ın hem geline hem de kayınvalideye centilmence yaklaşımı, özellikle de sabah akşam kayınvalidesinin elini öpmesi kadının göğsünü kabartıyor, damadıyla gurur duymasına neden oluyordu. Sürekli sarılıp kucaklaşarak tutku gösterileri yapmak son derece gereksizdi, üstelik damadı bütün zamanını gerekli dokümanları incelemeye ve sistemli bir şekilde kendini hem politik hem de yönetsel ilişkiler geliştirmeye harcıyordu. Baştaki korkuları yersiz çıkmıştı, Milan Jenko gibi biri kızı için biçilmiş kaftandı.

*

Ama balayından döndüğünden beri arkadaşları Milan Jenko'daki büyük değişimi fark etmişlerdi. Genç adam artık eskisi kadar dalgın ya da huzursuz değildi. Bilakis son derece düzgün birine dönüşmüştü ve örnek memur olarak gösteriliyordu. Bohem yanından eser kalmamış, toplumsal hiyerarşideki işlevini yerine getiren saygın biri olmuştu. Arada sırada karısıyla birlikte tiyatro ya da konserde karşılaştıklarında arkadaşları onu neredeyse yerlere kadar eğilerek selamlıyordu. Melita hakkında konuşurken, onun gibi bir melankoliğin ve son derece duygusal bir bohemin böylesi kusursuz bir burjuvaya dönüşeceğine akıl sır erdiremediğini söylüyordu. Milica'nın aklını günden güne biraz daha işgal ettiğini bilse kendisiyle nasıl da gurur duyardı!

Milica için Melita Baran sorunu her geçen gün çok daha karmaşık ve gizemli bir hal alıyordu. Onun gibi bağımsız ve toplumun ön yargılarından muaf bir kadının, her ne kadar düzgün bir eş olsa da bir aşık olarak hayal kırıklığı yaratan Milan gibi biri için ne anlama gelebileceğini aklından çıkara-

mıyordu. Yine de kocasının bir zamanlar çok daha taşkın ve tutkulu olduğuna, artık bütün bunlardan sıkılınca kendisiyle evlendiğine kendini ikna etmeye yakındı. Ama bu senaryonun doğru olabileceğine dair sezgileri bile içinde güçlü bir direnişi tetikliyordu. Milan'ın aşık tarafını öldürdüğü için Melita'ya karşı içinde buz gibi bir nefret doğmuştu. Bir keresinde tiyatroda karşılaşınca Milan hafifçe eğilerek kadını selamlamış, kadın da karısını görmezden gelerek belli belirsiz bir gülümsemeyle karşılık vermişti. Manzara karşısında Milica öfkeden köpürmüştü. Yanındayken kocasının *o kadınla* selamlaşmasını yasakladı. Eve döndüklerinde hâlâ titriyordu. Milan ve Melita'nın sevişme sahneleri gayriihtiyari aklına üşüşüyordu. İşte o zaman ilk kez kocasından tiksindi.

Ama bütün gerginliğine ve dışarıdan görünenin aksine yüreğinin derinliklerinde onu bambaşka bir şey rahatsız ediyor, bunun ne olduğunu bir türlü tanımlayamıyordu. Sanki herkesin bildiği bir şey pusuya yatmıştı, sanki bilmediği bir şeyle kandırılıyordu. Milan'a defalarca Melita'yla ilişkisinin nasıl bittiğini ve neden birden kendisine kur yapmaya başladığını sormak istese de sevimsiz bir gerçekle karşılaşma korkusuyla kendini tutmuştu. Dahası muhtemelen kocası yine üstünkörü cevaplarla onu savuşturacaktı. Biraz da bunları düşündüğü için utanıyordu. Belki ne istediğini bilse bütün bunları kolaylıkla geride bırakabilirdi. Ama ne istediğini bilmiyordu ve bu durum canını daha da sıkıyordu.

*

Dünyanın en kalabalık yeri sayılamayacak şehirde en üst seviyede saklanan sırlar bile eninde sonunda yüzeye çıkıyordu. Milan'ın sadece alacaklıların ve birkaç kişinin bildiği evli-

lik öncesi borçları meselesi, Dalmaçya'dan döndüklerinde dedikoducuların en sevdiği konuydu. Genç adamın evlilikle ilgili eski düşüncelerini çok iyi bilenler, onun maddi sıkıntıdan kurtulmak için Milica'yla evlendiğine emindi. Çok sayıda insan onu kınıyor, bu fırsatçılığın kurbanı olan zavallı kız için üzülüyordu. Başkaları böylesi bir nedenle Melita'yla uzun yıllar süren ilişkisini koparıp birden tamamen yabancı biriyle evlenmesini onaylamıyordu. Onu tanıyan herkes, bir an için bile olsa Jenko'nun Milica'ya aşık olduğuna inanmamıştı. Yaşlılarsa onun duygudan uzak sağduyulu davranışını destekliyor, evlilik kararını haklı çıkarmaya çalışıyordu.

Bütün bu dedikodular bir süre sonra Milica'nın kulağına geldi. Milan'ın evlenmelerinden önce borçları olduğunu ve annesinin bir şekilde yardımcı olduğunu zaten duymuştu. Ama toyluğundan dolayı ayrıntılarla ilgilenmemiş, duyduklarına önem de vermemişti. Artık annesinden borçlarla ilgili gerçek hikayeyi dinlemesinin zamanı gelmişti.

Bayan Jurišić utandı. Yine de durumu hafifleterek Milan'ı aklamayı başardı. Israrla genç adamın borçlarının, evlilikle ilgili kararını etkilemediğini söyledi. Ama bu ateşli savunma hali, genç kadının kuşkularını daha da arttırarak acı dolu fantezilerini beslemekten öteye geçmeyecekti.

*

Kuşkularını asıl harlayan Milan'ın söylediği çok sıradan ve basit bir şey oldu. Başkası olsa bu sözün hayati önemini kavramak şöyle dursun, fazlasıyla abartılı bir kuşku olduğunu söylerdi.

Bir cumartesi sabahı genç bir avangart ressamın sergisini geziyorlardı. Ellerinde katalog, tablodan tabloya yürüyor,

övgü ve eleştirilerini birbirleriyle paylaşıyorlardı. Milan doğruluğu ya da yanlışlığı tartışılır bir şekilde sürekli sanatçının hatalarına vurgu yapıyordu.

Salomé'yi Vaftizci Yahya'nın başını elinde tutarken resmeden tablonun önüne geldiklerinde iyice çileden çıktı. "Günümüzde ne kadar modern olmaya çalışsalar da ressamların bu demode temalardan bir türlü vazgeçememeleri inanılmaz. Dahası hiçbir yenilik katmıyorlar. Ressam olsaydım, kavramsal bir çeşitlilik getirmeye çalışırdım. Rönesans ressamları o günün şartlarında İncil'den motifleri tuvale dönemin kıyafetleri ve dekorasyonuyla aktarabildiyse, modern ve ekspresyonist bir ressamın neden Salomé'yi günümüz bağlamında güncel zevklere hitap edecek şekilde resmedemediğini anlayamıyorum."

"Ressam olsaydın sen Salomé'yi nasıl resmederdin?"

"Her şeyden önce sarışın..."

"Ama Filistinli kadınların siyah saçları olur."

"Doğru. Ama sanatçı böylesi bir özgürlükten faydalanabilir."

"Peki neden sarışın?"

"Çünkü sarışınlar daha tutkuludur."

Milica cevap vermese de yüzünün rengi atmıştı. Kocası diğer tabloları incelerken sesini çıkarmadı. Milan patavatsızlık ettiğini seziyordu.

Eve geldiklerinde genç kadın öğle yemeğine dokunmadı, yorgun olduğunu, başının ağrıdığını söyledi ve odasına çekildi. Jenko yanına gidip onu yatıştırmanın iyi olabileceğini düşündü, ama sonra karısının tatsızlığının kendiliğinden çözüleceğini umarak çalışma masasındaki dokümanları okumaya koyuldu.

*

Kocasının önemsiz gibi görünen sözleri kaşla göz arasında Milica'nın duygusal hayatını altüst etmişti. Sanki sonunda gözleri açılmış, karanlıkta görmeye başlamıştı. Milan onunla aşık olduğu için değil, onunla birlikte yakalamayı umut ettiği huzurlu bir hayat ve elbette para için evlenmişti. Bu düşünceden bir türlü sıyrılamıyordu. Kocası nasıl da soğukkanlılıkla ölüm fermanını yazıvermişti. *Sarışınlar daha tutkuludur!* Melita sarışın değildi. Bu yüzden ilk ayrılıklarının nedenini söylemekten hep kaçınmıştı. Başta etrafını saran taliplilerinin verdiği kadınsı gurur Milan'ın evlilik teklifiyle zirveye ulaşmıştı, oysa şimdi bu gururu temelden sarsılmış, yerle bir olmuştu. Küçük bir kız olduğu günlerden beri hayal ettiği kadın değildi. Tutku ve aşkla arzulanacak bir kadın olamamıştı. Evliliklerinin ilk haftasında yaşadığı hayal kırıklığı şimdi anlam kazanıyordu. Başından beri Milan'ın tutkulu arzularının ve aşkının asıl hedefi olmamıştı. Muhtemelen kocası içten içe hâlâ Melita'ya geri dönmeyi diliyordu.

Milan'ı ilk karşılaştığı günkü haliyle hatırlıyordu. Uzun boylu, solgun, kusursuz yüz hatları, bir parça yorgun, duygularını belli etmeyen, sessiz bir memnuniyetsizlik yaşıyormuş gibi bomboş bakışlar... Eğilerek selamlarken dudaklarında tuhaf, belli belirsiz, ama Milica'nın gönlünü kazanan son derece etkili bir gülümseme belirmişti.

Oysa şimdi ondan, kocasının yeni halinden iğreniyordu. Hayattan bıkmış, yorgun, her zaman buz gibi alaycı... İçinde aniden beliren nefret duygusu o kadar güçlüydü ki nefretinin şiddetiyle büyük bir korkuya kapılıyordu. Kocasına en büyük lanetleri okuyacak kadar kızgındı. En kötüsü de ağlayamama-

sıydı. Bu yüzden bütün öğleden sonrasını yatağında geçirdi ve akşam yemeğine de inmedi.

Napolyon bir keresinde beraber uyunan bir yatak odasının mutlu ve uyumlu bir evliliğin en büyük garantisi olduğunu söylemişti. Daha en başından Milan evlilik hayatını tamamen farklı hayal etmişti. Doğuştan yalnız olduğuna inanıyordu ve yatak odasını bir yabancıyla paylaşma fikri bile ödünü koparıyordu. Haliyle evlendiklerinde ilk şartı ayrı yatak odalarında uyumak olmuştu.

O akşam, gün boyunca ses çıkmadığını fark edince karısının kapısını tıklatıp içeri girip giremeyeceğini sordu.

Milica geceliğiyle kanepedeki bir kedi gibi karnının üzerine uzanmış, dirseklerinin üzerinde doğrulmuş, başını ellerinin arasına almıştı. Hırçın bakışlarla ne istediğini sordu. Kocası usulca izin isteyip yatakta yanına oturunca yılan görmüş gibi irkilip geri kaçtı.

Milan Jenko'nun dudaklarında bir gülümseme dalgalandı. Memnuniyetle tekinsizlik arası bir duyguyla sırtı ürperdi. İçten içe tehlikeyi seziyor, risk almayı seven yanı beklenmedik bir şekilde uyanıyordu. Uzanıp karısının saçlarını okşadı.

Milica başını çekerek, "Dokunma bana!" diye bağırdı.

Jenko evlendiklerinden beri ilk kez karşısında olgun bir kadın olduğu hissine kapılıyordu. Karısının olgunlaşması için yarım gün yetmişti. Keşke kadınlığının uyanması bu kadar zaman almasaydı. Sergide ağzından kaçırdığı sözleri düşünerek kendini onun yerine koymaya çalışmıştı. Sonunda buraya gelmek ve karısının nefretiyle karşılaşmak durumunda kalmıştı.

"Demek evlilikler böyle çözülmeye başlıyor," diye düşündü içinden. Ne şaşkın ne de üzgündü. Sanki bu anı beklemişti ve bunca zamandır emniyet duygusuyla kendini kandırdığına inanamıyordu. Hayatın kendisi kocaman bir absürtlükten iba-

ret değil miydi? İşte o anda eski melankoli saklandığı yerden çıktı ve düşüncelerini ele geçirmeye başladı. Samimiyetle konuşmanın tek çaresi olduğunun farkındaydı. Son bir deneme yapmaya karar verdi.

"Benden nefret ettiğini biliyorum, nedenini de tahmin edebiliyorum," dedi sakince.

Sakinliği bardağı taşıran son damla oldu. Milica öfkeden köpürüyordu, ama kendini tuttu. "Senden nefret etmiyorum..."

Jenko gülümseyerek onun cümlesini tamamladı. " sadece senden iğreniyorum. Senin için nefret edilecek kadar bile değerim yok. Böyle demek istiyorsun..."

"Bunlar senin sözlerin, benim değil," dedi Milica. En azından anlaşıldığını bilmek içinin yağlarını eritiyordu.

"Sözlerimi bana karşı kullanmayı iyi biliyorsun. Mesela bu sabah...

"Lütfen, o konuyu kapatalım."

"Ama konuşmamız gerekiyor. Tamamen teoriye dayalı sözümü farklı yorumladın..."

"Hiç uğraşma. Söylediğin şeyi anladığım şekilde kastetmeseydin, şu anda özür dilemezdin."

Jenko gülümsedi. "Aklından geçenleri tahmin edecek kadar tecrübeliyim."

"Sakın kıskandığımı düşünerek kendi kendine böbürlenme!"

"Tanrı korusun! Sadece gururun incindi."

"Ama sandığın nedenle değil. Seninle evlendikten kısa bir süre sonra anladım."

"Eee?" diye sordu Jenko ironi dolu bir gülümsemeyle.

"Lütfen, aklımla dalga geçme. Bir zamanlar bir sürüngen olman, yine öyle olmanı gerektirmez."

Jenko'nun rengi attı. Ayağa kalkarken kendine hakim olmaya çalışıyordu. Karısının elini öpüp odadan çıktı.

*

Evliliklerinin ilk günlerinde gününün neredeyse tamamını yalnız geçiren Milica, birden gürültülü ve kalabalık partilere gitme arzusuna kapıldı. İkisi yine kulübe uğruyor, eskisinden daha çok tiyatroya gidiyor ve sık sık galalarda görünüyorlardı. Milan hiçbirinden hoşlanmıyordu, ama hem nezaketen hem de suçluluk duygusuyla karısına her yerde eşlik etti. Milica dikkat çeken elbiseler giyiyor, eskisinden de fazla makyaj yapıyordu. Bir gecede hoş bir hanıma dönüşmüştü.

Milan'la ilişkisi ortaya çıktığında geri çekilen eski talipliler yine ortaya çıkmış, onunla dans etmek için sıraya giriyordu. Milica son dönemde bir çiçek gibi açılmıştı, güzelliği dillere destandı ve sezgileri güçlü olanlar gözlerindeki iflah olmaz kıvılcımların gizli bir tatminsizliğe işaret ettiğini tahmin edebiliyordu. Bir kez daha erkeklerin ilgi odağı olmuştu. Komplimanlar gönlünü okşuyor, bunu saklamaya bile gerek görmüyordu. İnsanlar, bir zamanlar çapkınlığıyla bilinen Jenko'nun evliliğe uygun olmadığını konuşuyor, hiç acımadan, "Bir zamanlar başkalarını boynuzluyordu, ama şimdi boynuzlanma sırası anlaşılan kendisine geldi," diyordu.

Babasının şirketini yöneten genç iş adamı Baldur Heinz, zaman içinde diğer hayranları eleyip gala ve danslarda Milica'nın yarı resmi partneri olarak boy göstermeye başladı. Başta sağlık ve enerji fışkıran bu kaslı sarışının, bu özelliklerden hiç etkilenmedi. Diğer yandan her açıdan kocasının tam zıddı olduğu için, genç adam adeta geçici bir mola anlamı ta-

şıyordu. Dans pistlerinde dikkat çeken bir çift olarak görülüyor, onlar dans ederken kimse gözünü onlardan alamıyordu.

Daha önceki hızlı aşk hayatında olası tüm kıskançlık aşamalarından geçtiğinden, Milan artık bu duygudan muaf sayılırdı. Kıskançlık hissedemiyordu. Yine de bir noktada karısını uyarmak zorunda kaldı, çünkü toplum içinde utanç verici bir konuma düşmek istemiyordu.

Bu uyarı, Milica için büyük bir zaferdi. Sonunda kocasının canını yakmanın bir yolunu bulmuştu! Artık onu küçük düşürmek ve aptal yerine koymak en büyük arzusuydu.

Bir akşam yatılı okuldan eski bir arkadaşını kocasıyla tanıştırdı. İncecik, son derece çekici bir sarışındı. Milan karısının arkadaşıyla ilgilenmesi gerektiğini düşündüğünden bütün geceyi onunla dans ederek geçirdi. Uzun zamandır böylesi iyi bir dans partneri olmamıştı. Genç hanım onun solgun yüzünden ve şıklığından etkilenmişti, haliyle eski arkadaşının hatırına onunla yakından ilgilendi.

O akşam eve dönerken Milica, "Arkadaşım çok eğlenceli, değil mi?" diye sordu.

"Öyle görünüyor," cevabını alınca öyle bir kahkaha attı ki Jenko daha önce hiç duymadığı bu şuh kahkaha karşısında şaşakaldı.

"Siz erkekler hep böylesiniz işte. Kadının güzel olması size yetiyor. İkinizi izledim. Tutkulu bir sarışın olduğuna kanaat getirmiş olmalısın ki çok yakın dans ediyordunuz. Ama yanılıyorsun. İki yıl önce saçları benimkinden bile koyuydu. Sarı saç sizin gibi aptalları kandırmak için bire bir."

Dalga geçildiğini hissederek utanan Jenko iyi geceler dileyip karısının yanından ayrıldı.

Bir akşam kocasının çekingen yakınlaşma girişimlerine acıdı ve onu odasına davet etti. Jenko onu daha önce böyle-

sine tutkulu ve atılgan görmemişti. Ama karısının ani şefkat patlamasına inanmayacak kadar tecrübeliydi. Sadece onun bir anda böylesine davetkar olmasına neden olacak nasıl bir suç işlediğini merak ediyordu. Muhtemelen kendisini başka biriyle aldatmıştı, en azından niyeti buydu. Aklından bütün ihtimalleri geçirse de sonunda Milica'nın teknik sadakatinden kuşku duymak için hiçbir nedeni olmadığına karar verdi.

O gece Milica, kocasını aldatarak intikam almanın tadına ilk kez vardı. Ona sarılırken başkasıyla seviştiğini düşündü. Gözlerini yumduğunda Baldur'un sapsarı saçları ve ışıldayan gri gözlerini hayal ediyordu. Hayalinde genç adamın tutkusu, kocasını aldatarak intikam almanın zevkiyle birleşiyordu. Gözlerini açıp Milan'ın çökmüş, solgun ve yorgun yüzünü yanında görene kadar keyfi yerindeydi. Kocasını görmek hayallerden sıyrılmasına neden oldu. Onu usulca, neredeyse şefkatle itip kendinden uzaklaştırdı. Milan odadan çıktığındaysa, aldatma eylemini gerçeğe dönüştürme kararı çoktan verilmişti.

*

Sonrasında defalarca kocasının yanaşmasına izin verdi. Hayalleri sayesinde kocasına duyduğu iğrentiyi bastırabilmesi kendine olan güvenini yeniden sağlamlaştırmış, hatta neşesini yerine getirmişti. Hayatında ilk kez zihninin sınırsız güçlerini hissediyordu ve büyük bir keyifle yeni denizlere yelken açmaya başladı. Artık sadece Baldur'u değil, arzularını çeşitli şekillerde uyandıran başka adamları da hayal ediyordu. Bazı kadınların şartlar elverdiğince aynı anda birkaç aşığı idare edebilmesi son derece anlaşılır bir şeydi. Tek ihtiyacının cesaret ve uygun şartlar olduğundan emindi. Bundan sonra kendisi de öyle bir hayat yaşayacaktı.

Milan'dan ölesiye nefret ediyordu, ama son zamanlarda hissettiği küçümsemeye ara sıra empati de dahil olmaya başlamıştı. Sırrı kocasına karşı güçlü hissetmesini sağlıyordu. Taliplileri kendine olan güvenini geri kazandırmıştı ve bu özgüvenle yine büyümeye başlamıştı, ama artık masum ve saf değildi, son derece tecrübeli, sağlam ve yıkılmaz hissediyordu.

Gün geçtikçe Milan onu anlamakta daha da zorlanıyordu. Milica bağımsız bir kadına dönüşmüştü, kendi fikirleri vardı ve uygun gördüğü her şeyi yapıyordu. İletişimleri artık kocasını aşağılayan ve onu kendi gözünde bile küçülten alaycı bir hal almıştı. Yine de Milan Jenko asla centilmenliğinden ve inceliğinden taviz vermedi. Muhtemelen bunun nedeni, karısına karşı daha az ilgi duymasının yarattığı suçluluk duygusuydu. Hatta bu ilgisizliği öylesine bir boyut almıştı ki kayınvalidesi bile bu yüzden onu uyarmaya başlamıştı.

Bayan Jurišić de kızındaki değişimden hiç hoşlanmıyordu. Çiftin arasının bozulduğunu hissettiğinden çaresizce neler olduğunu öğrenmeye çalıştı. Milica'nın parti daveti verme isteklerini geri çevirdi, zaman zaman evlerini dolduran arkadaş gruplarından hiç memnun olmadığını saklamaya bile çalışmadı. Fakat Milica'nın iradesini kıramıyordu, dahası kocasının pısırıklığı kızını daha da cesaretlendiriyordu.

Kışın Milica kayağa gitti. Milan'ın uzun bir tatil için vakti yoktu, ama kayınvalidesinin hayal kırıklığına rağmen karısının arkadaşlarıyla gitmesine izin verecek kadar hoşgörülüydü. Baldur artık Milica'nın yanından ayrılmıyor, onunla yakından ilgileniyor, her yere eşlik ediyordu.

Milica'yla annesi Elitler Kulübüne ilk girdiklerinde, Baldur ona kur yapanların başında geliyordu. Çekici her kadına yaklaşmaktan çekinmeyen, onların gönüllerini çelmekten hiç

usanmayan biri için Milica da es geçilecek bir fırsat değildi. Aşık olmak genç adam için hiçbir anlam taşımıyordu. Harika bir hayatı vardı, etrafı duygularını bir kişiye odaklayamayacağı kadar fırsatlarla doluydu. Ne var ki Milica'nın Milan Jenko'yu tercih ettiğini fark etmek erkeklik gururunu derinden incitmişti. Daha önce defalarca adamla rakip olmuşlardı ve Milica konusundaki başarısızlığı özgüvenini azaltmasa da içerlemekten kendini alamamıştı. Milan'la Milica'nın evlenmesiyle rahatlamış, hatta bir parça neşelenmişti, çünkü artık Milan sahalardan ayrılmış olacaktı. Yine de Milica'nın o zaman kendisi yerine onu seçtiğini asla unutmayacaktı.

Milica'yla ikinci bir şans elde edeceğini rüyasında görse inanmazdı. Ona göre Milan kadınlar üzerinde o kadar etkiliydi ki adamın karısını böylesine rahat bırakacağı aklının ucundan bile geçmemişti. Ama Milica sonunda tekrar davetlerde görünmeye başladığında, içgüdüsel olarak durumu tahmin etmişti. Üstelik olgun bir kadın olarak Milica nasıl da çekici, güzel ve ilginç görünüyordu. İlgisini hak ettiği kesindi. Başta genç kadına çekingen bir saygıyla yaklaştı, ama Milica karşılık verince umutları tekrar yeşerdi. Ama son derece temkinli olması gerektiğini biliyordu, çünkü acele ederek hayatını mahvetmek istemiyordu.

*

Kayağa çıktıkları bir öğleden sonrası Milica ve Baldur kazara gruptan ayrı düştü. Koca, arkadaşlar, sosyete ve dünya umurlarında mıydı ki! Bembeyaz göz alan karların içinde alabildiğine uzanan düzlükler, dimdik yamaçlar, özgürlük, sağlık ve gençlik onlar içindi!

Milica zirveden vadiye doğru öylesine hızla kayıyordu ki

Baldur ona yetişmekte zorlanıyordu. Genç kadın adeta ışıldıyordu, ağzı kulaklarındaydı. Onu gören içten içe şarkılar söyleyerek neşeyle çığlıklar attığını hemen anlardı. Ama hepsinin dibinde kanını emen bir örümcek vardı. Morali ne kadar yüksek olursa olsun kocasının hatırası her yerde ona sessizce eşlik ediyordu. Dış görünüşüne bakılırsa ona işkence eden her şeyi unutmuş gibi görünüyordu. Kendisi bile böyle düşünüyordu. Oysa günah çıkarmaya gittiği insan sarrafı bir rahip onun rol yaptığını, kasten böyle davranmaya karar verdiğini hemen anlardı.

Kayarken zarif slalomlar yapıyor, bir sola bir sağa kayıyor, genellikle yüz metre arkada kalan Baldur'a gülümsüyordu. Bir noktada kimselerin onları görmediğini fark edince genç adam hızlanıp onu yakaladı, belinden kavrayıp kendine çekerek dudaklarından öptü. Fakat çok dik bir yamaçtı. İkisi birden kayınca Milica düştü ve acıyla inledi.

Korkuya kapılan Baldur hızla genç kadının botlarındaki kayak takımlarını çıkararak bileklerini kontrol etti. Şişliğe bakılırsa bileği çatlamış olmalıydı. Hemen botu ve çorabı çıkarıp incinen bölgeyi karla ovalamaya başladı. Neyse ki ciddi bir hasar görünmüyordu. Yine de endişe ve kaygıyla bağışlanmak için yalvardı, ellerini ve ayaklarını öptü ve daha ne olduğunu anlayamadan bir kez daha dudakları buluştu. Genç kadının ceketini açtı, ortaya çıkan göğüslerini öpücüklere boğdu. Başta irkilen Milica bir süre sonra gevşedi. Bileğindeki acıyla birlikte nerede olduğunu, hatta arkadaşlarını bile unutmuştu. Nefes nefese kendini bu tanıdık olmayan zevke bıraktı.

Bir süre gözlerini açmadan kıpırtısız bir şekilde yattı. Sonunda dikkatle yavaş yavaş açtı. Üstüne abanan sarı saçları ve sağlıkla parlayan yüzdeki kıvılcımlar saçan gri gözleri gö-

rünce, her zamanki hayallerinden biri olmadığına emin oldu. Mutluluğu bir gülümsemeyle yüzüne yayıldı. En azından kınayan bir bakışla karşılaşmaktan korkan Baldur daha da mutlu oldu. Genç kadının elini, dudaklarını, bütün vücudunu öpücüklere boğdu. Sonunda ayağa kalktılar, Baldur Milica'nın kayak takımlarını giymesine yardım etti ve pervasızca yarışarak arkadaşlarına katıldılar.

*

Kocasının hassas sezgilerini çok iyi bilen Milica kendini ele vermemek için son derece dikkatli davrandı. Kayak tatilinden döndüğünde nedense ona sarılıp öpmek istiyordu. Ama bu spontane sevgi gösterileri alışıldık olmadığından kendini tuttu. Yine de kocasını daha az tiksindirici bulduğunun farkındaydı. İnanılmaz bir şekilde sanki onda sevdiği bir arkadaşını görüyor gibiydi. Böylesine çaresiz ve üzgün görünen adama karşı sevinçli bir şefkat hissetmekten kendini alamıyordu. Suçluluk duymuyordu, ama işlediği günah kocasına karşı anlayışlı olmasını gerektirirdi. Bir şekilde ona acıyor, onun için keyifli ve güzel bir şeyler yapmak istiyordu. Geriye dönüp baktığında sarışınlarla ilgili o sözlere ve sözüm ona altında yatan bastırılmış imalara neden alındığını anlayamıyordu. Gizli günahının farkında olmak yüreğini cesaret, özgüven ve enerjiyle dolduruyordu. "Aldatılmak güzel bir şey değil, ama ihanet eden olduğunu bilerek yaşamanın zevkli bir yanı var," diye geçiriyordu içinden.

Oysa içten içe sadece bir yıl içinde geçirdiği dönüşüm karşısında dehşete kapılıyordu. Düğüne hazırlanırken içi nasıl da tertemiz ve saftı! O zaman hiçbir art niyeti yoktu. Milan dışında başka biriyle olabileceği aklının ucundan bile geçmezdi.

Müstakbel kocasının ilişkilerini hep masum ilişkiler olarak hayal etmişti, şimdi onun ilk kadını olacağını düşündüğünü hatırlayınca utançtan kıpkırmızı kesiliyordu. Öte yandan artık erkekleri tanıdığı için nişanlı oldukları o beş ay boyunca Milan'ın sınavlara hazırlanırken nasıl dayandığını merak ediyordu. Yüreği kuşkularla doluydu, dünya muhtemelen o zaman olduğundan daha rezil görünüyordu.

Şimdiyse kocasına hiçbir borcu olmadığını hissediyordu. Farkındalık yüreğini yatıştırıyor, ona güç veriyordu. Kendine güveniyordu.

*

Baldur için Milica'yla ilişkisi tamamen yeni bir şeydi. Aşkın gücü söz konusu olduğunda, sevilen kişinin doğal şartlarına rağmen seven kişi sıklıkla son derece kararlı bir şekilde davranabilir. Milica eski rakibinin eşi olmasa, sevdiği kadın bir yıldır evli olmasa ve genç kadına kocasının veremediği bir şeyi verebildiğinden emin olmasa ona muhtemelen böylesi bir tutkuyla bağlanmazdı. Genç kadın evli olmasaydı, şu anda hissettiklerinin onda birini bile hissetmeyeceği kesindi. Kaderin yönünü değiştiren o tatilden döndüğünde, hayatında ilk kez erotik bir takıntıya kapıldığını hissediyordu. Aklı ve gönlü genç kadının inanılmaz tatlılığındaydı. Kocasına döndüğünü bilmek acı verici olsa da ona olan tutkusunu biraz olsun azaltmıyordu. O gün kendi kendine gerçekten mutlu olduğunu kabullendi. Yine de bir endişesi vardı. Milica da onunla olmak istiyor muydu?

Şehrin kıyısındaki bir villanın küçük bir dairesini kiraladı. Doğuştan bir centilmen ve kararlı bir adam olduğu için, Milica'yla görüşmeye devam edip etmeyeceğini bilmediği

halde bütün eski ilişkilerini sonlandırdı. Bir sonraki buluşmalarında lafı dolandırmadan aşkını ilan etti ve ilişkileri için attığı adımları anlattı. Dahası onu ziyarete giden Milica, gizliliğin ve yasak meyvenin tadını almaktan çok hoşlandı. Hatta Baldur'a aşık olduğuna bile inanabilirdi. İkisi de ilişkilerini açık etmemek üzere dikkatli davranmaları gerektiğini bilecek kadar olgundu. Toplum içinde her zamanki gibi davranıyorlardı, hatta olası duygusal patlamaların önüne geçmek üzere birbirlerinden bir parça uzak duruyorlardı. Nadiren buluşuyor, bütün önlemleri alıyorlardı. Bütün bunlar buluşmalarını tutku dolu kaçamaklara dönüştürdü. Hassas konulardan kaçınıyor, neredeyse ancak her an patlayabilecek bir volkanın dibinde duranların yakalayabileceği mükemmel bir uyum içinde yaşıyorlardı.

*

Milan Jenko, sağlıksız mesafeli davranışlarının kendilerini kontrol etmelerine neden olan modern insanlardan biriydi. Bunun bir uzantısı olarak başkalarını gözlemliyor, sürekli kendisiyle karşılaştırıyordu. Aşırı kuşkuculuk hayat felsefesiydi, kendi kişisel zayıflıklarının üstesinden gelmek için analiz yöntemine sarılıyordu. Değiştirmek için elinden bir şey gelmeyeceği bilinciyle çevresindeki şartları gözlemleyerek kendini yok sayarcasına entelektüel açıdan büyük bir tutkuyla gözlemlediği durumları kesip biçiyordu.

Milica ikili hayatını saklamaya çalışsa da kocasının kuşkularını uyandıracak birkaç açık vermişti. Etrafındaki şeylere karşı entelektüel ve içten gelen bir sevgi beslediği ve en çirkin gerçeğin en güzel yalandan bile daha gerçek olduğu-

nu bildiği için daha ilk ipucundan itibaren kendini aldatmayı reddetti. Kendince meseleyi üç yoldan test etti ve hepsinde aynı sonuca ulaştı.

İlk olarak Milica'yı çözmüştü. Genç ve güzeldi, hayat doluydu, bağımsız ve kararlı biri olarak hayal kırıklığını telafi etmek üzere eninde sonunda kendini aldatacağını biliyordu.

İkinci olarak kendini Baldur'un yerine koyduğunda, karısını elde etmek için elinden geleni ardına koymayacağını biliyordu. Nedenleri barizdi.

Üçüncü olarak, karısının yaptıklarını sorgulamasını önleyen hoşgörüsü ve inceliği, son adımı atmak için ikisine de uygun fırsatı sunuyordu.

O son adımı atmışlar mıydı? İşte asıl merak ettiği buydu. Son zamanlarda olanları aklından geçirdi. Dışarıdan bakılınca Milica'yla ilişkileri pek değişmemişti. Ama gözden kaçmayan şeyler de vardı. Milica'nın nefreti yumuşamış, alaycı tavrı neredeyse sevgiye dönüşmüştü. Milica'nın artık dışarı çıkmak için eskisi kadar can atmaması ve Baldur'la arasına bir parça mesafe koyması ilk ipucuydu. Ama kuşkulanmasına neden olan daha da önemli ipucu, karısının kendisine daha sıcak davranmasıydı.

Karısının uzunca bir süre onu yanına yaklaştırmadığı o talihsiz tartışmadan sonra boşanmayı teklif etmeyi bile düşünmüştü. Sonra birden değişmiş, yakınlaşma taleplerini neredeyse sinsi bir sadizm duygusuyla kabullenmeye başlamıştı. Genç kadının en azından o tutku anlarında zihnen kendisiyle olmadığını sezmişti. Şimdiyse aşka gerek kalmamış gibi Milica sabırsız davranıyor, baştan savma sevişiyordu.

İpuçları karısının kendisini halihazırda aldattığına işaret ediyordu. Hayatın absürt bir oyun olduğu ve her tür çabanın beyhude olduğuna dair önceki duyguları bir kez daha yüze-

ye çıktı. Milica'dan nefret etmiyordu. Belki en başından beri onu gereğince sevmemişti. İnanılmaz bir şekilde Baldur'a da kızmıyordu. Sadece gururunun incinmiş olması canını yakıyordu. "Farklı olacağını düşünerek gaflete kapılmam büyük aptallıktı," dedi içinden. "*Hiçliklerin hiçliği!* Belki planladığımı yapıp Milica'yla birlikte bu girdaba kapılmama izin vermemeliydim."

*

Titiz biri olduğundan kuşkuları için sağlam kanıtlara ihtiyacı vardı. Milica'yla evlilik hayatlarının bittiğini hissedebiliyordu. Bu yüzden karısından dürüstlük beklemeye hakkı vardı. Haliyle bir dedektif bulup durumu anlattı ve adamın bulacağı kanıtları beklemeye başladı.

Bir öğleden sonra dedektif onu aradı. Milica evden erken ayrılmıştı ve adamın dediğine göre şu anda Baldur'un ikinci dairesindeydi. Milan giyinmeye başladı. Yakasını takarken ellerinin şiddetle titrediğini fark edince fena halde şaşırdı. "Oysa içim son derece huzurlu," diye düşündü. "Fiziksel organizmamız gerçekten zihnimizden bu kadar bağımsız mı?"

Merdivenleri inerken birden midesi bulandı. Duvara yaslanıp kusmamak için kendini tuttu. Alnında buz gibi ter damlaları belirmişti. Dışarı çıkıp yürümeye başladığında bir dükkanın vitrininde yüzünün ceset gibi bembeyaz kesildiğini gördü. Kendisiyle dalga geçercesine, "Bir roman kahramanı gibi," diye düşündü.

Dedektif, Baldur'un daireyi kiraladığı villanın köşesinde bekliyordu. Milan Jenko yolda kendini toparlamıştı. Hazır olduğunu söylediğinde birlikte kapıya gidip kanun namına kapıyı açmalarını istediler.

Milica üstüne bir şeyler giyerken Baldur kapıyı açmaya gitti. Eşikte dururken sanki genç kadını korumak istercesine dimdik duruyordu. Milan söyleyecek sözü yokmuş gibi elini sallayıp dedektife döndü ve kuru bir sesle, "Olan biteni gördünüz mü? Bu yeterli mi?" diye sordu.

Dedektif başını sallayarak onaylayınca, "Güzel," dedi. Sanki bir şey unutmuş gibi tereddütle ön kapıya yöneldi. Sonunda dönüp bir kez daha Milica'nın gözlerine baktı. İlk başta gördüğü korkunun yerini kötücül bir gurur almıştı. Gözlerini yere çevirip başıyla dedektifi selamladı ve hızlı adımlarla uzaklaştı.

*

Kapı kapandığı anda Milica'nın sinirleri boşaldı. Şok son derece ani ve güçlüydü. Tek düşünebildiği, Baldur'la ilişkisi nedeniyle yaşanacak sayısız sonuçtu. Başı dönerken Baldur'un kollarına yığıldı ve bayıldı. Baldur olan bitene akıl sır erdiremiyordu, bütün bunlar fazlasıyla afallatıcı ve acı vericiydi. Bir centilmen olarak onların sorumluluğunu alması gerektiğini biliyor, tam da bu yüzden korkuyordu. Özgürlüğüne veda mı edecekti? Güzelim pervasız hayatıyla vedalaşmak zorunda mı kalacaktı? Artık sonsuz olasılıklar olmayacak mıydı?

Alnını okşayıp genç kadını ayıltmaya çalışırken sorguluyordu. "Göreceli bile olsa mutlu bir evlilik umut edecek kadar onu seviyor muyum? Kocasını aldattığı gibi bir gün beni de aldatır mı?" Kaygı, içini kemiriyordu.

Milica sonunda gözlerini açtığında buz gibi dalgın bakıyordu. Kocasıyla bu meseleyi halledene kadar kalacağı otele gitmek istedi. Annesine telefon açıp olan biteni özetledi, otelde görüşmeyi teklif etti.

Karısının sadakatsizliğine dair sağlam bir kanıt elde eden

Milan sonunda yine inanılmaz rahatlamış hissediyordu. "Dünyada hiçbir şeyin önemli olmadığı düşüncem doğruymuş," diye düşünüyordu. "Durum bu kadar basitken çabalamanın ne anlamı var? Bir tetiğe bakar, sonra her şey biter. Hem ben hem de karım kurtulmuş olur. Üstelik centilmenliğimi korumuş olurum!"

Neredeyse neşeyle güldü. O doğuştan nihilist biriydi, ölümün neşeye, hüzne, utanca... her şeye son vereceğini düşünmekten kendini alamıyordu. "Evet, utanç da son bulacak. Belki gittiğimde kimse dedikodu yapmaz, dedikodu yapacak kimse kalmaz. Belki o zaman büyük hiçlik her şeye hakim olur."

Serinkanlılıkla tabancasını çalışma masasının çekmecesinden çıkardı, mermileri kontrol etti ve namluyu şakağına dayadı. Sadece bir an için duraksadı. Beyni ışık hızıyla seçenekleri değerlendiriyor, son bir çıkış yolu arıyordu. Bulduklarından tatmin olmayınca tetiği çekti. Silah sesi duvarlarda yankılanırken yere yığıldı. Çenesinden incecik bir kan süzülüyordu.

*

Bayan Jurišić neler olduğunu anlayamıyordu. Sosyetede ne tarafa dönse, sonunda baş edemeyeceğini görüyordu.

"Bugünlerde gençler böyle," diye inledi. "İçleri çürümüş, hepsi şımarık. Artık ne saygı ne de ahlak kalmış." Ama kızının ısrarlarıyla kısa süre sonra yurt dışına taşındılar.

Baldur, eylemlerinin sonuçlarını kabullenme endişelerinden kurtulmuştu. Artık onunla görüşmek istemeyen Milica'dan iğreniyordu. Ama bu tecrübe onu daha ciddi biri yaptı. Birkaç yıl sonra Milica'nın zengin bir fabrikatörle evlendiğini öğrenince o da kendine bir gelin buldu. Aklını cesur finansal spekülasyonlarla meşgul ederek geçmişi unuttu, aklı başında bir girişimci oldu.

[25]
İş, Aşk ve Verem

Gündelik hayatında Silvin Lončar'ı kısmen neşelendirip heyecanlandıran, ama aynı zamanda içini belli belirsiz bir iğrentiyle dolduran iki şey vardı. Nedense birdenbire sağlığı ve diğer kişisel meseleleriyle ilgilenmeye başlayan amirinin aşırı dost canlılığı ve genellikle nefes bile aldırmayan kız arkadaşının ani sevgi patlaması...

Kendisi sekiz yıldır Merkez Bankası'nda çalışıyordu. Bütün bu süre boyunca bankanın müdürü Valentin Dolar'ı en huysuz anları dışında hiç görmemişti. Adam ne zaman onunla konuşsa terslenir, hatta sert sözler sarf ederdi. Lončar müdürünün özellikle cılız ve solgun görünümü başta olmak üzere her şeyinden tiksindiğini ve sinir olduğunu düşünürdü. Başta fena halde üzülmüştü, ama zamanla bir noktaya kadar bu zorlu ilişkiye ayak uydurmayı başarmıştı. Yine de müdürünün kararlı ve çevik adım seslerini duyduğu anda kalbi yerinden çıkacakmış gibi atmaya başlardı. Böyle durumlarda telaşla masasındaki evraklara uzanır ve müdürünün ofisine gelmesinden duyduğu rahatsızlığı gizlemek için kağıtları karıştırırdı. Müdür Dolar sıklıkla düzenliliğiyle örnek gösterilen masasının önüne gelir, omzunun üstünden geriye bakar, bir süre kıpırdamadan öylece dururdu.

Lončar dikkatle dinlerdi. Öte yandan amirinin de atan kalbinin sesine kulak verdiğini düşünerek öfkelenir, adamın öfkesinden bile zevk aldığına yemin edebilirdi. Sonunda çıkıp giderken hemen her seferinde cama sürtülen çivi sesi duymuş gibi yüzünün acıyla ekşidiğini görürdü.

"Hastalıklı görüntümden rahatsız oluyor," diye düşünürdü Lončar kinci bir zevkle.

Bir sabah Müdür Dolar aniden masasına gelip omzunu sıktı ve o güne kadar hiç duyulmamış bir sıcaklıkla, "Sorun değil Lončar, sorun değil," dedi. Sonra tekrar gelip nasıl olduğunu sordu, sağlığını sorguladı ve birkaç gün izin almasını önerdi.

Kendini toparlayabildiğinde Lončar tek bir şey düşünebiliyordu. "Belki bana zam yapmak istiyordur. Belki çok dikkatli çalışan birkaç elemandan biri olduğumu fark etmiştir, belki bana daha büyük sorumluluk vermeyi planlıyordur."

Sonrasında cesur düşüncelerle birlikte beklentiye girdi. "Müdürün ani ilgisi ne anlama geliyor? Ardında bir niyet olmalı. Aman, yeter ki kötü haber olmasın."

İki gün sonra ikinci sürpriz yaşandı. İşten sonra akşam vakitlerinde sık sık nişanlısıyla ağaçlı yolda buluşurdu. Yaz ortasıydı ve kız yüzme havuzundan dönüyordu. Tek kelime söylemeden boynuna sarılıp ateşli bir şekilde öptüğünde Lončar donakaldı. Üç yıldır birlikteydiler ve buluşmalarında iki eski arkadaş gibi günlerinin nasıl geçtiğini konuşmaya alışmıştı.

Anica hiçbir şey söylemesine fırsat bırakmadan koluna girdi ve heyecanla konuşmaya başladı. Yüzme havuzunu, nasıl yüzdüğünü anlatıyor, gülüyor, espriler yapıyor, onu resmen susturuyordu. Sonunda akşam yemeği için ayrıldıklarında Lončar nereye gideceğini şaşırdı, çünkü Anica onu kışkışlamış gibi hissediyordu. Kıza söylemek istedikleri hâlâ dilinin ucundaydı. Amirinin ona karşı değişen tavrından, iş arkadaşlarıyla ilgili dedikodulardan ve ikisinin de konuşmaktan hoşlandığı bütün o günlük meselelerden bahsedememişti bile. Son iki gündür hayatın ona sunduğu tuhaflıkları düşünürken gece geç saate kadar uyuyamadı. Düşünmek hoşuna

gidiyordu, ama bir tatminsizlik hissine kapılmadan edemiyordu. O güne kadar hem amirinin hem de kız arkadaşının değişmesini dilediği için gelişmelerden mutluydu, yine de içindeki sesin her şeyin eskisi gibi kalmasının çok daha iyi olabileceğini söylemesi belli belirsiz bir şüpheye kapılmasına neden oluyordu.

*

Yugo-Ex Company'nin müdür yardımcısı Vincec Erman'ın en büyük derdi, aynı zamanda yumuşak karnı da sayılabilecek büyük oğlu Marjan'dı. Oğlan lisedeyken bir şekilde işler yolunda gidiyordu. Evet, birkaç yıl sınıfta kalmıştı, birkaç kez okul değiştirmesi gerekmişti, ama sonuçta diplomayı almıştı. Mezuniyetinde gururlu babası ona yepyeni bir motor hediye etmişti. Ama Marjan zar zor Viyana'daki ithalat akademisine kaydolduğunda, ailesinin bütün umutları paramparça olmaya başladı. İlk sömestrin sonunda karne yerine yaşlı Erman, bir skandalın önüne geçmek istiyorsa ödemesi gereken bir faturayla karşılaştı. İlk faturayı ikincisi ve üçüncüsü takip etti. Mutsuz baba çıkış yolu bulamıyordu. Mirasından reddetmek, bütün desteğini çekmek ve oğlunun borçlarından sorumlu olmadığına dair resmi duyuru yapmak gibi tehditler, Marjan'ın bir kulağından girip diğerinden çıkıyordu. Babasının itibarını yitirmekten her şeyden çok korktuğunu biliyordu ve bu farkındalığı gözünü kırpmadan kendi çıkarları için kullanıyordu. Viyanalı sefa düşkünleriyle düşüp kalkıyordu, aynı anda bir sürü metres ediniyor, at yarışlarında bahis oynuyor, adeta bir derebeyi gibi yaşıyordu. Babasının saçlarını nasıl ağarttığı aklına gelse bile vicdan azabının pençelerini kendinden uzak tutmak için bir kadeh şampanyayı başına dikmesi yetiyordu.

"*Paperlapap*," derdi Viyana aksanıyla. "Bir ayağı zaten mezardayken yaşlı babamın paraya ihtiyacı mı var?"

Babası bir keresinde, sabah erkenden evine damlayıvermişti. Gece ekspres treniyle gelmiş, hiç vakit kaybetmeden oğlunun yanına gitmişti. Delikanlı yanında metreslerinden biriyle ağır bir uykudaydı. Adam öfkeden küplere bindi. Oğlunu saçından yakaladığı gibi yataktan fırlattı. Tokatladı, kız sessizce giyinip evden çıkarken tekmelemeye devam etti. Dehşet içindeki delikanlı giyindi, eşyalarını topladı ve kuzu gibi babasının ardından istasyonun yolunu tuttu. Ancak eve girdiklerinde cesaretini topladı ve ortalığı velveleye verdi ki bu babasının kararlılığını daha da arttırdı.

Bay Erman, onu ülkenin kuzeyindeki iş arkadaşlarından birinin yanına çalışmaya gönderdi. Bir süre genç adam düzgün bir şekilde çalıştı. Tam babası artık deli kanının durulduğunu düşünmeye başlamıştı ki daha altı ay dolmadan Marjan'ın şirketin zimmetlediği bir miktar parayı alıp bir kızla ortadan kaybolduğuna dair bir telgraf aldı. Bay Erman, utançtan yerin dibine girebilirdi. İşte o zaman, oğlunun bitmek bilmeyen maceralarının eninde sonunda kalp krizi geçirmesine neden olacağından kuşkulandı.

Marjan, polis eşliğinde eve döndü. Bir şekilde skandal hasıraltı edildi, ama evde kimse onunla konuşmuyordu. Babası, evden her çıkışında peşinde dolaşacak bir dedektif tutmuştu. Bu manevi boykotu ve gölge gibi yaşamak, sonunda sinirlerinin iyice bozulmasına neden oldu. İki yıllık sessiz cezadan sonra babasına, bir şans daha tanıması ve *insanlık onurunu* tamir edebilmesi için bir iş vermesi için umutsuzlukla dolu bir mektup yazdı. O sırada artık şakaklarındaki saçlar ağarmaya başlamıştı. Saçlarının ağarması ve pişmanlığı yüzünden babası ona son bir kez iyilik yapmaya karar vermesini sağladı.

*

Kötü şöhreti göz önüne alındığında şehirde birinin Marjan'ı işe almasını ummak saçma olurdu. Ama Bay Erman için onu şehir dışına göndermek, eski şımarıklıklarının yeniden canlanması ihtimaliyle birdi. Sonunda karısıyla birlikte onu, kuzeni Valentin Dolar'ın müdür olduğu Merkez Bankası'na yerleştirme planı yaptılar.

Bir gün iki adam tarot oynuyordu. Bay Erman'ın kazanma umudu kalmamıştı, keyfi yerine gelsin diye canının sıkıntısına rağmen Dolar'ı bir bardak şarap içmek için dışarı çıkmaya davet etti. Gittikleri barda oğlundaki değişikliklerden bahsetti, her tür sosyal etkinlikte uyguladığı kısılamalar sayesinde nasıl durulduğunu, saçlarının nasıl ağardığını, hatta rehabilitasyon için nasıl can attığını söyledi. Oyunda kazanmanın keyfiyle, pusuya düşürülmeye çalışıldığı Dolar'ın aklının ucundan bile geçmedi. Yaşadığı yenilgiden canı sıkılan kuzenini yatıştırmak için bütün söylenenleri hevesle destekliyor, delikanlının yeni bir iş bulması gerektiği konusunda hemfikir olduğunu belirtiyordu. Bay Erman hiç vakit kaybetmeden oltayı çekti ve oğluna bankada bir iş vermesi için kuzenini sıkıştırmaya başladı.

Müdür Dolar apışıp kalmıştı. "Yemin ederim," dedi. "Çok isterdim, ama bir sürü çalışanı işten çıkarırken onu nasıl işe alabilirim?"

Bay Erman fırsatı görmüştü. Zaten eleman çıkarıyorlarsa, Marjan'a yer açmak için birinin daha işine son verebilirlerdi.

Dolar bütün gücüyle direndi. *O haylazı işe alacağımı mı sanıyor?* diye geçirdi içinden. İşler zaten kötü gidiyor, bir de şu Erman piçi sırtıma binerse sonun başlangıcı *olur.* İçten

içe uzun zamandır kuzeninin oğlunun çürüyüp gitmesini diliyordu. Dahası kendi oğlu liseden sınıf birincisi olarak mezun olacaktı ve onu kuzeninin oğluyla karşılaştırıp uzun çöpü çektiğini düşünerek gizliden gizliye zevk alıyordu.

Ve şimdi ailesel nedenlerden dolayı şu Erman kasırgasını işe alması, ona göre doğal nedenlerle o güne kadar bulaşmadığı haylaz delikanlıyla uğraşması gerekecekti.

İlk atak geri püskürtüldü. Ama düşman kalesi kuşatılmıştı ve saldırıların ardı arkası kesilmiyordu. Marjan için bütün bağlantılar devreye sokulmuştu. Sonuçta özellikle aileden biri olduğunda birini fırlatıp atamazdın. Araya girenler aynı zamanda Bay Erman'ın kurban olarak Dolar'ı seçmesinden gizli bir haz alıyor, Dolar yanına almazsa delikanlının başlarına kalacağından korkuyor, bu yüzden de Merkez Bankası müdürünü bütün güçleriyle sıkıştırıyorlardı. Her yandan akrabalarının baskısıyla sarılan Dolar nereye kaçacağını bilemiyordu. Örümcek ağına takılan bir sinek gibiydi. On elin bir elden daha çok ses çıkardığını biliyordu, çünkü on el nöbetleşe onu tokatlayıp duruyordu, dahası karısı da aileden yana tavır koyunca sonunda içinden küfrü bassa da pes etmek zorunda kaldı.

*

Bir sabah Bayan Erman aniden Merkez Bankası'na girdi. Elinden gelse Müdür Dolar onu cehenneme postalardı, ama kadın şık yaz giysileri, makyajı, parfümü ve bütün çekiciliğiyle dört bekleme odasını geçip ofisine girdiğinde, çalışanlarının bakışları altında sevinmiş gibi yaparak centilmence kadının elini öptü. Bir yandan bu gizemli ziyaretten dolayı gururlanmaktan kendini alamıyordu.

Bayan Erman da içten içe onun bu erkeksi duygularına

güvenmişti. Bir koltuğa oturup adamın ikram ettiği sigarayı yakmasına izin verdi.

"Ön ofisteki o veremli ne iş yapıyor?" diye sordu sohbet sırasında.

Zavallı Silvin Lončar'ın hastalıklı görüntüsünü hatırlamak kadar hiçbir şey Dolar'ı çileden çıkarmazdı. Muhtemelen o anda da kavanoz dibi gözlüklerinin ardından miyop gözleri ve sivri burnuyla kamburunu çıkarmış önündeki belgelerle ilgileniyordu. Ve şimdi hiç işi yokmuş gibi akrabası gelmiş, onu hatırlatıyordu.

"Zavallı çocuk," dedi öfkesine hakim olarak. "Ama çalışkandır."

"Öyle kötü öksürüyor ki masasına yığılacağından korktum."

"Ne yapabilirim? Merhamet. Sosyal sorumluluk."

"Bütün ofise verem bulaştıran birine karşı merhamet de sosyal sorumluluk da olmaz olsun."

"Sekiz yıldır yanımızda çalışıyor."

"Peki kaç sağlıklı yetenek hiçbir şey yapmadan işsiz güçsüz oturuyor? Onun gibi hastaların ofiste değil, sanatoryumda olması gerekir."

Dolar şaşkındı, ama belli etmedi. Zavallı Lončar'a yönelik bu saldırının nereye varacağını anlamıştı.

Bayan Erman fazla geçmeden elini açık etti. "Sevgili dostum," derken nazikçe onun eline dokundu. "Elbette bizim gözetimimizde kalması şartıyla Marjan'ımızın bu işe o hastalıklı zattan daha uygun olduğunu düşünmüyor musun? Dahası ona ödediğinden daha azına mutlulukla çalışacağından eminim."

Dolar yumruğunu masaya indirmek istiyordu. Demek onca çalışan arasında Erman'ın karısı, sekiz yıldır sinirlerini bozan, beş para etmez, lanet olası veremli Lončar'ı seçiver-

mişti. Onun yüzünden muhtemelen Erman'ın dehasına boyun eğmek zorunda kalacaktı.

Bir anda çok işi olduğunu söyleyerek ziyarete gelen akrabasını centilmence kapıya kadar götürüp uğurladı, sonra hızla ofisine döndü. Lončar'ın yanından geçerken içinden öfkeyle küfrediyordu.

Aile, Dolar'ın savunma hattındaki zayıf noktayı keşfetmişti. Artık bütün baskı zavallı Lončar üzerinden yapılıyordu, herkes gözünü o acınası yaratığın masasına dikmişti ve kuşatma altındaki müdür geri çekilmeye zorlanmıştı. Lončar'a eskisinden de çok bağırıp çağırıyordu, ama içindeki insan yanı isyan bayrağı açıyor, yanlış yaptığını biliyordu. Ofisinde volta atarken dişlerini gıcırdatıyor, bütün dünyaya, özellikle de kadınlara küfür savuruyordu.

"Bunlar insan değil, canavar," diyordu kendi kendine. "Kalpsiz, merhametsiz, sorumsuz. Marjan gibi biri için sekiz yıldır yanımda çalışan hasta birini sokağa mı atacağım yani?"

Erman'ın oğlunu işe almak zorunda kalacağını düşünürken Lončar için üzülmeye başlamıştı.

Ama kadınlar bir şeyi kafaya takmaya görsün, amaçlarına ulaşana kadar asla pes etmezlerdi. Ailenin kadınları işin peşini bırakmadığı için Müdür Dolar'ın sinirleri resmen yıpranıyordu. Bu katlanılmaz dırdırlardan kurtulmak için kendine kızdığı ve haksızlık ettiğini bildiği halde ailenin bencil ve kalpsiz kadınları karşısında pes etmekten başka çaresi yoktu.

Lončar'a suçluluk duygusuyla iyi davranarak sağlığını sormaya başlamasının nedeni de buydu.

*

Stevan Buzulja, dünyada hiç yer kalmamış gibi şehrimizdeki karakolda işe girince herkesten çok şaşırdı. Aslen Dalmaçya adalarından birindendi, dağ gibi boylu posluydu ve Güney Denizi Adaları'ndan olduğu için yanık tenliydi. Bembeyaz gözaklarının içinde kıpır kıpır kocaman siyah gözleri, dolgun mu dolgun dudakları, inci gibi dişleri ve tavus kuyruğu gibi kabaran simsiyah kıvırcık saçlarına bakılırsa damarlarında Afrika kanı taşıdığı söylenebilirdi. Kaderi onu şehre getirmeden önce aynı anda birçok işe başvurmuştu.

Ona göre ofis işi gerçek bir belaydı. Aklı sürekli kadınlarda olduğu için dikkati dağılıyordu ve bütün gün masaya çakılı kalmak işkence gibi geliyordu. Boş zamanlarında ormanda kayışı bırakılan av köpekleri gibi aşk ilişkilerinin peşinden koşuyordu.

Yaz geldiğinde iş sonrası öğle yemeği niyetine bir şeyler atıştırıyor, sonra kendini yüzme havuzuna atıyordu. Ancak orada kapkara kaslı kollarını alabildiğine gerebiliyor, güneşin altında aç gözlerini kısarak kadınların vücutlarıyla kendine ziyafet çekebiliyordu. Olası zevkleri ve hangi kıza nasıl yaklaşacağını hayal ediyordu, çünkü biriyle uğraşırken diğer fırsatları kaçırmaması gerektiğini zor yoldan öğrenmişti.

Bir keresinde şuh bir kahkaha dikkatinin, bir arkadaşıyla havuza yeni gelen bir kıza yönelmesine neden olmuştu. Ufak tefek, ama kadınsı hatları belirgin bir sarışındı. Sevimli ve afacan bir yüzü, kıvılcımlar çakan mavi gözleri vardı. Sol bacağı diğerinden biraz kısa olduğu için hafifçe topallıyordu. Stevan Buzulja kaçamak bakışlarla vücut hatlarını değerlendirirken kızın henüz on sekizinde olduğu sonucuna vardı.

Kız ve arkadaşı, ondan pek de uzak olmayan güneşlenme alanına yerleşti. Stevan gözünü ondan ayırmıyordu. Kızın ağır hareketlerle kısa bacağını uzun bacağının üstüne atması,

Buzulja için son derece baştan çıkarıcıydı. Aklı gidiyordu. Bir vaşak gibi kızın üstüne atlayabilirdi, ama dişlerini sıkıp her yerde insani tutkuların önüne dikilen ahlak kurallarına içinden küfretti. Kızın her hareketinde, kahkahasında, o hınzır bakışlarında masum bir kışkırtıcılık vardı. Deyim yerindeyse keşfedilmeyi bekliyormuş gibi bekaretini adeta tepside sunuyordu. Buzulja anında durum değerlendirmesi yaptı. Ayağa fırlayıp birkaç uzun adımda aradaki çiti aşarak suya daldı.

"Şu tipin sana baktığını gördün mü?" diye sordu arkadaşı, bir bacağı kısa kıza.

Kız cevap vermedi, bir şeyler mırıldanmakla yetindi, ama kıpkırmızı kesilmişti. Biraz sonra suya girip top oynamayı önerdi.

Stevan ve Anica işte böyle tanıştı. Delikanlı upuzun kemikli eliyle uzanıp topu burnunun dibinden yakaladığında kız yarı öfke yarı cilveyle, "Büyük kabalık," diye bağırdı. Stevan onu duymazdan gelip topu verdiğinde kim bilir ne zamandır yakın arkadaşlarmış gibi oynamaya başladılar. Sonrasında delikanlı bir kayık kiralayıp kızları dolambaçlı nehirde dolaştırdı. Anica onun kürek çekerken belirginleşen güneş yanığı kaslı kollarını seyrettiğinde ister istemez çelimsiz erkek arkadaşı Lončar'la karşılaştırdı ve onu göğsüne bastırma isteğiyle dolup taştı. Erkek arkadaşının hatırası öylesine güçlüydü ki gayriihtiyari kızardı. Bunu fark eden Stevan onun ne düşündüğünü tahmin edebiliyordu. Gözlerindeki kıvılcımlara pazılarındaki korlar eşlik ediyordu.

Ayrılmadan önce ertesi gün yine havuzda buluşmaya karar verdiler.

İşte o akşam Anica nişanlısıyla buluştuğunda ona sımsıkı sarılmış, zavallı çelimsiz delikanlıyı hem sevindirmiş hem de yüreğine kurt düşmesine neden olmuştu.

*

Aslında Anica'nın çelimsiz ve veremli Lončar'la çıkmasının tek nedeni bacağındaki fiziksel sorundu. Doğduğunda doktor sol bacağının diğerinden biraz daha kısa olduğunu fark etmiş, ameliyat önermişti, ama zamanı geldiğinde sorun daha da büyümüştü. Annesiyle babası çaresizdi. "Oğlan olsaydı hiç sorun olmazdı," demişti babası. "Lord Byron'a baksana. Ama topal bir kız hayattan ne bekleyebilir?" İçten içe Anica'nın hiç doğmamış olmasını, hatta halihazırda çocukken ölmesini dilemişlerdi. Kız büyüdükçe, kazara kusuru ortaya çıkmasın ya da kötü sözlere maruz kalmasın diye diğer çocuklarından ayrı tutmuşlardı. Kızlarının kusurunu hatırlatacak hiçbir şey söylememeye fazlasıyla dikkat etmişlerdi. Ama Anica'nın canını en çok yakan da bu olmuştu. Bazen avazı çıktığı kadar, "Niye yokmuş gibi davranıyorsunuz?" diye bağırmak istiyordu. "Topal olduğumu görüyorsunuz, sırf bu yüzden bana acıdığınızı biliyorum!"

Ailenin baskıcı düzenine rağmen yine de çok güzel ve sağlıklı bir genç kadın oldu. Çevik ve esnekti, vücut hatları mükemmel gelişmişti. Ayrı ayrı bakıldığında bacakları da sütun gibiydi. Onu görenler birbirlerine, "Yazık! Bu güzelliğine rağmen topal," derlerdi. Annesiyle babası bunları duydukça iyice üzülürdü. Erkekler kızlarına arzuyla bakıyordu, ama çoğu onunla toplum içinde görünmekten utanıyordu.

Anica bir noktaya kadar bütün bunların farkındaydı. Sağlıklı olduğu için eline geçen her fırsatı değerlendiriyor, sürekli aktivitelere katılıyordu, ama kusuru yüzünden bir türlü rahatlayamıyordu. O yüzden ya fazlasıyla sessiz ya da fazlasıyla şamatacı oluyordu.

Silvin Lončar'la bir arkadaş partisinde tanışmıştı. Kızlar ve delikanlılar dans ederken ikisi oturmuştu. O gün Anica özellikle sessizdi. Dans etmeyi biliyordu, hatta kusurunu saklayacak kadar iyi dans ediyordu, ama gençler acımasızdı ve onunla dans etme sorumluluğunu üstünden atanlar bir daha yanına uğramıyordu. Lončar yanına gelmiş onunla konuşmaya başlamıştı. Yaşına göre entelektüel, hatta bilgece konuştuğu söylenebilirdi. Anica işkenceye dönüşen partiyi atlatabilmek için birini bulduğuna sevinmiş, sonrasında omuzlarından bir yük kalkmış gibi hissetmişti. Ama öte yandan içten içe öfkeliydi. *Benim de bahtım çelimsiz, dört göz bir oğlanmış. Öyle olsun. Hiç olmamasından iyidir*, diye düşünüyordu. Delikanlı evini ziyaret etmeye başladığında, onu kırmamıştı. Ve çıkmayı teklif ettiğinde kabul etmişti. Yine de hiçbir zaman onu bütün kalbiyle kabullenmemişti. İçinden bir ses delikanlının ona bacağındaki kusuru sayesinde cesaret toplayıp yaklaşabildiğini söylüyordu. Ve tam da bu yüzden üzülüyor, içten içe delikanlıya kızıyordu. Bazen gereksiz yere onu terslerdi. Hatta bazı günler ondan resmen tiksinirdi. Beceriksiz öpüşleri, ani tutkusunun saman alevi gibi sönmesi... Bazen tek bir öpücüğü bile midesinin bulanmasına neden olabiliyordu. Ama annesiyle babası delikanlıya bayılıyordu ve çevresindeki herkes ciddi bir talipli bulduğu için onun şanslı olduğunu düşünüyordu.

Buzulja'yla tanıştığında, erkeklik timsali karşısında bütün dünyası değişivermişti. Başka kızların ona nasıl baktığının farkındaydı. Buna rağmen delikanlının onu seçmiş olması, içini tarif edilmez bir sevinçle dolduruyordu. Bütün kadınsı yanlarını ışıldatan özgüveniyle, yapay olarak bastırdığı duygularını artık özgür bırakmıştı. Buzulja'nın bacağındaki kusuru önemsiz gördüğünü seziyor, Anica olduğu için arzulandığını hissediyordu. Bu düşüncelerle öylesine heyecanla-

nıyordu ki içinden bütün dünyaya sarılmak geliyordu. Zavallı Lončar'a ne olacağı umurunda değildi. Kalbini hiçbir zaman ona vermemişti. Ne var ki artık buluştuklarında bir parça tuhaf hissediyor, henüz kendisi bile tam olarak farkında olmasa da başka birini hayal ederek çelimsiz delikanlıya sımsıkı sarılıyor, vicdan azabını böyle bastırıyordu.

*

Bu süre boyunca Silvin Lončar sarhoşluğa benzer tuhaf bir baş dönmesinden muzdaripti. Sanki dünya yüz seksen derece aks değiştirmiş, eskiden sürekli aksi davrananlar son derece kibar insanlara dönüşmüştü. Müdür Dolar, muhasebe bölümü şefi, bütün iş arkadaşları, Anica ve arkadaşları... sanki hepsi resmen kimin ona daha iyi davranacağı konusunda yarışıyor gibiydi. Hassasiyeti rahatsız edecek derecede artmışsa da tatlı bir duygusallığa kapılıyor, mutluluk gözyaşlarına yakın bir hisle dolup taşıyordu. Dahası saf duygusallıktan saf bir fizikselliğe geçmesine neden olan değişken bir ruh hali hasıl olmuştu. Bariz bir nedeni yokken kalbi birden hızla atmaya başlıyor, alnında buz gibi terler beliriyordu. Elleri sürekli titriyor, iç organlarının normalden on kat hızlı çalıştığı izlenimine kapılmadan edemiyordu. Sık sık dizleri boşalıyor, sürekli başı dönüyordu. Tecrübeyle ateşinin yükseldiğinin de farkındaydı.

Ama bütün bunların farkında olduğu anlarda bile dıştan görünen mutluluğunun altında belli belirsiz bir beklenti olduğunu biliyor, yaşadığı değişimlerin sadece bir aldatmacadan ibaret olmasından ve çevresini saran bu dostluk atmosferinin altında anlayamadığı bir şeyler yatmasından tuhaf bir şekilde korkuyordu. Kaderinin yön değiştirdiğini hissediyor, ama bu yolun onu nereye götüreceğini bilememenin acısını yaşıyordu.

Yine de dost canlısı Müdür Dolar'ın iyi niyetle masasına geldiğini görünce içi ısınıyordu. O güne kadar ilişkilerini belirleyen gerilim artık kaybolmuştu. Lončar amiriyle dostça bir sohbet yapmanın aslında mümkün olduğunu gördükçe hayretlere düşüyordu. Herhalde benimle ilgili bir şeyler öğrenmiştir, diye tahmin yürüttü. *Belki yakında evleneceğimi duymuştur. Belki bir kız arkadaş edinebileceğim hiç aklına gelmemişti. Şimdi de muhtemelen demek bu oğlanda iş varmış diye düşünüyordur. Onun hanımlarla arasının iyi olacağı kimin aklına gelirdi ki?* Ama sonra Anica'daki değişimi hatırlayınca, bunun da amirinin iyi niyetiyle alakalı olabileceği aklına geldi. Belki kızın akrabalarından biri onunla konuşmuştu, belki de müdür şahsen onunla tanışıyordu. Ama öyleyse kız arkadaşı bundan bahsetmez miydi? Ama Anica topallıyordu ve özellikle güç sahibi sağlıklı insanlar kusurlu kızlar yerine sağlıklı kızları seçmeye eğilimli olurdu. Bütün bunlara rağmen Lončar'ın aklı karışıyor, sürekli gizli bir nedeni olabileceğini düşünüyordu. Bu düşüncelerden bunaldığında sık sık her şeyin eskisi gibi olmasını dilemekten de kendini alamıyordu. Belki eski günler sıradan ve griydi, ama en azından şeffaf ve temizdi.

*

Stevan Buzuljа'nın onca aşk ilişkisinin arasında gerçek duygularını anlaması çok zordu. Anica'ya deli gibi aşık olduğunu hiç ummadığı bir şekilde anladı.

Başından beri gayretleri sayesinde çeşitli kadınlarla ilişkiler kurmuştu. Yemeklerini özel kafeteryada yiyordu ve daha ilk gününde bembeyaz dantelli şapkası ve tertemiz önlüğüyle kırmızı yanaklı aşçıya gönlünü kaptırmıştı. Birkaç kez tutkulu bir şekilde bakıştıktan sonra bir gün kimselere çaktırmadan

kızın peşinden kilere girmişti. Kız kıkırdayarak başta sarılma girişimlerine direnmişti, ama öpücükleri ve güçlü kolları karşısında nefes nefese kalmıştı. Müşterilerden ve huysuz kafeterya müdüründen sadece birkaç adım uzaktaydılar, sonunda pes etmiş, görüşmeye başlamış ve fena halde aşık olmuştu.

Buzulja kenar mahalledeki büyük bir binada yaşıyordu. Kapıcının ticaret okulunda okuyan on sekiz yaşında bir kızı vardı. Çok güzel sayılmazdı, ama dolgun göğüsleri ve kıvrımlı kalçaları gözden kaçacak gibi değildi. Bir keresinde annesi hastalandığında kapıyı kız açmıştı. Buzulja hafif çakırkeyifti, çenesi düşmüştü ve kıza daha önceden göz koyduğu için fırsatı değerlendirip atağa geçmişti. Kendinden emin tavırları karşısında şaşırıp donakalan kızın kendisi bile direnmeyi bırakıp ne zaman teslim olduğunu bilmiyordu. Benzer şekilde kırk yaşındaki dul ev sahibesiyle de bir ilişkisi vardı. Gerçi maddi çıkarı olmasa bu ilişkiye muhtemelen hiç başlamazdı. Sonra bir taverna garsonu ve en favori aşığı olduğu genç bir terziyle de ilişkisi vardı.

Kendi haremi olduğu duygusuyla hepsini kaotik sayılabilecek bir düzende ziyaret ediyor, aralarında resmen mekik dokuyordu. Dahası resmi kız arkadaşı diyebileceği genç ve güzel bir kız daha vardı. Kız iyi bir ailedendi, bir parça soğuktu ve ailesinin sıkı koruması altındaydı. Buzulja'nın onu tenha yerlere çekme imkanı hiç olmuyordu. Kıza aşık değildi, ama arkadaşlarının hepsinin *saygın bir evde* yaşayan genç ve güzel kızlarla çıkması gücüne gidiyordu, onlardan geri kalmamak için de kendine böylesi bir kız bulmuştu. Yine de ona tutkuyla yaklaşmıyordu ve zaten başı kadınlarla yeterince kalabalık olduğu için tutkularını belirsiz grilikte bir geleceğe ötelemekte bir zarar görmüyordu.

Anica'yla tanıştıktan sonra bir gerçek karşısında sarsıldı.

Hangi sevgilisine giderse gitsin, sevişirken hep onu hayal ediyordu. Ama daha sonra bu aldatmacanın farkına varınca karamsarlığa düşüyor, bir türlü tatmin olamıyordu. Anica her geçen gün biraz daha erotik fantezilerini işgal ediyordu. Öyle ki bir süre sonra resmi kız arkadaşını ve diğer sevgililerini boşlamaya başladı. Tuhaf bir şekilde eskilerin eldeki kuşun çalılıktaki iki kuştan daha değerli olduğunu söyleyen sözüne saygı duyar olmuştu. Arzuları işkenceye dönüştükçe bir türlü gerçekleşmeyen dilekleri yüzünden acı çekiyordu.

Kızla tanışalı henüz birkaç gün olmuştu, ama çoktan gönlünü ona kaptırmıştı. İşte sürekli Anica'yı düşünüyor, havuza gittiğinde onu göremeyince demiryoluna uzanmış onu ezecek treni bekliyormuş gibi hissediyor, sonra kızı görür görmez rahatlıyordu. Ama bu kara sevda onu öyle bir zincire bağlamıştı ki kurtulmaya çalıştığında bu zincirler ona engel olacaktı.

*

Müdür Dolar hayatı boyunca Lončar'ı kovmak kadar zorlu bir işle uğraşmamıştı. Ne zaman kararlılıkla yanına gitse, perçinlenmiş gibi masasında oturan delikanlıyı görünce vazgeçiyordu. İçinde bir şeyler isyan ediyor, sekiz yıldır bankaya hizmet veren, güvenilir, çalışkan ve hasta bir çalışanı kovmak zorunda kaldığını düşündükçe öfkeye kapılıyordu. Hem de kendisi için bir kez olsun parmağını bile kıpırdatmamış akrabaları istiyor diye... Kendini zayıflığının kurbanı olarak görüyor, bir türlü kendini affedemiyordu. Ölüm fermanına karar vermeden önce muhtemelen *Pontius Pilatus** da benzer duygular içindeydi.

* Hıristiyan öğretisinde İsa'yı yargılayıp çarmıha gerilmesine karar veren Romalı yargıç (Çev. N.)

Akrabalarından birinin Lončar'ı kovup kovmadığını sormadığı gün olmuyordu. Artık canına tak etmişti. *Kendime rağmen bir konuda söz vermem bu alçaklara yetmiyor olacak ki irademi de sorguluyorlar. Şimdi de tutturmuş rezil işi hangi gün hangi saat yapacağımı sorup duruyorlar,* diye geçiriyordu içinden. Sonra da bu kadar güçsüz hissettiği için kendine lanetler okuyordu.

İçten içe vicdanının öteleyip durduğu işi basitleştirip *yol yapmak* için hukuk ve muhasebe departmanlarının şefleriyle konuştu. İkisi de çalışkan eleman için üzülüyordu. Ama amirinin canı sıkkındı ve ikisi de arı kovanına çomak sokulmayacağını bilecek kadar akıllıydı. Tabii Dolar, onun yerine Marjan Erman'ı getireceğinden bahsetmedi. Lončar'ın kovulmasının nedeni aklına geldiği anda yüzü kıpkırmızı kesiliyordu. Bütün dünyaya öfkeliydi ve tek tesellisi, Marjan'ı mengeneye alıp işe koşturacağı günün hayaliydi. Dahası maaşını düşük tutacak, bu arada Lončar'a cömert bir tazminat ödeyecekti. Maliyeti hesaplayıp Marjan'ın maaşından tasarruf edeceği miktarla karşılaştırdığında başa baş geldiğini gördü. Bu sayede bir şekilde içine düştüğü durumdan sıyrıldı ve *mıntıka temizliği* görevini muhasebe şefine yükleyerek iğrenç yükünden kurtuldu.

*

Anica'ya aşık olduğunu anladığında Stevan Buzulja, birinin onu burnunun dibinden çalacağı korkusuyla gerilmeye başlamıştı. Havuzdan sonra yürümeyi teklif ettiğinde kız zamanı olmadığını söyleyerek reddetmişti. O anda kıskanç hayal gücü devreye girdi. Etrafta soruştururken bir erkek arkadaşı olduğunu, nişanlandıklarını, yakında evleneceklerini duy-

du. Öfkesi, acısı ve incinen gururuyla perişan oldu. Bir daha onunla görüşmeyecek, hatta sokakta görse selam bile vermeyecekti.

Ama tutkusu ilgisini kamçılıyordu. Böylesi umut veren zevklerden vazgeçme fikrinden nefret ediyordu. Rakibinin kim olduğunu öğrendi ve bir gün onu görmek için ofisinin önünde beklemeye karar verdi.

Tanıdıkları Lončar'ı gösterdiğinde gözlerine inanamadı. *Anica'nın başını döndüren bu muymuş?* diye düşündü. Kız bir anda gözünden düştü. Buzulja adeta hakarete uğradığını hissediyordu. Rakibinin kim olduğunu bilmeyen tüm kıskanç erkekler gibi o da bir bakışta gururlu biri olduğu anlaşılan uzun boylu birini hayal etmişti. Sonra yine umutlandı. Anica bu adama kendisiyle tanışmadan önce aşık olmuştu. Kaç gündür kendisinden hoşlandığını belli etmemiş miydi? Demek rakibiyle savaşı kısmen kazanmış sayılırdı. Gözlerini dikip Lončar'ı tepeden tırnağa süzdü. Yine aşık olan tüm erkeklerin mantığıyla onun hakkında her şeyi bildiğini düşünerek içinden güldü. Lončar ise devasa boyutlardaki tanımadığı adamın bakışları karşısında afallamış, ama onun kendisine bakmadığına karar vermiş, yine de iyi niyetini göstermek için nazikçe gülümsemeyi ihmal etmemişti.

Tabii bu gülümseme Buzulja'yı bambaşka düşüncelere sevk etti. Bu *aşağılık pislik* onunla dalga mı geçiyordu? O *lanet olası topal* kendisi hakkında kahkahalarla güldükleri şeyler mi anlatıyordu? Birden karşısındakinin bir şair olabileceğini fark etti. Bu önemliydi. Aşkta şair rakiplerden hep korkmuştu, çünkü kendisinde olmayan özel bir fetih yetenekleri vardı ve bu durumu fena halde haksız buluyordu. Ve hâlâ aklından çıkaramadığı için Anica'nın hatırına geri dururken dışarıdan her ne kadar ilk bakışta itici görünse de Lončar'ın

kızı elde etmek için gizli yetenekleri olabileceğine kanaat getirdi. Ama aynı düşünce rakibine saldırma isteğini arttırdı ve *işleri hızlandırmaya* karar verdi. Buna ne pahasına olursa olsun saldırı ya da üçlü gücün cesareti diyordu.

*

Başında toplanan kara bulutlar Lončar'ın yüreğine sızıyor, hakkında hiçbir şey bilmediği yeni bir şeylerin şekillendiğini sezer gibi oluyordu. Damarlarındaki kanın her zamankinden iki kat hızla akmaya başladığını hissettiği daha önce hiç bilmediği duygusal bir heyecanla ateşinin yükseldiğini hissedebiliyordu. Son derece hassastı, dışarıdan gelebilecek en ufak bir fiskeye bile duyarlıydı. Hemen her şeye abartılı tepkiler veriyordu. Bir an için fazlasıyla neşeli ve iyimserdi, dünya kocaman ve güneşli, gelecek pırıl pırıl ve huzurlu görünüyordu. Sonra aniden nedenini bilmeden bunalıyor, böyle anlarda her şey boş ve anlamsız geliyor, hayat çekilmez bir acıya dönüşüyordu.

İşte bu tuhaf ruh hali sayesinde Anica'ya gerçekten de aşık olduğunu anladı. Kız son zamanlarda farklı davranıyordu, gizemliydi, üstelik çok daha nazikti. Uzun ve ısrarlı sessizliklerin böldüğü neşe patlamalarını anlamak mümkün değildi. Sanki ilişkiye baştan başlamak zorunda kalacağı yepyeni biriyle karşı karşıyaydı. Giyim kuşamına özen göstermeye başladı. Artık her buluşmaya yeni ve heyecanlı bir şeyler bulma umuduyla gidiyordu. Birçok defa kızın tuhaf şamatacı ruh haline katlandı ve istemeden Anica'yla arasına mesafe koydu ki bu genç kızı daha da telaşlandırdı.

*

Bir gün böylesi bir duygusal beklenti hali aniden ama kısa bir süreliğine elle tutulur bir şekilde somutlaştı. Koridordayken muhasebe şefi onu sohbete tutmuştu ve adam bu keyifli sohbetin orta yerinde birden, "İşten çıkarılsan ne yapardın, Lončar?" diye soruverdi.

Bir anda her yer karardı. Lončar'ın bacakları tutmuyordu. Yüzü kireç keserken duvara tutunduğu sırada kocaman çaresiz gözlerle şefine baktı. Sanki celladına bakıyordu.

Muhasebe şefi de sarsıldı. *Mıntıka yoklaması* son derece acımasız ve beklenmedik bir sonuç vermişti. Zoraki bir kahkaha atıp kolunu Lončar'ın omzuna atıp delikanlıyı sarstı. "Hadi ama dostum, şaka yaptığımı görmüyor musun? Kendine gel. Öylesine sormuştum."

Lončar, doktorun sonunda nöbetin geçtiğini söylediği uzun ve ızdırap dolu hastalığın ağırlığı altındaymış gibi halsizce gülümsedi. Muhasebe şefiyse müdürün kendi hazırladığı yatakta kendisinin uyuması gerektiğini düşünüyordu. Delikanlıyı yüreklendirecek bir şeyler söyleyip yanından ayrıldı. Lončar uzunca bir süre bütün vücudunu saran buz gibi titremelerden kurtulamadı. Sonsuz gökyüzü başına düşmüş de altında eziliyormuş gibi hissediyordu. Beklentileri aniden birkaç belirgin hatta kavuşmuştu. Ama yine de muhasebe şefinin gitmeden önce söylediği son birkaç yüreklendirici sözüne tutunmayı tercih etti. Aynı zamanda bütün benliği dirense de hayal gücü bu uğursuz sorunun arkasında ne yattığını bulmaya çalışıyordu. *Beni kovarlarsa ne yaparım?* diye sordu kendine. *Kendimi asmaktan başka ne çarem kalır? Ekonomik krizin ortasındayken başka iş bulmam mümkün değil, annem de babam da öldü, hiç*

zengin akrabam yok. Anica'yı düşünmek çok daha acı vericiydi. Sevdiğinin gözünde yaşamayı bile bilmeyen biri olarak küçük düşecekti. Peki hastalığı? Son günlerdeki öksürükleri ciğerlerinin yine eskisi gibi çökmeye başladığının işareti değil miydi? Bütün bu düşüncelerin altında eziliyor, sonunda içini rahatlatacağını hissettiği akşamki buluşma için sabırsızlanıyordu. Anica'yı görmesi gerekiyordu.

*

Anica, Stevan Buzulja'nın kendisine aşık olduğunu anladığında, Lončar'a karşı hissettiği tiksinti daha da arttı. Genç adamın sırf fiziksel kusuru sayesinde ona yaklaşmaya cesaret edebildiği düşüncesi, her ne kadar kendine bile itiraf edemese de açıkça ortaya çıkmıştı. Veremli ve zayıf bir adam olduğu için kendisi gibi kusurlu biri olduğunu sezmiş, kendi mantığınca kaderlerinin bir olduğuna karar vermişti. Ama Anica sağlıklıydı, hayatı doyasıya yaşamak istiyordu ve şimdi tam bir erkeğin onu istediğini bildiğinden bastırdığı özgüveni iyice yüzeye çıkıyordu. Lončar artık gözünde sadece bir yabancı değildi, aynı zamanda onun için üzülmeye bile gerek görmüyordu. Bazen ona karşı beslediği özellikle tiksinti ve nefret duygularından korkuyordu. Genç adamla ilgili her şey Anica'nın kendi kendine kısıtladığı hayatı hatırlatıyordu ve artık bu hayattan kurtulmaktan başka arzusu yoktu. Dalmaçyalı delikanlının erkeksi tutkusuna ve sihrine her saniye biraz daha kapılıyor, bilinmeyenden korksa da yüreğindeki arzulara gem vuramıyordu. Lončar'ın dokunuşları ne kadar iğrençse, Stevan'ın yaptığı her şey o kadar çekici geliyordu. Afrikalılara özgü koyu teni, damarlı dinç elleri, kaslı geniş omuzları, atletik yapısı... Bu kadar günah dolu, hatta belki

hiç normal olmayan böylesi arzulara kapıldığını keşfetmek irkiltici, neredeyse korkutucuydu. Sayısız defa delikanlıyı arzu dolu haliyle hayal ettiği için kendinden utanmıştı, çünkü her hücresiyle kendini onun kollarına atmak istiyordu. Artık Lončar'ı düşünmemeye karar verdi. Onunla buluşmaları artık tam bir işkenceye dönüşmüştü. Sırf kendini sorumlu hissettiği için Lončar'la buluşuyordu ve zaten aralarında herhangi bir karar verilmediği için de randevularına gitme zorunluluğu da kalkmış oluyordu. Aslında Lončar'a haksızlık ettiğinin ve olası sonuçlarının farkındaydı, ama içinde fokurdayan tutku öylesine güçlüydü ki... kendini güçlü hissediyordu.

*

Muhasebe şefiyle yaptığı sohbetten beri Lončar'ın içi bir türlü huzur bulmamıştı. Son derece ağır bir şeylerin etrafında örülmeye başladığını sezse de ne olduğunu bilmiyordu ve bu belirsizlik adeta azaba dönüşmüştü. Korkunç bir şeyle karşılaşmaktan korktuğu için ne kimselere sorabiliyor ne de konuşabiliyordu. Tek konforu Anica'yla buluşmalarıydı. Kız genellikle enerjik bir ruh haliyle yüzme havuzundan geliyor, ona yüzlerce farklı hikaye anlatıyordu. Lončar onun sayesinde, artık neşelenemese bile en azından bir süreliğine kasvetinden kurtuluyordu.

Anica ondaki bu ağır havayı kendince yorumluyor, Lončar'ın bir şeylerden şüphelendiğini, belki yüzme havuzunda Buzulja'yla buluştuğunu öğrendiğini düşünüyor, ama bu düşüncelerden hiç hoşlanmıyordu. İkili oyunu sonunda ağır basıyor, Lončar'ın bir şeylerden şüphelendiğini düşünmek bir şekilde vicdanını rahatlatıyordu.

Bir keresinde yarım ağızla ilişkileri biterse neler yapabileceğini söyleyecek cesareti topladı. Lončar öylece ba-

kakaldı. Hâlâ fiziksel kusurlarının aralarında güçlü bir bağ oluşturduğuna inanıyor, birbirlerinden ayrı düşebileceklerini hayal bile edemiyordu. "Neden bunu sorduğunu anlamıyorum," dedi. "İlişkimizi biliyorsun. Neden kafanı böyle şeylere yoruyorsun?"

O zaman Anica onun Buzulja'yla ilişkisinden şüphelenmediğini anladı ve fena halde üzüldü. Lončar'ın onu cepte görmesine ve kaybetmekten hiç korkmamasına içerlemişti. Körlüğüne lanetler ediyordu. Dahası daha iyi bir erkek arkadaşı hak etmiyormuş gibi saygısızca davranılmasına dayanamıyordu. Hınçla, "Ayrılırsak?" diye sordu. "Sen ne yaparsın?"

Soru karşısında Lončar dehşete düştü. Birden hayal gücü yine devreye girmişti. Anica kovulduğunu mu duymuştu? Demek muhasebe şefi dalga geçmiyordu? Birden ürpertiyle midesi bulandı. Anica'nın elini tutup bir çocuk gibi çekiştirilmeye razı geldi. "Bu konuda ne biliyorsun?" diye sorarken neredeyse fısıldıyordu.

"Hangi konu?"

Birbirlerini anlamaya çalışırken birkaç saniye bakıştılar.

"İyi de o zaman neden bana o soruyu sordun? Belki bankanın benimle ilgili planlarını biliyorsun diye düşündüm."

Rahatlayan kız samimiyetle gülümsedi. "Zavallı küçük çocuk," dedi. "Bankanı düşünen kim?"

Evet, Lončar'dan kesinlikle tiksiniyordu. Demek başkasına aşık olabileceği aklının ucundan bile geçmemişti, öyle mi? Öyleyse onu körlüğünden uyandırmamak en iyisiydi. Lončar'ı aldatma düşüncesinin canını hiç sıkmadığını fark etti. Genç adam için üzülmüyordu.

*

Ertesi gün Müdür Dolar, muhasebe şefini ofisine çağırdı. "Lončar meselesi ne alemde?"

Şef utanıyordu, ama amirine gerçeği söylemeye karar verdi. "Oğlana üzülüyorum. İşten çıkarılırsa ne yapacağını sorduğumda neredeyse bayılıyordu."

Karşısındaki adamın vicdan azabını boğmak için Dolar öfkelendi. "Ne demek resmen bayılıyordu? Bankamızda hasta birinin işi yok! Tazminat vereceğimizi ve sanatoryum masraflarını karşılayacağımızı söyledin mi? İyileştiğinde başka bir iş bakabilir. Sonuçta yetenekli biri. Ona referans oluruz."

Muhasebe şefi boğazını temizledi. "Aslında hiçbirini söylemedim. Çünkü bunlardan haberim yoktu."

"Söylemen gerekmiyor. Kovma lafını etmen bile gerekmiyor. Hastalık iznine çıkardığımızı, onu sanatoryuma gönderdiğimizi söyle. Sağlığına dikkat etmesi falan gerektiğini söyle. Ve tereyağından kıl çeker gibi bu işi hallet."

Müdürün odasında çıktığında şef, dünya pisliğinden kurtulmak için ellerini yıkamak istiyordu. Ama Lončar'ın görmeye gittiğinde elinden geldiğince havadan sudan sohbet etmeye koyuldu.

Yine de daha ilk birkaç kelimesinde genç adamın gözlerindeki korku dolu paniği görünce devamını getiremedi. *Beni Azrail gibi görüyor*, diye geçirdi. Ne var ki başladığı işi bitirmesi gerekiyordu. Bu sefer vazgeçemezdi. "Bence iyi bir dinlenmeye ihtiyacın var. Hastasın Lončar. Sağlığını bu kadar ihmal etmen çok yazık. Zayıfsın. Neden bir iki aylığına Golnik'e yatmıyorsun?"

"Ne söyleyecekseniz açıkça söyleyin!" dedi Lončar kalan gücünü toplayarak.

Şef gözlerini yere dikti. "Sağlıklı biri her yerde çalışabilir. Yerinde olsam ücretli izin alırdım, hatta tazminat ister, o parayı sağlığıma kavuşmak için kullanırdım. Büyük bir dünyada yaşıyoruz, evlat..."

Lončar'ın başı dönüyordu. Sandalyesine çöküp kolçaklara sımsıkı tutundu.

Muhasebe şefi kendini katil gibi hissetti. "Bunları başka zaman konuşuruz. Acelesi yok," diyerek gitti.

Lončar yer yarılmış gibi hissediyordu. Aklında tek bir şey vardı. Birine sımsıkı sarılıp hıçkıra hıçkıra ağlamak istiyordu.

*

Sıcak bir öğleden sonrasıydı. Dolambaçlı nehrin yüzeyi tembelce çalkalanıyor, neredeyse hiç akmıyormuş gibi görünüyordu. Suların üstünde sivrisinek ve at sineği sürüleri uçuşuyordu. Kıyıdaki ağaçlar ve çalılıklar büyü yapılmış gibi kıpırtısızdı. Küçük bir kayık yavaş yavaş yanlarından geçti.

Kayıktakiler Stevan ve Anica'dan başkası değildi. Taş kesilmiş gibi birbirlerine bakıyorlardı. Kanları kaynarken beyinleri uyuşuyordu. Görünmez bir atlının kovaladığı sığır sürüleri gibi her taraftan gökyüzünde belirmeye başlayan kapkara yoğun bulutların bile farkında değillerdi. Güneş hâlâ bütün gücüyle kavuruyordu. Bulutlar ağır ağır, bir kaleyi kuşatan Orta Çağ atlıları gibi güneşin etrafını sarmaya başladı.

Anica bir an için suya baktı. Nehrin yüzeyindeki yansımada hızlı gölgeler süzülüyordu.

İkisi birden başlarını kaldırıp baktı.

Tam o sırada gri bir gölge güneşin önünü kapattı ve tuhaf soğuklukta bir rüzgarla birlikte kocaman yağmur damlaları nehri dövmeye başladı.

"Geri dönelim," dedi Anica kaygıyla.

"Saçma. Nereye gidersek gidelim ıslanacağız. Bence kıyıya kaçalım."

Gözü kör eden bir şimşek kapkara gökyüzünü yardığında bir an için her yer kırmızıya boyandı. Onun ardından gök gürültüsü geldi.

Stevan bütün gücüyle küreklere asılarak kıyıya yönelmişti. Anica'nın rengi atmıştı, sesini çıkarmıyordu. Akçaağaçların olduğu kıyıya vardıklarında Stevan kayığı ağaçların arasına çekti ve altına girebilmeleri için ters çevirdi. Sonra Anica'yı altına sokup plaj bornozuyla sardı. Ardından yanına sokuldu. Bir süre sessizce taşrayı sarsan fırtınayı seyrettiler.

Hava aniden soğuduğundan Stevan'ın çıplak kolları üşüyordu. Bir süre cesaretle soğuya dayandı, ama sonra bütün vücudu titremeye başlayınca Anica bornozu paylaşmayı önerdi. Sımsıkı sarındıklarında ikisi birden ani ve dile gelmeyen bir zevki hissettiler. Stevan bir şey demeden göğsüne çekince kız başını kaldırıp ona baktı. Nemli dudakları yakut kırmızısıydı, adeta henüz açmış bir goncayı andırıyordu. Stevan yeni bir şarap tadan bir şarap eksperi gibi önce onu hafifçe öptü. Öpücüğün sarhoşluğuyla birkaç saniye kıza baktı. Sonra birden başını eğdiğinde ikisi tutkuyla kucaklaştı. Anica'nın baştaki direnci samimiyetten ziyade göstermelikti. Tarif edilmez duygularla kendilerini bıraktılar.

Kendilerine geldiklerinde güneş yine bütün haşmetiyle parlıyordu. Gökyüzü masmaviydi, her şey büyüleyici bir tazelikle yenilenmiş gibi görünüyordu. Alp bitkilerinin kokusu her yerdeydi.

İlk şaşkınlık ve utanç saniyelerinin ardından rahatladılar. En azından Stevan'ın dili çözülmüştü. Aşk ve mutlulukla ışıl-

dayan sözleri dudaklarından Anica'nın kulaklarına akıyor, genç kızın yüreğindeki bütün kaygıları silip yok ediyordu.

Artık kendini olgun bir kadın gibi hissettiğinden emindi. Ona bu farkındalığı bahşeden adama ne kadar teşekkür etse azdı. Sevgiyle sokulurken bu genç adama ait olduğunu düşünmek kadar tatlı bir his yoktu. Akşama kadar orada kaldılar.

Anica, Lončar'la randevusunu hepten unutmuştu. Kayıkla yüzme havuzuna geldiklerinde neredeyse herkes gitmişti.

*

O günün çaresizliği içinde Lončar, Anica'yla buluşmak için can atıyordu. Evet, artık yanında kalmak genç kızın sorumluluğuydu. Ayrılamazlardı. Bir şekilde muhasebe şefinin sözlerinin, kovulduğu anlamına gelmediğini umuyordu. Ertesi gün müdürün yanına çıkacaktı. Ah, demek adam son zamanlarda bu yüzden kendisine o kadar iyi davranmıştı! Durumunun umutsuz olduğunu açıklayıp Tanrı adına hayatını mahvetmemesi için yalvararak ona ne kadar zalimce davrandığını gösterecek, kendisiyle uğraşmaya devam ederse vicdanıyla baş başa kalacağını hatırlatacaktı.

Her günkü gibi iki yanı ağaçlarla kaplı yolda yürümeye başladı. Önce bir banka oturdu, sonra içindeki huzursuzluk nedeniyle ayağa kalktı.

Ama Anica gelmedi. Lončar yarım saat bekledi, sonra bir saat, iki saat bekledi. Hiç bilmediği yeni bir korku gri bir sis gibi yüreğine yerleşiyordu. *Anica son buluşmamızda sorduğu soruyla ne kastetmişti?* İşiyle ilgili korkularından bahsettiğinde genç kızın içtenlikle mutlu mutlu kahkaha attığını hatırladı. O zaman o kahkahayla yatışmıştı. Şimdiyse sarf edilen sözlerle genç kızın sesindeki nüansları düşünüyordu. Son za-

manlarda onda fark ettiği değişimi düşündü. İşte o zaman gözünün önünde korkunç bir manzara belirdi. Anica başkasına aşıktı!

Bir hışım kızın evine gitti. Bütün vücudu titrerken bahçeyi çevreleyen demir çitlere tutundu. Anica kapıda durmuş bir yabancıyla vedalaşıyordu. Kendisiyle hiç böyle vedalaşmamıştı. İyi de bu adamın yüzünü nereden hatırlıyordu?

Bankanın önündeki yağız delikanlının küçümseyen bakışlarını hatırlayınca bütün taşlar yerlerine oturdu. İki eliyle göğsünü tutarken dizleri boşaldı ve inleyerek yere yığıldı.

Birkaç dakika sonra Dalmaçyalıyla Anica'nın çağırdığı bir ambulans onu hastaneye götürüyordu.

*

Ertesi gün Müdür Dolar, muhasebe şefini çağırıp Lončar'la ilgili durumu sordu. Şef bazı şeyleri doğrudan söylemenin ne kadar zor olduğunu açıklamaya çalışırken amirinin pısırıklığından dolayı onu azarlamaya başlayacağını bekliyordu ki birden telefon çaldı.

Telefonu açan müdürün yüzü birden kasvetle karardı. Ahizeyi yerine bıraktığında dalgın bir şekilde, "Şansa bak!" dedi. "İçimden bir ses bu çocuğun bela olduğunu söylüyordu. Belli ki dün ona haberi yeterince sert bir şekilde vermişsin. Şu anda hastanede. Ambulans onu dün baygın bir şekilde hastaneye götürmüş."

Muhasebe şefi ne diyeceğini bilemiyordu. Genç adama dün kovulmaktan bahsetmediğini, sadece bütün nezaketiyle olasılıklardan dem vurduğunu söyledi. Ama içinden kendisini böylesi lanet bir işin içine sürüklediği için amirine küfürler ediyordu.

"İyi de ben şimdi ne yapacağım?" diye kükredi müdür. "Onu en az üç ay daha tutmak istiyordum. Bu en uzun ihbar süresi. Şimdi hemen yerine birini bulmam gerekiyor."

Gizliden gizliye de olayların bu ani gelişimine seviniyordu. Daha iyisi planlanamazdı. Lončar hastalanmıştı ve hastanenin dediğine göre durumu ciddiydi. Olası bir gelecekte işe dönmesi mümkün değildi. Yani Marjan'ı işe almasının yolu açılmıştı. Lončar'ı kovmaktan daha kötüsü yerine getireceği Marjan'ı savunmak zorunda kalması olacaktı. Bundan daha aşağılayıcı bir şey düşünemiyordu. Şimdi bu dertten de kurtulmuş, omuzlarından ağır bir yük kalkmıştı.

Yine de muhasebe şefini Lončar'a durumu anlatmaktaki pısırıklığı için bir kez daha azarlamayı ihmal etmedi. Sonra adamı gönderdi. Yalnız kalınca mutlulukla ellerini ovuşturup ahizeyi kaldırdı ve ertesi gün Marjan'ı ofisine göndermesini söylemek için kuzeni Erman'ı aradı. Mesafeli konuşma tarzıyla Erman'a çok büyük bir iyilik yaptığını hissettirmekten geri dönmedi.

O akşam Erman ailesinin evinde bayram havası vardı. Herkes uzun boykotun ardından yine toplumda bir yer edindiği için Marjan'ı kutluyordu. Marjan da derinden sarsılmıştı. Yıllarca süren kınayan baskılar sonucu dizginlenemeyen tutkuları ölmüş, gemlenemeyen yaşam enerjisi solmuştu ve şimdi küçük bir dişli olarak toplum makinesinde yerini almaya hazırdı.

*

Vicdan azabından muzdarip Anica, Lončar'ın acısını dindirmek için elinden geleni ardına koymadı. Başta Lončar onu görmeyi reddetmişti. Ama yalnızlık korkunçtu, haliyle bir süre sonra direnmeyi bıraktı. Anica bir keresinde pişmanlıkla onun olmak istediğini, o andan itibaren onun için yaşayacağını söyledi.

Lončar içinden bunun doğru olmadığını biliyordu, ama yine de bütün gücüyle bu yalana tutundu. Anica yanında olmadığında kendini acı veren tatlı düşüncelerle şımartıyordu. Ve genç kız geldiğinde ona gün boyunca neler yaptığını soruyordu.

Tek bir şeyden bahsetmiyorlardı. O akşamki yağız delikanlıdan ikisi de söz açmadı. Lončar'ın gücü her geçen gün gözle görülür bir şekilde azalıyordu, doktorlar umutlarını yitirmeye başlamıştı. İçlerinden biri, "Belki hâlâ deneyebileceğimiz bir şeyler vardır, ama çocuk belli ki artık yaşamak istemiyor. Yakında pes eder," diyordu.

Ve kalpsiz davranışları yüzünden kendini ne kadar kınarsa kınasınAnica, Lončar'ın öleceğini düşündüğünde rahatlamadan edemiyordu. Stevan hâlâ karşı konulmaz bir güçtü, Lončar'ın evlerinin önünde yığılmasından sonra günlerce onu görmezden gelmişti, ama onsuz hayat çekilmiyordu. Bütün yüreğiyle ona ait olduğunu biliyordu. Zaten sonunda tekrar buluştuklarında, tek kelime etmeden kendini genç adamın kollarına attı.

*

İki aylık süreçte hastalığı Lončar'ı adeta tüketti. Anica sürekli yanındaydı. Genç adam öldüğünde kedere boğuldu. Hayatında hiç bu kadar içli ağlamamıştı.

Ama cenaze töreninden hemen sonra kendini topladı. Stevan'ı çağırıp kıpkırmızı bir suratla ona endişesinden bahsetti.

Stevan başta korktu. Tek düşünebildiği sayısız sorundu. Ama Anica'yı ne kadar çok sevdiğini düşünüp çocuğun kendisinin olduğunu hatırlayınca ona sımsıkı sarıldı.

Birkaç gün içinde gerekli belgeleri topladı ve Anica'nın ailesinden onay aldıktan sonra bir aydan kısa bir sürede yeni evli çift rahibin önünde duruyordu.

*

"Erman'ın oğlu Marjan'ın böylesi sıra dışı bir eleman olacağı kimin aklına gelirdi ki?" dedi Müdür Dolar bir gün muhasebe şefine. "Her açıdan yerine geldiği zavallı Lončar'ı aşıyor. Yani çocuğun ölmesi en iyisiymiş. Bu dünyada yaşarken acı ve kederden başka bir şey çekmedi."

Diğerleri onun kadar dobra olmasa da benzer şekilde düşünüyordu. Hayat, değişmez doğa kanunlarına itaat ederek bütün gücüyle akan bir nehir gibi bildiğini okumaya devam ediyordu. Yüzmeyi bilmeyenler eninde sonunda bu sularda boğulmaya mahkumdu.

Ama bilge bir adam, her şey söylenip yapıldığında buz gibi ölümün bütün mutlu hikayelerin bir parçası olduğunu söyler. İyi niyetli yazarların yürek ısıtan hikayeleri de buna dahildir.

Bölüm 26
İlk Taş

*Omnia in numero et mensura.**

Soyut sorunlara dalarak sürekli şemsiye ya da şapka gibi son derece somut eşyalarını bir yerlerde unutmayı başaran iflah olmaz derecede dalgın profesörleri hepimiz duymuşuzdur. Sanırım aslında hiç de dalgınlık olmayan bu *dalgınlık* konusunu tartışarak zaman kaybetmemize gerek yok. Gazetelerden adını doğru hatırladığımı umduğum ünlü astronom McHoward bir sabah yakasını takmayı unutsa, hiç düşünmeden aklının bambaşka yerlerde olduğu sonucuna varırız. Elbette adını gazetelerden hatırlar gibi olduğumuzu açıkladığımız bu saygın eğitmeni hikayemizin merkezine yerleştirmeyeceğiz, ama aşağıdaki satırlarda seçkin okurlarımızın nedenlerini öğreneceği üzere, Bay McHoward'ın patavatsız asistanı sayesinde patavatsız bir gazetecinin geçenlerde bize anlattığı bir şeyi paylaşacağız.

Saygın bir bilim insanı olan McHoward'ın deyim yerindeyse tek eğlencesi, geçmiş yıllarda doğa ve insan eliyle gerçekleşen felaketlerle ilgili belgeleri masasına yığmaktı: depremler, kaybolan ve yeni ortaya çıkan adalar, kasırgalar, büyük suçlar, isyanlar, devrimler, darbeler ve güç gaspları, suikastlar, cinayetlerin yanı sıra çığır açan icatlar, müthiş keşifler vesaire. Yine deyim yerindeyse anlaşılması güç ve doğrulanması mümkün olmayan bir içgörüye dayanan ve pro-

* *Lat.* Her şey sayı ve ölçüyle (Çev. N.)

fesörün neredeyse utanç içinde gizli tuttuğu bu araştırmanın kapsamında bireysel tabloların tek bir büyük tabloya dönüştüğü, kategorik olarak numaralanmış veriler yer alıyordu.

Bu istatistiksel tablolarda her gök cisminin hareketi ve değişimi de bulunuyordu. Bilim dünyasında saygın bir yer edinen profesörümüz, beyninin en gizli köşelerinde, ilk kez Mesmer'in mahir bir toylukla 150 yıl önce *De influctu planetarum in corpus humanum* adlı doktora tezinde ortaya koyduğu fantastik olasılıklar üzerine düşünmekten hoşlanıyordu. Özellikle profesör arkadaşlarıyla güneş lekelerinin düzenli bir şekilde yer değiştirmeleriyle belirgin meteorolojik ve iklim değişiklikleri arasında bir korelasyon olduğunu keşfettiğinden beri, bu astronomik fenomenle insan ve hayvan sinir sistemi arasında doğrudan bir ilişki olabileceği ihtimali aklından çıkmıyordu. Tabii şüphelendiği bağlantıya *doğrudan etki* ya da *doğal ilişki* dememeye dikkat ediyordu. Ama astronomik olaylarla insan organizması olarak ele alınabilecek dünyevi olgular arasındaki paralelliğin kanıtlanmasının önemli olduğuna, hatta bunun bir noktaya kadar müthiş bir keşif olacağına ikna olmuştu. Gerçi değinmeden geçmeyelim. Hiçbir entelektüel böylesi bir ilişkinin varlığından bir an için bile şüphe etmezdi. Yine de sıradan beyinlerin sorgulamadan kabul ettiği şeyleri, eğitimli beyinlerin *keşfetmesi* gerekir.

Yakasını takmayı unuttuğu sabah profesörümüz, nedense tamamen gözden kaçırdığı bir göstergeyi düşünüyordu. Güneş lekeleri devasa boyutlarda yeniden şekillenmeye başlamıştı. Gazetelerde konuyla ilgili kapsamlı haberler vardı. Ve profesörün heyecan verici hipotezini onaylarcasına doğa ve insan felaketlerinin eğrisi dimdik yukarı tırmanıyordu. Dünyanın büyük ülkelerinde çıkan haberleri takip ederken birden cinsel taciz verilerini ihmal ettiğini fark edince tablolarına

bu yeni göstergeyi eklemek için derhal laboratuvarına koştu. Tabii bu arada bir centilmenin olmazsa olmazı olan yakasını takmayı unutmuştu. Onu bu halde gören iki zeki asistanı bakışıp adamın arkasından birbirine göz kırptı. Öğle vakti profesör yemek için laboratuvarından çıktığındaysa bu *dalgınlığın* nedenini öğrendiler. Aslında McHoward'ın bilimsel bir mahcubiyetle istatiksel hobi olarak değerlendirdiği çalışmasının gizli kaldığına inancı uzun zamandır bir yanılsamaydı. Yedek anahtarlar sayesinde asistanları not defterlerini kurcalıyor, profesörün çalışmalarıyla hiç utanmadan dalga geçiyorlardı. Ve o gün tablolara girilen yeni veri kategorisini keşfettiklerinde imalı imalı bakıştılar. Hatta meşhur patronları için endişelenen asistanlardan biri parmağıyla şakağını ovaladı.

Gök kubbeyle ilgili kafamızın almadıklarını bir kenara bırakırsak, artık acizane çok iyi bildiğimiz kara toprağa geri dönebilir, Tanrı biliyor ya güneş lekelerinin dünyaya ve hatta bir noktaya kadar entelektüel selametimize çok az faydası olduğu düşüncesiyle yeryüzüne sığınabiliriz.

*

Anton Jedliček ofisinde sinirli bir şekilde volta atarken ardı ardına sigara tüttürüyordu. Günler önce herkesin beynini demir bir yumrukla kavrayıp iradelerini ve sinirlerini mahveden bunaltıcı bir hava şehre hakim olmuştu. Sonbaharın ilk günleriydi. Rusya merkezli dayanılmaz bir alçak basınç sistemi, dokunaçlarını doğuya ve batıya uzatan bir ahtapot gibi genişlemeye başlamıştı.

Anton Jedliček delirecek gibi hissediyordu. Mektuplarını yazmak, bir gazete ilanı oluşturmak ve bir anlaşmanın ayrıntılarını çalışmak istiyordu, ama adeta lanetlenmişti. Başla-

dığı hiçbir işi bitiremiyordu. Bir tür isteri kriziyle sekreteri Vera'yı yan odaya göndermişti. Kadının sıskalığı, yaşlı hizmetçileri andıran suratı, incecik sivri burnu, çelimsiz kambur duruşu, ama en çok da kocaman gözlükleri sinirlerini bozuyordu. Öyle ki kontrolü kaybedip kadıncağıza kaba davranmaktan korkmuştu. Dahası sürekli dişlerini gıcırdatıyor, ellerini ovuşturuyor, her saniye biraz daha sinirleniyordu, çünkü neden bu kadar öfkeli olduğuna dair herhangi mantıklı bir açıklama bulamıyordu.

Ekonomik krizin hemen ardından durumunu düzeltmiş, kararlı bir şekilde bazı şirketlere yaptığı yatırımı nakde çevirmiş, böylece kayıplarını göreceli de olsa asgaride tutmuştu. Aynı zamanda ana işi olan tarım ekipmanları satışına iki katı odaklanmış, birkaç yeni ofis açmış, eski ve hasarlı ekipmanları tamir etmek için son teknolojiyle bir atölye kurmuş, yurt dışından iki uzmanını getirtmiş, hatta tamirciler yetiştirmek üzere bir gece okulu açmıştı. Fiziksel açıdan sağlıklı ve dinçti, kırkına merdiven dayamıştı, güçlüydü, köşeli kafası ve kalın boynuyla tıknaz sayılırdı. Gülümsediğinde küçük gözleri tek bir siyah çizgi haline dönüşüyordu. Burnu küçük ve güdüktü, büyük ağzında iki sıra sarı dişin arasında altın dişler göz kırpıyordu. Görünüşünden ve konuşma tarzından Çek göçmeni olduğu anlaşılabiliyordu.

Bir kez daha kendini toparlamaya çalıştı. Sekreterini çağırıp kadına bakmadan daktilonun başına oturmasını söyledi. Kendini düşünmeye zorlayıp mektubunu yazdırmaya başladı. Adres ve selamlama kısmını söylediğinde volta atmayı bırakttı, çünkü birden ne yazdıracağını unutuvermişti. Bir sigara daha yaktı, içinden küfretti ve bu arada Vera'yı odasına neden çağırdığını bile unuttu. Dahası ancak boğazını temizlediğinde kadının farkına varıp ateş saçan gözlerini ona çevirdi. Kadının

elinde bir mendil vardı, gözleri kızarmıştı. Daha da öfkelendi.

"Bugün herkesin nesi var? Hepiniz işe yaramazsınız!" diye bağırdı. "Hizmetçimiz kahvaltı hazırlamayı unuttu, karım isteri krizleri geçiriyor, çocuklar okula geç kaldı ve sen karşıma geçmiş ağlıyorsun. Lanet olsun! Gidip kendimi asasım geliyor!"

Vera'nın gözleri iyice dolmuştu. Ordudaki erkek arkadaşı doğru dürüst mektup yazmıyordu, patronuysa zulmün eşiğinde bir anda parlamalarıyla işini fazlasıyla zorlaştırıyordu. Üstelik hava berbattı, basınç baş ağrıtıyordu ve gri bulutlarla kaplı gökyüzü yağmur indirmemek için direniyordu. Tek bir bakış, hareket ya da söz onu eskisinden on kat daha fazla etkiler olmuştu. Biri dokunsa ağlardı.

Yine de kendini toparlayıp patronunun sözlerini bekledi. Ama adam sigarasını tüttürerek odanın bir ucundan diğerine görünmez bir canavarı kovalıyormuş gibi hızla volta atıyor, parmaklarını sıkıyor, dişlerini gıcırdatıyordu. Giderek daha da sinirleniyor, Vera'nın gözleri her saniye biraz daha doluyordu. Sanki aralarında, savaş uçaklarında pervaneyle makineli tüfek arasındaki sistem benzeri görünmez ve gizli bir mekanizma vardı.

Jedliček birden odanın ortasında duruverdi. "Sana böyle mektup yazdıramayacağımı biliyorsun?!" diye kükredi. "Aklından kim bilir ne saçmalıklar geçiyordur. Acil işlerimiz var. Seni bu halde görmek istemiyorum. Ağlak suratını al ve çık!"

Vera lafı ikiletmeden ayağa fırlayıp kapıya yöneldi. Ama kapıyı arkasından kapatana kadar dayanıp, oracıkta ağlamaya başladı.

Sekreterini unuttuğu anda Jedliček biraz olsun rahatladı. Bir kafenin köşe masasında bir gazete dağının altında oturmayı tercih ederdi, ama sabah sabah böyle bir şey onun için

ölümcül bir günahtı. Öğlen on ikiye kadar ofisinde kaldı, sonra öfkeyle küfürler savurarak arabasına atladı ve şehrin kıyısındaki villasına yöneldi.

Eve gidince masaya oturup gazetesini açtı. Aslında canı okumak istemiyordu. Kendisi bile neden gazeteyi eline aldığını bilmiyordu. Ama gazeteyi öğle yemeğine karısını sinir etmek için kasten getirmişti. Daha önce böyle bir şeyi hiç yapmamıştı.

Oysa karısı Ilonka özellikle müşfik davranmaya ant içmiş gibiydi. Yemek odasına girerken eşikte durdu, kocasına şöyle bir göz attı, sonra sessizce yanına oturup sofrada eksik bir şeyler olup olmadığını kontrol etti. Güzel yuvarlak bir yüzü ve kocaman açık mavi gözleri olan incecik, ufak tefek bir sarışındı. Kısa boylu olduğu için evde bile topuklu ayakkabılarıyla dolaşırdı. Adımları kısa ve kesikti. Özellikle gergin olduğunda karısının topuk tıkırtıları kadar Jedliček'in sinirlerini hoplatan başka hiçbir şey olamazdı. Böyle anlarda yıllar önce bin bir oyun oynayarak gönlünü çeldiğini hatırlayarak ondan resmen nefret ederdi.

On yıllık evliliklerinde çok şey değişmişti. Jedliček, turizm temsilcisiyken bağımsız bir girişimci olmuş, bu arada iyi bir servet edinmişti. Kendi villasını inşa etmişti, bir arabası ve şoförü vardı. Ama bütün bunlar zamanla, deyim yerindeyse kendiliğinden olmuştu ve aralarındaki bağın güçlenmesine hiçbir katkı sağlamamıştı. Bilakis! Jedliček karısının taleplerleriyle haddini aştığını düşünüyordu. Harcamaları mantıklı bir sınırda tutabilmek için defalarca sertçe bu isteklere karşı çıkmıştı. Sonuç olarak karısı onu bir pinti olarak görmeye başlamış ve istediklerini elde etmek için özel bir yöntem geliştirmişti. Aralarında bitmek bilmeyen sessiz bir savaş süregelmekteydi.

Alçak basınç sistemi kaç gündür kadını da mahvediyordu. Gerginliği artık zirvedeydi. Dahası ne istediğini bilememekten dolayı daha da muhtaç ve mutsuz hissediyordu. Kocasını gördüğünde kıyametin kopmasına neden olacak güçlerin devreye girdiğini sezmişti. En çok bundan korkardı, buna rağmen aynı zamanda biraz rahatlamayı umuyordu.

O yüzden sessiz bir itaat rolüne büründü. Çocukları çağırıp başıyla gazetesine gömülen babalarını gösterip kaş gözle sessiz durmalarını işaret etti. Ama Jedliček onu fark etmişti. Yine köpürmeye başladı. Bu sessiz kaş göz işaretinin sinirlenmeye bahane bulamaması için sinsice bir eylem olduğunu biliyordu. Farkında olmadan dişlerini sıkarken içinden küfretti.

Balık kadar sessiz çocuklar kıpırdamadan tabaklarına bakarken etraflarındaki gergin havayı sezebiliyorlardı. İkisi de oğlandı, zamanlarını daha çok anneleriyle geçirir, hep annelerinin yanında olur, aile çatışmalarında hep babalarını suçlarlardı.

Jedliček, son günlerde sezgilerinin yüz kat güçlendiğini hissedebiliyordu. Sanki çevresindeki herkesin duygularını ve düşüncelerini algılayabiliyordu. Oğullarının inatçı sessizliğiyle daha da öfkelendi. Kızgınlığının ilk dalgasını yuttuktan sonra, "Okul nasıl gidiyor?" diye sordu.

Büyük oğlan başını tereddütle kaldırdı. "Sınavlar daha başlamadı..."

Jedliček küplere binmek üzereydi. "Okula sadece sınavlar için mi gidiyorsun?"

Oğlanlar yine başlarını önlerine eğince karısı araya girdi. "O zaman sen niye onları sınıyorsun?"

Hafifçe titreyen sesi sakindi. Ama Jedliček onun alaycılığını gizlemeye çalıştığını görebiliyordu. Karısının kontrolü elinde tuttuğunu açıkça belli etmesi Jedliček için hakaret gi-

biydi. Lokmalarını yuttuktan sonra öfkeli hareketlerle ağzını sildi, abartılı bir tonda hizmetçiden odasına sade kahve getirmesini istedi, sonra gazetesini alıp odadan çıkarken kapıyı arkasından çarptı.

*

Kendini kanepesine atıp bir sigara yaktı. Bir an için fena halde yıpranan sinirlerini kontrol altına alıp sakince düşünmeye çalıştı. Hakkaniyetsiz, çocuksu, hatta aptalca davrandığının farkındaydı, buna rağmen elinden bir şey gelmiyordu. Mesele sadece sinirlerine hakim olamamak değildi, aynı zamanda sanki artık davranışlarından sorumlu tutulamayacağı anormal bir ruh haline bürünmüştü. Başka zaman olsa aptallık ve kolayca alt edilebilecek hevesler ve dürtüler olarak göreceği şeyler artık kontrol edilmez bir şekilde dizginleri ele geçirmişti. Sanki içinde bir şey bütün bunları devreye sokarak eyleme dönüştürmeye zorluyordu. Diğer vakitlerde bastırıldıkları yerde kalacak duygular şimdi yüzeyde fokurduyordu. Hele şu kendine bir türlü hakim olamaması!

Karısının adım sesleriyle düşüncelerinden sıyrıldı. Daha birkaç saniye önce sinirlerini kontrol etmeye karar vermişti, oysa karısının yüzü kapı aralığında görününce öfkeye kapıldı. Kahveyi hizmetçi yerine kendisi getirmişti. Sessizce içeri girerken adeta bir mağduriyet timsaliydi. Ah, bütün hınçlarını nasıl da bu mağduriyet maskesinin arkasına sakladığı aşikar değil miydi sanki?

Kadın tek kelime etmeden dikkatle küçük kahve fincanını sehpaya bıraktı. Kocasının hiç bakmadığını görünce endişeli bir sesle, "Hastalanıyor musun yoksa, Anton?" diye sordu.

Jedliček yumruğunu sehpaya indirdi. "Seni görmek beni hasta ediyor!" diye bağırdı.

Ilonka gaza gelmemekte kararlıydı. "Belki doktoru aramalıyım. Son zamanlarda çok çalıştın, sinirlerin..."

Jedliček sinirle ve zoraki bir gülümsemeyle ona baktı. Bu kadının bitmek bilmez alaycılığı artık komedi sınırlarına dayanmıştı.

"Sorumda komik bir şey mi var?" diye sordu kadın gücenmiş bir edayla.

Başkası olsa bu edanın samimiyetsizliğini asla anlayamazdı, ama Jedliček elektrikli süpürge makinesinin tozu çektiği gibi imayı hemen yakalamıştı. "Yo, alakası yok," dedi dalga geçercesine.

Ilonka da kontrolü kaybetmek üzereydi. "Seni çok ama çok uzun zamandır böyle görmemiştim."

Jedliček nefesini tutup dikkatle dinledi. Şu çok ama çok sözünün arkasında dikenli bir ima yok muydu? Emin olamayınca sordu. "Çok ama çok uzun zamandır beni böyle görmediğini söylerken ne demek istiyorsun? Yani daha önce de mi böyle davranmıştım? Ne zaman?"

"Lafımı çarpıtıyorsun." Ilonka, kadınsı manevrayla kışkırtıcılığının izlerini silmeye çalışıyordu, böylece kocası zorba biri gibi görünecekti. Yine de sohbeti istediği yere getirmenin keyfini saklamakta zorlanıyordu.

"Neyi kastettiğini biliyorum. Ama o zamanlar tam bir gerzektim. Bugün aynı duruma düşsem, sinirlenmek yerine tamamen farklı bir şey yapardım."

"Neymiş o...?"

Jedliček şen olduğu kadar çirkin bir kahkaha patlattı. Karısı aldığı bütün önlemlere rağmen tuzağına düşmüştü. "Bi-

liyordum!" diye bağırdı zaferle. Karısının maskesi sonunda düşmüş, sabrı tükenmişti.

"Doğru, seni o zavallı kondüktöre çıkıştığından beri böyle görmemiştim."

"Şükürler olsun ki en azından artık o saçmalıkla uğraşmak zorunda değilim. Onun gibi tembel bir Romen bugün karşıma çıksa, kapıyı ardına kadar açar onu saraylılar gibi karşılarım. Ama hâlâ seni almak isteyebilecek zavallı bir şeytan bulabileceğimi hiç sanmıyorum."

"Centilmence komplimanına teşekkür ederim."

"Eh, şu meşhur çalgıcıların gibi sana serenatlar söylememi bekleyemezsin. Tito Angelescu, Tito Angelescu! İsmi bile şairane."

"Vay canına, hafızan çok iyiymiş. Bu ismi çoktan unuttuğumu söylesem inanır mıydın?"

"*Düzgün bir adam* olduğu halde mi unuttun?"

"Bu da ne demek?"

"Kocan olarak seni kucağında otururken yakaladığım adam bence hatırlanmayı hak ediyor..."

"Sen aklını kaçırmışsın...

Jedliček yine şeytani bir kahkaha attı. "Yani kıskanç bir kocanın sanrıları diyorsun, öyle mi?"

"Maestroyla tanıştığımda iki aylık hamile olduğumu bildiğin halde Zvonko'nun oğlun olmadığını iddia etmiştin."

"Babasının maestro olması gerektiğini söylemedim ki...

"Kabasın!" Kadının gözleri yaralı bir kedininki gibi parlıyordu. Sekiz yıl önce o maestroyla birlikte olup şimdi gerçekten vicdan azabı çekmek için nelerini vermezdi? Evet, o adamı sevmişti, onu istemişti ve belki... belki maestro biraz daha atılgan olsaydı, kendini ona verebilirdi. Aileyi araya sokarak maestroyu kendisinden uzaklaştırdığı için içten içe kocasını

suçluyordu. Kim bilir? Belki yine de maestro için savaşırdı, çünkü duyguları yeterince güçlüydü, ama adamın aşkının arkasında durmaması bugün bile hâlâ yüreğini sızlatıyordu.

O zaman kocasından nefret etmişti. Evliliklerinin üçüncü yılıydı, Branko bir yaşına basmıştı. Yine hamile olduğunu anlayınca, gençlik hayalleri de hepten suya düşmüş oldu. Jedliček'le aşk için değil, bir kocası olsun, kendini güvende hissetsin diye evlenmişti. Sesi güzeldi, görkemli bir şöhretin hayallerini kurardı, ne var ki o andan itibaren sıradan bir hayat yaşayacağını gördüğünden çaresizce son bir ümitle özendiği hayata tutunmaya çalışmıştı. Bir arkadaşı onu Tito Angelescu'yla tanıştırınca kocasını şan dersleri almak için ikna etmiş, böylece bir parçası olmayı hayal ettiği, ancak her geçen gün elinden biraz daha kayıp giden dünyanın temsilcisi olarak genç maestroya aşık olmuştu.

Kocasının maestroya karşı adeta egzotik bir tomurcuk gibi yüreğinde beslediği aşkı çamura bulayan bu sinsi sözleri suratında patlayan bir tokattan farksızdı. "Beni maestro kadar sevseydin, her şey daha farklı olurdu."

Jedliček'in kahkahaları duvarlarda çınladı. "Acı gerçek! Şahsen ben de senin yerine Bayan Barica'yı koluma takardım. Aptal bir adam olmadığı kesin."

"Ağzından çıkanı kulağın duymuyorsa sus bari!"

"Ah, tabii adamın Bayan Barica'yla çekip gitmesini kendine yediremedin."

"Aşağılık birisin."

Jedliček karısı iltifat ediyormuş gibi mutlulukla kıkırdadı. Kadının sinsi imalarını başarıyla bastırdığı için yine kontrolü ele geçirdiğini hissediyordu.

Ilonka ise öfkeden köpürüyordu. Kışkırtılan bir yılan gibiydi. Kocasının hakaretamiz sözlerine tepki bile vermemesi ka-

dar hiçbir şey canını sıkmazdı, o yüzden onun canını yakmanın başka bir yolunu aradı. "Hem bilmek istiyorsan söyleyeyim; onunla geçen on gün, senin gibi biriyle geçen on yıla bedeldi."

Jedliček kazandığı savaşın mağlubu olmayı reddediyordu. Karısının sözleri gururunu incitse de tavrını değiştirmedi. "Sana inanırım. Ah, ama para! Paraya hayır demezsin, değil mi?"

"Para umurumda bile değil."

"İyi, keyfin bilir. Kapı orada. Güzel bir hayat yaşamak istiyorsan, çek git ve bir daha da geri dönme."

Ilonka güldü. "Yedi yıldır hâlâ kıskançlık yaptığını fark etmeseydim şimdiye çoktan gitmiştim."

Jedliček'in nutku tutuldu. Gözlerinden ateşler saçarak karısının üstüne atılsa da kadın bir sincabın çevikliğiyle eşikten sıvıştı ve kapıyı ardından çarptı. Jedliček, onun içinden attığı kahkahaları duyar gibiydi.

*

Sinirle vaktinden önce ofise gitmek üzere evden çıktı. Sinirlenmek fazlasıyla anlamsız, fazlasıyla saçmaydı. Yine de öfkesini yatıştırmaya gücü yetmiyordu. Atmosferik basınç beynini ezerken kendini suçlamaması gerektiğini düşündü. Bu da sadece şu öfke krizlerinden biriydi. Elinden bir şey mi gelirdi ki?

Sekreteri Vera ofisteydi. Patronunun erkenden gelmesine şaşırdı. Adamın hâlâ sinirli olduğu her halinden belliydi, o yüzden hızla daktiloya bir kağıt yerleştirip yazmaya başladı.

Jedliček odasına kapandı. Sabah ilgilenmeye başladığı evraklarını toplayıp öfkeyle çalışmaya koyuldu. Hem kendine hem de bütün dünyaya ne olursa olsun teslim olmayacağını göstermek istiyordu. Düşündü, beynini zorladı, dişlerini gı-

cırdattı... ama beyhude. Bir türlü odaklanamıyordu. Aldığı notları bile toparlayamayıp sinirle çöpe atıyordu.

Ön odanın kapısının açıldığını duydu. Sekreteri usulca biriyle konuşuyordu. Anlayabildiği kadarıyla kadın onu görmek isteyen bir ziyaretçiyi geri çevirmeye çalışıyor, hatta belki keyifsiz olduğunu söylüyordu. Sinirleri bir kez daha hopladı. "Bu ne büyük terbiyesizlik!" dedi kendi kendine.

Kapıyı ardına kadar açtığında kısa boylu tıknaz bir adamla karşılaştı. Çantasını kolunun altına sıkıştırmıştı, kocaman kalın gözlüklerinin ardından ona meraklı bir nezaketle, "Keyfiniz yerinde değilse acısını benden çıkarmayın, çünkü güzel haberlerle geldim," dercesine bakıyordu.

"Stieglitz!" diye bağırdı Jedliček. Bir mucize olmuş gibi başının üstündeki kara bulutlar aniden dağılıvermişti. "Tam zamanında geldin. Seni altı aydır görmemiştim."

Adamla tokalaşıp onu odasına aldı. Şaşkınlık içindeki sekreteri arkalarından bakakalmıştı.

*

"Bugün karşıma çıkan ilk dürüst kişisin," diye mırıldandı Jedliček aşırı pofuduk koltuklara otururlarken. Öfkesinin nedenini kestiremediği gibi Stieglitz'in gelişiyle neden böylesine neşelendiğini de bilmiyordu.

Leopold Stieglitz... girişimcilik üstadı. Jedliček ticaretin artılarını ve eksilerini ondan öğrenmişti. Şirketini kurarken tarım makineleri üreticilerinin temsilcisi olmasını Stieglitz önermişti. Hatta ilk müşteri listesini sağlamış, iş çevreleriyle tanıştırmış, bildiği her şeyi paylaşmıştı. Jedliček onun sayesinde başarıyla zirveye tırmanmıştı.

Stieglitz her zamanki gibiydi. Bütün fırsatları ve çıkmaz

sokakları görebilen, sonsuz planların ve hayal gücünün fenomen beyni... Ama kendisi bunun meyvesini toplayamamıştı. Her zaman gırtlağına kadar anlaşmalara boğulmuş durumdaydı. Ne zaman bir şey planlansa ya da başlatılsa orada olsa bile anlaşmadan bir fayda elde edemeyen tek kişi olurdu. Başarıya ulaşıp servet edinenler ona acırdı. Nadir anlarda gardını indirip başarıya giden yolun taşlarını Stieglitz'in döşediğini kabul eden Jedliček bile konu açıldığında onun hakkında iyi niyetle atıp tutar, adam kendisini ziyarete geldiğinde elinden geldiğince kısa sürede başından savmaya çalışırdı. Stieglitz'in asla tükenmeyen bir maden gibi anlattığı iş dünyası ve sosyeteden eğlenceli hikayeleri ve skandalları dinler, sonra çok yoğun olduğunu söyleyip onu gönderirdi.

Stieglitz de anlıyormuş, dahası onaylıyormuş gibi iyi niyetle gülümser, kavanoz dibini andıran gözlüklerinin ardında rengi anlaşılmayan gözleri anlayışla parlardı. Jedliček onu sadece bir kez gözlüksüz görmüştü. Bir tanıdık cesur bir yorumu üzerine öfkelenip yumruğu sallayınca adamın gözlüğü düşmüştü. Kirpiksiz ve çökük gözleriyle nasıl da çaresiz, ifadesiz ve ürkek görünmüştü. Jedliček yerden alıp verdiğinde gözlüğü takan Stieglitz'in gözleri anında o eski ışıltısına ve gizemli ifadesine bürünmüştü. Gözlüğü olmadan adam kabuğu olmayan sümüklüböcek gibiydi; zavallı ve çaresiz görünüyordu.

Adam ara sıra ziyaretine gelip yeni bir anlaşmayla ilgili fantastik fikirlerini paylaşırdı. Jedliček bazen onu dinlerdi, ama çoğunlukla yeni bir iş için sermayesi olmadığını öne sürerek adamın sözünü yarıda keserdi. Böyle zamanlarda Stieglitz, ağzından aptalca bir şey kaçırmış bir okul çocuğu gibi gülümser, önerisiyle ilgili bir espri yaptıktan sonra çıkar

giderdi. Diğerleri gibi Jedliček de onun biraz kafadan kontak olduğunu düşünüyordu.

*

Ama bugün Jedliček ona tamamen farklı yaklaşıyordu. Nedense henüz parasının olmadığı ve her tür fırsatı değerlendirmeye hazır hissettiği günlerde olduğu gibi arkadaşlıklarının ilk günlerine dönmüş gibiydi. O zamanlar onu, toplumun bütün girişlerini, çıkışlarını ve gediklerini bilen usta bir sihirbaz gibi görürdü. Stieglitz nereden kredi alabileceğini bilirdi. Beş parasız kaldıkları dönemlerde Jedliček'i bir bara oturtur, on beş dakika sonra cebinde yüz dinarlık bir banknotla geri dönerdi. Bayilik alması için çiftçilik ekipmanları şirketiyle pazarlık yapardı. Jedliček, babasının sözünden çıkmayan çaresiz bir çocuk gibi onu dinler, yanından ayrılmazdı. Bu paranın nasıl *kazanıldığını* öğrenip kendi ayakları üstünde durabildiği günlere kadar böyle süregelmişti. Sonrasındaysa Stieglitz'i bir yük olarak görmeye başlamıştı. Onunla birlikteyken, özellikle insan içindeyken yan yana görünmekten rahatsız oluyordu. Belki tam da bu yüzden içten içe ona karşı ahlaki açıdan sorumlu olduğunu hissediyordu. Ama aynı zamanda profesyonel hayatta başarıyı elde ettiği halde Stieglitz'in patronluk taslaması da gücüne gidiyordu. Neyse ki Stieglitz uzun yıllar önce başka bir şehre taşınmıştı ve geri döndüğünde Jedliček onu diğer iş adamlarının sakındığı bir sıcaklıkla karşılayacak kadar özgüven kazanmıştı.

Bugünse sanki çıktığı zirveden tepetaklak dibe yuvarlanmış gibi hissediyordu ve Stieglitz'in varlığı son birkaç gündür neden olduğunu kestiremediği sıkıntısının yatışmasına neden

oluyordu. Adamın iş ve sosyete hikayelerini zevkle dinledi, dolaptan çıkardığı konyağı kadehlere doldurdu. Kadehlerini tokuşturdular, içkilerini içtiler, sigara tüttürdüler. Alkol ve tütün kısa sürede samimi ortamın artmasına neden oldu. Duvarlar ve eşyalar üstlerine üstlerine geliyordu. Raflar, dolaplar, pencereler... Hepsi sanki gizli yaşamlarını ortaya seriyordu. Jedliček hayatında ilk kez hareketsiz nesnelerin fizyonomisi ve ifadesi olabileceğini hissediyordu.

Yüreği ısındı. Karısına, sekreterine, hizmetçisine ve çocuklarına duyduğu öfke yatıştı. Karısıyla dalga geçtiği için şimdi biraz utanıyordu.

Misafiri için de güzel bir şeyler yapmak istiyordu. Birkaç kez sarılmayı düşündüğü halde adamın dizine birkaç şaplak atmakla yetindi.

"Dinle, sana harika bir fikirle geldim," dedi Stieglitz birden. Hızla Jedliček'i süzdü. Sıklıkla devre dışı bırakılan birinin sezgileriyle Jedliček'in ruh halini çözmüştü. Buraya gelene kadar birkaç gündür tuhaf bir kaygının pençesindeydi. Kafası yeni ve sıra dışı fikirlerle doluydu. Fikirleri kedi yavruları gibi beyninde koşuşturuyor, hepsini mantıklı bir zemine oturtmanın yolunu arıyordu. Sonunda Jedliček'i hatırlamıştı. Onun bu tür fikirlere genelde açık olmadığını biliyordu, ama en azından onu dinleyip zihinsel yükünü boşaltabileceği biri olarak işte karşısındaydı. Jedliček'in onu can kulağıyla dinlediğini görmek son derece şaşırtıcı oldu.

"Dinliyorum."

"Aramızda kalsın, V. Kömür Madeni Şirketi'nin piyasaya yüklü miktarda hisse senedi çıkaracağını öğrendim. Yeni kömür damarları bulmuşlar ve kapasitelerini arttırmak için nakde ihtiyaçları var. Bu yıl kışın zorlu geçeceğini düşünüyorlar, haliyle iş artacağı için bir sürü işçi alıyorlar. Tabii bütün bun-

lar şimdilik son derece gizli yürütülüyor. Şirket uygun yatırımcıları bulmam için beni yetkilendirdi. Bildiğim kadarıyla hisse senedine hiç girmedin."

"Hayır, girmedim. Fikrin nedir?"

"Sadece kabul etmesen bile kimseyle paylaşmayacağına söz verirsen anlatabilirim."

Başka gün olsa Jedliček onun yüzüne gülerdi, ama bugün o gün değildi. "Of, beni çok iyi tanıyorsun, dostum!" diyerek adamın elini sıktı.

"Peki, benim için bu kadarı yeterli. Hisselerini uygun fiyatla satmak isteyen altmış kadar küçük yatırımcı tanıyorum. Şirketin yönetim kurulu hisse senedi çıkarma işini şu anda çok gizli tutuyor, yani bu hisseleri ucuza kapatabilirsin. Sonra şirketin yeni çıkaracağı hisseleri de alırsan anında ana hissedar olur, yönetimin kararlarında söz sahibi olursun. Planım şu: Şirket yönetmeliğine göre yüzde bilmem kaç hisse sahipleri şirketin defterlerini ve bütün işlerini görebiliyor. Kârları, resmi bilançoda gösterdiklerinden çok daha büyük. Bu durumda iki seçenekleri kalıyor. Ya korkudan elindeki hisseleri satın alırlar ki bu durumda şartları sen belirlersin... bu arada yatırımından yüzde otuz kâr edebileceğini söylemem gerekiyor... Ya da şirketin resmi olmayan gerçek kârından pay talep eder, yönetim kurulu üyesi olursun. Tabii, ben de komisyonumu alacağım, ama bunu daha sonra konuşuruz. Sadece bu işe girmek isteyip istemediğini bilmek istiyorum."

"Tahminlerin doğruysa tabii ki isterim. Henüz o kadar parayı nereden bulacağımı kestiremiyorum, ama bir şekilde ayarlarım."

Aslında bu noktada Jedliček söylediklerinde samimi mi olduğunu, yoksa sadece Stieglitz'in gönlünü hoş tutmaya mı çalıştığını kestiremiyordu. Biraz maceracı hissediyor, risk al-

mak ve cesur kararlar vermek için can atıyordu. Ama önemli değildi. İmza falan atmamıştı, birkaç hoş sözden zarar gelmezdi. İstediği zaman anlaşmadan cayabilirdi.

Stieglitz şirketin yetki belgesini gösterdikten sonra Jedliček adeta bir hayal dünyasına daldı. Şirket gerçekten de yeni kömür damarları keşfettiyse yeni hisse senedi çıkarmak zorunda kalacaktı ve bu sadece daha çok hisse anlamına gelirdi. Gözünün önüne gemiyi terk eden fareler geldi. Sonra bu işi Stieglitz'e vermeleri, ciddi yatırımcıların talip olacağına inanmadıklarına işaretti. Belli ki sazanları oltaya getirmeye çalışıyorlardı. Şirketin dağıtım kanalları karmaşıktı ve bir yıl önce üretimi düşürmek zorunda kalmışlardı. Böylesi büyük miktarda hisse senedi almak intihar etmekle eşti.

Ama Stieglitz meseleyi büyük bir heyecanla anlatmıştı. Dahası bu çılgın fikirlerle uğraşmak ve kalıpların dışına çıkmak tüccar yanını tetikliyordu. Zaten buralara Stieglitz'in yardımıyla gelmemiş miydi? Hem dürüst olmak gerekirse, adamın birçok fikriyle dalga geçip, arkasını döner dönmez de bu fikirleri kendi lehine gizlice kullanmamış mıydı?

Stieglitz'e planını kağıda döküp akşam evine getirmesini isteyecek kadar aklı başındaydı, dahası akşama ticaret odasında bir toplantıya katılacaktı, henüz eve gelmemiş olursa, karısı Ilonka'yla birlikte kendisini bekleyebilirlerdi. İçten içe Stieglitz'in sohbeti ve birkaç kadeh içkiyle eğlenceli bir akşam geçirmeyi umuyordu.

Dostunu şirketin kapısına kadar geçirip içtenlikle tokalaşarak vedalaştı. Her şey bir anda harika bir şekilde hafiflemiş, neşesi geri dönmüştü.

Vera'nın masasının yanından geçerken sabahki anlaşılmaz huysuzluğunu hatırladığında kulağının arkasını kaşıyarak kadına yaklaştı ve omzunu pışpışladı. Gün boyunca herkese ve

her şeye karşı sert davranma ihtiyacını gidermeye çalışırken, şimdi artık iyi niyetini göstermek istiyordu.

"Vera, bu akşam ticaret odasında toplantım var. Yardımına ihtiyacımız olabilir. Gelebilirsen mesai ücretini öderim. Zaten sana mesai borcum var. Yedide ticaret odasının önünde buluşalım."

Ofisine girdikten sonra masasına yönelirken mutlulukla ıslık çalıyordu.

*

Birkaç gazeteye göz atıp iş dünyasından tanıdığı birkaç kişiyle lafladıktan sonra kafeden çıktı ve ticaret odasının önüne geldiğinde Vera'nın onu beklediğini görünce şaşırdı. Kadına bir saat önce orada olmasını söylediğini tamamen unutmuştu. Hatırlar hatırlamaz kadını hemen ticaret odasının toplantı salonunun yanındaki ofislerden birine götürdü, bir hizmetliden çay ve dergi getirmesini istedi, sonra toplantıya girdi.

Sanki bütün dünya kendisi gibi aynı sinir bozucu dikkat dağınıklığından muzdaripmiş gibi kimse ciddi konuları konuşmak istemiyordu. Küçük gruplar halinde toplanan üyeler ve temsilciler İspanya'daki devrim, Japon dampingi ve Mançurya'da yeni keşfedilen petrol yatakları gibi akla ilk gelen konuları enerjik bir şekilde tartıştı. Yaklaşık bir saat sonra başkan toplantı düzenine geçti. Kısaca acil konuları konuştular, bakanlığa bir dilekçe yazdılar ve bir sonraki toplantı tarihine karar verdiler. Bazıları hemen ayrılırken, diğerleri salonda kalıp yarım kalan sohbetlerine devam etti.

Jedliček eve gelmişti ki birden Vera'yı hatırladı. Hemen ticaret odasına döndü.

Kadın hâlâ bıraktığı yerde bekliyordu. Mantosunu çıkarmış,

Kadın hâlâ bıraktığı yerde bekliyordu. Mantosunu çıkarmış, sinirli tavırlarla resimli dergileri karıştırıyordu. Yanakları kızarmıştı, gözlüklerinin ardından gözleri parlıyordu ve Jedliček hayatında ilk defa sekreterinin aslında güzel bir kız olduğunu fark etti. Onu daha önce hiç akşam kıyafetiyle görmemişti. Açı mavi daracık elbisesi gencecik kıvrımlarını ortaya koyuyordu. Yüreği kıpırdanır gibi oldu, ama durduk yerde, "Seni boş yere böyle beklettiğim için özür dilerim, ama söz veriyorum mesaini ödeyeceğim. Sanırım akşam yemeği yememişsindir?" derken ne düşündüğünü kendisi bile bilmiyordu.

Genç kadın başını iki yana sallayınca devam etti. "Ben de yemedim. Bana katılmak istersen, seni bir şeyler yemeye davet etmek isterim. Mazeret yok. Bu kadar zaman beklemene ben neden oldum ve telafi etmek görevim."

Hayatında ilk kez genç kadının mantosunu giymesine yardım etti, kapıya kadar eşlik etti ve arabanın kapısını açtı. Sonra direksiyon başına geçti. Küçük ama çok tanınmış bir restoranın önünde durdular.

*

Bu beklenmedik macera, artık bambaşka bir gözle baktığı patronunun hiç alışık olmadığı nezaketi, adamın iltifatları, ışıldayan caddelerden keyifli hızla geçip gitmeleri, yumuşacık koltuğunda otururken hissettiği arabanın sarsıntıları... Hepsi Vera'nın yaşadığı heyecan duygusuna ayrı birer katkı yapıyordu. Patronuyla arkadaş gibi bir restoranda oturmanın ve ilişkilerindeki değişimin yeniliği sadece özgüvenini tazelemekle kalmamış, aynı zamanda adama karşı daha önce hiç hissetmediği yepyeni duygular beslemesine neden olmuştu. Patronunun keskin hatlı çarpıcı yüzünden fena halde etkile-

niyor, böylesi saygın bir adamla birlikte vakit geçirmenin cazibesine kapılıyordu. Böylesini daha önce hiç yaşamamıştı. Kabul etmekte utansa da kendini bir hayranıyla akşam yemeğine çıkan bir film ya da tiyatro yıldızı gibi hissediyordu. Menüyü gözden geçirdiler ve Vera şık restoranlar konusunda tecrübeli olmadığı için Jedliček ona önerilerde bulundu. İkisi de bu tecrübeden fazlasıyla hoşlandı. Jedliček genç kadına dünya bilgisini ve ilgisini gösterme fırsatı bulurken, Vera ise böylesi koruyucu ve babacan davranan bir erkeğin sunabileceği fırsatlarla heyecanlanıyordu.

Başta aralarında hafif bir tutukluk olsa da daha ilk kırmızı şarap kadehinde hepsi dağılıp gitti. Vera, Jedliček'in daha önce hiç fark etmediği ve son derece çekici bulduğu bir tavırla alçakgönüllü bir tarzda günlük sıradan endişeleri hakkında durmaksızın konuşuyordu. Sesi bile sanki daha olgunlaşmış, ofiste hiç duymadığı vurgulara kavuşmuştu. Bütün bunlar ortamı daha da keyifli hale getiriyor, ruh halini her saniye biraz daha iyileştiriyordu. Arada sırada Stiegltiz'in evde kendisini beklediğini hatırlıyor, ama karısını dünyada asla katlanamayacağı ve arkadaşlıklarını sürekli küçümsediği adamla uğraşmak zorunda bıraktığı için içten içe neşeleniyordu.

Kadehler birbiri ardına boşalırken karısını, Stieglitz'i, verdiği sözü ve başka her şeyi unutup Vera'nın hayat dolu al yanaklı yüzüne ve kıpkırmızı dolgun dudaklarına odaklandı. Nedense genç kadının son derece çekici profilini ilk kez fark ediyordu. "Nasıl bu kadar kör olabildim?" diye geçirdi içinden artan bir heyecanla. Ve Vera da en az onun kadar mutluydu, üstelik her saniye biraz daha patronunun ilginç, nazik ve çekici yanlarını keşfediyordu.

*

Yemekten sonra Çingene müziği çalınan bir gece kulübüne gittiler. Kendilerini anlatıp birbirlerinin gözüne girebilecekleri kuytu bir köşeye oturdular. Jedliček genç kadına karısından hiç bahsetmemişti, ama birden sözler ağzından dökülüverdi.

Vera kadını tanıyordu. Ilonka arada sırada ofiste kocasını ziyaret ediyor ya da bir yere çıkacakları zaman almaya geliyordu. Bir kere bile Vera'ya bakmaması kibirli biri olduğunu ortaya koyuyordu. Hatta kadın bir keresinde kocasına, "Kendine daha güzel bir sekreter bulamadın mı?" diye sormuştu. Ok derine saplanmış, Vera bir daha kadınla bir araya gelmemeye çalışmıştı.

Oysa şimdi o iğrenç hakaret unutulmuştu. Patronu şimdi hatırlasa, muhtemelen karısının kıskançlıktan öyle konuştuğunu düşünürdü. Zaten Vera'ya evlilik sorunlarından bahsediyordu. Kıvırcık saçlı maestronun hikayesini, kendisi ailesini geçindirebilmek için şirketin temsilcisi olarak seyahatlere giderken karısının evde o gezgin çalgıcıyla nasıl kırıştırdığını anlattı. Tabii seyahatlerinde gittiği her yerde evliliğinin açıklarını kapatacak birçok kadınla tanıştığından hiç bahsetmedi. Vera anlayışlı olmakla kalmamış, kadının davranışı karşısında öfkelenmişti. Hayatını hep mütevazi şartlarda yaşamıştı, zenginlerin hayatlarına kış soğuğunda sokakta kalmış bir dilenci çocuğun lüks evlerin pencerelerinden görünen süslü Noel ağaçlarına baktığı gibi bakardı. O yüzden Ilonka'nın davranışı anlaşılmaz bir nankörlükten başka bir şey değildi. Patronunu bir kurban gibi görmeye başlarken, kadına içinden acımasızca lanetler okuyordu. "Ben olsam çok farklı davra-

nırdım," diye düşündü. "Bana konfor ve lüks bir hayat sağlayan kocama sonuna kadar sadık kalırdım."

Jedliček'in hararetli itirafı bulaşıcıydı da. Patronu onu birkaç kez erkek arkadaşıyla görmüştü ve Vera akşam boyunca birkaç kez ondan bahsettiği için konu kendiliğinden açıldı. Erkek arkadaşı çulsuz bir öğrenciydi, bir parça toydu ve değerli zamanını amaçsızca boşa harcıyordu. Şimdiye kadar çoktan mezun olması gerekirdi, ama belli ki acele etmiyordu. Şu anda askerdeydi. Ne zaman evleneceklerini, hatta evlenip evlenmeyeceklerini ancak Tanrı bilirdi.

Jedliček, "Bütün öğrenciler aynıdır," diye fikrini belirtti. "Mezun olur olmaz kız arkadaşlarından ayrılır başka bir kızla evlenirler." O da kızgındı. Böylesi güzel bir kızın gençliği sebepsiz yere harcanamazdı. Hem evlenince kızın eline ne geçecekti? Muhtemelen kazandığı üç beş kuruşla şimdiden delikanlıya yardım ediyordu. Hem yaşını başını almış, hali vakti yerinde, mesela kendisi gibi biriyle birlikte olması daha hoş olmaz mıydı? Hayatı kurtulur, güzel bir eve, elbiselere kavuşur, hatta kazancını biriktirme şansı elde ederdi. Jedliček özlem dolu bir melankoliyle bütün bunları düşünüyordu.

İçinin iyice ısındığı kızla kadeh tokuşturdu. İki yüreğin iki küçük anlayış vanası birbirine açılmıştı.

*

Dans için bir bara uğramaya karar verdiklerinde gece yarısı olmuştu bile. Birbirlerinin melankolik itiraflarını anlayışla dinledikten sonra biraz eğlenmenin zamanı gelmişti. İkisi de en sancılı ilişkilerini birbirine açmıştı. Bu kadarı yakınlaşmaları için yeterliydi. Ne zaman tango çalsa dans pistine çıktılar,

çünkü duygularını en iyi tangoyla yansıtabiliyorlardı. Sonra tanıdık simalardan kaçmak için Jedliček yarı şaka yarı beklentiyle Vera'ya bir kadeh konyak içmek için ofise gitmeyi teklif etti. Kız gülücüklerle, "Neden olmasın?" dediğinde Jedliček onun ciddi olup olmadığını kestiremiyordu. Şaraptan iyice çakırkeyif olan Vera'yı yolcu koltuğuna oturtup direksiyonun başına geçti. Birkaç dakika sonra ofisin bulunduğu binaya gelmişlerdi.

Bütün centilmenliğiyle arabadan fırlayıp yolcu kapısını açtı. Başta Vera nerede olduklarını anlayamadı. Sonra formaliteden itiraz etti, ama patronunun güven veren sözleriyle kıkırdayarak ofise giderlerken heyecandan titriyordu. Mezara girmişler gibi bütün odalar bomboştu. Ama bu gece Jedliček hayal gücünün adamıydı. Kendini Napolyon gibi hissediyordu. Çalışma masasını köşeye itti, koltukların yerini değiştirdi ve yuvarlak sehpanın üstündeki küçük abajur dışında bütün ışıkları söndürdü. Dahası ışığı yumuşatmak için üzerine pembe bir kağıt serdi. Ardından sehpayı divanın yanına kaydırdı, iki kadeh konyak doldurdu ve iki sigara yaktı. Sonunda kolunu omzuna atıp Vera'yı nazikçe kendine çekti. Yoklama yaparcasına saçlarına kaçamak öpücükler kondurdu, kadehini elinden alıp kıza uzun uzun baktı. Sonra birden sarılıp öpmeye, ikisinin de uzun zamandır unuttuğu en tatlı sözcükleri mırıldanmaya başladı. Elleri vücut hatlarında dolaşıyor, tepkileri yokluyor, kızı yavaşça divana yatırıyordu. Vera direndi, ama yarı mahcup yarı arzulu kahkahaları patronu karşısında güçsüzlüğünü ortaya koyuyordu. Sonunda direnç kırıldı ve nezaketle zorlamanın kombinasyonu amacına ulaştı.

*

Anton Jedliček, sekreteri Vera'yla beklenmedik bir maceranın keyfini çatarken akşam için verdiği sözü, eve dönmesini bekleyen karısı Ilonka'yla Leopold Stieglitz'i tamamen unutmuştu. Bay Stieglitz, Bayan Jedliček'in ağırlamak isteyeceği en son misafirdi. Daha önce adamla iki üç kez bir araya gelmiş, sonrasında böylesi arkadaşları olduğu için kocasıyla dalga geçmişti. Jedliček birçok erdemini sıralayarak arkadaşını ateşli bir şekilde savunmuşsa da içinden ona lanetler okuyor, cehennemin dibini boylamasını diliyordu. Kabul etmek istemese de karısının yanında arkadaşından kendisi de utanmıştı. Bir keresinde onu savunurken Jedliček ailesinin geldiği nokta için Stieglitz'e teşekkür borçlu olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmişti. Ilonka bunu kaldıramamış, başarılı olmak için Stieglitz gibilere bağımlı olmakla suçlayarak onu fena halde azarlamıştı.

Ve şimdi Jedliček, hiç sevmediği adamı onun başına sarmıştı. Saat ona gelirken kocasından hâlâ bir haber olmadığı için Ilonka, öğleden sonraki kavgalarının intikamını almak için bunun kasten planlandığına ikna olmuştu, bu yüzden Stieglitz'e soğuk davranıyor, bir çay bile ikram etmiyordu.

Bu şartlar altında beklemek Stieglitz için de hiç keyifli değildi. Evin hanımı çocukları yatırmak bahanesiyle onu uzun süre yalnız bırakmıştı. Geri geldiğinde sohbet bir türlü akmıyordu. Kocası geciktikçe kadının misafirin pes edip gitmesini beklediği açıktı. Ama adam demirin sıcakken dövülmesi gerektiğini biliyordu, o yüzden en masum yüz ifadesini ve neler olup bittiğini anlamadığını anlatan en safiyane gülümsemesini takınıp bekledi. Hayır, bugün Jedliček'in elinden kaçmasına izin vermeyecekti.

Hoş sohbetiyle bir süre sonra kadınla arasındaki buzları eritti. En son romantik dedikoduları, boşanma skandalları-

nı ve sosyetede atılan nişanları anlatarak kadının dikkatini çekmeyi başardı. Dinlendiğini anlayınca da durmadı. Dahası kadınların genel sorunları ve krizleriyle ilgili düşüncelerini paylaşıp Ilonka'nın iyice gerilen sinirlerini yatıştırmayı bildi.

"Demek beni sevmediğim biriyle baş başa bırakarak kızdırmak istedin," diye geçiriyordu içinden kadın. "Ben oyununu boşa çıkarmayı bilirim." Bir şişe şarap çıkarıp kadehlere doldurdu ve Stieglitz'le kadeh tokuşturdu.

"Madem bizi bekletiyor, onsuz da keyfimize bakabileceğimizi ona kanıtlayalım," dediğinde Stieglitz, kadının sözlerindeki imayı anlayarak kahkaha attı. Ilonka ona kızgın ama tatmin olmuş bir bakış fırlatınca hemen masum bir fıkra anlattı. Bunu başka fıkralar izledi. Her yeni fıkra daha riskliydi ve sonunda iyice sohbete dalıp hem Jedliček'i hem de randevuyu unuttular.

Saat on bire gelirken Stieglitz arkadaşının başına bir şey gelmiş olabileceğinden endişelenmeye başladı. Ama Ilonka bu saate kadar gelmediyse beklemenin anlamsız olduğunu, muhtemelen kocasının başka iş adamlarıyla bir yerlerde bir şeyler içtiğini söyledi. Dahası Jedliček'in misafirini bu şekilde bekleterek aslında kendisinden intikam aldığını ima etti. Ve hem intikam duygusuyla hem de içindeki sıkıntıları dökme arzusuyla Stieglitz'den kalmasını istedi. Elinden geldiğince bir kadın olarak onurunu korumaya çalışarak öğleden sonra kocasıyla yaptığı kavgayı anlattı, Jedliček'in muhtemelen kıskançlık nedeniyle böyle davrandığından dem vurdu. Ardından maestroyla yaşadığı macerayı ve sadakatsizliğin içinde nasıl bir yaraya dönüştüğünü anlattı. Maestronun Bayan Barica'yla kaçmasının nasıl yaralayıcı olduğundan, üstelik adamın o kızı da utanmadan terk etmesinin nasıl biri olduğunu kanıtladığından bahsetti. Son olarak kadınların hayal güçleriyle ördükleri arzu dolu şa-

hane hikayelerinin yıllar sonra yüzleşmek zorunda kaldıkları gerçeklere dönüştüklerini belirtti.

Stieglitz, dinledikleriyle içten içe bile dalga geçmeyecek kadar centilmen biriydi. Kavanoz dibi gözlüklerinin ardından ilgi ve hayranlıkla dinlerken kadının her sözüne inanıyordu. Gözleri şefkatle parlarken Ilonka onun gerçekten de hoş biri olduğunu düşünmeye başladı.

Ama Stieglitz aptal değildi. Kadın kocasını suçlamaya başladığında hararetle adamı savundu, iş dünyasındaki başarılarını ve geldiği yeri övdü. Bu savunma hali de Ilonka'yı etkiledi. Bunun üzerine bir keresinde Jedliček'in söylediklerini paylaştı. Evet, kocası bütün başarıları için teşekkür edilmesi gerekenin Stieglitz olduğunu söylemişti. Hayatı boyunca fikirleri kale alınmayan Stieglitz fazlasıyla duygulandı. Belki de ilk kez nedeni ne olursa olsun kendisine değer verildiğini hissediyordu. Özgüveni tazelendi. Biraz alkolün de etkisiyle gizli bir dâhi olduğunu düşünerek göğsü kabardıkça kabarıyordu. Fırsatçı biri olduğu için Ilonka'ya kocasını şimdiki işine nasıl bulaştırdığını, bu yolda yaptığı katkıları vurgulayarak anlattı. Et konservesi fabrikasıyla ilgili fikrini, süt ürünleri kooperatifiyle ilgili geliştirdiği planı, öyle ya da böyle zorlanmadan kauçuk işleme tesisini kuruşunu falan anlatırken kendi gözünde gittikçe daha da büyüyordu.

Ilonka bütün bunlardan neden herhangi bir kazanç elde etmediğini sorunca başta afalladı. Bunu daha önce hiç düşünmemişti, ama hemen kendini toparladı. "Bazıları fikir ve sezgilerden yoksunken, diğerlerinde ikisinden de fazlasıyla vardır. Yoksulluğun zenginliğe ve zenginliğin yoksulluğa dönüşmesi sürecinde büyük bir çelişki devrededir."

Kadının anlamadığını görünce ayrıntılı bir şekilde anlatmaya girişti. Büyük bir hünerle ve sahte bir zarafetle zayıflığı bir

erdeme dönüştürmüş, Jedliček'i bir yerden koparıp yükseleceği bir noktaya getirmişti. Zeki biri iyi bir fikir verdiğinde hayal gücünden yoksun olan biri bu fikre sımsıkı tutunur ve yoluna çıkabilecek engellerle ilgili herhangi bir fikri olmadığı için ideal bir şekilde fikri büyütür. Ama kendisi gibi entelektüel açıdan zengin biri, tarlasını eken bir çiftçi gibidir. Ve bu kişiler, kimin biçeceğini umursamadan ekinlerin büyümesinden büyük keyif alırdı.

Hikâyesine inanıyordu. Kendine ait karlı bir şirket sahibi olma hayallerinden uzun vadeli planları uygulamak söz konusu olduğunda kararlılığının ve enerjisinin nasıl eriyip gittiğini unutmuştu. Büyük başarıların hayalini kurarak bir kafede oturup kahve eşliğinde sigara tüttürmenin ne kadar zevkli olduğunu da unutmuştu. O anda kendini önünde parlak bir gelecek uzanan ve *Direktuvar*'ı* devirmeye hazırlanan Napolyon gibi hissediyordu.

Alkolün de rahatlatıcı etkisiyle hiçbir şeye şaşırmayacak kadar uyuşmuş olsa da duyduklarına ve gördüklerine inanamıyordu. O aşamada Stieglitz'i değeri bilinememiş bir dâhi olarak görüyordu. Dahası Jedliček gözünde iyice küçülmüştü. Kocası zavallı, sıradan ve sıkıcı geliyordu. Onun bu adam gibi bilgece konuştuğunu hiç duymuş muydu? Bütün alçaklığıyla Stieglitz'in sayısız fikirlerinden birine tutunmuş, paraya para demeden bu fikrin başarılarıyla geviş getiriyordu. Evet, maestro hem yakışıklıydı hem de nasıl konuşacağını bilirdi. Ama o aşktan başka bir şey bilmezdi. Bir açıdan en az kocası kadar sıkıcıydı. Oysa Stieglitz bir dâhiydi!

Birden adama yüreği ısındı. Kocasının ona nasıl kibirle baktığını hatırlıyor, ikisini karşılaştırdığında bu yüce gönüllü adamın yanında Jedliček'in ancak çömez olabileceğini görü-

* Fransız devriminden sonra gelen yönetim (Çev. N.)

yordu. Üstelik çirkinliği su götürmeyen Stieglitz gözüne hoş bile görünmeye başlamıştı. Bu adam iyiliği hak ediyordu. Öte yandan kendisine yardım eden adama son derece yanlış davranan kocasını küçük düşürmek zevklerin en büyüğü olurdu.

Defalarca hayal kırıklığına uğrayan, devre dışı bırakılan ve dalga geçilen Stieglitz kadının duygularındaki değişimi dikkatle izliyordu. Ona karşı yenilmez bir Don Juan gibi yaklaşamayacağının farkındaydı, ama değeri bilinmemiş dehasından faydalanabileceğinin farkındaydı. Onu hiç anlamayan, olduğu gibi kabul etmeyen ve belli ki şamatacı ahmakları tercih eden kadınlarla yaşadığı hayal kırıklıklarından bahsetti. Hayal gücü devreye girmişti ve bir süre önce kanepede yan yana oturmaya başladıklarından Ilonka'nın elini tutup okşamaya başladı. Jedliček'in her an damlayabileceğini unutmuşlardı. Uygun bir tutku anında Stieglitz eğilip kadının iki elini birden öptü, başını onun kucağına koyup hünerli elleriyle gözlüklerini çıkararak emniyetli bir yere koyduktan sonra ağlamaya başladı. Saçlarını okşarken, kendisine ilk kez açılan bu yabancı adamın yakınlaşmasıyla Ilonka'nın yüreği eridi. Arkasına yaslanıp gözlerini yumdu ve kendini bu tatlı duygulara bıraktı. Stieglitz, titrek parmaklarıyla kalçalarını yoklarken başını kaldırıp bu sefer göğsüne yasladı. Yüzünü kadının boynuna ve göğüslerine gömdü. Ilonka'nın güçsüz direnişleri karşısında cesaret bulduğu anda, tıpkı Jedliček'in ofisinde aynı anda yaşananlar gibi Ilonka ve Stieglitz kendilerini tutkuların koynuna attı.

*

Jedliček, Vera'yı evine götürdü, centilmenliğinin son kırıntılarıyla beceriksizce vedalaştı ve sabahın erken saatlerinde ayılmış ama uykulu bir halde eve döndü. Bir an önce uyu-

maktan başka bir şey istemiyordu, ama yoldayken karısı için uyduracağı mazerete kafa yordu. Yatak odasına girdiğindeyse ani bir korkuyla midesi kasıldı.

Ilonka uyanıp kocasının sabahın ilk ışıklarıyla eve döndüğünü görünce hıçkırarak ağlamaya başladı. Sonuçta avantaj ilk saldıranın olacaktı. Ve iş bağlantılarından biriyle karşılaşıp her şeyi unuttuğunu, adamın onu toplantıdan sonra zorla bir arkadaşının evine götürdüğünü ve sabaha kadar orada takılıp kaldığını söyleyen kocasını yarım kulakla dinledikten sonra saygısızlığı ve Stieglitz gibi bir belayı başına sarması nedeniyle ağzına geleni sıralamaya başladı. Jedliček kasten yapmadığına yemin ediyor, karısını o adamla baş başa bırakmak gibi bir niyetinin asla olmadığını söylüyordu. Akşamını mahvettiği için ona yeni bir elbise ve manto almaya söz verdi. Karısının yatışır gibi olduğunu görünce verdiği sözü tekrarladı ve Ilonka kendisini öpmesine izin verdiğinde bu işten zaferle çıktığını hissediyordu. Ölü gibi uykuya dalmadan önce yarım yamalak iyi geceler diledi.

Ilonka ışığı söndürmeden önce nefret dolu sinsi bir gülümsemeyle bir süre onu seyretti, sonra uykusuna geri döndü.

*

Jedliček ertesi sabah banyodan çıkıp akşamdan kalmanın son izlerini sade kahvesiyle silmeye çalışırken anlayamadığı beş şey vardı.

Birincisi, bir an için bile olsa Stieglitz'in herhangi bir önerisini kabul etmiş olmasıydı.

İkincisi, planı tartışmak üzere onu evine davet etmesiydi.

Üçüncüsü, daha önce bir kadın olarak görmediği yüzü çillerle kaplı o sıskacık sekreteri için sözünden dönmesiydi. Dahası gözlük takan kadınları özellikle itici bulurdu.

Dördüncüsü, evli bir adam olarak gezdiği sayısız gece kulübünde birçok tanıdık tarafından sekreteriyle birlikte görülmüştü. Sonuçları iğrenç olabilirdi.

Ve beşincisi, bir patron olarak, şartlar göz önüne alınırsa kaçınılmaz bir şekilde bir çalışanıyla yakınlaşmıştı.

Gaf olarak gördüğü bu davranışlarının hiçbir açıklaması yoktu. Ne sarhoştu ne de pişman olacağı şeyler yapmaya eğilimli biriydi. İş dünyasında sağlam duruşu ve ihtiyatlılığıyla nam salmıştı. Bütün bu saçmalıklarla ilgili aklına gelen tek açıklama, son günlerde alçak basınç sisteminin etkisinde yıpranan sinirleriydi.

Ilonka da hayretler içindeydi. Stieglitz gibi biriyle nasıl yakınlaştığını aklı almıyordu. Sabah uyanır uyanmaz adamın kendini acındırmasını komik bulmuştu. Stieglitz kesinlikle boş ve iğrenç biriydi. Önceki gece gözlüklerini çıkardığında adamın gözünde bir bakış fark etmişti. O zaman hissettiklerine aldırmamıştı, ama şimdi bütün canlılığıyla hatırlıyordu. Stieglitz'in açık mavi gözleri duygulardan yoksundu, kirpiksiz kıpkırmızı çeperli gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Ürperdi. Hayal gücünün kurbanı mı olmuştu? Bir bakışıyla, tek bir dokunuşuyla bütün bedenini elektriğe kapılmış gibi titretebilen o muhteşem, hayat dolu maestroya teslim olmamışken, Stieglitz gibi bir ucubeye nasıl gönül düşürmüş olabilirdi? Yoksa rüya mı görmüştü? Onunla hiçbir işinin olmayacağı son derece aşikardı. Evet, adam yakınlaşmak için girişimlerde bulunmuştu, ama bir süre sonra kiminle dans ettiğini anlamış olmalıydı. Maestroyla birlikte olmadıysa, onunla birlikte olması mümkün değildi. Kesinlikle rüya olmalıydı. Tek endişesi Stieglitz'in kendisiyle aynı sonuca varmaması ihtimaliydi.

Jedliček önceki gece yaptıklarına bir açıklama getirmeye çalışıp Ilonka kendini rüya gördüğüne ikna ederken Vera da

rahatsız bir uykunun ardından hayatının en zor anlarını yaşıyordu. Nasıl bu kadar düşebilmişti? Askerde canını dişine takan erkek arkadaşına nasıl ihanet edebilmişti? Hem de birbirlerini bu kadar severken? Daha da kötüsü vardı. Patronuyla yakınlaşarak işini ve iffetini nasıl tehlikeye atabilmişti? Bu sabah işe gittiğinde Jedliček'in yüzüne nasıl bakacaktı? Geri döndüğünde erkek arkadaşının yüzüne nasıl bakacaktı? Sorular başını döndürüyordu. Önceki gece yaptıkları öylesine kendine yabancı, öylesine tuhaftı ki sanki olanlar bir başkasının başından geçmiş gibi geliyordu. Vicdanında böyle bir yarayla yaşamayı nasıl sürdürebilirdi? Gonca bir gülken hayatı şimdiden solmamış mıydı? Yüreği büyük bir acıyla sızladı. Ağlayamıyordu. Çaresizlikle başını duvarlara vurdu. Yatıştıktan sonra her şeyi sonlandırmaya karar verdi. Zaten hayat yaşamaya değmezdi. Ve bu hayatla vedalaşmak o kadar da kötü olamazdı.

Neyse ki biraz sonra kendini toparladı ve Jedliček izin vermiş olsa da her zamanki saatte ofise vardı.

*

Yaşananları olduğu gibi kabullenen tek bir kişi vardı. O da Stieglitz'di. Centilmence Ilonka'nın elini öpüp vedalaştıktan sonra en yakındaki kafeye girmiş, yumurta ve jambon sipariş etmiş, iştahla kahvaltısını etmiş, üstüne bir kadeh kırmızı şarap içerken kendini fazlasıyla iyi hissetmişti. O zevkli anları aklından geçirirken belli belirsiz bir melankoliye kapılsa da keyfi yerindeydi. Doğuştan bir analizci olduğu için her anı teker teker ele aldı. Önceki gece gelişen sıra dışı olaylar için şansa teşekkür etmesi gerektiğinin farkındaydı, ama zaten hayatı boyunca bu şans unsuruna güvenmişti. Havada sıra dışı

bir şeylerin vaadi vardı ve sağlam bir burjuva için her ne kadar sinir bozucu ve istikrarsız olsa da Stieglitz gibiler için bu vaat hayat demekti. Değişimden hiçbir şey kaybetmeyeceği gibi kazanabileceği çok şey olacağını hisseden birinin dürtüleriyle, bu *sıra dışı gelişmeleri* sabırsızlıkla bekliyordu. Kaosa alışıktı, kaos ilham perisiydi. Uluslararası entrikaları büyük bir zevkle takip ediyor, içten içe siyasi olayların karışmasını diliyordu. Finansal ve sosyal skandallara bayılıyor, tutkuların savaştığı her yerde kendini evinde hissediyordu. O bir kahraman değildi. Bilakis. Çağının erkekleriyle karşılaştırıldığında ürkek, hatta ödlek olduğunu biliyordu. Ama tehlikeye bayılıyordu. Ve en büyük zevki ortalığı karıştırmaktı.

Kahvaltısını edip şarabını içtikten sonra kafeden ayrıldı. Tazelenmiş ve güçlenmiş hissediyordu. Onunla sürekli dalga geçip küçümseyen eski dostunun karısını baştan çıkarmış olmak içini melankolik bir tatminle dolduruyordu. Memnuniyetle gülümserken son günlerin popüler şarkısını mırıldandı: *Madam, seni seviyorum, ama uzaktan...*

*

Koridorda çalan telefonun ziliyle uykusundan irkilerek uyandığında sabahın geç saatleriydi. Kimin aradığı sanki içine doğmuştu. Telefona giderken ev sahibesi kuşkularını doğruladı.

Ahizeyi endişeyle kulağına götürdü. Gerçekten de arayan Jedliček'ti. Ama kısa sürede boşuna endişelendiğini anladı. Hattın diğer ucundaki dostu akşamki randevuya gelemediği için özür diliyor, fırsat bu fırsat yatırım planlarının iptal olduğunu bildiriyordu. Uzun zamandır bu planı kafasında çeviren Stieglitz aldırmadan güldü ve fikrin zaten berbat olduğunu

söyledi. Elbette, bir hayalinin daha toza dönüştüğünü görmek üzücüydü, yine de hayal kırıklıklarına artık alışmıştı. Üstelik bu sefer Jedliček'e oynadığı büyük oyunun tatminiyle kazanmış hissediyordu.

Telefonu kapattığında özenle tıraş oldu, giyindi ve yeni planlar yapmak üzere kafenin yolunu tuttu.

*

Jedliček öğlene doğru ofise gittiğinde Vera çoktan işlere gömülmüştü. Uykusuzluğa, moral bozukluğuna ve önceki gecenin olası tehlikelerine rağmen kendini kolayca işlere vermiş, dahası hiç alışık olmadığı bir zevk aldığını fark etmişti.

Odasına girerken Jedliček hiç bakmadan mırıldanarak iyi günler diledi. Paltosunu ve şapkasını astı, telefonda Stieglitz'le konuştu, ardından evrak işlerine daldı. Ve kaç gündür bitiremediği işleri kaşla göz arasında kolayca halletti. Mektup taslaklarını ve gazete ilanını hazırladı, bekleyen teklifleri yazdı. Sonra aralarında hiçbir şey yaşanmamış gibi sakince Vera'yı odasına çağırıp mektuplarını yazdırdı. Sakinliği bulaşıcıydı, akşam vakti ofisten çıkarken araları gayet iyi görünüyordu. Jedliček bir sonraki ay kıza iyi bir zam yapmaya karar vererek vicdanını rahatlatmış oldu. Dahası genellikle meraklı ve kuşkucu olan Ilonka bile kayda değer bir şekilde anlayışlı davranıyordu. Stieglitz'le arkadaşlığı konusunda dalga geçmeye ve onunla ilişkisine son vermesi için bastırmaya devam etse de bir önceki akşam eve gelmemiş olmasını affettiği belliydi. Özellikle de sözünün eri biri olarak vaatlerini yerine getirdiğinde Jedliček'ten iyisi yoktu.

O geceden sonra gerginlik inanılmaz bir hızla dağıldı, insanların beynini mengene gibi sıkan baskı kalktı ve şehirdeki

hayat her zamanki rutinine kavuştu. Ne var ki dünyanın başka yerlerinde tuhaf ve talihsiz olaylarla ilgili haberler yayılmaya devam ediyordu.

*

McHoward ya da artık her neyse profesörümüz, bu tür gelişmelerden pek memnun kalırdı. Özellikle güneş lekelerinin yeni gruplar oluşturmasını beklediği son günlerde, doğa ve insan felaketlerinin ardı arkası kesilmiyordu. Güney Amerika'da yeni bir savaş ilan edilmişti, İspanya'da devrim gerçekleşiyordu, bir yerde bir diktatörlük devrilmiş, başka bir yerde yeni bir diktatör başa geçmişti, yedi hükümet dağılmıştı, Çin'de korkunç seller, Japonya'da binlerce kişiyi öldüren bir deprem olmuştu, Amerika'da bir dizi finans kurumu batmıştı, üç büyük devlet adamı ölmüştü, bir yerlerde korkunç bir suikast olmuştu. Sayısız katliam, cinayet, evlilik trajedisi, tecavüz...

Ama sayıların yardımıyla kaderi takip etmeye çalışmasındaki açıklanamaz dürtüye ne demeliydi? Profesör de henüz bilinmeyen ama hesaplanabilir astral güçlerden muaf mıydı sanki? Bütün insanlar ve makineye benzeyen tüm canlılar gibi o da kesin kuralları olan bir sistem doğrultusunda tasarlandığı halde bize aşina olduğu kadar görünmez güçler tarafından yönetilen makinelerden biri değil miydi? Kaldı ki bu görünmez güçleri de sonsuz katmanda yönlendiren başka güçler yok muydu?

Önce keşfeder, başkalarının varlığı üzerine hipotez geliştiririz. Başkalarını keşfeder, başka hipotezler geliştiririz. Ama bütün mekanizmayı yöneten, yıldızları yörüngelerinde tutup astronomik gökcisimlerinin yüzeylerinde lekeler oluşturan, evrenin dizginlerini elinde tutan, dahası ilk taşı atan kimdir ya

da nedir? Bilmiyoruz. Bu konuda kara cahiliz. Evrenin işleyişine sıkışıp kalmışız, küçücüğüz ve zincirlerimizden kurtulup nesnel bir gözle bunu anlamaya çalışmamız bile faydasız.

Profesör McHoward notlarını dosyalayıp diğer dosyaların arasına koydu. Elbette, iki asistanı sayesinde gözlemlerinin sır olmaktan çıktığını bilemezdi. Yine de ona endişelenmemesini söyleyebiliriz. Bu küçük dünya kendisine çizilen döngüsünde yoluna devam edecek ve insani hiçbir şey onu durdurup yolundan alıkoyamayacak.

ARAF

Fedailerin Kalesi Alamut'taki sıra dışı anlatım tekniği ve muazzam düşünce derinliğinden sonra Bartol bu kitapta usta bir hikayeci olarak karşımıza çıkıyor. Aykırı karakterler ve merak uyandırıcı olay örgüleri içeren hikayeleriyle çağına tanıklık eden, üzerine uzun uzun düşüneceğiniz tespitler sunan ve modern insanın ruhsal portresine yeni katkılarda bulunan bu eser size psikoloji, tarih ve felsefe gibi pek çok alanda yeni ufuklar açacak.

İnsanın hem kıyametvari şizofrenisinin bir resmi hem de gelecek haritası olan *Araf*, bir kez kötülüğün kapısından içeri girdiğinizde ruhunuzdan bir şeyleri geride bırakacağınızın, ancak hep umut edilecek bir şeyler olduğunun altını çiziyor ve sizi yeryüzündeki kendi Araf'ınızla baş başa bırakıyor. Şimdi içinize dönme zamanı. Şimdi kendinizle hesaplaşma zamanı.

